

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI
VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ömer Faruk ÖZEL**

**Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: İNSAN KAYNAKLARI VE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. H. Yunus TAŞ

AĞUSTOS 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI
VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ömer Faruk ÖZEL (117209006)

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: İNSAN KAYNAKLARI VE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ

Bu tez 06/08/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (<i>Danışman</i>)	Prof. Dr. H. Yunus TAŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Muharrem ES	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Celalettin YANIK	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Türkiye’de Vatandaşların Sivil Toplum Kuruluşları ve Hayırseverlik Algısı:
Bandırma Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve...../...../ tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen..... intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %.....’tır.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Ömer Faruk Özel
Öğrenci Numarası : 117209006
Ana Bilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı : İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri
Türü : () Proje (x) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

Danışman
Prof. Dr. H. Yunus TAŞ

ÖNSÖZ

Türkiye’de hayırseverlik faaliyetlerinin bireysel ve kurumsal düzeyde hızla artması ve bu faaliyetlerin sistemli ve planlı bir şekle dönüştürülmesi ihtiyacı, sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik faaliyetlerinin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, tarafımda hazırlanan “Türkiye’de Vatandaşların Sivil Toplum Kuruluşları ve Hayırseverlik Algısı: Bandırma İlçesi Örneği” başlıklı çalışmamın literatüre katkı sağlamasını temenni ederim.

Bu tez çalışmasında, danışmanlığımı üstlenerek desteğini esirgemeyen değerli hocam Sayın Prof. Dr. Hacı Yunus TAŞ’a, tez konusunun belirlenmesi ve uygulama sürecinde bilgi ve tecrübelerini esirgemeyip, her daim bana yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR’e, tez ve anket çalışmasına değerli bilgi ve birikimleri ile katkı veren Prof. Dr. İbrahim TÜMEN, Doç. Dr. İsmail ŞAHİN, Doç. Dr. Celil AYDIN, Öğr. Gör. Pınar KURT, Faruk KÜÇÜK ve Süleyman Zahid ÖZEL’e teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak bu tez çalışmasının başından sonuna kadar her zaman yanımda olan, hayatımın her alanında bana destek olan aileme bu çalışmayı ithaf ediyorum.

Ömer Faruk ÖZEL
09/08/2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	1
ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ	VIII
TABLolar	IX
ŞEKİLLER	X
Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti	XII
Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary.....	XIII
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. Sivil Toplum Kavramı ve Tanımı.....	3
1.2. Sivil Toplum Kuruluşları ve Tanımı	4
1.3. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşları	6
1.4. Hayırseverlik (Philantropy)	11
1.5. Hayırseverlik Faaliyetlerinin Nedenleri	12
1.6. Bireysel Hayırseverlik.....	14
1.6.1. Bireysel Hayırseverliğe Yön Veren Etkenler	15
1.6.1.1. İhtiyaç Bilinci	15
1.6.1.2. Talep.....	15
1.6.1.3. Fayda ve Maliyet	15
1.6.1.4. Özgecilik	15
1.6.1.5. İtibar	16
1.6.1.6. Psikolojik Faydalar	16
1.6.1.7. Değerler	16
1.6.1.8. Etkinlik	17
1.7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk.....	17
1.8. Stratejik Hayırseverlik.....	20
BÖLÜM 2: TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE HAYIRSEVERLİK....	23
2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Ülkemizdeki Gelişimi	23
2.1.1. Osmanlı Döneminde STK’ların Gelişimi	23
2.1.2. Cumhuriyet Döneminde STK’ların Gelişimi	25
2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri	27
2.2.1. Ekonomik İşlevleri	27
2.2.2. Siyasal İşlevleri	27
2.2.3. Kültürel İşlevleri.....	29
2.2.4. Bireysel İşlevleri.....	29

2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılmaları	30
2.3.1. Hukuki Yapılarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları	30
2.3.1.1. Dernekler	30
2.3.1.2. Vakıflar	31
2.3.1.3. Kooperatifler	32
2.3.1.4. Sendikalar	33
2.3.1.5. Meslek Odaları	34
2.3.2. Finans Kaynaklarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları	34
2.3.3. Faaliyet Alanlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları	35
2.3.4. Fonksiyonlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları	36
2.3.5. Örgütlenme Biçimlerine Göre Sivil Toplum Kuruluşları	36
2.3.5.1. Yerel Sivil Toplum Kuruluşları	37
2.3.5.2. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları	37
2.3.5.3. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları	37
2.4. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Çalışma	38
2.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Hayırseverlik	39
2.6. Türkler’de Hayırseverlik	39
2.6.1. Ahilik	40
2.6.1.1. Ahiliğin İlkeleri	41
2.6.1.2. Ahiliğin Ahlak Kuralları	41
2.6.2. Lonca Teşkilatları	42
BÖLÜM 3: TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA İLÇESİ ÖRNEĞİ.....	45
3.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	45
3.2. Araştırmanın Amacı	45
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	45
3.4. Araştırmanın Yöntemi	45
3.4.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler	46
3.4.2. Evren ve Örneklemen Belirlenmesi	48
3.4.3. Veri Toplama Süreci	48
3.5. Araştırma Bulguların Değerlendirilmesi	48
3.5.1. Betimsel İstatistik Bulguları	48
3.5.1.1. Demografik Özellikler	48
3.5.1.2. Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum	54
3.5.1.3. Hayırseverlik Kavramının Algılanması	61
3.5.1.4. Türkiye’de Bireysel Bağışlar	66
3.5.3. Hipotez Analizleri Bulguları	95
SONUÇ VE ÖNERİLER	133

KAYNAKLAR.....	139
EK-1. ANKET ÖRNEĞİ	151
ÖZGEÇMİŞ.....	159

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACF	: Association of Charitable Foundations
BM	: Birleşmiş Milletler
CSOs	: Civil Society Organizations
DİSK	: Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
HAK-İŞ	: Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
HAK-SEN	: Kamu Çalışanları Hak Sendikaları Konfederasyonu
ILO	: International Labour Organization
İHD	: İnsan Hakları Derneği
JIGS	: Japan Interest Group Study
KAMU-SEN	: Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
KESK	: Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
KSS	: Kurumsal Sosyal Sorumluluk
Md.	: Madde
MEMUR-SEN	: Memur Sendikaları Konfederasyonu
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
NGOs	: Nongovernmental Organizations
NOPs	: Non-Profit Organizations
NSAs	: Non-State Actors
PUVOs	: Public Voluntary Organizations
PVOs	: Private Volunteer Organizations
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TSOs	: Third Sector Organizations
TÜRK-İŞ	: Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
VOs	: Voluntary Organizations

TABLÖLAR

Tablo 1. Araştırmanın Hipotezleri	47
Tablo 2. Kişilerin Cinsiyeti ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu	96
Tablo 3. Kişilerin Yaşı ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu	96
Tablo 4. Kişilerin Eğitim Durumu ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu	97
Tablo 5. Kişilerin Meslek Grubu ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu.....	97
Tablo 6. Kişilerin Gelir Düzeyleri ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu.....	98
Tablo 7. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Durumu	100
Tablo 8. Kişilerin Eğitim Durumları İle Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Bireysel Etki Arasında Bir İlişki Durumu	101
Tablo 9. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Bireysel Etki Arasındaki İlişki Durumu	103
Tablo 10. Kişilerin Yaşı İle Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu.....	105
Tablo 11. Kişilerin Eğitim Durumları ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu.....	107
Tablo 12. Kişilerin Meslekleri ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu	109
Tablo 13. Kişilerin gelir düzeyleri ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu	111
Tablo 14. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu	114
Tablo 15. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Yoksullara Yardımın Kimin Görevi Olduğu Konusu Arasındaki İlişki Durumu	117
Tablo 16. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Yoksullara Yardımın Kimin Görevi Olduğu Konusu Arasında Bir İlişki Durumu	120
Tablo 17. Kişilerin Eğitim Durumları İle Yaptıkları Bağış ve Yardımları Belirlerken Dini Vecibeleri Dikkate Alıp Almamaları Arasındaki Bir İlişki Durumu	122
Tablo 18. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Yaptıkları Bağış ve Yardımları Belirlerken Dini Vecibeleri Dikkate Alıp Almamaları Arasındaki İlişki Durumu	124
Tablo 19. Kişilerin Cinsiyeti İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu..	126
Tablo 20. Kişilerin Meslekleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu	127
Tablo 21. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu	128
Tablo 22. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu	130

ŞEKİLLER

Şekil 1. Araştırma Modeli	46
Şekil 2. Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı	49
Şekil 3. Ankete Katılanların Yaş Aralığına Göre Dağılımı	49
Şekil 4. Ankete Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	50
Şekil 5. Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	50
Şekil 6. Ankete Katılanların Haneden Yaşayan Kişi Sayısı Bakımından Dağılımı	51
Şekil 7. Ankete Katılanların İş Durumu Dağılımı	51
Şekil 8. Ankete Katılanların Meslek Grubu Dağılımı	52
Şekil 9. Ankete Katılanların Mesleki Deneyime Göre Dağılımı	52
Şekil 10. Ankete Katılanların Aylık Gelir Düzeyi Dağılımı	53
Şekil 11. Ankete Katılanların Siyasi Kimliklerine Göre Dağılımı	53
Şekil 12. Sizce Genelde İnsanların Çoğuna Güvenilebilir mi? Yoksa Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak mı Gerekir?	54
Şekil 13. Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Sizin Vatandaş Olarak Ne Kadar Etkiniz Olabileceğini Düşünüyorsunuz?	55
Şekil 14. Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Dernek, Vakıf, Hayır İşleri Yapan Kuruluşlar Gibi Sivil Toplum Kuruluşlarının Ne Kadar Etkisi Olabileceğini Düşünüyorsunuz? ...	56
Şekil 15. Sizce Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Aşağıda Verilen Alanlardaki Etkisi Nedir?	58
Şekil 16. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları En Çok Hangi Alanda Faaliyet Göstermektedir?	59
Şekil 17. Seçtiğiniz Bu Alanda Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisini Nasıl Değerlendiriyorsunuz?	60
Şekil 18. Genel Olarak Düşündüğünüzde Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisini Nasıl Değerlendirirsiniz?	61
Şekil 19. Hayırseverlik Denince Aklınıza En Çok Ne Geliyor?	62
Şekil 20. Sizce Aşağıdaki Faaliyetlerden Hangi/Hangileri Hayırseverlik Olarak Değerlendirilebilir?	63
Şekil 21. Sizce Türkiye’de En Fazla Yapılan Hayırseverlik Faaliyeti Nedir?	64
Şekil 22. Bir Önceki Soruya Cevap Olarak Seçtiğiniz Hayırseverlik Faaliyetinin Türkiye’de Yapılma Sıklığı Nedir?	65
Şekil 23. Türkiye’de Hayırsever Faaliyetlerde Bulunanların Bu Faaliyetleri Yapmalarının En Önemli Nedeni Nedir?	65
Şekil 24. Yoksullara Yardım Sizce Kimin Görevidir?	67
Şekil 25. Elinizde Biriktirdiğiniz Bir Miktar Para Olsa Kime Yardım Ederdiniz?	68
Şekil 26. Elinizdeki Parayı Doğrudan Kendiniz mi? Yoksa İlgili Bir Kuruluşa Bağış Yaparak mı İhtiyaç Sahiplerine Ulaştırmayı Tercih Ederdiniz?	69
Şekil 27. Yardımınızı İhtiyaç Sahiplerine Ulaştıracak Aracı Bir Kuruluş İle Ulaştırmak İsterseniz Bu Kuruluşun Bir Kamu Kurumu Mu Yoksa Sivil Toplum Kuruluşu Olmasını mı Tercih Edersiniz?	70
Şekil 28. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Akraba, Komşu ya da Herhangi Bir Diğer İhtiyaç Sahibine Doğrudan Yiyecek, Giyecek, Yakacak Veya Para Yardımı Yaptınız mı?	71
Şekil 29. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Doğrudan Herhangi Bir Maddi Yardımda Bulunduysanız, Bu Yardımları Kimlere Yaptınız ?	71

Şekil 30. Akrabalara Ne Tür Yardımlarda Bulunursunuz?	72
Şekil 31. Komşulara Ne Tür Yardımlarda Bulunursunuz?.....	73
Şekil 32. Herhangi Bir Diğer İhtiyaç Sahibine Yapılan Yardımın Niteliği Nedir?	73
Şekil 33. Geçtiğimiz Yıl Yapmış Olduğunuz Yardımların Tahmini Değeri Nedir?	74
Şekil 34. Yaptığınız Yardımın Ne Kadar Olacağını Belirlerken Dini Vecibelere Dikkat Eder Misiniz?	75
Şekil 35. Yaptığınız Yardımı Bir Kurum Aracılığıyla Yapmamanızın En Başta Gelen Nedeni Hangisidir?	76
Şekil 36. Sokak Dilencilerine Para Verir Misiniz?.....	77
Şekil 37. Sokak Dilencilerine Son Bir Ay İçerisinde Toplam Ne Kadar Para Verdiğinizi Tahmini Olarak Söyler misiniz?	77
Şekil 38. Geçtiğimiz Ramazan Bayramı’nda Fitre Verdiniz mi?	78
Şekil 39. Geçtiğimiz Yıl Zekât Verdiniz mi?	79
Şekil 40. Geçtiğimiz Kurban Bayramı’nda Kurban Kestiniz mi?	80
Şekil 41. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Herhangi Birinden Ya Da Kurumdan Maddi Sorununuzu Çözmek İçin Bir Yardım Aldınız mı?.....	81
Şekil 42. Son Bir Yılda Aşağıdaki Sivil Toplum Kuruluşu Faaliyetlerinden Hangilerini Yaptınız?	81
Şekil 43. Gönüllü Katılıma Yönelik Kuruluşlarda Faaliyetlere Katılmama Sebebiniz Nedir?	82
Şekil 44. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olarak Çalışma Nedenleriniz Nelerdir?	83
Şekil 45. En Son Bağış Yaptığınız Kurum veya Kuruluşu İşaretleyiniz.	84
Şekil 46. En son Yapmış Olduğunuz Bağış Tahmini Ne kadardır?	85
Şekil 47. En Son Bağış Yaptığınız Kurum veya Kuruluş İle Aranızda Bağış Öncesi Aşağıdakilerden Hangi Durum Söz Konusudur?	86
Şekil 48. Aşağıdaki Şekilde Bağış Yapılacak Kurumu Seçmede Önemli Gördüğünüz Faktörlerin Derecelerini İşaretleyiniz.....	87
Şekil 49. Bağış Yapmadan Önce Bu Kurum Hakkında Araştırma Yapmış mıydınız?.....	87
Şekil 50. Bağışınızın Nasıl Kullanılacağına Dair Görüş Bildiriyor musunuz?	88
Şekil 51. Bağış Yaptığınız Kurumlardan Faaliyetlerine Ait Rapor Alıyor Musunuz?	89
Şekil 52. Yeni Bağış Kanallarını Kullandınız mı?	89
Şekil 53. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Vakıf ve Dernekler Arasında Aklınıza İlk Önce Gelenler Hangileridir?.....	90
Şekil 54. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Herhangi Bir Kuruluşa Zorunlu Olarak Bağış Yapmak Durumunda Kaldınız mı?.....	91
Şekil 55. Aşağıda Şekildeki Kurumlara Ne Kadar Güveniyorsunuz?	92
Şekil 56. Bağış Yapacak Olsanız Öncelikle Hangi Alanlarda Faaliyet Gösteren Kurumlara Bağış Yapardınız?	93
Şekil 57. Sizce STK’lar Ülkemizde Hayırseverlik Görevini Etkin Bir Şekilde Yapabiliyor mu?	94
Şekil 58. Son 1 ay içerisinde yardıma ihtiyacı olan tanımadığınız birine yardım ettiniz mi? Son 1 ay içinde herhangi bir organizasyon için gönüllü çalışma yaptınız mı? Son 1 ay içinde herhangi bir sivil toplum kuruluşuna bağış yaptınız mı?	94

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA ÖRNEĞİ	
Tezin Yazarı: Ömer Faruk ÖZEL	Danışman: Prof. Dr. H. Yunus TAŞ
Kabul Tarihi: 06.08.2019	Sayfa Sayısı: xiii (ön kısım) + 149 (tez) + 9 (ekler)
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı: İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri	
Bu çalışmada, Bandırma ilçesinde yaşayan insanların vakıflar, dernekler gibi sivil toplum kuruluşlarına ve bu kuruluşların faaliyetlerine bakış açılarını değerlendirmek, bağış yapma tercihlerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, kişilerin ihtiyaç sahiplerine bağış ve yardımlarını, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla veya kendileri doğrudan ulaştırma kanallarından hangisini tercih edecekleri konusu incelenmiştir. Ayrıca, kişilerin hem tanımadıkları insanlara olan güven duyguları, hem hayırseverlik faaliyeti yapan sivil toplum kuruluşlarına olan güven duyguları ölçülmüş hem de devlet politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkilerinin olup olmadığına dair vatandaşların algısı incelenmiştir. Çalışmanın amacına göre kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven, daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki, ülkemiz politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri, yoksullara yardımın kimin görevi olduğu, yapılan bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almadıkları ve sokak dilencilerine para verme durumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı ile ilgili altı tane hipotez kurulmuştur. Ki-kare testi yapılarak bunların arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak, kişilerin yakın çevreleri dışındaki tanımadığı insanlara olan güven duygusunun düşük olduğu, sosyal sermayenin yetersiz ve ekonomik şartların çok da elverişli olmadığı toplumlarda, sivil toplum kuruluşlarının hesap verilebilir şeffaf bir anlayış içerisinde yönetilmesi, toplum nezdinde bu kuruluşlara olan güvenin artırılmasına yönelik önemli katkı sağlayacaktır.	
Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum Kuruluşları, Hayırseverlik, Filantropi	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: PERCEPTION OF NON-PROFIT ORGANISATIONS AND PHILANTROPY OF CITIZENS IN TURKEY: A FIELD STUDY IN BANDIRMA	
Thesis Author: Ömer Faruk ÖZEL	Advisor: Prof. Dr. H. Yunus TAŞ
Date of Acceptance: 06.08.2019 Total Number of Pages: xiii (pre-text) + 145 (main body) + 9 (appendices)	
Department: Labor Economics and Industrial Relations Resources and Labor Relations	Field of Study: Human
In this study, it is aimed to determine the perspectives of the people who are living in Bandirma district to non-governmental organizations such as foundations and associations and their activities, and to expose their donation preferences. In this context, the issue of whether people would prefer their donations and grants to those in need through non-governmental organizations or directly by themselves is examined. In addition, the trust of people to people they do not know, the trust of people to non-governmental organizations that do charity activities were measured and the perception of citizens about the effects of non-governmental organizations in determining state policies was examined. According to the aim of the study, six hypotheses were established as to whether there is a significant relationship between the demographic characteristics of the people, the trust in the people, the individual effect on the solution of the problems for a better society, the influence of the non-governmental organizations in determining the policies of our country, the role of the aid to the poor assume whose duty, wheter religious obligations were taken into consideration while the donations and aids were given and the giving money to beggars. Chi-square test was used to determine whether there is a significant relationship between them. As a result, the management of civil society organizations in an accountable and transparent manner in societies where people with a low level of trust in people other than their immediate surroundings, where social capital is insufficient and economic conditions are not very favorable, will contribute to increasing the trust in these organizations before the society.	
Keywords: Non-Governmental Organizations, charity, Philanthropy	

GİRİŞ

Demokratik rejimlerde devlet toplumun ulusal ve yerel düzeydeki sorunlarını çözmek konusunda iktidarı elinde bulunduran kesimin stratejileri doğrultusunda hareket etmek mecburiyetinde kalmaktadır. Bu noktada iktidar gücünü elinde bulunduran grup ve onlara destek veren kitleler istediğini hem ulusal hem yerel düzeyde rahatlıkla elde edebilmektedirken diğer kitlelerin isteklerinin yerine getirilmesi hususunda daha isteksiz bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları, demokratik toplumların yönetim sürecinde aktif rol oynayan en önemli sivil inisiyatiftir. Toplumların sosyal yapıları içerisinde karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek üzere organize olan ve oldukça geniş bir çalışma alanına sahip sivil toplum kuruluşlarının gelirin adil paylaşımına yönelik çalışmaları, kurumsal ve bireysel hayırseverlik faaliyetlerine katkıları ve insanların bu kuruluşlarla ilgili algıları önemli bir tartışma konusudur.

Özellikle toplumların sosyal sermaye yapılarını oluşturan kişilerin birinci dereceden tanışıklığı olmayan insanlara olan güven duyguları birlikte iş yapabilme kabiliyetleri ile doğru orantılı bir husus olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda insanların birbirlerine olan güven duygularının derecesi, yoksullara yardımda bulunma görevinin devletin mi yoksa tüm vatandaşların görevi mi olduğuna dair düşünceleri önem arz etmektedir. İnsanlar bağış ve yardımlarını ihtiyaç sahiplerine kendileri doğrudan mı yahut bir sivil toplum kuruluşu aracılığıyla mı ulaştırmak istemektedirler. Bu bağlamda kişilerin tercih ettikleri yardım yapma davranışını hangi nedenlere dayandırmakta olduklarının bilinmesinin sivil toplum kuruluşlarının organize olmaları ve toplumda daha geniş kitlelere ulaşabilmelerine bir ışık tutacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın Konusu

Günümüzde sivil toplum kuruluşları, toplumsal fayda üretme hususunda hedefe ulaşmak için, devlet ve özel sektöre nazaran daha serbest ve daha hızlı bir görünüm arz etmektedir. Demokratik sistem içerisinde hızlı yapılanabilen bu kurum ve kuruluşların hayırseverlik alanında gösterdikleri faaliyetlerin, hitap ettikleri kitleler tarafından bilinçli bir şekilde kabullenilip kabullenilmedikleri tartışılmaya değerdir. Bu çalışmada, Türkiye’de vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik algılarına yönelik tutum ve davranışları analiz edilmiştir. Bu bağlamda, TÜSEV tarafından yapılmış olan “Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik” başlıklı araştırma raporu verileri ile Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik algıları karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Balıkesir ili, Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik faaliyetlerine dair algılarını ortaya koyabilmektir. Bununla ilgili olarak hayırseverlik faaliyetlerini gerçekleştiren vatandaşların bu faaliyetleri bireysel olarak mı yoksa bir kurum aracılığı ile mi gerçekleştirmek istedikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Ayrıca vatandaşların demografik özellikleri ile hayırseverlik tutumları arasındaki ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının temel faaliyetlerinden biri olan bireysel hayırseverlik ile ilgili fazla sayıda araştırma yapılmamış olması konunun önemini arz etmektedir. Bu çalışmanın, Türkiye’de gerek bireysel gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yapılan hayırseverlik faaliyetlerini incelemesi ve çalışmada ortaya çıkan bulguların kamuoyu ile paylaşılması bu alanda yapılacak araştırmalara olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmada, araştırmanın amacına göre kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven, daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki, ülkemiz politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri, yoksullara yardımın kimin görevi olduğu, yapılan bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almadıkları ve sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığı ile ilgili altı adet ana hipotez kurulmuştur.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma verilerinin analiz edilmesinde SPSS 23.0 istatistiksel programı kullanılmıştır. Araştırmada öncelik olarak anket verilerinin girişi sağlanmıştır. Veri girişinin ardından, ankete katılanların verdikleri cevapları rakamsal ve yüzdesel dağılımlarının (sıklık dağılımı – frequency) tespit edilebilmesi açısından frekans tabloları oluşturulmuş ve frekans analizi yapılmıştır. Daha sonra değişkenler arasındaki ilişkilerin var olup olmadığının anlaşılmasında yararlı bir yöntem olan “ki-kare analiz yöntemi uygulanmıştır.

Birinci bölümde, sivil toplum kavramının tarihsel gelişimi, sivil toplum kuruluşlarının tanımları ve sivil toplum kuruluşlarının dünyadaki gelişimleri, hayırseverlik kavramının tanımı, hayırseverlik faaliyetlerinin nedenleri ve insanları hayırseverlik davranışında bulunmaya yöneltten etkenler ile hayırseverlik çeşitlerinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde, Türki’de sivil toplum kuruluşlarının tarihsel gelişimi, günümüzde işleyiş biçimleri, sivil toplum kuruluşlarının işlevleri, sivil toplum kuruluşlarının örgütlenme biçimleri ve çalışma şekilleri, geçmişten günümüze Türkler’de hayırseverlik kültüründen bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde, öncelik olarak yapılan araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, sınırlılıkların, yöntemi, modeli, hipotezleri ve veri toplama süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir. Daha sonra araştırma bulguları değerlendirilmiş ve kurulan hipotezlerin analizleri yapılmıştır.

BÖLÜM 1:

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanların yerleşik hayata geçişi ile birlikte toplumların yaşanabilir bir hayat sürdürebilmeleri için bir takım kural ve kurumların gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç neticesinde ortaya çıkan devlet yapılarının tarihsel gelişimi ve insan popülasyonunun artması sonucu mevcut yapılar toplumların ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmiştir.

Bazı alanlarda merkezileşen ve belirli noktalarda toplanan yönetim merkezleri, toplumun tüm ihtiyaçlarını karşılayamamaya başlarken, diğer yandan toplumun bir kısmının eline geçen devlet yönetimleri ile toplumun geri kalanın çıkarları çatışır hale gelmiş ve bu durum bir toplum içerisinde farklı ve nispeten daha küçük toplumsal yapıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bölümde Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve bu kurumlarda çalışma şekilleri ile ilgili bilgilere değinilmiştir.

1.1. Sivil Toplum Kavramı ve Tanımı

Terminolojide sıkça kullanılan sivil toplum kavramı, Eski Avrupa geleneğinin bir parçasını oluşturmaktadır (Denli, 2018:3). Sivil toplum terimi ilk kez Aristoteles ile birlikte ortaya çıkmaktadır (Özer, 2008:87; Aksoy, 2018:3). Antik Yunan döneminde Aristoteles tarafından kullanılan bu terim yasalarla belirlenmiş kurallar sistemi içerisinde eşitçi ve özgür yurttaş toplumunu çağrıştıran “polis”e kadar gitmektedir (Keane, 2004:47).

Genel itibariyle adalet, özel mülkiyet ve aynı zamanda yasaların üstünlüğünü savunan Aristoteles, siyasal topluma işaret etmek için yurttaşların, kentlilerin oluşturduğu politik düzen anlamındaki “politike koinenia” terimini kullanmıştır (Gözübüyük Tamer, 2010:91-92; Arslan, 2010:190). Politike Koinenia terimi daha sonra Latince’ye “societas civilis” olarak geçmiştir (Duman, 2007:348). Latincedeki ‘civis’ kökünden türeyen sivil kelimesi yurttaş veya kentli anlamına gelmektedir (Talas, 2011:389; Denli, 2018:7).

Türkçeye Batı dillerinden geçen ve kelime anlamı olarak “askeri ile ilişkisi olmayan veya üniformalı olmayan” anlamına gelen “sivil (civil-zivil)” kelimesinin, etimolojik olarak ise medeni ve medeniyet kavramlarının karşılığına denk gelmektedir (Yaman, 2015:18). Kelimenin etnik kökenine bakıldığında, sözlük anlamı olarak Latincede görgü kurallarını iyi bilen anlamında kullanılan “kibar ve nazik” anlamlarının dışında “devlete ve yurttaşlara ait” anlamında kullanıldığı (Kabağağaç ve Alovera, 1995:89) görülmektedir (Yaman, 2015:18).

Yurttaşlar toplumunu (society of citizens) ifade eden sivil toplum (Bryant, 1993:399), devlet otoritesinin dışında olan, ekonomik ve toplumsal alanı niteleyen; kendisine özgü ilke ve kurallara göre biçimlenen ve işleyen bağımsız özerk alanları ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Başka bir ifade ile sivil toplum, bireylerin ve bu bireylerin oluşturduğu grupların, kendi alanlarını düzenlemelerini içermektedir (Aktan ve Dinleyici, 2006:65; Yaman, 2015:19).

“Sivil toplum, devlet-toplum” ilişkilerinin karşılıklı bağımlılık açısından görülmesiyle ilgili bir analitik kavramdır. Bu yaklaşım, devletin toplumdan ayrı bir yerde durması

gerektiğini ifade etmektedir” (Erdoğan, 1998:6). Bu noktada sivil toplum, kendisine has dinamik bir gelişmeyi veya ilkeyi, karar alma ve sorunları çözme yöntemleri anlamında kurumlaşmış yapıları bulunan, devletten bağımsız bir toplumsal alanın var olma imkânıdır (Yaman, 2015:19).

Price’a göre, sivil toplum en genel tanımı insanların devlet ve kar amacıyla kurulmuş olan kuruluşlardan bağımsız bir şekilde organize oldukları alan olarak ifade eder. Diamond’a göre sivil toplum, “gönüllü, kendi kendini var eden (büyük ölçüde) kendi ayakları üzerinde durabilen, devletten özerk, hukuksal bir düzenle ya da bir ortak değerler kümesiyle sınırlı olan örgütlü toplumsal yaşam biçimi” olarak tanımlamaktadır (Çillililer, 2014:2; Yıldırımçakar, 2018:41).

Modern dönemde sivil kelimesi, silahlı güçlere (asker-ordu-polis-militan örgütler) karşıt bir topluluğun üyesi olarak ele alınan vatandaş ve/veya onun konumuna ilişkin her şeyi ifade etmektedir (Seyyar, 2007:832; Yaman, 2015:19).

1.2. Sivil Toplum Kuruluşları ve Tanımı

Sivil toplum kuruluşlarının sayısal ve niteliksel olarak giderek artması bütün dünyada liberal politikaların benimsenmesiyle ilişkilendirilmekle birlikte sivil toplum kuruluşu terimiyle hangi örgütlerin STK kapsamına dâhil edilip edilmeyeceği kısmi literatürün en tartışmalı alanını oluşturmaktadır. STK kavramı sivil toplum alanında faaliyet gösteren çok sayıda örgütü tanımlayıcı nitelikte kullanılmaktadır (Çabuk, 2015:7).

STK tanımlanması ile ilgili; ilk olarak gönüllü kuruluşları çağrıştıracak şekilde birçok tanım yapılmış olsa da tek bir STK tanımına ulaşılamamıştır. STK kavramının kökenine bakıldığında İngilizce veya Fransızca’da kullanılan “nongovernmental” terimi bulunmaktadır. Kullanılan bu terimin tam olarak Türkçe karşılığı olmaması ve de “hükümet” kavramının “governmental” kavramı karşısında kısıt bir anlama sahip olması sebebi ile bir kavram karmaşası ortaya çıkmaktadır.

“Nongovernmental” terimi negatif bir terim olup dolayısı ile bir kuruluşun ne olduğundan daha çok ne olmadığını belirtmekte yani herhangi bir özellik ortaya koymamaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşları, gönüllü kuruluşlarında negatifikten çok daha çok pozitif bir belirlemeye sahip olmalarından dolayı kavramın çözümlenmesinde pek yardımcı olmamaktadır (Kuçuradi, 1998:24; Seyfi, 2015:10).

Civil society organizations (CSOs), Nongovernmental Organizations (NGOs), non-state actors (NSAs). Bu kavramlar çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Literatürde son dönemde Civil Society Organizations (CSOs) ifadesi sıkça kullanılmakla birlikte genel kullanım tercihi NGOs terimi olarak görülmektedir (Lencucha, 2009:19; Başpınar, 2016:15).

Toplumda İşgücünün Bölümü adlı Emile Durkheim’in yazdığı kitapta; bilhassa devletin yönetim sistemi içerisine almakta zorlandığı çok sayıda ve farklı yerleşim alanlarında yaşamakta olan kişilerin sosyolojik olarak sorun teşkil edeceği düşüncesi ile hareket ederek, kişiler ile devlet arasında irtibat kurabilecek grupların varlığı sayesinde ancak bir ulusun sürdürebilirliğinin sağlanabileceğini ifade ederek STK’ların olmazsa olmaz olduğunu belirtmiştir (Fukuyama, 2005:7; Başpınar, 2016:15).

STK sözlük anlamı; “devlet kurumları içinde bulunmayan ve devlet siyaseti içermeyen her türlü gönüllü kuruluş, vakıf, dernek veya birlik olarak tanımlanmıştır (Kuçuradi, 1998:24; Seyfi, 2015:10).

STK'lara getirilen tanımlara bakıldığında genel olarak gönüllü teşekküller, gönüllü organizasyonlar ve hatta üçüncü sektör şeklinde ifade edildikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra “hayır sektörü ifadesi” STK için bir alt faaliyet alanı olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte birçok STK kâr amaçsız gönüllü teşekküller olarak görülmekteyken bir hayır kurumu olarak görülmemektedir. Örneğin Kuzey İrlanda ile İskoçya’da resmi resmîyette STK’lar hayır kurumu olarak görülmemektedir. Yine STK’lar “üçüncü sektör” olarak da tanımlanmakta ancak bu ifade STK’ların nitelikleri hakkında herhangi bir fikir vermemekle birlikte çok sık olmasa da “bağımsız sektör” şeklindeki kullanım ise olan tüm bağımsız kuruluşları içine alacak şekilde geniş bir ifadedir (Courtney, 2002:37; Başpınar, 2016:15).

STK’lar akademik olarak tanımlanırken genellikle bağımsızlıkları bilhassa devlet karşısındaki özerk yapıları öne çıkarılmaktadır. Kim ve McNeal (2005) STK’ları; hükümetin dışında, politik olarak tarafsız, kâr amacı gütmeyen, gönüllülük esasına göre çalışan ve bağımsız bir teşekkül olarak tanımlamışlardır. Yine (Gory, 2008:1), STK’ların bağımsızlığının bir diğer ifadesi de kendi kendini yöneten (self-governing) kavramını birçok araştırmacının kullandıklarını ifade etmiştir. STK’ların devlet karşısındaki özerk yapılarından hareketle ifade edilen bağımsızlıklarının yanı sıra üç özelliğinden daha mevcuttur: siyasi partilerinkine benzer bir yapılanmaya sahip olmamaları, kâr amaçsız olmaları ve suç örgütü şeklinde bir nitelik taşımamalarıdır (Willets, 2001:4; Başpınar, 2016:11-16).

STK’lar ise “sivil toplumların içinde, devletin yönetiminin dışında kalan, toplumsal amaçlar ve üyelerinin çıkarları doğrultusunda kurulan kuruluşlardır”. Yine STK’ların, temel tanımında siyasi iktidarı etkileyebilen fakat siyasi partilerden farklı bir biçimde siyasi iktidarı geçirme amacı gütmeyen oluşumlardır (Aslan, 2010:365; Dağdöğen, 2019:4).

STK’lar amaç ve işlevlerine göre Batılı ülkelerde gönüllü örgütler, tabana dayalı örgütler, hükümet dışı örgütler, kâr amacı gütmeyen örgütler, hayırseverlik örgütleri gibi farklı isimlerle bilinmektedir. Konuwa (1999:71-72) hangi örgütlerin STK olarak kabul edildiğinin ülkeler bazında farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, Avrupa ülkelerinde uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen örgütler ile gelişmekte olan ülkelerde hayırseverlik örgütleri STK olarak kabul edilmektedir.

Latin Amerika ve Afrika gibi üçüncü dünya ülkelerinde ise yardım kuruluşları, hastaneler ve üniversiteler gibi kalkınmaya katkı sağlayan örgütler STK olarak tanımlanmaktadır. Lewis (2001:33-34) ve Kaldor (2003:15)’da STK’lar ile ilgili bu terimsel çeşitliliğin nedeninin anlamsal değil kültürel olduğunu belirterek farklı ülkeler ve kültürlerin daha çok hangi terimi kullandıklarını sınıflandırmıştır (Çabuk, 2015:7). Buna göre;

➤ Hükümet dışı örgütler (Nongovernmental Organizations - NGOs) terimi ilk kez Birleşmiş Milletler’in (BM) “Ekonomik ve Toplumsal Komite” başlıklı 71. Makalesinde

danışmanlık düzeyinde hizmet veren örgütlere istinaden kullanılmıştır. Kalkınma anlamında sıklıkla kullanılan bu terim BM Ana Sözleşmesi'nde de STK'ları ifade etmek üzere kullanıldığı için uluslararası literatürde yaygın olarak kabul görmüştür. Birleşmiş Milletler'deki hükümet heyetlerine karşılık olarak 1953'te ortaya çıkan hükümet dışı örgütler genel olarak hükümet etkisinin dışında, kendi kendilerine örgütlenmiş ve toplumsal hedeflere sahip gönüllü kuruluşlar olarak tanımlanmıştır (Baylosis, 2001: 89).

➤ Piyasa kültürünün egemen olduğu Amerika ve Japonya'da daha çok, Kar amacı gütmeyen örgütler (nonprofit organizations –NOPs), özel gönüllü kuruluşlar (Private Volunteer Organizations -PVOs), kamu gönüllü kuruluşları (public voluntary organizations -PUVOs) ya da üçüncü sektör kuruluşları (third sector organizations -TSOs) terimleri kullanılmaktadır. Zimmermann (1999:501-502) kâr amacı gütmeyen örgütleri özel sektörden ve devletten bağımsız, biçimsel yapılara sahip, kara yönelik olmayan, kendi kendini yönetebilen, gönüllü çalışmayı ve bağışları içeren ve dini ve politik boyutları olmayan örgütler olarak tanımlar.

➤ Hristiyanlığın yardımlaşma öğretilerinin güçlü olduğu ve hayır işleme geleneğinin bulunduğu İngiltere gibi ülkelerde gönüllü örgütler (Voluntary Organizations -VOs) ve hayırseverlik örgütleri terimleri kullanılmaktadır (Çabuk, 2015:8).

1.3. Dünyada Sivil Toplum Kuruluşları

STK'ların tarihi gelişimlerine baktığımızda, tarihin ilk dönemlerinde insanların ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını idame ettirmek için toplu bir şekilde olduklarını görmek mümkündür. Tarihsel süreçte giderek artan ihtiyaçlardan dolayı sınıfsal ayrımlar görülmeye başlandı ve insanlar ortak çıkarlar doğrultusunda örgütlenmeye başladılar.

Avrupa'da feodalizmin etkisi altında bazı tüccar ve meslek grupları kendi aralarında anlaşarak birlikler kurmaya başladılar. Bu birlikler ile kendi can ve mallarını içsel ve dışsal tehditlere karşı korumayı amaçlıyordu. Böylece STK'ların şekli de yavaş yavaş oluşmaya başladı. Tarihsel sürece bakıldığında uluslararası boyutta ilk sivil toplum örgütlenmesi, Britanya'da sömürgecilğe karşı oluşturulan ve köleliğin kaldırılması için halkın birlikte hareket etmesi olarak gösterilir. Köle olan insanların haklarının korunması, savunulması ve geliştirilmesi için yerel STK'ların birleşmesi ile sivil toplum kuruluşlarının gelişmesinin hızlandığı görülmektedir (Yıldırımçakar, 2018:53).

Eski Yunan'da var olan “polis” sistemi şehir anlayışının gelişmesi ve vatandaşlık bilincinin oluşmasında, sivil toplum düzeni ve uygarlaşmanın önünü açmakta önemli bir etken olmuştur. Bu bağlamda Roma hukuku'na tüzel kişilik kavramı dahil edilmiş ve bu kavram sivil toplum anlayışının gelişmesine önemli bir biçimde etki etmiştir. Yanı sıra feodalite ile batı toplumlarındaki kral-burjuva, kilise ilişkileri iktidarın dışında kalan alanların kabulünü kolaylaştırmıştır (Yılmaz, 2001:329; Tuncel, 2010:24).

STK'ların oluşmasında rol oynayan olay, İngiltere'de 18. Yüzyılda kölelik düzeninin kaldırılmasına yönelik başlatılan harekettir (Yılmaz, 2013:3). STK oluşumundaki bu ilk kıvılcımlar “örgütlenme” olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada, bu olay STK'ların tarihsel gelişimi açısından oldukça önemlidir. 1788 yılında Fransa'da meydana gelen bu olayda, Jura Köyünde yaşayan insanların köleliğin bitirilmesi için Britanya

Parlamentosu'na verdikleri dilekçe ve topladıkları imzalar sonucunda kölelik 1807 yılında tek taraflı olarak kaldırılmıştır. 1823'te kurulan British and Foreign Anti-Slavery Society örgütü köleliğin kaldırılması (1833) sonucuna sadece on yıl içinde kavuşulmuştur (Engiz, 2013:18; Aksoy, 2018:56).

Birinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri sonucunda meydana gelen yıkımlardan dolayı yardımlaşma kuruluşlarının oluşturulması STK'ların ortaya çıkışına dayanmaktadır (Emini, 2013:44). Hindistan'da iktidara karşı halkın haklarını kazanmayı amaçlayan Gandhi hareketi dünyada sivil toplum kuruluşlarının çıkışına örnek olarak gösterilmektedir. ABD'de ise devlet STK'lar üzerine inşa edilmiştir. Bu durum, Amerikan toplumunu meydana getiren bireylerin demokrasinin oluşumu için uygun bir ortam hazırlamalarından kaynaklanmıştır (Emini, 2013:44). STK'lar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında devletin ulaşamadığı ve politikalarını uygulamada güçlük çektikleri bölgelerde dış politika uygulayıcıları olarak belirmiştir (Yılmaz, 2013:3). Tarihsel olarak her toplumda devlet dışı faaliyetlerin çok eskilere dayanması bilinmesine rağmen, aslında İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya gerçekleri ile STK'ların daha ciddi gündeme geldiği söylenebilir (Talas, 2011:391; Aksoy, 2018:57).

11. yüzyılda, feodalizm yönetiminden rahatsız olmaya başlayan Avrupa'da yaşayan insanlar, ticaretin gelişmesiyle birlikte kentlerde özgürlükçü yaklaşım oluşturmaya başladılar ve sert ve tutucu yönetim tarzında olan lordların yerini, kent toplumunu yeni kimliklerine kavuşturma hedefinde olan ve insanlara farklı bir biçimde yaklaşan yeniliğe açık yumuşak yönetim modelini benimseyen tüccarlar almışlardır. Seyahat etme, çalışma ve ticaret serbestliği içinde, özgürlükçü bir yaklaşım oluşturmaya çalışan bu tüccarların, feodal beylerin karşısında "birlikten kuvvet doğar" sloganıyla örgütlenmeyi başardıklarını söylemek mümkündür. Tüccarlar istediklerini, savaş veya kaosa gerek kalmadan elde etmenin yollarından birinin örgütlenmek ve birlikte hareket etmek olduğunu kavramışlar ve "lonca" ya da "hanse" denilen birlikleri kurup yeni bir toplumsal düzen oluşturmuşlardır (Ergür, 2006:12; Yıldırımçakar, 2018:54).

Avrupa'da meydana gelen Rönesans ve Reform hareketleri nedeniyle birçok siyasal ve sosyal olayın zemini tesis edilmiş olup sivil toplum fikri de bu hareketlerin etkisi altında kalmıştır. Avrupa'da siyasi yaşamın gelişmesine yönelik değişimlerin ortaya çıkmasına neden olan Rönesans ve Reform hareketleri özgürleşmenin de sembolü olarak görülmüştür. Bu bağlamda, Hollanda ve İngiltere'de de dini azınlıklar siyasi muhalefetin öncüsü olmuşlardır. Bu noktada, değişen anlayış ile birlikte, fikir özgürlüğü, dernekleşme ve mülkiyet güvencesi gibi hususlar daha fazla gündeme gelmiştir (Yılmaz, 2001:26). İngiltere'de 1787 yılında Köleliği Yok Etme Cemiyeti isminde bir sivil toplum örgütü kurulmuştur. İlk kez sosyalist düşünür Robert Owen tarafından önerilen Madenciler Sendikası, 1841 yılında kurulmuş ve takip eden süreçte sendika İşçi Partisi olarak devam etmiştir (Heywood, 2007:348; Tuncel, 2010:24).

1945 yılında aktif olarak "Non governmental organisation" yada "NGOs" terimi kullanılmaya başlanmıştır. AB üyesi olan ülkelerin siyasi sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını belirlemek için ihtiyaçları hissedilen gönüllü kuruluşlar, devlet dışı sivil organizasyonlar olarak ifade edilmiştir.

Köylü ayaklanmalarının lideri olan Joan Ball'un 1381 yılında söylediği ve İngiltere Blackheat'taki Ascension Kilisesi duvarında asılı olan "Dostluk, arkadaşlık yaşamdır, dostluğun olmadığı yerse ölümdür ve orada cehennemde dostluk, arkadaşlık değil, insanların tek tek kendileri vardır." sözleri STK'ları anlamada çok önemlidir: Bu sözlerin, gönüllü ve dayanışma esasına göre organize edilen sivil toplum düşüncesinin ilk tanımlarından birisi olduğunu söylemek mümkündür. O yıllardan bu yana Avrupa'da sivil toplum anlayışında büyük değişimler yaşanmıştır, sivil toplum bir dönem çok popüler bir terimken, takip eden dönemlerde pek kullanıldığı söylenemez (Ergür, 2006:12; Yıldırımçakar, 2018:54).

STK'lar 1945 yılında San Francisco Konferansında Birleşmiş Milletler tüzüğü metnini kabul ettirerek ilk başarılarına ulaşmışlardır. Bu süreci takiben STK'lar BM'nin resmi faaliyetlerine katılım sağlayabilmek üzere lobi çalışmaları yapmışlardır. Bu sürecin nihayetinde, STK'ların uluslararası diplomasiye katılımına hususunda 71. madde ile bir yenilik kazandırılmıştır (Willets, 2001:3). Bu olay STK'ların gelişmesi sürecinde önemli bir başlangıç noktası olmuştur.

Yerasimos (2002:13), sanayi ötesi toplumların evrimi ile sivil toplumun gelişmesini Avrupa'da doğrudan ilişkili olarak görmüş ve bunun nedenlerini, birey özgürlüğüne dayanan bugünkü toplumlarda dayanışmanın ortadan kalkması ve bireylerin belli alanlarda bu eksikliği giderecek ortaklıklar kurmaları, diğer bir neden olarak, temsili demokrasinin bugünkü toplum koşullarına giderek uymaması şeklinde açıklamaktadır. Diğer bir ifade ile birey merkezci bir toplumda, kendilerini çeşitli ilgi ve çıkar alanlarının merkezi olarak gördükleri olaylarda daha etkili olmayı sağlayacak dayanışmaya ulaşmak için, aralarında birleşip sivil toplum kuruluşlarını meydana getirmişlerdir (Başpınar, 2016:16).

Avrupa Sanayi Devrimi ile sivil toplum kavramı siyaset literatüründe etkin bir konuma ulaşmıştır. Sanayi devriminden sonra ekonomik yönden güçlü olma özellikleri ile öne çıkan 25 burjuva sınıfı ortaya çıkmıştır. Burjuva sınıflarının sayılarının artması, küreselleşmenin yayınlaşmasına ve bireylerin dini grupların etki alanından sıyrılmasını sağlamıştır. Sivil toplum tartışmaları, 1600'lerin sonlarıyla 1700'lerin başlarında geleneksel siyasi düzendeki değişimlerle eşzamanlı ortaya çıkmıştır (Çaha, 2000:23). Kapitalizmin dünya sahnesinde var olmasıyla birlikte sivil toplum ile politik toplum ayrımı siyasi literatüre, burjuva filozofları tarafından kazandırılmıştır (Bumin, 1981:11).

1600'lü yılların sonlarında siyasal yapıya dair tartışmaların neticesinde devleti yahut bireyi merkeze alan iki siyasi düşünce geleneği meydana gelmiş ve bu geleneklerden devlet merkezli tarafta G. W. F. Hegel J. Bodin, N. Machiavelli, J. J. Rousseau ve T. Hobbes bulunurken, birey merkezli tarafta ise C. L. Motesquieu, J.Locke, I. Berlin, F. A. Hayek ve A. Simith gibi fikir adamları bulunmuşlardır. Bu iki gelenek haricinde kendine yer bulan diğer bir gelenek ise Marksist düşünce sistemi içinde yer almıştır. Marksist düşünce akımı içerisindeki devlet ve sivil toplum ilişkisine yönelik görüşler Marx ve Gramsci tarafından öne sürülmüştür (Çaha, 2000:24; Tuncel, 2010:25).

Orta Avrupa'da STK sayılarındaki artış tüm dünyada olduğu gibi 1989'dan sonra olduğu görülmüştür. Demokrasinin gelişmekte olan ülkelerde meydana getirdiği özgürlükçü

ortamdan dolayı kişilerin yaşadıkları toplumu ve sosyal çevreyi destekleme istekleri 1989 sonrası STK sayılarındaki hızlı artışın nedenlerinden birisi olmuştur. Dikta yönetimlerinde halkın baskılarla sessiz kalmasının sağlanıyor olmasına karşın kişilerin fikirlerini özgür bir biçimde ifade edebilecekleri bir alan olarak STK'ları keşfetmeleri STK'ların kolaylıkla gelişmesine imkân vermiştir. Bu bağlamda sosyal ve çevresel sorunların fazlalığı dolayısıyla hükümetler, bu sorunlara çözüm üretmek üzere kendilerine yardımcı olabilecek bölgesel sivil toplum oluşumlarını dışardan gelen fonlarla desteklemiş ve STK'ların gelişiminde önemli bir rol oynamışlardır (Atkinson ve Messing, 2008:13; Başpınar, 2016:18).

Macaristan devrimini takip eden yılda 15.000 kadar STK faaliyete geçmiştir (Bach ve Starck, 2002:4). Aynı şekilde Brezilya'da da askeri vesayet, sivil toplum oluşumlarını rejime karşı bir tehdit olarak kabul etmekte, bu alanda liderlik eden kişileri hapis ya da sürgün ederek sivil toplumun gelişmesinin önünde bir engel oluşturmaktaydı. Ancak demokrasinin yönetim biçimi olarak tesis edilmesi ile sivil toplumun gelişim süreci hız kazanmıştır (Kisil, 2007:8; Başpınar, 2016:18).

Genel olarak sivil toplum oluşumları ve özelde bu oluşumlar vasıtasıyla meydana gelen aktivite eylemler, küresel bazdaki ekonomi kuruluşlarının tanımlanmasında, çalışma şekilleri, çalışma alanları konusunda ve üstlendikleri roller üzerinde önemli etkiler bırakmışlardır (Teegen, Doh ve Vachani, 2004:469).

Liberal ekonomi modeline göre yönetilen modern demokratik toplumlarda yönetimler partiler arası rekabete, iktidarın karşısında güçlü bir muhalefete, denetim mekanizmasının aktif bir biçimde çalıştırılmasına olanak sağlayacak bir şekilde tesis edilmiştir (Tosun, 2001:99).

Birey odaklı yönetim biçimlerinin gelişmesi gönüllü örgütlenmelerin sayısının artmasını sağlamıştır. Gönüllü katılım esasına göre işleyen sivil toplum sistemi örgütlenmenin daha rahat olacağı siyasal ve ekonomik yönetim biçimlerinin oluşum ve gelişimlerine katkı vermişlerdir. Diğer taraftan ise devletin faaliyet alanını küçültmeye başlamışlardır (Kalaycıoğlu, 1997:113). Bu bağlamda yaşanan süreç burjuvazinin sivil toplumun gelişiminde gerekli olduğu fikrini savunan Marx'ın haklılığını göstermiştir (Marx, 2004: 116). 18. yüzyıl sonrasında sivil toplum, devlet iznine ihtiyaç duymadan bireylerin dahil olabildiği bir oluşum olarak günlük yaşam içerisinde varlığını çok daha hissettirmeye başlamıştır (Akat, 1979:215). 1866 yılında kurulan Kadın Hakları Cemiyeti ile kadınların kamusal alana dahil edilmesine yönelik ciddi çalışmalar yapılmıştır (Heywood, 2007:348; Tuncel, 2010:26).

Avrupa'da 1900'lü yılların başında meydana gelen siyasi olaylar STK'ların gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Avrupa'daki savaş ortamı ve Rusya'daki devrim birçok ülkede totaliter rejimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. I. Dünya Savaşı'nı takip eden dönemde hâkim olduğu coğrafyalarda sosyalist ve faşist yönetimler sivil toplum oluşumunu istememişlerdir. Buna karşın aynı dönemin Amerika'sında STK'lar etkin bir faaliyet içerisinde olmuşlardır.

ABD’de ve gelişmiş Batı ülkelerinde II. Dünya Savaşı sonrasında iç ve dış politika kararlarında sivil toplum kuruluşları etkili olmuşlardır. Teknolojik gelişmelerin iletişim araçlarındaki yansıması medyanın küresel sahada bir güç haline gelmesine ve bu sayede ülke politikalarının belirlenmesinde etkili olmalarına sebep olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda kamuoyu baskısını üzerinde daha fazla hisseden yönetimler katılımcı yönetimlere geçiş sürecini hızlandırmak durumunda kalmışlardır (Tuncel, 2010:26).

Sivil toplum örgütleri iç ve dış siyaset konularında ABD’de çok etkindir. Özellikle ABD toplumunun yapısal özellikleri ve uygulanan liberal ekonomi politikaları bu ülkedeki sivil toplum kuruluşlarının sayısını ve etkinliğini artırmıştır. Bu ülke yönetiminin sivil toplum kuruluşlarının yönlendirmesi doğrultusunda olduğunu belirten görüşlere de sıklıkla rastlanmaktadır. 1968 yılında ABD’deki öğrencilerin çıkardığı olaylar, Fransa’da daha da büyük katılımlı işçi olaylarının başlangıcını sağlamıştır. Daha sonra dünyanın birçok ülkesine yayılan bu olaylar kapitalist ekonomik sistemi etkilemiştir. Bu olaylar Touraine tarafından sahne değişikliği olarak özetlenmiştir (Touraine, 1998:254). 68 olayları dünya siyaset sahnesinde yer almayan sessiz çoğunluğun siyasi iktidarlara karşı muhalefet eden bir yapı ortaya çıkarmıştır.

1980-1984 yıllarında bireyselleşme akımına tepki olarak Avrupa ve Amerika’da komüniteriyen akım daha çok konuşulur olmuştur. Aracı sivil toplum kuruluşlarını öne alan bireyci anlayışı eleştiren bir akımdır. Sosyalist sistemin 1990’lı yılların başındaki değişimleri ve merkezi bürokratik devlet yapısındaki başarısızlıklar sivil toplum kuruluşların önemini ortaya koymuştur (Yılmaz, 2001:252-324). 1989 yılında Berlin Duvarı’nın çökmesi de dünyada önemli bir değişimi başlatmıştır. Doğu Bloku ülkelerindeki demokratikleşme, sivilleşme, devlet dışı baskı gruplarının ve çıkar örgütlerinin güçlenmesi bu yeni açılımın önemli etkenleri olarak kabul edilmiştir (Kahraman, 2002:47).

ABD kadar etkin olmasa da Avrupa ülkelerinde de sivil toplum kuruluşlarının etkinliğinden söz edilebilir. Lokomotif olarak kabul edilen Avrupa Birliği (AB) ile bütünleşme süreci içerisinde sivil toplum kuruluşlarının daha aktif çalışabilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. ABD, İsveç, İzlanda ve Danimarka gibi ülkelerde gönüllü kuruluşlara üyeliğin, seçmen yaşındaki nüfusun %80-90’ını kapsadığı, buna karşın Türkiye’de bu oranın %10’lar civarında olduğu görülmektedir (Kalaycıoğlu, 1997:127).

Küreselleşme, beraberinde ihtiyaç olan her konuda sivil toplum kuruluşunun kurulmasını ya da var olan sivil toplum kuruluşlarının hemen her konuyla ilgilenmesine katkıda bulunmuştur. Ortaya çıkan yeni sosyal hareketlerin amaçları ile klasik anlamda sanayi toplumlarının baskın amaçları farklılıklar içermektedir. Endüstriyel demokrasi sağlık ve ekonomik iyileşme üzerinde dururken bu yeni hareketler ise kültür ve yaşam kalitesi üzerine yoğunlaşmıştır.

Ulusal sınırlar, sınır ötesi alanda faaliyet gösteren STK’ların artan bir biçimde ilgi alanı içine girmeye başlamıştır. Özgürlükçü liberteriyen unsurlar içermesi kendisinden önceki hareketlerden farklı olduğu ve kişinin yaşamını etkileyen siyasi ve sosyal kararlara katılmasını savunduğu görülmüştür. Bu hareketlerin baskıcı yaklaşımlara karşı muhalefet

ettiği bilinmektedir. Çevreci hareketlerin ekonomik büyümeye, kadın hareketinin, kadın erkek ilişkilerine, barış hareketinin silahlanma çalışmalarına zıt olduğu gözlenmektedir. Ayrıca, bu hareketler sivil birer örgütlenme ve çıkar talep etmenin ötesinde temel bir sosyal değişme istemektedirler (Yılmaz, 2001: 379; Tuncel, 2010:27).

1.4. Hayırseverlik (Philantropy)

Hayırseverlik kavramının farklı dil, din ve kültürlerdeki karşılıklarını incelemek dilimizdeki kullanım alanı ve kapsamı hakkında daha geniş bir perspektif sunacaktır. Arapça sadaka kelimesi İbranice “sedaka” kelimesi ile aynı kökten gelmekte olup hak, "imtiyaz," "bağış" veya "hediye" manalarına gelmesiyle birlikte hayır yapma veya sadaka verme anlamlarını da içermektedir. M.Ö. 6. Yüzyılda kelimenin İbranicesi “bir Yahudi’nin yoksula vermesi gereken sadaka” anlamında kullanılmaya başlamıştır. Dini ve ahlaki planda hayırseverliğin değerlendirilmesi ile dilbilimcilerin ifadeleri arasında benzerliklerin tezahür ettiği hususu dikkat çekmektedir. Bütün bu değerlendirme alanları iki tarafın durumuna göre şekillenmektedir. Yani bir tarafta hayır sahibinin durumu göz önüne alınarak yapılan değerlendirmeler diğer yanda ise hayırdan yararlananların durumları doğrultusunda yapılan değerlendirmelerdir.

Hristiyan inanişında ilk dönemde servete bağımlılık konusunda yapılan uyarılar ve buna mukabil birbirine karşı sevgi ve Tanrı sevgisinin öne çıkarıldığı hayırseverlik alanında genel kriterler ortaya konulmuştur. Hristiyanlık bireysel bağışçılık ve çile hayatının öne çıkarıldığı bir kabul ile konuyu başka bir boyuta taşımıştır ki bunun neticesinde manastır diye anılan yapılar meydana gelmiştir.

Manastırların oluşum ve sürdürülebilirlikleri kısmen de olsa hayırseverlerce yapılan yardımlara bağıydı. İşleyiş esasları içerisinde ise yoksullara yardım önemli yer tutmaktaydı. Bu açıdan manastırlar bu konuda Hristiyanlıktaki hayırseverlik durumuna ışık tutması babından önem arz etmektedir. İngilizcede philantropy olarak adlandırılan hayırseverlik ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak anlamında kullanılmasıyla birlikte mecaz olarak da insan sevgisini içermektedir.

Tanrı sevgisi yahut bizzat Tanrı’nın mahiyeti manasına gelen Yunanca “Agape” kelimesi Latinceye “caritas” olarak dahil edilmiştir. Caritas kelimesi mana olarak da Tanrı’nın insanoğluna sevgisini ihtiva etmekteydi. Kral James İncil’ini tercüme eden heyet caritas’ı İngilizceye charity şeklinde aktarmıştır. Bu kullanım dolayısıyla kelimenin Yunanca’daki anlamı da değişmiş, hayırsever faaliyetler doğrultusunda insanların birbirlerini sevmeleri hususunu ve buradan da Tanrı sevgisini merkeze alınmış bulunmaktadır.

Yunanca “philos”: sevgi, anthropos: insan "insan sevgisi" anlamına gelen philantrophy kelimesi hayırseverlik anlamında kullanılan en yaygın İngilizce kelimedir. Buna mukabil bazı dilbilimciler philantrophy kelimesi ile (insanseverlik, yardımseverlik) dünyevi alanı tanımlarken, charity (hayırseverlik) kelimesi ile dini referanslar dâhilinde ruhani bir alanı tanımlamak üzere kullanımı öngörmektedirler.

Tam bu noktada, hayırseverlik ile yardımseverliğe dair tarihsel ve sosyolojik metinler incelendiğinde bu ikisi arasındaki ayrımın evrensel olarak benimsenmediği gözlemlenmektedir. Bugün Amerika’da zenginlerin bağışlarından söz ederken

philanthropy kelimesinin kullanımı dikkat çekmektedir. İngilizcede charity (hayırseverlik) kelimesiyle anlamdaş olan altruism (diğergamlık), beneficence (iyilik), benevolence (iyilikseverlik) veya munificence (cömertlik) gibi birçok kelime var. Nihayetinde, İslam toplumlarındaki iyilik amaçlı verme hakkında İngilizce kullanılarak nasıl konuşulacağı sorununa kesin bir çözüm yoktur. Bununla birlikte, hayırseverlik kelimesiyle doğrudan ilgili ya da kesişen karmaşık terim ve anlamlar dizisini en başta net olarak ifade etmek gerekiyor. Tüm bu tanımlamalar doğrultusunda hayırseverlik, iyilikseverlik ve yardımseverlik kavramları ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Singer, 2012:16-21).

Hayırseverlik, yardım ile sınırlandırılmaktan ziyade insanların hayat standartlarını yükseltmek, kültürel gelişimlerine katkı sağlamak gayesiyle çalışmalar yapan kurumları ve bireysel bağışçıları kapsamaktadır. Burada her ne kadar kurumsal hayırseverlik gündeme geliyor olsa da sivil toplum kuruluşlarına özel işletmelerce yapılan ayni ve nakdi yardımların mahiyeti ve biçimi üzerinde ayrı tanımlamaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

İşletmeler tarafından gerçekleştirilen hayırseverlik faaliyetleri, işletmelerin bünyelerinde bu amaç için oluşturulan fonlar yahut kurulan vakıflar ya da işletmenin kuruluş amaçları doğrultusunda hizmet veren, kâr amacı gütmeyen farklı kuruluşlara ya da uygun görülen kişilere yapılan gönüllü bağış ve yardımlardır. Bu yardım faaliyeti muhtaçlara doğrudan yapılan bağış olarak gerçekleştirilebilir yahut işletme çıkarlarına uygun görüldüğü takdirde çalışanlara yönelik sosyal imkanlar olarak da organize edilebilir. Bu noktada planlı bağışçılık, sosyal sorumluluk, kurumsal ve bireysel hayırseverliklerin yanı sıra stratejik hayırseverlikten de bahsetmek önem arz eden bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Balıkcıoğlu ve Karacaoğlu, 2007:123).

Kılıçalp (2013:14), “Bireysel Bağışçılar için Rehber” başlıklı TÜSEV tarafından yayınlanan kitabında modern manada filantropiyi, bağışçılık, birinin zamanını, yeteneğini/uzmanlığını veya varlıklarını kamusal yararın ilerletilmesine katkıda bulunmak için gönüllü olarak vermesi şeklinde tanımlamıştır. Bağışçılık, insanların sosyal sorumluluklarını ortaya çıkarmak ve kamusal yararı geliştirmek için para, uzmanlık, bilgi, zaman gibi sahip oldukları değerleri kullanmalarındır (Kahveci, 2016:158).

TÜSEV tarafından yayınlanan başka bir çalışmada yapılan tanımlamaya göre “sosyal adalet için hayırseverlik” bağışların ya da katkıların sosyal, ekonomik ve politik anlamda en az varlığa sahip olanların fırsatlarını artırmaya yönelik yapısal değişiklikler için çalışan, kâr amacı gütmeyen organizasyonlara yönlendirilmesidir (Bikmen, 2006:23; Kahveci, 2016:158).

1.5. Hayırseverlik Faaliyetlerinin Nedenleri

İnsanlar tarafından yapılan faaliyetlerin beklenen fayda ve maliyetleri doğrultusunda hareket tarzını belirleyen bilime yönetim bilimi denilmektedir. Fayda/çıkar maksimizasyonu varsayımı doğrultusunda bireyler herhangi bir davranışın maliyetini ve faydasını hesaplayarak ve faydanın maksimum etkisini ortaya çıkaracak şekilde hareket

ederek rasyonel davranış sergilemiş olurlar. Bu bağlamda genel olarak sosyal bilimcilere göre dini seçimler rasyonelliğin antitezi olarak kabul görmekte ve din irrasyonel görülmektedir. Çıkarların maksimizasyonu bireysel bencilliklerle doğru orantılıdır ve bu durum, dini merkeze alan davranış biçimlerinden olan hayırseverlik ile çelişmektedir. Bütün dinlerde var olduğu görülen hayırseverlik/bağışçılık yani kişinin din kardeşi için kendinden feragat etme durumu “rasyonel seçim” konusunu ortadan kaldırmaktadır denilebilir.

Hayırseverlik genel olarak kişisel bir tercih gibi görünse de hayırseverlerde aidiyet ve tutku ortak duygular olarak ortaya çıkmaktadır. Hayırseverlik kelimesi ile anlamdaş olan filantropi bilinçli bir kararın neticesinde, titizlikle planlanmış uzun vadeli etki oluşturmaya yönelik bir çalışmadır. Toplumsal kalkınma amacına yönelik bir faaliyet olarak filantropi kişilerin manevi dünyalarına olumlu yönde etki etmektedir. Isınan parlaklık etkisi (warm glow effect) ifadesi içerisinde değerlendirilen bu kavram kişinin yapmış olduğu bağış ve yardımlar nedeniyle manen iyi hissetmedir. Isınan parlaklık etkisinin yapılan ampirik araştırmalarda, yardım etmek amacıyla karşılıksız verilenler (charitable gifts) için kullanılan bir terim olduğu görülmektedir (Galle, 2010:1213; Kahveci, 2016:163).

Yardım talebini değerlendiren bağışçılar yapacakları yardımları anlamlı bir değer üretimi olarak kabul etmektedir. Hayırseverlik bilinci, yalnızca talepte bulunan kişi, kurum ya da kuruluşun talebine, kurumsal yapısına bakarak hareket etmeyip, bağışçının kendi değer yargılarına da uygun şekilde hareket etmeyi gerektirmektedir. Hayırseverlik bilincinin temelinde erdem anlayışı hâkimdir.

Kişilerin iç dünyasında değer olarak benimsediği davranış biçimine uygun hareket etme yükümlülüğü bireyi uygun ortam oluştuğunda o davranışı sergilemesi yönünde itici bir unsur olmaktadır. Toplumsal sorunların kendiliğinden giderilmesi söz konusu olamayacağından STK’lar insani duyarlılıkları harekete geçirecek faaliyetler gerçekleştirmektedirler. STK’lar hayırseverler için uygun ortamları oluşturmak suretiyle meydana gelecek faydalı işlerin uygulayıcıları olmak için çalışmaktadırlar. Hayırseverlik faaliyetleri yaşayan insanlar açısından hayır yapmak düşüncesi ile yapılmaktayken öldükten sonra iyilikle anılmak istenmesinden dolayı da yapılmaktadır.

Dini inanışların temeli doğruluktan yana güzel insan modelini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda din, o dine mensup olan kişilerin gündelik yaşamlarının her alanına hâkim olmaktadır. Tanrı merkezli düşünce ve davranış biçimi sosyal olayları ve yapıları da etkilemektedir. Bu nedenle din, Tanrı ve insan arasındaki ilişkiyi düzenlerken bir yandan da insanların birbirleriyle olan ilişkilerini de biçimlendiren sosyolojik bir olgu olmaktadır.

Varlık sahiplerinin, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmaları geçmişten günümüze ulaşan köklü bir kuraldır. Mevcut inanç sistemlerinin tamamı bu kurala vurgu yapmaktadırlar. Kur’an-ı Kerim’de geçen sadaka âyetinden yola çıkılarak oluşturulmuş olan vakıf müessesesi, Hz. Peygamber tarafından yapılan uygulamadan da görüleceği üzere kişilere değil, toplumun geneline yönelik bir sadaka olmakta ve zorunluluk içermemektedir. İslâm inancına göre vakfetmek isteğe bağlı bir eylemdir. Modern hukuk kuralları içerisinde de durumun bu şekilde olduğu görülmektedir. Kur’an-ı Kerim’de doğrudan vakıf ifadesi

kullanılmamış ancak vakfa konu hayır, yardımlaşma, dayanışma, sadaka, muhtaçların, yetimlerin korunması ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal içerikteki normların bulunduğu âyetler yer almaktadır. İslam dini, insanları, savurganlıktan ve gösterişten kaçınmaları, cömert, çalışkan ve adaletli olmaları yönünde teşvik etmektedir (Kuran, 2002:80; Kahveci, 2016:166).

Hayırseverlik, maddi imkânların kişiden kişiye değişiklik göstermesi nedeniyle Sosyal yaşam alanında önemli bir yere sahip olmaktadır. Orta ve üst gelir gruplarının gündelik hayatlarını sürdürmeleri açısından ihtiyaçlarını gidermeleri herhangi bir sorun teşkil etmezken alt gelir grupları yaşamsal ihtiyaçlarını yerine getirmekte zorlanmaktadırlar. Gelir dağılımındaki denge aşırı derecede bozulmuşsa alt gelir grupları hayatlarını idame ettirmekte dahi zorlanmaktadır. Sosyal devlet anlayışı gereği, kamu gücünün bu duruma bir çözüm getirmesi gerekmektedir. Kamunun bu konuda yetersiz kalması durumu söz konusu olduğunda STK'lar aracılığıyla yahut bireysel anlamda toplumun harekete geçmesi ve hayırsever kişilerin bu alanla ilgili olmaları gerekmektedir.

Küresel İnsani Yardım Kuruluşunun raporunda Müslümanların servetlerinden %2,5'ini inançları gereği fakirlere vermesinin insani yardımların finansmanı açısından önemli bir kaynak olduğu, 2013 yılında yapılan insani yardımların yaklaşık %16'sını Müslüman ve Hristiyan STK'larca gerçekleştirildiği ve 396,7 milyar ABD Doları ile tüm dünyada gerçekleştirilen insani yardımlar arasında 12. sırayı aldığı belirtilmektedir. Özellikle hızlı bir gelişme kaydeden İslam ülkelerinde zekâtın 5,7 milyar dolarlık finans kaynağı olduğu ve bunun %23-%57'lik kısmının insani yardım şeklinde kullanılmakta olduğu, bu kaynaktan sadece Türkiye' deki Suriyeli sığınmacılara 1,6 milyar dolarlık bir harcama yapıldığı belirtilmektedir (GHA Report, 2016:45). Hayırseverlik maddi zenginliği olanlarla sınırlı değildir. Hayırseverlik maddi ihtiyaçları karşılayan bir olgudur fakat ihtiyaçların tamamını maddi olarak değerlendirmek de yanlış olmaktadır. Üretim, sadece mal ile sınırlı olmayıp hizmetleri de kapsamaktadır. Eğitim vermek, tedavi etmek vb. işlerde ekonomik faaliyetin bir parçasıdır. Bununla birlikte, bilginin, ilginin, sevginin, yapılması planlanan yardımların organize edilmesi gibi her bir hareketin hayırseverlikte yeri bulunmaktadır. Bir müzisyen şarkı söyleyerek maddi yardımda bulunamayabilir ama maddi yardımda bulunabilecek insanları harekete geçirebilir (Bozan, 2016:410).

1.6. Bireysel Hayırseverlik

İnsanların maddi kazanımları olarak tanımlayabileceğimiz servetlerini hangi usul ve esaslar doğrultusunda kullandıkları incelendiğinde genel olarak karşımıza inanç sistemlerinden kaynaklı emir ve tavsiyeler çıkmaktadır. Farklı inanç sistemleri servetin kullanımını yahut muhafazasını farklı usullerle değerlendirmiştir. Bazıları servetin birikimini yasaklarken “vermeyi” taltif etmiştir. Bazıları ihtiyaç sahiplerinin yaşadıkları zorlukların giderilmesine yönelik servet sahiplerinin sorumluluğuna vurgu yapmışlardır. İnanç sistemleri temelinde bakıldığında, kişisel servetlerin bir kısmı ya da tamamının başka kişilerin yahut toplumun genelinin yararına olacak şekilde devredilmesi övülen bir davranış biçimi olarak dikkat çekmektedir. Pagan inanışlarından bazıları ise nesnelerin sahiplerine karşı hareket etmelerine engel olmak üzere başkalarına verilmesi gerektiğine inanılmaktadır (Singer, 2012:21).

Kişilerin akrabaları ve komşularından başlayarak hiç tanımadıkları ihtiyaç sahiplerine yahut hayırseverlik faaliyetleri yapan kuruluşlara, bağış ve yardımda bulunmaları bireysel hayırseverlik olarak tanımlanabilir. Bireysel bağışlar genel olarak toplumların hayırseverlik faaliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. 20. yüzyılın hayırseverlik faaliyetlerinin ağırlıklı olarak kurumlar aracılığıyla gerçekleştirildiğini ancak 21. Yüzyıldaki teknolojik gelişmeler dolayısıyla yeni bağış kanallarının (internet, mobil telefonlar vb.) devreye girmesi sayesinde geniş katılımlı etkinliklere dönüşmektedirler (Siegel ve Yancey, 2003:5).

1.6.1. Bireysel Hayırseverliğe Yön Veren Etkenler

Amerika, İngiltere, Hollanda ve Kanada’da yapılan araştırmalar ve farklı disiplinlere ait 500’ün üzerinde makale incelenerek bireysel hayırseverlik faaliyetlerine yön veren konular 8 ana başlıkta toplanmaya çalışılmıştır (Arslan, 2015:14).

1.6.1.1. İhtiyaç Bilinci

Varlıklı kişilerin ihtiyaç sahiplerinin varlığından haberdar olması durumudur. Bu durum yardıma muhtaç olanların ve hayırseverlik faaliyetleri yürüten kurumların çalışmaları neticesinde ortaya çıkmaktadır. Varlık sahipleri hayırseverlik faaliyetinde bulunan kurumların etkinlik ve yararlılığını bildiklerinde ihtiyaç farkındalıklarının arttığı görülmektedir. Potansiyel bağışçının hastalığa yakalanmış bir akraba ya da tanıdığı varsa hastalıkla mücadele eden kuruluşlara bağış yapma oranı yükselmektedir. İhtiyaç bilinci gelişen teknoloji ve yaygın iletişim kanalları kullanılarak artırılabilir (Bekkers ve Wiepking, 2011:929).

1.6.1.2. Talep

Varlıklı kişilerden bağışta bulunmaları yönünde talepte bulunmak hayırsever davranışların artmasını sağlamaktadır. Talebin belirli bir denge içerisinde dile getirilmesi gerekmektedir çünkü aşırı talepte bulunmak ters etki yaratabilmektedir (Bekkers ve Wiepking, 2011:931).

1.6.1.3. Fayda ve Maliyet

Talep edilen miktar azaldıkça bağış yapan kişi sayısının artması durumu fayda ve maliyet olarak açıklanabilir. Bu bağlamda bağış miktarı ile birlikte bağışçıların karşılaştıkları zorluklar da etkili olabilmektedir. Hava şartları iyi olmasının bağışları artırıcı yönde etki ettiği gözlenmiştir. Bağış yapanların yaptıkları bağışlardan fayda elde etmeleri de bağışları artırıcı bir diğer husus olmaktadır. Hayırseverlere yönelik yapılan yemekli organizasyonlar, toplantı ve konser etkinliklerinin bağışlara pozitif etki etkileri de görülmektedir. Hayırseverlik faaliyetlerinin bir gösteriye dönüşmesi bazı kültürlerde hoş karşılanmamaktadır (Bekkers ve Wiepking, 2011:932).

1.6.1.4. Özgecilik

Başkalarının faydalarını düşünmek olarak tarif edilebilecek olan özgecilikte, hayırsever etkinliklerden fayda sağlayanların varlığından haberdar olmanın hayırseverliğe olumlu yönde etki ettiği düşünülmektedir. Özgecilik kavramının hayırsever faaliyetlerde bulunup bulunmadığı tartışma konusudur. Bir bağışçının yaptığı yardımda diğer bağışçılardaki

yardım miktarının arttığını görmesi kendi bağış miktarında azaltmaya gitmesine neden olabilmektedir. Bu durumda ‘kalabalığın azaltıcı etkisi’ söz konusu edilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalara başkalarının bağışlarındaki artışın, diğerlerini pozitif etkilediği de gözlemlenmiştir (Bekkers ve Wiepking, 2011:936).

1.6.1.5. İtibar

Hayırseverlik prestiji de beraberinde barındıran bir olgudur. Hayırseverlerin çevrelerince saygıyla karşılanmaları, bağış yapana yapmış olduğu bağışın olumlu bir katkısı olması neticesinde oluşmaktadır. Bağışların halka açık ve göz önünde olunan yerlerde yapılmasının hayırseverliğe olumlu yönde katkı verdiği görülmektedir. Bu nedenle yüz yüze etkinliler, telefon ya da posta üzerinden yapılanlara oranla daha etkili olabilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar farklı kültürlerin farklı tepkiler verdiğini ortaya koymaktadır. İslam dini yapılan yardımın gizli yapılmasını teşvik ve taktir etmektedir. Yardım yapılan kişinin onurunun kırılmamasına özellikle hassasiyet gösterilmektedir (Bekkers ve Wiepking, 2011:937).

1.6.1.6. Psikolojik Faydalar

Yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere hayırseverlik davranışı kişinin kendi öz benliği içerisinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Bağışçılar kendilerini sorumlu ve etkili bireyler olarak görmektedirler. Manevi olarak huzurlu olmayı da beraberinde getiren bu durum minnettarlığa yönelik arzuyu da tatmin etmekte, ahlaklı bir insan olma hissiyatı ile kişinin kendine olan saygısını da artırmaktadır. Psikolojide ‘empatik neşe’ olarak tarif edilen bu duruma ekonomide ‘vermenin şenliği’ denilmektedir (Bekkers ve Wiepking, 2011:938).

1.6.1.7. Değerler

Değerler (Values) Kavramı, sosyoloji, yönetim bilimleri, felsefe ve psikolojinin üzerinde durduğu başlıca konulardandır. Değerler, toplumun veya bireyin sonradan edinmiş olduğu ve zamanla geliştirdiği değerlerin bütünü; bir kimsenin farklı olaylar karşısında gösterdiği sürekli davranışlara yön veren köklü inanç ve tutumları, öznenin nesneyle ilişkisi gibi pek çok şekilde tanımlanmıştır. Değerler, bir grup yada kişilerin benimsedikleri, davranışlarını oluşturan inançlardır. Allport (1960, 1961)’da değer, kişilerin tercihleri doğrultusunda ortaya çıkan hareketlerine dayalı inançlarıdır şeklindedir. Değerler, bireylerin davranış ve tutumlarından hareketle ortaya koydukları ürünlerinde meydana gelen koşullar olarak ifade edilebilir (Turan ve Aktan, 2008:228).

Manevi dünyaları zengin, ruhi planda adanmışlıkları olan, etik değerlere sahip, insan odaklı düşünen ve hareket eden, eşitlikçi, toplumsal normlara, bir arada yaşamaya ve adaletli davranmaya özen gösteren kişilerin hayırseverliğe daha yatkın kişiler oldukları gözlenmiş olup; dünyanın daha iyi bir yer olması için çalışmaya istekli oldukları saptanmıştır. Genel olarak bağış tercihlerinde kişilerin değerleri ile yaptıkları bağışların değerleri arasında doğrusal bir orantının var olduğu da gözlenmektedir (Bekkers ve Wiepking, 2011:941).

1.6.1.8. Etkinlik

Hayırsever davranışlarında etkinlik ile örgütsel etkinlik arasında bir benzeşme söz konusudur. Bu bağlamda etkinlik amaçlarının gerçekleşmesi, elde edilme derecesidir. Bu görüş doğrultusunda, bir örgütün belirlenmiş amaçlarına ulaşabilme kabiliyeti, o örgütün etkinliğidir (Aldemir, 1985:201-202; Yükçü ve Atağan, 2009:2). Hayırseverlik faaliyetlerinde ise kişiler yaptıkları yardımın herhangi bir fark yaratmadığını, mevcut gidişata bir etkisinin olmadığını düşünmeye başladıklarında sonradan organize edilecek faaliyetlere katkı vermeyi yahut bireysel hayır işleme davranışlarında bulunmaya isteklerinde bir azalma olduğu görülmektedir. Bu bağlamda toplum içinde bilinirliği ve saygınlığı olan kişilerin yaptığı bağışlar başkalarının da bağışta bulunmasını teşvik etmekte, o organizasyonunu etkili ve güvenilir bulunmasını sağlamaktadır (Bekkers ve Wiepking, 2011:942).

ABD’de yapılan bir araştırmada; bağışçının ihtiyaç sahiplerine doğrudan ulaşması, bağışçının dolaylı olarak ihtiyaç sahiplerine ulaşması ve Kant’ın teorisini baz alan faktör olmak üzere hayırsever davranışlar 3 başlık altında toplanmıştır. ABD’de yapılan bir araştırma da ise (Amos ve Orly,1982:46). Bağışçının okul yaptırmak suretiyle daha fazla çocuğun okutulmasını sağlayarak eğitime katkı sunması ve daha eğitilmiş bir toplum oluşmasında etkin bir rol oynamış olması dolaylı yoldan bağışlara örnek olabilir. Kant’çı söylem ise karşılıksız vermeden duyulan hazzı kaynak olarak almaktadır (Arslan, 2015:18).

Hollanda, Amerika ve Kanada’da yapılan araştırma bağışlar incelendiğinde kilise ile hayırseverlik arasında az da olsa olumlu yönde bir etkileşim olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu ülkelerde Protestan mezhebine mensup olanların Hristiyanlığın diğer mezheplerine kıyasla daha fazla bağışta bulundukları görülmüştür. Kilise üyeliği ya da hayırseverlik faaliyetinin dini kurumlar aracılığıyla ya da doğrudan bu kurumlara yapılması suretiyle meydana gelen dini kurumların hayırseverlik faaliyetlerindeki yeri, yapılan literatür çalışmalarının tamamına yakınında incelenmiştir (Bekkers ve Wiepking, 2011:926-927; Arslan, 2015:18).

Hayırseverlik faaliyetlerinin dini kurumlarla arasındaki olumlu yöndeki ilişki Hristiyanlık ve diğer dinlerde olduğu gibi İslam dini içinde geçerli sayılabilir. İslam’ın beş şartından birisi olan zekât mali bir ibadettir. Zenginden fakire bir gelir transferi olarak tarif edilebilecek olan zekât isteğe bağlı bir sosyal yardım değildir. İslâm dini zekâtı fakirin zenginindeki hakkı ve zengin için mecburi bir sadaka olarak şart koşmaktadır. Zekât mana itibariyle büyüme, temizlenme ve arınma anlamlarını ihtiva etmektedir (Esen vd., 2014).

1.7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) zaman içinde finansal, kültürel, politik ve eğitim dahilinde bulunan sosyal yapılar arası gerçekleşen etkileşim sonucunda ortaya çıkmış ve toplumların kendi özellikleri doğrultusunda şekillenmiştir (Matten ve Moon, 2008:404). Bu bağlamda Türkiye’nin de kendine has dinamikleri olduğu hususu kabul edilebilir bir gerçek olarak görülmektedir (Alakavuklar vd., 2009:112).

Kurumsal hayırseverlik, işletmelerle ilişkisi bulunmayan ve herhangi bir sosyal beklenti içinde olmadan, getirileri hesap edilmeden işletme kaynaklarının sosyal yardım ve hizmetlere gönüllü tahsisine ilişkin bir sorumluluktur (Ricks, 2005:122). Hayırseverliğin bu şekilde icrası toplumsal faydanın desteklenmesi adına “gönüllü bağış” yapmaktan ibaret olmaktadır (Balıkçıoğlu ve Karacaoğlu, 2007:124).

Sosyal sorumluluk anlayışı içerisinde hayırseverlik, işletmelerin kuruluş amaçları doğrultusunda muhataplarının ve toplumun çıkarlarını uzun vadede gözetmek ve bu çıkarları koruyacak şekilde eylemde bulunmaktır. Bu anlayış özünde işletmenin gerek müşteri gerekse sosyal alanlardaki muhataplıklarına zarar vermeyecek şekilde ekonomik faaliyetlerini yerine getirmeleri yatmaktadır. Carrol (1979:497-505) Kurumsal sosyal sorumluluğu, yasal, ahlaki, isteğe bağlı ve ekonomik olmak üzere 4 başlık altında incelemiştir. Hayırseverlik uygulamaları KSS'nin isteğe bağlılık esası içerisinde değerlendirilmiş olup (Goddard, 2004:107) işletmenin ahlak anlayışı ya da kârlılığı konularıyla birlikte de düşünülmemelidir. Yakın tarihte yapılan çalışmalar incelendiğinde işletmelerce gerçekleştirilen hayırseverlik faaliyetlerine resmiyet kazandırıldığı ve hayırseverlik uygulamalarının işletme faaliyetleri ile doğru orantılı olacak şekilde dizayn edildiği görülmektedir. Amerika'da yapılan bir araştırma sonucu planlı ve düzenli organize edilen hayırseverlik faaliyetleri, çalışanların işletmeyle olan bağlarını güçlendirmekte ve işletmenin toplum karşısındaki imajına olumlu katkı sağlamaktadır (Schwartz ve Smart, 1995).

Bir kurumun öz kaynaklarını toplumsal çıkarlara hizmet edecek şekilde kullanması (Grigsby vd., 1997:4) şeklinde tanımlanabilecek olan KSS, toplumsal refahın artırılmasına yönelik olarak kullanılmaktadır. KSS faaliyetleri çerçevesinde işletmeler, doğayı kurumun kendi yaşam alanı olarak algılanmakta ve sorumlu bir tutum takınarak, toplumsal sıkıntıların giderilmesine yönelik toplumun refah seviyesini yükseltmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda işletmelerin muhatapları toplumun çeşitli kesimlerindeki tüm bireyler ve STK'lardır (Kotler ve Lee, 2005:201).

Kurumlardaki sosyal sorumluluk faaliyetleri vatandaşlık ödevlerini yerine getirmeleri bakımından düzgün bir imaj ortaya koymaktadır. Bu bağlamda sosyal sorumluluk tutumuyla hareket eden kurumlar toplumsal krizlerden kaynaklanacak olan zararlardan kendilerini korumakta, yöneltilecek eleştirilere karşın bir koruma alanı oluşturmaktadırlar. Kurumun sosyal etkileşim içinde olduğu alan ile karlılık elde ettiği alanın ortak paydası olarak ortaya çıkan marka değeri kurumun imajına doğrudan etki etmektedir (Öztürk vd., 2013:6). Sosyal sorumluluk kurumun imajının tesisi, etik göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Uncu-Çimen, 2016:56).

Tarihsel gelişimi çerçevesinde kurumsal hayırseverlik anlayışının, kurumlar için giderek daha fazla önem kazanmasını özetlemek gerekirse (Vural & Coşkun, 2011:66);

- Artan nüfusun işsizliğe pozitif etkisi
- Kişilerin toplu hareket etme ve örgütlenmeye dair giderek daha fazla bilinçlenmesi
- Zaman içinde globalleşmeden kaynaklı büyümekte olan rekabet ortamında işletmelerin birbirlerine karşı üstünlük elde etmeye çalışmaları

- Merkezi yönetimlerin tüketiciyi ve doğayı korumaya yönelik politikalar geliştirmesi ve işletmelere yasal sınırlamalar getirmesi
- Birey odaklı toplumsal yapı dolayısıyla kişilerin fert olarak güçlerini keşfetmesi ve kişisel hak arayışına girmeleri ve toplumsal sorunları kendi sorunları olarak kabul ve hareket etmesidir.

Ayrıca KSS'nin faaliyette bulunduğu pek çok alanı vardır. İşletmeler hem dolaylı hem de doğrudan olmak kaydıyla çeşitli paydaşlarla ilişkilidir. Paydaşlarının kendi üzerlerindeki etki ve güçlerini stratejik bir biçimde değerlendirmeleri işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için önemli bir husustur. KSS bütün paydaşların beklentilerine adil bir dağılım içerisinde cevap verebilmeyi ve paydaşlara karşı sorumlu davranmayı gerektirmektedir (Bayraktaroğlu vd., 2009:9). Paydaşlar açısından bakıldığında çıkarlar ve önem arz eden konular farklılık göstermektedir. Bu bağlamda sorumlulukların adaletli bir dağılım ile yerine getirilmesi aslî unsurdur. Bu sebeple paydaşlara yönelik olarak KSS alanlarının incelenmesi önemlidir. KSS sorumluluk alanları aşağıda gösterilmiştir (Aktan ve Börü, 2007:170; Altun, 2019:41). Bunlar;

- Çalışanlara yönelik sorumluluklar
- Tüketicilere yönelik sorumluluklar
- Hissedarlara yönelik sorumluluklar
- Doğaya ve Çevreye yönelik sorumluluklar
- Devlete yönelik sorumluluklar
- Tedarikçilere yönelik sorumluluklar
- Rakiplere yönelik sorumluluklar
- Topluma yönelik sorumluluklar

Çalışanlara yönelik sorumluluklar, çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, eşit işe eşit ücret politikası gibi adaletli bir paylaşım yapılması, iş sağlığı ve güvenliği için gerekli tedbirlerin alınması, kariyer planlamasına ve eğitimlerine destek olunması, çalışanların yetki ve sorumluluk alanlarının genişletilmesi, grev ve sendika haklarının verilmesi, ayrımcılık, taciz ve haksızlıkların önüne geçilmesi şeklinde sayılabilir (Bayraktaroğlu vd., 2009:11).

Tüketicilere yönelik sorumluluklar, Tüketiciler işletmenin devamlılığının sağlamasında en önemli paydaştır. Bu nedenle işletmelerin insanların sağlığına ve çevreye zarar vermeyecek şekilde üretimlerini gerçekleştirmeleri, tüketiciyi yanıltmamaları, doğru bilgilendirme ve yönlendirme yapıları, tüketicinin talep ve şikayetlerine kayıtsız kalmamaları tüketicilere karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir (Bayraktaroğlu vd. 2009:19).

Hissedarlara Yönelik Sorumluluklar, İşletmelerin hissedarlarına karşı sorumluluklarının başında kâr etmeleri gelmektedir. Kârlılığın yanı sıra işletmeler şeffaf bir yönetim şekline sahip olmalı işletmenin mali tablolarını hissedarları ile paylaşmalıdırlar (Aktan ve Börü, 2007:17). Hissedarların hisselerini satabilmelerine olanak sağlanması, oy kullanabilmelerini, her türlü bilgiyi temin edebilmelerini, kötü

yönetimden davacı olabilmelerini sağlayacak bir işletme yapısının oluşturulması işletmelerin hissedarlarına karşı sorumluluğudur (Onaran, 2014:174).

Doğaya ve Çevreye Yönelik Sorumluluklar, Kurumsal sosyal sorumluluktan öncelikli çalışma alanı doğa ve çevrenin korunmasıdır. Yakın zamanda artan doğal kaynakların bilinçsiz bir biçimde kullanılması ve çevre kirliliğini artıracak şekilde yapılan üretimler nedeniyle işletmeler toplumun ve sivil toplum kuruluşlarının tepkileriyle karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra çevrenin ve doğal kaynakların korunmasına yönelik hükümetler yasalar çıkarmaya başlamış ve bu sayede birçok işletmede sorumluluk bilinci gelişmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durum önceleri sadece çevreye atıkların saçılmaması, ağaçlandırma gibi faaliyetlerin yeterli olduğu düşünülürken zaman içinde bunların yanı sıra üretimin bütün aşamalarını ve ticari faaliyetlerinin tamamını çevreye duyarlı olarak düzenlemeleri beklenmektedir (Boran, 2011:44).

Devlete Yönelik Sorumluluklar, İşletmeler devlete öncelikle vergilerini düzenli ve eksiksiz ödemeleri konusunda sorumludurlar. Bunun yanı sıra işletmelerden yasalara uygun iş yapmaları, sosyal sorunların çözümlerine destek olmaları, ticari ilişkilerinde düzgün ve ilkeli olmaları beklenmektedir (Onaran, 2014:177).

Tedarikçilere Yönelik Sorumluluklar, Tedarikçiler, bir işletmelerin faaliyetlerinde ve büyümelerinde önemli etkileri olan paydaşlardır. Fiyatlandırma ve ödeme koşullarında adil davranılması, faaliyetlere destek olunması ve haksızlığa yol açılmaması tedarikçilere karşı sorumluluk olarak sayılabilir (Demir, 2013:227).

Rakiplere Yönelik Sorumluluklar, İşletmelerin ahlak dışı tutundurma faaliyetlerinde bulunmaları ve fiyatlandırmalar yapmaları, gizli anlaşmalar yaparak rakip işletmeleri iş sahasından çıkarma gayretleri gibi haksız rekabet yapılması rakip işletmelerin zararına neden olacaktır. Bu nedenle adil rekabet şartları altında işletmeler faaliyetlerini gerçekleştirmek mecburiyetindedirler (Bayraktaroğlu vd., 2009:14).

Topluma Yönelik Sorumluluklar, Toplumun genelinin yaşam kalitesine katkıda bulunmak üzere işletmeler nitelikli insan gücü istihdam ederek topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar. İşletmelerin ürünlerine rahatlıkla alıcı bulabilmesi için toplumun ekonomik ve sosyal refahının artırılması ile doğru orantılıdır. Bu bağlamda toplumun ihtiyaç duyduğu sağlık, kültür, eğitim, spor vb. alanlarda işletmelerin sorumluluk üstelenenlere yatırımlar yapması işletmelere pozitif yansıtacaktır (Bayraktaroğlu vd., 2009:15).

1.8. Stratejik Hayırseverlik

Stratejik hayırseverlik kavramı 80'li yıllarda ABD'deki kuruluşların sosyal sorumluluk alanında faaliyet göstermeye başlamalarıyla ortaya çıkmıştır. AT&T isimli kuruluş bu alanda öncülük etmiş ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini yürütmek üzere bir vakıf kurmuş ve vakfın başkanlığına Reynold Levy'yi getirmiştir. Levy'nin firma çıkarları ile koşut sosyal sorumluluk organizasyonlarının yürütülmesi gerektiğine dair geliştirdiği ve uyguladığı fikirleri şirket politikası ve sosyal sorumluluk uyumu konularına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bir başka ifadeyle, AT&T'nin kuruluş amaçları doğrultusunda gerçekleştirdiği faaliyetler ve geleceğe yönelik hedefleri ile kurumsal ve toplumsal

ihtiyaçlar arasında kurmuş olduğu ilişki sayesinde kuruluş daha verimli bir çalışma ortamına kavuşmuştur. Bu durum, General Motors, Coca-cola gibi büyük firmaların AT&T'nin bu nc davranışını takip etmelerini sağlamışlardır. Sonuç olarak birçok firma, müşteri sadakatinin arttırılması ve şirket itibarına katkı sağlaması, çalışan bağlılığı ile verimliliğinin güçlendirilmesi dahil olmak üzere hayırseverlik davranışlarının faydalarını keşfetmiştir (McAlister ve Ferrell, 2002:689).

Hayırseverlik faaliyetleri, stratejik hayırseverlik çerçevesinde ele alındığında, işletmelerin ekonomik çıkarları kapsamında yapılması planlanan faaliyetler arasında sayılmaktadır. Bu bağlamda bağış ve yardımlar kar gütmeyen kurum ve kuruluşların amaçları doğrultusunda kullanılırken işletmelerin çıkarlarına da hizmet edecek şekilde dizayn edilmektedir (Balıkcıoğlu ve Karacaoğlu, 2007:125).

Geleneksel anlamda kurumsal hayırseverlik faaliyetlerinde gizlilik önemlidir ancak stratejik hayırseverlik faaliyetleri yapılan davranışın ne çıkarılması üzerine kuruludur. ABD'de hükümet, yapılan hayırseverlik faaliyetlerini duyurmayı teşvik etmek ve desteklemek üzere "Liderlik İçin Ron Brown dlleri"ni organize etmektedir. Bu organizasyon kapsamında verilen ödüller, çalıştırdıkları işçilerin refahını arttırmaya yönelik çalışmaları ne çıkan işletmelere verilmektedir (Lantos, 2001:619). Bu bağlamda hayırseverlik çıkar gruplarının yararı ve işletmelerin sağlıklı ve krlı bir biçimde ynetilesini de içine alan uzun dönemli bir vizyoner bir çalışma olmaktadır. Dolayısıyla çıkar gruplarına fayda sağlayacak, ödül ve teşvik sitemini de kapsayacak şekilde tepe yönetiminin desteğini gerektirmektedir (Balıkcıoğlu ve Karacaoğlu, 2007:126). Ayrıca hayırseverliği merkeze alan KSS ile stratejik hayırseverlik kavramlarının başat ayırt edici unsuru yapılanların duyurulması hususudur. Bu bağlamda hayırseverlik faaliyetlerinde esas olan yapılan yardımların duyurulması değil gizli tutulmasıdır (Arslan, 2015:13).

Günümüzde, işletmelerin hayırseverlik faaliyetleri içerik ve uygulamada farklı bir boyuta taşınmış ve pazarlama stratejileriyle doğru orantılı olacak şekilde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda işletmeler kendilerini çalışanlar ve toplum karşısında olumsuz etkilerden arındırmış olmakta, kurumsal imajlarını düzgün bir çerçeveye oturtmak suretiyle toplumda olumlu bir algı ortaya çıkarmaktadır (Ricks, 2005:121). Günümüzde başarılı sayılmaları için işletmelerden yalnızca ekonomik göstergelerinin düzgün olması ve sadece krlılık odaklı hareket etmeleri yerine çevreye olumlu katkı vermeleri, toplumsal sorumlulukları olan sosyal kuruluşlar olmaları beklenmektedir. Ancak işletmelerin hayırseverlik uygulamalarını tamamen gönüllü olarak yahut işletme politikaları doğrultusunda yaptıkları söylenememektedir. Çok sayıda işletme karşı karşıya kaldıkları toplumsal tepki ve eleştirilere bakarak hayırsever uygulamalara yönelmektedirler. Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu'nca (2004), işletmelerin hayırseverlik eğilimlerine neden olan durumlar aşağıdaki maddelerde ifade edilmiştir (Yılmaz, 2009:526,527).

- Firmanın evresel sosyal konulardaki imajı firmanın ticari muhatapları üzerinde etkili olmaktadır.
- Rekabetçi iş piyasalarında potansiyel çalışanlar bu unsurlara dikkat etmektedir.
- Hızlı bir büyüme gösteren sosyal yatırım fonları, sosyal performans yatırımcılarının kararlarını etkilemektedir.

- Kurumsal sosyal sorumluluk, işletme içinde ve dışında kalan sosyal alanlardaki risklerin yönetilmesi sağlamaktadır.
- Sosyal sorumluluk alanlarında faaliyette bulunmak, işletmelerin göz önünde olmalarına ve iletişim güçlerini yükseltmelerine olanak sağlamaktadır.
- Sosyal ve çevresel sorumluluk faaliyetleri, operasyonel maliyetlerde azalmaya neden olmaktadır.

İşletmelerin toplumsal ve politik baskılardan dolayı, stratejik bir kriz yönetimi olarak hayırseverlik uygulamalarına yönelmektedirler. Bu bağlamda hayırseverlik işletmenin topluma kendini ifade edebileceği ve kötü algıyı üzerinden atabileceği tek araç olmaktadır (Uncu-Çimen, 2016:43,48).

BÖLÜM 2:

TÜRKİYE’DE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE HAYIRSEVERLİK

Bu bölümde ülkemizde sivil toplum kuruluşlarının gelişimleri, çalışma şekilleri, işlevleri sınıflandırılmaları, örgütlenme yapıları ve geçmişten günümüze Türk kültüründe hayırseverlik faaliyetlerine değinilmiştir.

2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Ülkemizdeki Gelişimi

Bu bölümde, STK’ların Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde gelişimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1. Osmanlı Döneminde STK’ların Gelişimi

Osmanlı’da sivil toplum kuruluşları, vakıf adı altında faaliyet gösteren kurumlar olarak var olmuşlardır. Osmanlı’nın bir vakıf medeniyeti olarak tarifi de bu durumdan kaynaklanmaktadır. Osmanlı’da vakıflar devlet tarafından verilmesi gereken sosyal hizmet faaliyetlerinin birçoğunu gerçekleştirerek sivil toplum örgütlenmelerine örnek teşkil etmişlerdir (Öztürk, 2008:191; Başpınar, 2016:19).

Osmanlı’nın klasik dönemi içerisinde devlet ve vakıf iş birliği halinde faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda vakıflara sağlanan vergi muafiyeti ve doğrudan finansman bu iş birliğinin önemli göstergesidir. Para vakıflarının vergiden muaf olduğuna dair ciddi kanıtların bulunması yanı sıra vakıflara aktarılan önemli gelirler bu iş birliğine örnek teşkil etmektedir. Mukataa ismi ile anılan vergi gelirleri vakıflara ayrılmış olup, bu gelirler bilhassa hanedan tarafından kurulan vakıflara ayrılmıştır (Çizakça, 2006:23).

Osmanlı vakıf anlayışının en önemli özelliklerinden ilki, toplumdaki sosyo-ekonomik tüm sınıflarda dikey ve yatay çok yaygın şekilde yapılanıyor olmaları, ikincisi Müslüman, Hristiyan ve Musevi gruplar içinde kişilerin, grupların ve devletin ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmeleri ve üçüncüsü, varlıklarını uzun süre devam ettirebilmeleridir. Osmanlı döneminde vakıf kurumlarının dışında bireysel vakıfların da, Eyyubiler ve Memlükler’den kalmış olanlar da dahil faaliyetlerinde bir kesinti olmadığı bilinmektedir (Deguilhem, 2002:88).

Osmanlı’da hanedan başta olmak üzere devlet adamları ve zengin aileler tarafından bir hayır kurumuna maddi destek olmak amacıyla vakıflar kurulmuştur. Osmanlı da dini kurumlar yalnızca cami ve medreselerle ilgili çalışmalar yürütür, hayır kurumları ise hastane, yiyecek, yakacak vb. ihtiyaçları olanlara hizmet vermektelerdi. Son dönemde kurulan vakıfların, Osmanlı döneminde kurulan vakıflardan farklı olarak, maddi imkanlara ve entelektüel birikimlere sahip, toplum içerisinde saygınlığı olan ve tanınan, kitle iletişim araçlarına zorlanmadan rahat bir biçimde ulaşabilen ve bunlar gibi kaynaklara sahip olan bir grup insanın bir araya gelmesiyle, önemli gördükler bir kamu hedefini gerçekleştirmek üzere kuruldukları görülmektedir (Özer, 2008:95).

Osmanlı – Türk siyasetinde millet sistemi, loncalar ve din kurumunun etkin olduğu üç unsurdan söz edilebilir. Gerileme döneminde bunlara ayanlar da dahil olmuştur. İlk etapta birer sivil toplum kuruluşu gibi görülen bu unsurlar geniş perspektiften bakıldığında, devletle direk organik bağının olması, devletle ilişkilerinde devlete öncelik tanıyan bir

kabul ile hareket etmeleri, kısacası hâkim yönetim sisteminden özerkliklerini sağlayamadıkları için bu toplumsal yapının, batı tarzı sivil toplumla aynı olmadığı görülmektedir (Tosun, 2001: 208,209; Tuncel, 2010:29).

Türk siyasal yaşamında bireysel anlamda ilk sivil girişim örneği, 1847 yılında Osmanlı'da vatandaşların bireysel sorunlarını bir dilekçe ile hükümete iletmeleri olarak gösterilebilir (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 1995:33,40). 1856 Kırım Savaşı sonrasında Osmanlı'da sivil örgütlenmenin ilk örnekleri olarak dernekler kurulmuştur (Gönel, 1998:3). Islahat Fermanları ve onların arkasından gelen I. Meşrutiyet daha çok devlet memurluğundan yetişme birkaç kişinin çökmekte olan devleti kurtarmak için düşünebildiği ve genellikle batıdan esinlenen girişimden ibarettir (Soysal, 1986:20). 1860'lı yıllarda sivil toplum kuruluşları fiili olarak ortaya çıkmış ve varlıklarını sürdürmeye başlamıştır. Aslında 1860'lı yıllar genel anlamda; örgütlenme, basın, kamuoyu, muhalefet ve yönetimin yeniden yapılanması konularında yeni bir başlangıcın ipuçlarını vermekteydi. Ancak bu konularda yasal düzenlemeler, II. Meşrutiyet'le birlikte yapılmaya başlanmıştır (Alkan, 1998a:49).

19. yüzyılda meydana gelen cemaat kültüründeki erozyonla birlikte, bireyin toplumsal yapıda bir değer olarak görüldüğü bireyselleşme ve bireyselleşmenin daha da artmasına neden olan akılcı ve seküler bir toplumsal gelişim sürecine girilmesi sağlanmıştır. II. Meşrutiyet'in ilanı ile siyasal partilerin kurulması ve siyasal derneklerle birlikte siyasal gruplaşmaların ortaya çıkması Tanzimat'la oluşan değişimlerden kaynaklanmaktadır. Bu olaylardan sivil toplumun oluşum ve gelişimini hazırlayan şartların, 19. yüzyıl ortalarında oluşmaya başladığını çıkartabiliriz. Ancak Osmanlı'da sivil toplumun gelişimi düzenli ve istikrarlı bir şekilde olmamıştır. 1876 Anayasası'ndaki eksikliklerden yararlanan II. Abdülhamit sivil toplumu denetim altında tutmuş ve geleneksel saltanat geleneğini yeniden yaşama geçirmiştir (Kalaycıoğlu, 1997:115; Tuncel, 2010:30).

Bürokratların padişah yerine devletin hizmetkârı olmaya başlamaları Tanzimat dönemi ile olmuştur. Eski dönemin iki önemli gücü olan yeniçeriler ve ulema tasfiye edildiği için bürokrasiyi denetleyecek padişah dışında bir kuvvet kalmamıştır. Bu nedenle Tanzimat bürokratları, yine otoriter bir yönetim anlayışının temsilcisi oldular. Ayanlarla birlikte değerlendirildiğinde, imparatorlukta yaşanan iktidar parçalanmasından doğan boşluğun bunlar tarafından doldurulduğu söylenebilir (Tosun, 2001:135). II. Meşrutiyet'in yürürlüğe girdiği 23 Temmuz 1908 tarihinden itibaren hızlı bir dernekleşme sürecine girilmiş ve 78 yeni dernek üç aylık kısa bir dönem içerisinde kurulmuştur. Bu hızlı dernekleşme süreci yaklaşık bir yıl devam etmiştir. II. Meşrutiyet'in ilk beş yılı siyasal ve toplumsal örgütlenmenin kurumsallaşması açısından önemli bir dönem olmuştur (Alkan, 1998b: 107,117).

II. Meşrutiyet dönemine kadar fiili olarak gelişen örgütlenme, bir temel hak ve özgürlük olarak Kanun-i Esasi'de yer almamıştır. Ancak, II. Abdülhamit döneminde konu, şirket veya ortaklık kurma hakkı içinde değerlendirilmiştir. Osmanlı yurttaşlarının toplanma hakkı anayasal güvenceye II. Meşrutiyet'in ilanından yaklaşık bir yıl sonra 1909 yılında Kanun-i Esasi'de yapılan değişiklikle kavuşmuştur. Dernek kurma konusunda

düzenlemeler yapılmıştır. Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda dernek kurma hakkına yer verilmiştir (Yücekök, 1998a: 46).

Tanzimat sonrasında aydınlar ve bürokratlar ile küçük burjuvazinin sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkış sürecinde etkin oldukları görülmüştür. II. Abdulhamit'in otoriter bir yönetim içinde ve kontrolü elden bırakmaması, dernek ve diğer sivil toplum örgütlerinin kurulmasını ve yaygınlaşmasını olumsuz yönde etkilemiştir. Sınırlı sayıda kurulmuş olan sivil örgütlerin toplumsal ve siyasal yaşamda yasal yollardan faaliyet göstermelerine izin verilmediği için, bu dönemde gizli örgütlenmeler ortaya çıkmış bu örgütler toplumsal ve siyasal yaşamda daha etkin bir rol oynamıştır (Alkan, 1998a:85,94). Bu dönemde dernekleşme ve bireysel gönüllü girişim yeraltı faaliyeti şeklini almıştır. Devletin gücünü dengelemek, denetlemek ve dolayısıyla sınırlamak bu dönemde meşru olmayan, yasak faaliyetler olarak kabul edilmiştir. Dolayısı ile sivil toplum kuruluşları gelişimi ciddi bir darbe almıştır (Tuncel, 2010:32).

1908-1912 yılları arasındaki dönemde yeniden oluşan özgürlük ortamında STK'lar gayrimüslim azınlıklar ile Levantenlerin kontrolündeydi. Bu durum ülkenin ekonomik hayatında bu toplumsal grupların etkin olmasıyla yakından ilgilidir. (Kalaycıoğlu, 1997:116). Büyük şehirlerdeki toplumsal gelişmeler kadınların sosyal hayata dâhil olmasına altyapı hazırlamıştır. 1908 yılında İstanbul ve Selanik'te Müdafa-i Hukuk-ı Nisvan, Tefayyüz Cemiyeti Hayriye-i Nisvan ve Nisvan-ı Osmaniye adlı kadın cemiyetleri kurulmuştur (Berkes, 2002:446). Kadın Haklarını Savunma Derneği'nin yayın organı olan Kadın Dünyası 1911 yılında çıkartılmıştır. (Ahmad, 1995:124; Tuncel, 2010:32).

2.1.2. Cumhuriyet Döneminde STK'ların Gelişimi

Cumhuriyet'in kurulmasıyla başlayan süreç gelişmekte olan ülkelerdeki kalkınma ve milli kimlik politikalarıyla benzer özellikler göstermiştir. Gelişmekte olan diğer ülkeler gibi Cumhuriyetin ilk yıllarında önemli bir unsur olarak siyaseti ve yönetimi anlama konusunda kalkınma ideolojisi göze çarpmaktadır.

İşçilere sendikalaşma hakkı Cumhuriyet döneminin ilk anayasasında verilmiştir. Yine aynı 1924 Anayasası'nın 70. ve 79. Maddeleriyle de toplantı yapma ve dernek kurma haklarına yer verilmiştir. Cumhuriyet dönemi ilk Cemiyetler Kanunu sınırlandırıcı bir örgütlenme anlayışıyla hazırlanmıştır (Alkan, 1998a:57). Avrupa'da 1930 yılından itibaren gelişen faşizmin etkisiyle de STK'lar sıkı bir denetim altında tutulmuşlar ve sayılarının azaltılması için de çalışmalar yapılmıştır.

İş çevrelerinin devlet desteğiyle ekonomik açıdan belirli bir güce erişmesi, çok partili yaşama geçiş nedenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Çok partili yaşama geçiş süreci, ülkedeki STK'ların oluşmasında olumlu yönde etkisi olmuş 1946'da İnsan Hakları Derneği kurulmuştur. 1947 yılında sendikalara grev yasağı ve kısıtlı da olsa örgütlenme hakkı verilmiştir (Gönel, 1998:6) (Yeşil, 2001:101).

Dernekleşmelerin hızlanması 1950 sonrası daha da belirgin olarak görülmeye başlanmış olup bunun nedenleri olarak da toplumsal hareketliliğin ve uzmanlaşmanın artması, siyasal katılımın yaygınlaşması gösterilebilir (Gönel, 1998:4). Bu yıllarda köylerden

büyük kentlere yoğun bir göç başlamış olup, 1960'lı yıllardan itibaren hemşericilik ya da mahalli düzeyde bağlılık dernekleri ortaya çıkmıştır (Yücekök, 1998b:192; Tuncel, 2010:39).

1960'ların başında yeni ve liberal bir anayasa Türklerin ilk kez demokratik siyasal yaşama katılmalarına izin veren anlayışı getirdi. Sendikalara grev hakkı verilirken, sosyalistlerin siyasal parti kurmalarına ve toplumsal konularda eleştiriler yapmalarına bu dönemde izin verildi. Bütün bu uygulamalar Türk toplumunda o dönem için alışlagelmemiş farklı ve yeni uygulamalardı (Ahmad, 1995:20).

Türk toplumu 1980 askeri darbesi ile siyasetten uzaklaşma sürecine sokuldu ve devlet, toplumun hemen her alanını otoriter bir biçimde kendi kontrolü altına aldı. Yönetimi ele geçiren askeri vesayet, sendika ve siyasi partilerin faaliyetlerini, aşırı kutuplaşma ve siyasallaşmanın sorumlusu olarak gördüğü için yasaklamıştır. Aynı şekilde sivil toplum, üniversiteler, basın- yayın, meslek kuruluşları vb. örgütlenmeler üzerindeki merkezi yönetimin etkinliğini ve denetimini artırıcı düzenlemeler yapma yoluna gidilmiştir (Tosun, 2001: 301,307; Tuncel, 2010:42).

1980 askeri darbesinden daha sonraki dönemlerde, ülkemizde de STK'ların sayısındaki artışın artmasındaki sebeplerin, o dönemden sonra ülkede askeri müdahale gerçekleştirilmemesi ve değişen siyasi yapı nedeniyle olduğu düşünülmektedir (Kalaycıoğlu, 2002:247; Başpınar, 2016:19).

1982 Anayasası, serbest ve gönüllü kuruluşların dışında, yarı resmi organlar olan Mimarlar ve Mühendisler Odası, Barolar, Tabip Odaları vb. kuruluşları kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olarak ifade etmiştir (Tuncel, 2010:42). Türk toplumunun demokratikleşmesi öncesinde, sivil örgütlenmenin sürekli baskı altında tutulması beraberinde dört önemli sonucu meydana getirmiştir (Doğan, 2007:83; Başpınar, 2016:20). Bunlar,

➤ Toplumun marjinal kesimlerinin legal veya illegal olarak örgütlenmelerine sebep olmuş dolayısı ile ortaya yabancı sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde olacak bir potansiyel çıkmıştır.

➤ Toplumun çoğunluğu baskıcı yasalara uyduğundan, daha fazla örgütlenme yeteneği kazanılamamış ve bu nedenle örgütlü azınlık örgütsüz çoğunluğu yönetir olmuştur.

➤ Özgürlükler alanında yaşanan sıkıntılarda; toplumun örgütlenme yeteneğinin gelişmesine yeterince izin verilmemiş olması ile yakından ilgilidir.

➤ Örgütlenemeyen toplum kendi sorunlarını da çözemez. Bu durum en çok çoğunluğu oluşturan toplumsal yığınları etkiler.

1990 yılından sonra kurulan STK'ların sayısal olarak fazla olması, AB üyeliği ihtimalinin güçlü olması, hukuk sisteminde gerçekleştirilen reformlara ve şehirleşme ve sanayileşmeye bağlı ülke içi nüfus hareketlerinin yüksekliğine bağlı olduğu düşünülmektedir (Kalaycıoğlu, 2002:247).

1990'lı yılların ikinci yarısından sonra, devletin STK'lara yönelik anlayışında bir yumuşama meydana gelmiştir. Özellikle Türkiye'nin AB'ye adaylık statüsünü kazandığı 1999 yılından sonra, üyeliğin gerçekleşme ihtimalinin belirmesi ve Kopenhag Kriterlerinin titiz bir şekilde gözlenmeye başlanmasıyla STK'ların özgürlükleri artmıştır (Hirai, 2007:103).

Avrupa Birliği ile görüşmelerin bir düzene girmiş olması, ortak paydada hareket etmelerini sağladığından her tür görüşteki STK'lar ortak konularda diyaloga girebilecek ve çalışabilecek konuma gelmişlerdir. Bu şekilde ortak hareket etmeleri ülkedeki sivil toplum tabanını da genişletmiştir (Yerasimos, 2002:22).

2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşları, gönüllü veya deneyimli insan gücünü kullanarak, toplumda genel anlamda bir kamu baskısı oluştururlar. Eğitimi de etkili bir şekilde kullanıp, bireylerin bilinç ve davranışlarının geliştirilmesi ve belirli hizmetleri yerine getirme gibi bazı sorumluluklar üstlenirler (Velioğlu, 2009:45; Yıldırımçakar, 2018:55).

2.2.1. Ekonomik İşlevleri

Günümüzde STK'lar ekonomik bakımdan oldukça önemli bir güç haline gelmişlerdir. Bu ağırlıklarından dolayı denetim bakımından önemli rollere sahip olduklarından doğrudan veya dolaylı olarak rekabetin artmasına ve ekonominin büyümesine katkı sunmaktadırlar. Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi kamu hizmetlerinin verilmesinde doğrudan katkıları vardır. STK'lar, dışlanan birey ve grupların toplumla bütünleşmesine yardımcı olurlar (Akataay ve Harman, 2014:102). Ekonomik yönden avantajlarını faaliyet yaptıkları alanın yerel düzeyde kalkınmasında kullanarak ulusal ve toplumsal kalkınmaya katkı sağlamaktadırlar (Denli, 2018:63).

2.2.2. Siyasal İşlevleri

STK'ların en önemli işlevlerinden bir tanesi de, siyasi iktidara nüfuz etmektir. STK'ların varlığı, bireyleri otoritenin baskısına karşı korumakta ve özgürlükleri konusunda güvence oluşturmaktadır (Taylor, 1990:111). Böylece siyasetin toplumun lehine işlemesine katkı sağlarlar.

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal işlevleri olarak toplumsal değişim ve gelişimi sağlamak olarak gösterilebilir. Kamu politikalarının şekillendirilmesinde lobi faaliyetlerinde bulunabilirler. Bunu yaparken çoğunluğun lehine baskı grubu oluşturup eğilim belirleme etkisinde davranırlar. Bu şekilde kamuoyunun beklentilerinin siyasi iktidara nüfus etmesi anlamında önemli bir etkiye sahip olabilirler (Cılızoğlu ve Karagöz, 2007:13).

Sivil toplum örgütlerinin birey ve gruplarının istek ve amaçlarını iktidara iletme ve kabul ettirme aşamasında siyasal ilişki içerisinde olması çok doğaldır. Bundan dolayı bazı sivil toplum örgütleri belli siyasi gruplar ile birlikte hareket edebilirler. İngiltere'de sendikaların faaliyetlerini gerçekleştirme süreçlerinde İşçi Parti'si ile birlikte hareket etmeleri örnek olarak gösterilebilir. Sendikalar kamu simsarlığı faaliyetleri ile hükümeti direk olarak etkilemektedirler. Kamu simsarlığı; yasama sürecinde meclis üyeleri ile

iletişime geçerek çıkması istenilen bir yasaı çıkarmak ya da istenmeyen bir yasanın çıkmasını önleme faaliyetlerinin bütünüdür. Sendikalar siyasi yasalar konusunda danışma ve kararlara doğrudan katılma gibi faaliyetlerde de bulunurlar (Işıklı, 1990:130).

Sivil toplum örgütlerinin siyasal işlevlerinin önemli bir alt başlığı demokrasi sivil toplum ilişkisidir. Sivil toplum ile demokrasi arasındaki ilişkinin sınırlarında, siyasal alan ile kamusal alan arasındaki etkileşim de rol oynamaktadır. Vatandaşlar arasındaki ekonomik ve sosyal ilişkiler, Batı'daki gelişim süreci içerisinde sivil ya da özel hukukun temelini oluştururken kamu yönetimi de bu sivil taban üzerine inşa edilmiştir. Sivil toplum ile demokrasi arasındaki bağı anlayabilmek için hem devlet merkezli hem de toplum merkezli bir analize ihtiyaç duyulmaktadır. Sivil toplum kavramını "devlet" ile birlikte ya da karşıt olarak kullanma, sosyal iktidarın sorunlarına ve demokrasi tartışmalarına sivil toplumunda katılmasını sağlar. Devlet ile sivil toplum arasındaki ilişkinin incelenmesi ile doğrudan demokrasi ile ilgili oluşan sorunların çözümleri de ortaya çıkar (Küçükömer, 1994:133).

Sivil toplum kuruluşlarının siyasal işlevleri sadece yasama alanına, yürütme alanına, siyasi partilere olan etkileri ile sınırlı değildir. Sivil toplum kuruluşları kamuoyunu etkileme çalışmaları ile de siyasal işlevini yerine getirmektedir. Sivil toplum kuruluşları kamuoyu oluşturma suretiyle büyük ve karmaşık toplumsal yapılarda bireylerin taleplerinin tespit edilmesi ve dile getirilmesine katkı sağlar. Sivil toplum kuruluşlarının kamuoyu oluşturmaları suni ve doğal biçimde gerçekleşir. Bunun için de birçok iletişim aracını aktif olarak kullanırlar ve hatta kamuoyunu etkilemek suretiyle dezavantajlı gruplara yönelik yardım amaçlı sosyal faaliyetlerde bulunurlar. Böylelikle demokrasinin temeli olan geniş katılım kitlesinin sağlanmasında oluşturulan kamuoyu etkin olarak katılım sağlamış olur (Yıldırım, 2004:81; Seyfi, 2015:18).

Sadece siyasi partilerle yapılan siyaset artık son bulmuştur. Demokratik toplumlarda tabana dayalı bir sistem olup çoğunluk yönünde bir süreç işler. Fakat zamanla sistem içerisinde meydana gelebilecek tıkanma noktalarında sivil toplum örgütleri siyasal kararların alınmasında önemli etkilere sahip olmaktadır. Siyasileri etkileme amacıyla olan çıkar gruplarından amaç yönünden farklı olan sivil toplum örgütlerinin siyasal alana ve TBMM'ye giriş yolları açık tutulmalıdır. Kendi hedef grupları için çıkar sağlama amacı var gibi görünse de temelinde; toplumsal alanda çalışma ve hizmet etme eğilimi vardır. Bu yüzden en başta yerel yönetimlerde olmak üzere tüm siyasal işlevler içerisinde sivil toplum kuruluşlarına etkin katılım sağlamalıdır.

Ülkemizde 1990'lı yıllarda, STK'ların özellikle siyasi alanda bireyin lehine çalıştıklarını görmekteyiz. Bu döneme bakıldığında bireylerin özgürlük alanlarını genişletmek için faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bu dönemde sürdürdükleri savunuculuk faaliyetleri içinde bireylerin kültürel ve kimlik farklarının siyasi otorite tarafından tanınması, yurttaş kimliği tanınması gibi çalışmalar ön plana çıkmıştır. Bunun yanında sosyal politikaları sürdürmek te faaliyetleri olmuştur. Sosyal politikalar, temel eğitim, yoksulluk ve sağlık hizmetleri konularında karşılaşılan olumsuzluklarda STK'lar, karar alıcıların alacağı politikaları etkilemeye, bu konuda ayrılan kaynakları artırmaya yönelik faaliyetler yürütmüşlerdir. Aynı şekilde küreselleşmeye dönük faaliyetlerde de rol oynamışlardır.

Küreselleşmeyle birlikte ulus devletin giderek yeterli kaynak üretmemesi, sosyal harcamalara gittikçe daha az pay ayrılması, üretim kaynaklarının önemli bir kısmının dış borca ödenmesi gibi sebeplerden dolayı uygulanan politikaları etkilemek için yapılacak savunuculuk faaliyetlerinin küresel ölçekte olması kaçınılmaz olmuştur (Akatay ve Harman, 2014:93,94).

2.2.3. Kültürel İşlevleri

Günümüz dünyasında toplumlar hızlı bir değişim geçirmektedir, bu hızlı değişimde sürecinde sivil toplum kuruluşlarının kültürel işlevlerine ihtiyaç duyulmaktadır. STK'lar çoğulcu bir toplumsal hoşgörü kültürünün oluşmasında ve bu kültürün toplumda yer edinmesinde önemli bir işleve sahiptir. STK'ların işleyiş ve örgütsel yapılarının diğer örgütlerle uyumlu şekilde çalışması, kültürel açıdan da olumlu katkı sağlamaktadır (Kabasakal, 2008:36; Denli, 2018:62).

Sivil toplum örgütleri kültürel alanda geliştiklerinde geniş bir kitleye de hitap ederler. Her türlü kültürel faaliyetlerle ilgilidirler. Demokratik toplumlarda kültür ve kültürel değerler otoriter ya da totaliter rejimlerdeki gibi devlette belli bir merkezden planlı biçimde üretilen bir süreç değil; bilakis sosyal hayatın normal akışı içinde kendiliğinden gelişen bir süreçtir. Kültürel alanda yeterli düzeyde gelişmeyen toplumlarda bu alanla ilgili işlevleri devlet yerine getirmeye başlar. Böyle olunca da demokrasi için kültürel alt yapı oluşamamaktadır. Bir kültürün demokratik alt yapıyı oluşturması için; katılım, farklılaşma, bireyselleşme ve otonomileşme özelliklerinin olması gerekir. Bu nedenle siyaset bilimi literatüründe demokrasinin ancak “sivil kültür” (civil culture) ile gelişebileceğini savunan düşünceler gelişmiştir (Çaha vd., 2013:16).

Sivil toplum kuruluşlarında bireyler birlikte faaliyette bulunup birbirlerini etkiledikleri için 'biz' ve 'aidiyet' duygusu gelişmektedir. Onların artık bir topluma ait olma duygularında ve davranışlarında bir gelişme söz konusu olmaktadır (Yıldırımçakar, 2018:61).

2.2.4. Bireysel İşlevleri

Sivil toplum kuruluşları aynı zamanda bireysel işlevleri de yerine getirmekte, iş bölümü yapmaktadırlar. Sosyal topluluk, toplumda dayanışma ihtiyacını giderir. Ayrıca insanın gurup içinde benlik duygularını ve kendine saygı arzularını geliştirme imkânı sağlar. Sivil toplum kuruluşları bireysel iletişimin sağlıklı gerçekleşmesinde oldukça etkindir. Bireyler tek başına elde edemeyecekleri bilgileri grup aracılığı ile elde ederler. Dolayısı ile STK içinde bireyler, gerçeklere ulaşarak, güven ve etkin olma duyguları oluşa gelmekte ve elde ettikleri bilgilerle kendi değer, algı ve duygularını kıyaslama ve doğruluğunu test etme imkânı bulmaktadır (Yıldırım, 2004:91). Bireylerin önünü açarak bireyin faydalanabileceği ve kendini geliştireceği bir ortam oluşturmaktadır (Denli, 2018:63).

Sivil toplum kuruluşlarının bireysel işlevi öncelikli olarak kalkınma ile ilgilidir. Taylor'ın dediği gibi; “Günümüzde insanlık bir zihni rekabet halindedir. Yaratıcılık, bu rekabetin sonuçlarını ortaya çıkaracak en önemli araçtır. Toplumu çok büyük ölçüde etkileyen yaratıcı davranışları sadece bilimdeki ilerlemelerde aramak doğru değildir. Kendi insanları arasında yaratıcı olanları seçmesini, geliştirmesini ve en iyi bilen milletler

diğerleri arasında çok daha avantajlı hale gelecektir.” Bu yüzden kalkınmış toplumların yaratıcı bireyleri ile sivil toplum kuruluşlarındaki gelişmişlik düzeyleri doğru orantılıdır denebilir (Seyfi, 2015:20).

2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılmaları

STK’lar boyutları, yerine getirdikleri fonksiyonları, standartları, uyguladıkları strateji ve taktikleri ve görünüşleri ile önemli heterojenliğin söz konusu olduğu bir çeşitlilik düzeyine sahip olup farklı sınıflandırmalarda olmaktadır (Gray vd, 2006:325; Başpınar, 2016:22).

2.3.1. Hukuki Yapılarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Devletler, karmaşık yapıyı disiplin altına almak için STK’ların kuruluş ve idarelerini belli kurallara bağlama adına çeşitli kurallar belirleme ihtiyacı hissetmişlerdir. STK’lar tüzel kişiliklerindeki hukuki farklılıklarına göre ülkemizde de dernekler, vakıflar, kooperatifler, sendikalar ve meslek kuruluşları şeklinde sınıflandırılabilirler (Hirai, 2007:112).

2.3.1.1. Dernekler

Derneklerin ilk ortaya çıkışı Roma Dönemi’ne kadar uzanmaktadır. Bu dönemde dernekler, “collegium ve sodalitas” olarak ikiye ayrılmaktadır. Sodalitas dini dernekler olup, tanrılar için tören düzenleyen ve dini bayramları kutlama amacı olan derneklerdir. Collegium ise belli bir ticari alanda faaliyet gösterenlerin yardımlaşmasını sağlamak ve ortak çıkarlarını savunmak için kurulan derneklerdir (Küçük, 2005:26). Türkiye’de ise derneklerin tarihi Osmanlı’ya kadar dayanmakta olup köklü bir tarihi bulunmaktadır (Aksoy, 2018:60).

Dernek; kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır (4721 sayılı Türk medeni Kanunu md.56; 5253 sayılı Dernekler Kanunu md.2), (Başpınar, 2016:28).

Dernekler çoğunlukla bir kültür, hayır ve dayanışma örgütleri olup, daha ziyade sanayileşmenin ve kentleşmenin sonucunda yabancılaştırdığı ve yalnızlaştırdığı insanların, benzer görüşü paylaşan diğer insanlarla bir araya gelerek kendi varlıklarını sürdürmek ve ortak amacı gerçekleştirmek için oluşturulan örgütlenme biçimleri olarak görülmüştür (Yıldırım, 2004:125).

Eğitim, çevre, sağlık gibi toplumsal alanlarda oluşacak sorunları takip etme, çözümüne odaklanma, gündem oluşturma vb. amaçlarla faaliyet göstermektedirler. Derneklerin etkin ve güçlü olması, nitelikli dernek sayısının fazla olması ülke demokrasisinin güçlenmesine ve toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır (Aksoy, 2018:60).

Derneklerin ve bazı vakıfların bağlı olduğu usul ve esaslar 31.03.2005 tarihli ve 25772 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Dernekler Yönetmeliği’nde yer almaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2014)

T.C. İç İşleri Bakanlığı Dernek Dairesi Başkanlığı’nın verilerine göre Türkiye’de 284846 dernek bulunmaktadır. Bu derneklerin 113706’sı faal iken 173340’ı fesih edilmişti.

<https://www.dernekler.gov.tr/tr/Anasayfalinkler/derneksayilari.aspx>) Faal olan derneklerin toplam üye sayısı ise 2017 yılı verilerine göre 11.020.143 kişidir (<https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/derneklerin-yillara-gore-uye.aspx>) (Aksoy, 2018:60). Derneklere, TÜSİAD, MÜSİAD, İHD, Türk Sağlık Derneği, Hayvan Severler Derneği vb. gibi kuruluşlar örnek verilebilir (Denli, 2018:54).

2.3.1.2. Vakıflar

Türk Dil Kurumu'na göre vakıf; bir hizmetin gelecekte de devam etmesi için belli koşullarla ve resmî şekilde ayrılarak bir topluluk veya bir kimse tarafından bırakılan mülktür, paradır (<http://www.tdk.gov.tr>) (Aksoy, 2018:63).

Kökeni Arapça olan “vakıf” sözcüğü, alıkoyma, tutuklama, duruş, durdurma, kımıldamama, tamamen vermek, bağışlamak gibi anlamlar içermektedir. Vakıf kelimesi hukuki olarak ta, bir malın alınıp satılmadan alıkonularak sonsuza dek halkın yararına kullanılması anlamındadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 10’uncu maddesine göre vakıflar; “gerçek ve tüzel kişilerin yeterli malları ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluğu” olarak tanımlanmıştır (Yatkin, 2013:179).

Kâr amacı olmayan, gönüllülük esasına dayalı, bireysel ve toplumsal ihtiyaçların karşılanması ve değerlerin hayata geçirilmesini amaçlayan sivil toplum kuruluşlarıdır (Erşahin, 2003:323). Diğer bir ifadeyle, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve haklarını belirli ve sürekli bir amaca dönük oluşturduğu, mal topluluklarıdır (Yıldırım, 2004:179). Bu kuruluşlara, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Türkiye Erozyonla Mücadele Vakfı gibi kuruluşlar örnek verilebilir (Denli, 2018:55).

Bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları toplumlarda, bireysel olarak gerçekleştiremediklerini yardım ve dayanışma içerisinde hep birlikte gerçekleştirmektedirler. Birlikte yaşamalarının gayelerinden biri de yardımlaşma ve dayanışmadır. Bu nedenle toplumları meydana getiren bireyler arasında yardımlaşma önemlidir. Bu sayede kültürel, ekonomik, dini ve sağlık alanında birçok kurumlar oluşmuş böylece toplumların ilerlemesine katkıda bulunulmuştur (Başyigit, 2011:59-60; Aksoy, 2018:63).

İktisadi anlamda vakıf; kişisel çalışma ve çabayla kazanılan imkânların ve mal varlığının gönül rızasıyla paylaşılmasını öngören hukuki bir sistemdir (www.vgm.gov.tr). (Aksoy, 2018:63). Association of Charitable Foundations (ACF)’ye göre vakıf; bireyleri veya diğer organizasyonları destekleyen özel, bağımsız ve sürdürülebilir gelir sağlayan bir hayır kurumudur. ACF İngiltere’de vakıf ve bağış yapan kurumlar için oluşturulan bir kuruluş olup bu kuruluş vakıflar için çeşitli araştırmalar gerçekleştirerek onların daha verimli olması için bilgi akışı sağlamaktadır (<http://www.acf.org.uk/>). Yapılan vakıf tanımlarına bakıldığında, sürekli bir amaca hizmet etmek için gerekli olan mal veya paranın gönüllülük esasıyla paylaşılarak oluşturulan kurumlardır (Aksoy, 2018:64).

Vakıflar geleneksel olarak belirli bir amaca varlıklarını adayan kuruluşlardır, vakıflarda üyelik olmaz. Bunun yerine kurucular tarafından atanan ve kendi kendini idame ettiren bir yönetim kurulu tarafından idare edilirler. Bazı ülkelerde vakıflar özel amaçlara hizmet

edebilirken diğerlerinde sadece kamu yararına hizmet etmeleri gereklidir. Vakıfların süreli veya süresiz kurulması da değişiklik göstermektedir, örneğin Slovenya ve Macaristan’da vakıfların sürekli olacağı varsayılırken Estonya’da belli bir zaman için kurullar (Wyatt, 2007:20-21; Başpınar, 2016:29).

2.3.1.3. Kooperatifler

Bazı düşünürlere göre kooperatifçilik sosyalizm ile kapitalizmin bir araya gelip uzlaşa sağlayacağı bir ortam olarak düşünülmektedir. Kooperatifçilik sisteminin özünde bireyselliğin öne çıkmadığı ve aynı zamanda devletçi bir toplumun bireyselliği kısıtlayıcı uygulamalarına yer verilmez. Kapitalizmin ve sosyalizmin oluşum şekliinden ayrı olarak oluşmuş olan kooperatifçilikte en önemli amaçlardan bir tanesi, karşılıklı sevgi, saygı ve dayanışmadır. Kooperatifçilik günümüzde güçlü bir halk hareketi olarak nitelendirilmektedir. Bu kapsamda kooperatiflerle sivil toplum kuruluşlarının eylem planlarının örtüşmesi sivil toplum kuruluşlarının yapacağı çalışmalara çok önemli katkıların olduğunu söyleyebiliriz (Yıldırımçakar, 2018:63).

Kooperatif; tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklardır (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu md.1), (Başpınar, 2016:29).

İngiliz düşünür Robert Owen kooperatif kelimesini ilk defa kullanmış olup çağdaş manada kooperatiflerin ilk örneği “Rochdale Tüketim Kooperatifi” İngiltere’de kurulmuş olmasından dolayı İngiltere kooperatifçilikte önemli bir yere sahiptir (Ökçesiz, 1999:27) (Başpınar, 2016:29).

Kooperatiflerde 20. yüzyılın başında ciddi bir artış yaşanmıştır. İlk önce küçük zanaatkârlar, çiftçiler, dükkân sahipleri yanı sıra konut kooperatifleri ve işçi sınıfları arasındaki gruplardan oluşan orta sınıf kooperatif hareketi vardı. Konum itibarıyla dezavantajlı üyelerinin sosyal ve ekonomik konumunu geliştirmek için kredi temin, satın alma ve pazarlama faaliyetleri icra etmişler ve başarılı olmuşlardır (Bode ve Evers, 2004:105). Ülkemizde ise kooperatifçilik; Mithat Paşa’nın 1863 yılında başlattığı Memleket Sandıkları uygulamasına kadar götürülebilir. Ancak günümüz anlamında kooperatifçilik; Cumhuriyet döneminde Atatürk’le beraber başlamıştır (Ökçesiz, 1999:17-18; Başpınar, 2016:29).

Cumhuriyetin ilanı ile kooperatifleşmede bir artış görülmüştür. 1926’da kabul edilen Türk Ticaret Kanunu’na eklenen hükümlerle kooperatifler bir ticaret ortaklığı olarak görülmüştür. Bu yasal düzenleme sonucunda kentsel alanda da kooperatiflerin kurulmasına olanak verilmiştir. 1934’te ilk konut kooperatifi Ankara’da kurulmuştur. Konut kooperatifçiliği ancak yeterli finansman olanağının bulunduğu 1950 sonrasında asıl hızını kazanmıştır. 1935 yılında yasa ile tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile tarım kredi kooperatifleri kurulmuştur. 1951 yılında, yukarıdan hareketle esnaf kefalet kooperatifleri kurulmuştur (Yıldırımçakar, 2018: 64).

2.3.1.4. Sendikalar

Sosyal bir varlık olan insan, özel yaşamında olduğu gibi iş yaşamında da sosyalleşme gereksinimi duymaktadır. Dolayısı ile bazı mesleki ortak hedeflere ulaşmak ve ortaya çıkan problemlere birlikte çözümler üretmek amacıyla insanlar çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla bir araya gelmektedir. Böylece, birey olmaktan çok topluluk şeklinde seslerini daha fazla duyurmayı, ortak kararlar alıp, hedeflerine ulaşabilmek için örgütlü biçimde çalışarak daha etkili olmayı amaçlamaktadır. Bu noktada çalışanların da bu türden örgütlenme gereksinimlerinin doğurduğu en yaygın sivil toplum örgütlerinden biri de sendikalardır (Karaman ve Erdoğan, 2016:124; Aksoy, 2018:61).

Sendika kavramı bugünkü anlamında 1839'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Sendika kavramının tanımı ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Sendikalar ABD, Almanya ve İngiltere gibi ülkelerde işçi örgütleri olarak ifade edilirken, Türkiye, Fransa gibi ülkelerde işçi ve işveren örgütlerini ifade ettiği görülmektedir (Biber, 2006:37; Aksoy, 2018:62).

Genel olarak sendikalar; işçi sınıfının ekonomik ve toplumsal alandaki haklarını savunan, yaşam ve çalışma koşullarını geliştirmeyi, iyileştirmeyi amaç edinen örgütlenmelerdir. Konfederasyonlar ise, değişik iş kolunda faaliyet yürüten en az beş sendikanın bir araya gelmesiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip üst kuruluşlardır (Sabuncuoğlu, 2013:290; Denli, 2018:55). Sendikaların ilk ortaya çıkışı işçi sınıfıyla birlikte olmuş olup işçi sınıfının işverenlere ve hükümetlere karşı hak ve çıkarlarını savunmak amacıyla gerçekleştirdikleri örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır (Koç, 1998:2). Dünyada sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan bu örgütlenmelerin temelleri İngiltere'de atılmıştır. İlk defa İngiltere'de 18'inci yüzyıl sonunda fabrikalarda buhar ile çalışan makinelerin kullanılması ile birlikte verimlilik artmış ve büyük fabrikalar kurulmuştur. Üretim potansiyelinin artması ile birlikte fabrikalarda ciddi bir işçi talebi oluşmuştur. Bu nedenle çok sayıda tarım işçisi tarımdan koparak fabrikalarda çalışmaya başlamıştır (Taş, 2012:64). Sanayi Devrimi'nin ilk yıllarında fabrikalarda çalışan işçilerin çalışma koşulları, çalışma süreleri ve fiziksel ortamlarının ağır olduğu bilinmektedir (Küçükkalay, 1997:53). Bu sorunların giderilmesi için işçiler kendi aralarında yardımlaşmaya ve örgütlenmeye başlamıştır. Bu hareketler ise sendikalaşmanın başlangıcı olmuştur (Aksoy, 2018:62).

Türkiye'de ise sendikalar 1961 Anayasası ile hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Sendikaların 1960-1980 dönemleri arasında mali ve üye sayısı yönünden güçlendiği görülmektedir. Sendikalardaki bu gelişmeler onların iktisadi ve siyasi ortamlarda yaptırım gücü olmasını sağlamıştır. Örneğin, üyelerini ilgilendiren alanlarda kamu politikalarını etkilemeleri siyasi yönlerini, toplu bir şekilde yapılan pazarlıklar ise iktisadi yönlerini göstermektedir (Biber, 2006:38; Aksoy, 2018:63).

Sendikalar, günümüzde üye sayısının çok olması ve büyük sermayeleriyle, toplum iş sözleşmesi, grev-lokavt haklarıyla toplumun hayatını ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan etkileyen kuruluşlardır. Bu kuruluşlara örnek olarak, Türk Eğitim Sen, Türk Sağlık Sen, Anadolu Eğitim Sendikası, Öğretim Elemanları Sendikası vb. gibi kuruluşlardır.

Konfederasyonlara örnek vermek gerekirse, MEMUR-SEN, KESK, HAK-SEN, KAMU-SEN, HAK-İŞ, TÜRK-İŞ, DİSK vb. gibi kuruluşlardır (Denli, 2018:55).

Sendikalar; işverenlerin ezici gücüne karşı işçilerin karşı harekette bulunabilecekleri savunma örgütleridir. Bazı kesimler sendikaları ortaçağdaki lonca sisteminin devamı olarak nitelemekte iseler de sanayi toplumunda ücret pazarlıkları ve sanayi anlaşmazlıkları ile birlikte anılmaya başlaması iki kavramın farklılığını dile getirmektedir. Loncalar daha çok zanaatkâr, aynı iş kolunda çalışanların birliği iken sendikalar; sanayi ortamındaki işçilerin maddi çıkarlarını korumak üzere kurulmuş işçileri bir araya getiren bir tür bağımsızlık duygusu oluşturan örgütlerdir (Giddens, 2000:335; Başpınar, 2016:30).

Uluslararası iş örgütü (ILO) stratejileri; iş standartları ve sosyal güvenlik alanında iyi uygulamalara ilişkin sözleşmeleri imzalamak ve onaylamak için manevi baskı ile hükümetleri ikna etmek sendikaların gücünün kaynağı olmuştur. Zira bu dönemde ILO'nun hiçbir gücü ve yaptırımı yoktur (Deacon, 2007:63; Başpınar, 2016:30).

2.3.1.5. Meslek Odaları

Odalar meslek kuruluşu olup görevleri, ; üyelerinin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, onların mesleki faaliyetlerinde yardımcı olmak, kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, mensuplarının birbirleri ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere mesleki disiplin, ahlak ve dayanışmayı korumak amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır (5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu md.4). Ticaret siciline kayıtlı tacirler ile sanayici ve deniz taciri sıfatını taşıyan tüm gerçek ve tüzel kişiler bulundukları yerdeki odalara kaydolmak zorundadırlar (Başpınar, 2016:31).

Meslek odaları ise belli bir mesleğe mensup olan kişilerin sorunlarını çözmek, çalışmalarında kolaylık sağlamak, mesleklerinin gelişimine yardımcı olmaktır (Güder, 2004:12). Bu kuruluşlara, Türk Tabipler Birliği, Türk Diş Hekimler Birliği, Türk Eczacılar Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği ve benzeri gibi birliktelikler örnek verilebilir (Denli, 2018:56).

Meslek odaları toplumsal işlevler açısından Osmanlıdaki loncaların devamı olarak kabul edilebilir. Osmanlı döneminde loncalar, “işyerlerindeki usta çırak ilişkisi oluşturulan” ahilik teşkilatına dayanır. Şehirlerde merkezileşen ahilikler, esnaf birlikleri şekline dönüşerek loncalar şeklini almışlardır (Abay, 2004:279; Başpınar, 2016:31).

Meslek odalarının STK olarak kabulü noktasında ciddi tartışmaların sebeplerinden bir tanesi de bu niteliği üzerindedir. Çünkü STK'ların en önemli niteliği, gönüllülük esasına göre katılım ve ayrılışı içermekte iken meslek odalarına katılım kanun maddesi ile mecburi tutulmuştur (Başpınar, 2016:31).

2.3.2. Finans Kaynaklarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

STK'ların sınıflandırılmasında finans kaynakları da belirleyici bir faktördür. Bunun için devlet destekli STK'lar ve toplumsal destekli STK'lar şeklinde ilk olarak ikiye ayrıldıktan

sonra; devlet örgütlü STK'lar (GONGO), yarı devlet örgütlü STK'lar (QUANGO), devlet kontrolündeki STK'lar (GINGO), hükümet tarafından başlatılan ve düzenlenen STK'lar (GRINGO), manipüle edilen STK'lar (MANGO), işletme kontrollü STK'lar (BINGO), bağış örgütlü STK'lar (DONGO), ve tepkisel STK'lar (RINGO) (Lencucha, 2009:20) şeklinde ayırmak mümkündür (Başpınar, 2016:22).

Finans yapısına göre STK'lar, dini kurumlarla bağlantısına göre inanca dayalı STK'lar (Faith-based NGOs-FBNs) ve Seküler STK'lar şeklinde ayrılmıştır (Dicklitch ve Rice, 2004:661). Carother ve Ottoway de mütevellî STK'lar ve temsilci STK'lar ayrımını yaparken, mütevellî STK'ların toplum bağlantısından yoksun olduğu buna karşın temsilci STK'ların ihtiyaç sahibi insanlara doğrudan hizmet götürdüğü şeklinde bir ayırma gitmişlerdir (Lewis, 2007:2; Başpınar, 2016:23).

Devlet sponsorluğundaki STK'lar (GONGOs) kendi içinde bir çelişki içerse de giderek artan bir eğilim haline gelmektedir. Siyasi iktidar STK'ları genellikle gizlice fonlamakta ve kontrol etmektedir. Bazı hükümet destekli STK'lar iyi niyetli iken diğerleri tehlikeli bir şekilde olabilmektedir. Bazı hareketler baskıcı hükümetlerin bir kolu olarak faaliyet gösterirler bu şekilde ise demokrasi zayıflatmaktadır. Yurt dışında da baskıcı rejimlerin desteklediği STK'lar; çoğunlukla farklı amaçlarla vatandaş gruplarının temsilcileri gibi görünüp Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar nezdinde lobi faaliyetleri yürütmektedirler. Gerçekte, kendilerini fonlayan hükümetlerin ajanı gibi hareket etmektedirler (Moisés, 2007:96; Başpınar, 2016:22).

2.3.3. Faaliyet Alanlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

Faaliyet alanlarına göre STK'lar; zamansal olarak uzaklara, gelecek nesilleri ilgilendirecek sorunlara odaklanan STK'lar, coğrafi olarak uzak yerlerde ihtiyaç sahibi insanlara odaklanan STK'lar ve insan dışı yerleşiklerin türlerinin devamına odaklanmış STK'lar şeklinde üçe ayrılabilir. Zamansal olarak farklı yabancılara odaklanan örgütler; küresel iklim değişikliğinin meydana getirdiği durumlardan gelecek nesillerin zarar görmemesi için çalışan örgütlerdir.

Coğrafi mesafe odaklı STK'lar; bağışçıları, daha önce görmedikleri, iletişim kurmadıkları yardıma muhtaç kişilerin iyiliği için çalışırlar; özellikle sömürgeye maruz kalmış ülkelerde işlenen insan hakları ihlalleri ile yanlış kalkınma politikalarının sonuçları gereği ekonomik fırsat eksikliği ile olumsuzluklar yaşayan toplumlara yardım amaçlı örgütlerdir. İnsan dışındaki varlıklara odaklanan örgütler; ABD dibi gelişmiş endüstriyel ülkelerde 1960 sonrası ve 1970'li yılların başlarında yoğun olarak görülen hayvanlardan insanlara kadar her tür insan dışı varlıklarla ilgilenen STK'lardır (Heins, 2008:23; Başpınar, 2016:24).

Salamon ve Anheier'de bu kuruluşları birincil faaliyet alanlara göre 12 farklı gruba ayırmıştır. Bunlar, hayırseverlik, sağlık, çevre, sosyal hizmetler, eğitim-araştırma, politik, kültür-eğlence, uluslararası faaliyetler, dini faaliyetler, imar-iskân, iş ve meslek örgütleri sendikalar ile gruplandırılmamış diğer alanlardır (Courtney, 2002:43). Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü de küresel veri toplama işini kolaylaştırmak, anketlere cevap vereceklerin sınıflandırmalarını ve anket sonuçlarını kolaylaştırmak için STK'ları birincil

faaliyet alanlarına göre dörde ayırmıştır: Bu ayırma göre, “hayırsever aracılık ve gönüllüğü teşvik”, “Eğitim ve araştırma”, “hukuk-savunma ve politika” “sosyal servis” faaliyetlerini yürüten STK’lar (Heins, 2008:27).

Ömer Çaha’nın ülkemizdeki STK’ların faaliyet alanlarına göre, Kültürel ve dini alanda, ekonomik alanda ve siyasal alanda faaliyet gösteren STK’lar olarak tanımlamıştır. Meslek ve ticari kuruluşlar, kooperatifler ve birlikler ile işçi ve işveren sendikaları ekonomik alanda faaliyet gösterirken; çevreci hareketler ve kadın hareketleri, fikir kulüpleri ve siyasal kuruluşlar, siyasal alanda; spor dernekleri, sanat ve kültür dernekleri kültürel alanda, kilise cami dernekleri, dini hareketler, vakıflar ve dini dernekler ise dini alanda faaliyet göstermişlerdir (Özden, 2008:21 ve Başpınar, 2016:24).

2.3.4. Fonksiyonlarına Göre Sivil Toplum Kuruluşları

STK’ları ayırmada bir kriter de fonksiyonlarına göre ayırmadır. İngiltere’deki refah devletinin mimarı kabul edilen William Beveridge hayırseverlik ve karşılıklı yardım olarak gönüllü hareketi ikiye ayırmıştır. Hayırseverlik formundaki STK’lar; destek, danışmanlık, konaklama imkânı sağlayan, belirli program ve aktiviteler düzenleyen STK’lar; karşılıklı yardım ve karşılıklı destek fonksiyonu formundaki STK’lar ise ortak bir çıkarı paylaşan destek, tavsiye ve teşvik sağlayan Brenton’un ifadesi ile ortak ihtiyaç etrafında kendi kendine ve karşılıklı yardım eden kuruluşlar. Hayırseverlik fonksiyonu ise daha çok yerel düzeyde kalmış olup, ikinci fonksiyon büyük bir sosyal olgu içinde dünya çapında gelişme göstermiştir (Courtney, 2002:39; Başpınar, 2016:25).

Gerard (1983)’a göre STK’lar; “tam katılımcı” STK’lar; önemli güç delegelerine “danışan yaklaşım” sergileyen STK’lar ve “hijerarşik otoriter yaklaşım” sergileyen STK’lar olmak üzere üçe ayıtmaktadır (Courtney, 2002:41; Başpınar, 2016:25). Yoğunlaştıkları eğilimlerine ve fonksiyonlara göre yapılan ayrımlara göre STK’lar yardımlaşma yönünde yoğunlaşan; katılımcı; hizmet ağırlıklı ve güçlendirme ve desteklemeye önem veren STK’lar olarak dörde ayrılabilir.

Yardımlaşmaya yoğunlaşan STK’lar korumacı yaklaşır, gıda, ilaç, yakacak, giyim malzemesi gibi yardımlarda bulunurlar. Katılımcı STK’lar, çeşitli projelerle üyelerine likidite, toprak, makine veya iş gücü temin ederler. Kooperatif ve Birliklerden bazıları bu grupta yer alır. Hizmet ağırlıklı STK’lar sağlık ve eğitim gibi konularda konferans ve seminerler ile vatandaş bilinçlendirmeye çalışırlar. Güçlendirme ve desteklemeye önem veren STK’lar ise; kalkınmaya yönelik yoksulluğun sebeplerini araştırıp sorunların çözümünde bizzat kitlelerin rol almasını sağlamaya çalışırlar (Özden, 2008:21; Başpınar, 2016:25).

2.3.5. Örgütlenme Biçimlerine Göre Sivil Toplum Kuruluşları

STK’lar kalkınmaya ve yoksulluğu azaltma çalışmalarına odaklanmış olup genellikle yerel, ulusal ve dünya çapında üç şekilde görülmektedir (Lewis, 2001:1). Topluluk temelli ya da taban örgütleri olarak da isimlendirilen yerel tabanlı örgütler; dijital teknolojinin gelişmesi ile birlikte artık ulusal ve uluslararası faaliyetlerde bulunabilmektedirler (Willems, 2001:4; Başpınar, 2016:23). 2003 yılında Birleşmiş Milletler (BM)’de yapılan tanımlamada da; STK’ların hangi düzeyde örgütlendiklerine

bakarak aynı şekilde yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde diye belirtilmiş olup BM tanımlamasına girmiştir (Guay vd., 2004:126). Bu üçlü ayırımın yanına bölgesel STK'lar da ilave edilebilir (Arts, 2004:498; Başpınar, 2016:25).

2.3.5.1. Yerel Sivil Toplum Kuruluşları

Yerel STK'lar yerel bir amaç bu amaca dönük eylem alanına sahiptirler, bu örgütler taban örgütleri “grassroots organizations” olarak da çağrılırlar. Bazı durumlarda yerel ve ulusal STK'ların uluslararası bir kapsam ve eylem alanı da olabilir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren STK'lar bazı eylemleri ve politikaları için sık sık taban örgütlerinden mutlak surette yararlanırlar (Vedder, 2007:4; Başpınar, 2016:26).

Yerel STK'lar, herhangi bir il veya ilçe bazında faaliyet yürüten örgütler olarak kabul edilmekte ve bu gruptaki STK'lar, Japan Interest Group Study (JIGS) tarafından 2004 yılında ülkemizde yapılan araştırma sonuçlarına göre; mevcut STK'ların %69'u gibi oldukça önemli bir oranını teşkil etmektedir (Hirai, 2007:115; Başpınar, 2016:26).

Yerel STK'lar, daha çok yerel idare sponsorluğundaki projeler veya merkezi hükümetin programlarını takip ederler. Bu tür yerel örgütler, doğrudan veya dolaylı olarak yerel yönetimlerce finanse edilmelerinden dolayı, yerel yönetimlere karşı muhalif bir rol üstlenmeleri kısıtlı olmaktadır (Diamond, 2007:56; Başpınar, 2016:26).

Yerel düzeydeki STK'lar toplum oluşturma ve geliştirme stratejilerinin bir parçasıdır. Dünyanın hemen her yerindeki yerel STK'larda da görülmektedir ki; bu tür STK'lar yerel kalkınma ve yenilenme konularında kırsal ve kent planlamacılara destek görevi görmektedirler. Bu STK'ların temsilcileri, siyasi parti liderleri, iş adamları ve yerel politikacılarla sürekli temas halinde olmaktadır (Anheier, 2005:10; Başpınar, 2016:26).

2.3.5.2. Ulusal Sivil Toplum Kuruluşları

Ulusal STK'lar; ülkelerinde faaliyette bulunan örgütler olup bunun yanında uluslararası sivil organizasyonlarla da bağlantıları ve yakın ilişkileri olmaktadır (Aydede, 2007:40). Küçük olmalarına rağmen barışı sağlamak ve devam ettirmek için çok önemli roller oynayabilmektedirler. Bunun bir örneği Burundi'de de görülmüştür (Lewis 2007:9; Başpınar, 2016:26).

Ulusal ve özellikle de yerel STK'ların bütçe imkânları oldukça yetersiz olduğundan genellikle coğrafi olarak ve özel konularla sınırlı olmaktadır (ör. Bir santralin inşası, sanayi kirliliğine karşı vs.) (Ryfman, 2006:59). Bu nedenle, ulusal düzeyde STK'lar; halkın refahı, sağlık, eğitim gibi alanlarda gittikçe daha çok kamu ve özel kuruluşlarla ortaklık içine girmektedirler (Anheier, 2005:10; Başpınar, 2016:23).

2.3.5.3. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri belirli bir bölge ile sınırlı değildir. Uluslararası STK'lar; milliyetlerine bakmaksızın insanlarla iletişim kuran, bilgi kaynaklarını arayıp bulan ve uluslar üstü ölçekte sorunları çözmeye çalışan “yurtsuz siyasi aktörlerdir (Heins, 2008:19). STK'lar ilk kuruluşlarında küresel düşünüp yerel davranırken, daha sonraki aşamada hem yerel hem küresel birlikte düşünüp hareket ederek yerel uygulamalara bağlı olarak küresel bilincin oluşmasına katkı sağlamışlardır (Arts, 2004:502). Yerel STK'ları

güçlendirme yönünde önemli görevleri vardır. Örneğin merkezi Washington'da bulunan Uluslararası STK Africare örgütü 2002 yılından itibaren Burundi'deki STK'ları barış ve demokrasiye katkıda bulunmaları yönünde destek vermektedir. Ancak bu bölgede devam eden çatışma ve güvensizlik ortamında faaliyet yürütmek STK'lar açısından ciddi bir sorun olabilmektedir (Lewis, 2007:9; Başpınar, 2016:27).

Kalkınma, insan hakları ve sosyal değişim içeren STK'lar, Kuzeydeki endüstrileşmiş ülkelerdeki konumları ile Kuzeyli STK'lar (NNGO) ve dünyanın geri kalmış ülkelerindeki konumları ile Güneyli STK'lar (SNGO) olarak da ayrılmaktadır (Lewis, 2001:38). Kuzeyli STK'lar genellikle kuzeydeki güç merkezleri içinde yunusların korunması, çocuk haklarının savunulması gibi konular üzerinde yoğunlaşırken, güneyli STK'lar daha doğrudan kurumsal davranış kurbanlarını temsil etmektedirler (Oliviero ve Simmons, 2002:77) Kuzey ve Güneyli STK'lar arasında ortak görevler ile ilgili anlayış birliği bulunmamakla birlikte kuzeydeki güçlü bağışçılar Güneyli STK'ları fonlayarak küresel zorunluluklara uygun görevleri düzenleyip kontrol edebilmektedirler (Heins, 2008:36; Başpınar, 2016:27).

2.4. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Çalışma

Sivil toplum kuruluşlarında çalışma öncelikle gönüllülük esasına göre olmaktadır. Bir kuruluşa üye olma zorunluluğu olmadan o kuruluşa fayda sağlayan, etkinliklerinde bulunan bireyler gönüllü olarak tanımlanabilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarına üyelik, zorunlu olmayıp gönüllülük esastır. Bazı STK'larda etkinlikte bulunma zorunluluğu olsa da bazı kişiler gönüllü olarak belirli zamanlarda ve alanlarda kuruluşlara destek verebilirler (Sarıbay ve Öğün, 1998:15; Çalım, 2018:21).

Gönüllü katılımı; STK'ların yasal statüleri için gereklidir ve aktif devlet politikaları tarafından da teşvik edilirler (Franco, 2005:25). Ancak STK'lara katılım konusunda kimse zorlanamaz, bu kuruluşlar içinde yer alanlar, kendi özel alanlarından feragat ederek hem maddi anlamda hem de zaman ayırıp fedakârlıkta bulunmaktadırlar (Tekeli, 2006:104). Bu nedenle bu kişilerin ikna edilerek kuruma çekilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca kurumda devamlılıklarının sağlanabilmesi için motivasyonlarının yüksek tutulması gerekmektedir (Başpınar, 2016:78).

Gönüllülük ruhu, kendisine yüklenilen işlevleri etkili bir şekilde yerine getirmek isteyen örgütler için önemlidir, bundan dolayı, demokratik bir şekilde dernek yapısı oluşturulmalı ve üyelerin, çalışanlarının karar alma mekanizmaları içinde yer almalarına olanak sağlanmalıdır. Gönüllülük ruhu anlayışında; dayanışma anlayışına ve katılımın amaca yönelik faydalarına vurgu yapılmakta, bu anlamda derneklere üyelik de vatandaş olmanın gereği sayılmaktadır (Brainard ve Siplon, 2004:441; Başpınar, 2016:79).

Sivil toplum kuruluşlarına katılmaya bir gerekçe olarak Zygmunt Bauman da vicdani gerekçeler, göstermiştir. “İnsanlar acı çekerken ahlaki açıdan masumiyetimizden emin olamayız, çünkü hem bu durumdan haberdar olmadığımızı söyleyemeyiz, hem de acı çekenlerin kaderlerini değiştiremeyeceğimizi söyleyemeyiz” (Bauman, 2001:6). Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) de bir hadisinde şöyle buyurur: “Allah bir kulu için hayır dilediğinde; ona, kendisine doğruyu gösteren bir vicdan bahşeder” (Mâverdî,

2008:168). Hadiste de belirtildiği gibi insanların sahip oldukları vicdanları, hayırlı işler yapmalarını sağlayan iç gönülleridir (Başpınar, 2016:78).

STK'lar, devletten özerk, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğinde, gönüllü kendi kendini oluşturan, kendi desteklerine sahip, örgütlü sosyal yapılardır (Çalım, 2018:20). STK'ların en temel özelliği sosyal sorumluluk alanında faaliyet göstermeleri ve gösterdikleri bu faaliyetlerin neticesinde elde ettikleri kazanımları hizmete dönüştürmeleridir. Bu noktada hayırseverlik duygusu bu döngüyü sağlamak üzere insanları motive eden bir unsur olmaktadır. Bu bölümde hayırseverlik, hayırseverliğin tanımları ve Türk kültüründe hayırseverliğin temelleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.

2.5. Sivil Toplum Kuruluşlarında Hayırseverlik

Toplumsal yaşam içerisinde insanların imkân ve yetenekleri birbirlerine kıyasla farklılık göstermektedir. Zayıf insanlar olduğu gibi güçlü insanlar her zaman diliminde her toplum türünde vardır. Toplumun düzenli bir birliktelik içerisinde, huzurlu bir yaşam alanına sahip olması için sosyal dengenin sağlanması gerekmektedir. Güçlü ve zayıflar arasında kurulacak dengenin en önemli unsuru hayırseverlik ve yardımlaşmadır.

İnsanlar, tarih boyunca toplum içerisindeki yoksul ve sakatlar gibi muhtaç durumdaki kişilere yardımda bulunmuşlardır. İnsanların ortak özelliklerinden bir tanesi de verme güdüsüdür. Ancak verme güdüsünün eyleme dönüşmesi farklı kültürlerde farklı yansımalar olarak görülmektedir. Bu bağlamda Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık kendilerine has hayırseverlik kurumlarını tesis etmişlerdir.

Hayırseverlik faaliyetleri yapan kuruluşlar, yardımlaşma esası doğrultusunda hareket etmektedir. Toplum tarafından bu kuruluşların sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmeleri beklenmektedir. Hayırseverlik, zengin-yoksul, güçlü-zayıf, geniş imkanlara sahip olan insanlar ve kısıtlı imkanlarla hayatlarını devam ettirmek durumundaki insanlar arasındaki sosyal ve ekonomik farkın azaltılmasına yönelik, ihtiyaç sahiplerinin desteklenmesi ve onlara yardım edilmesi için yapılan faaliyetlerdir. Bu bağlamda insanlık tarih boyunca hayırsever faaliyetleri yerine getirmek, sosyal yardımların düzgün ve sistemli yapılabilmesi için çeşitli şekillerde organizasyonlar geliştirmiştir.

Günümüzde sosyal sorumluluk faaliyetlerinin kurumsallaştığı organizasyonlar sivil toplum kuruluşları adı altında çalışmaktadırlar. UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından hazırlanan bir raporda da Türkiye'de işletmelerin hayırseverlik faaliyetlerinin eğitim ve sağlık alanında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Kahveci, 2016:172).

2.6. Türkler'de Hayırseverlik

Kişinin bireysel faydalarını öne çıkaran veya toplumsal fayda ve mutluluk prensiplerine göre hareket eden iki farklı model sosyal psikolojinin çalışma sahasında öne çıkmaktadır.

Kişisel menfaatleri merkeze alan toplum modelinde kişiler, kendileri haricinde fedakârlık düşüncesine sahip değildirler, ikinci modelde ise daha iyi bir yaşam alanı oluşturabilmek için toplumsal fayda üretmek, yardımseverliği teşvik etmek, kişisel menfaatler yerine başkalarının faydasına çalışmak gibi özgeci tutum ve davranışları benimseyerek

toplumsal mutluluğu öne çıkarmayı hedefleyen birey toplum içindir anlayışı kabul edilmektedir (Akyüz, 2001:255; Özden, 2003:347). Hofstede (1980), Kişisel menfaatlerin toplumsal çıkarların önüne geçtiği toplumları bireyci, toplumsal menfaatleri kişisel çıkarlardan önünde tutan toplumları da kolektivist olarak tanımlamaktadır. Kolektivist toplumlarda kişiler hesap verebileceği şekilde davranmayı önemsemektedirler (Yalçın ve Erçen, 2004:206). Bu bağlamda Türk toplumu da kolektivist toplumlar arasındadır. Türklerin yaşam biçimlerinde hayırseverlik, önemli bir yer tutmakta ve hayırseverlik faaliyetlerinin icra eden sosyal kurumlara Türk tarihinde sıkça rastlanılmaktadır (Arslan, 2015:20).

Türk kültüründe hayırseverlik uygulamalarında, kronolojik olarak coğrafi konumdan dolayı öncelikle Roma etkisi görülmektedir. Ancak Roma ve Türk vakıflarına dair detaylı bir çalışma henüz bulunmamaktadır. İkinci olarak, İslam ilkeleri ve İslam hukuk kurallarına göre yönetilen Osmanlı'daki hayırseverlik uygulamalarının etkileri vardır. Üçüncü sırada ise Aydınlanma ve Fransız devrimi neticesinde ortaya çıkan Batı etkisi gelmektedir. Bu etkilenme tek taraflı ve birbirinden bağımsız değildir. Örneğin, Roma'daki hayırseverlik uygulamalarının İslam toplumlarına etki ettiği görülmekteyken, İslam'daki hayırseverlik uygulamalarının da modern Batı'yı etkilediği görülmektedir (Çizakça, 2006:22).

14 ile 20. yüzyıl aralığında yaklaşık 6 asırlık bir dönemde gelişen Osmanlı'daki hayırseverlik uygulamaları günümüz Türkiye'sindeki uygulamaların temellerini oluşturmaktadır. 18. yüzyıldan sonra Osmanlı hayırseverlik uygulamalarında batı etkisi kendini göstermektedir. Osmanlı'da vakıf sisteminin merkezileşmesine yol açmış olmasıyla batıdan gelen en büyük etki Fransa'nın etkisidir. Bu bağlamda Osmanlı hayırseverliğinin en önemli özelliği olan "gönüllü vakıflarca" sağlanan hizmetler devlet tarafından yapılmaya başlanmıştır.

Osmanlı'da vakıf sistemi, her vakfın üç ana unsuru üzerine bina edilmesi şeklindedir. Bu unsurlar: Bağış, bağışın sürekliliği ile oluşan gelir ve amacın belirlenmesi, ki bu amaç kültür, sağlık, eğitim gibi alanlara yönelik olabilir. Osmanlı'da, vakıflar temelde İslam'ın bir öğretisi olarak kurmuşlardır. Bu öğretiy Hz. Peygamber'in "Sevab Ba'del Mevt" olarak bilinen hadisine dayanmaktadır. Hadis'e göre "Müslüman hayatta üç şeyi başarır: öldükten sonra sevap kazanır: insanlara yararlı bilgi, arkasından dua eden dini bütün çocuklar ve süre giden hayırseverlik". Vakıfların üç koşulu da yerine getirdiği söylenmektedir (Çizakça, 2006:23).

Vakıf kurmak bir huzur bulmak, kurtuluşa ermek üzere bir araç olarak görülmüş ve insanları sosyal ihtiyaçların karşılanması için farklı alanlarda hizmet veren vakıfların kurmalarına yöneltmiştir. Osmanlı'da bir diğer vakıf kurma sebebi de mülkiyet haklarını korumaktır. Son olarak, prestij sahibi olmanın da diğer bir önemli etken olduğu ifade edilebilir (Kahveci, 2016:170).

2.6.1. Ahilik

Ahilik, 13. yüzyılda Ahi Evran tarafından, Anadolu halkının refahı, sosyal yardımlaşma ve dayanışması, sosyal güvenliği, birlik ve beraberliğinin sağlanması vb. konulardaki

ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur (Çağatay, 1989:50; Ekinci, 2008:62). Ahilik kişilerin gündelik yaşam alanlarının tamamını kuşatan, toplumun temel dinamiklerini ve toplumsal normları, özgün yöntemler geliştirerek ve eğitim ile aktarma yolunu tercih eden, toplumu kaynaştıran ve dayanışmacı bir kültürün ürünüdür (Turan ve Gümüş, 2015:598; Kart 2017:46).

Ahiliğin teşkilatlanması kuruluşundan itibaren Anadolu coğrafyası başta olmak üzere Balkanlar ve Orta Doğu'daki yaşam alanlarında insanların birlik ve beraberliğini sağlamak üzere halkın maddi ve manevi alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak üzere teşkilatlanmıştır. Ahiliğin Türk kültürünün özünde barındırmakta olduğu teşkilatçılık, cömertlik, dayanışmacılık özellikleri nedeniyle Osmanlı coğrafyasının tamamına yayılabildiği düşünülmektedir. Kur'an ve sünnet uygulamalarında ortaya çıkan fütüvvet ruhu, Anadolu topraklarındaki Türk kültürünün birleştiriciliğiyle Ahiliğin meydana gelmesini sağlamıştır (Ceylan, 2013:30; Malkoç, 2016:13).

2.6.1.1. Ahiliğin İlkeleri

Tarihsel süreç içerisinde iş hayatındaki uygulamalardan ortaya çıkmış olduğu gözlemlenen ahilik ilkeleri aşağıdaki başlıklar halinde özetlenebilmektedir.

- Kendi ihtiyacı olduğu halde başkalarına verebilmek
- Öfke anında sakin davranabilmek
- Yeniden taraf olduğunda yenilen tarafı affetmek
- Çalışmayı, el emeğini kutsal bir yaşam ilkesi olarak kabul etmek
- İnsanlığa sevgi ve yardım duygusu ile yaklaşmak, uygulamak
- Devleti güçlü kılmak üzere kardeşlik hukuku ve dayanışması ile asker, yönetici, emekçi ve esnafı birleştirmek
- Sömürücü ve egemenlik iddiasındaki güçler karşısında halkçı ve milliyetçi bir bilinçle, çalışan her kesimden halkın çıkarlarını savunmak
- Kendine sığınanlardan, Müslüman, Hristiyan, suçlu-suçsuz kim olduğuna bakmaksızın sanat-zanaat öğretmek ve yabancıları ağırlamak (Nasır, 2002:10).

2.6.1.2. Ahiliğin Ahlak Kuralları

Ahiliğin de diğer bütün kuruluşlarda olduğu gibi bir takım ahlâk kuralları vardı. Ahiliğin ahlâk kurallarından bazıları şunlardır:

- İşinde, sosyal yaşamında güvenilir, iyi huylu ve güzel ahlaklı olmak
- Etrafa zarar vermemek, sözünde doğru, sevgisinde vefalı olmak, verdiği sözü yerine getirmek, verdiği hizmetlerde kişi veya iş ayrımı yapmamak, karşılık beklemeden iyilik yapmak
- Başkalarının işini yaparken kendi işini yapıyormuşçasına güler yüzlü, tatlı dilli olmak, hatasını karşısındakinin yüzüne vurmamak
- Özünde ve sözünde bir olmak, ataya ve anaya hürmet etmek, kötü sözden sakınmak
- Konu komşuya iyilikte bulunmak, dedikodu yapmamak, tevazu sahibi olmak
- maiyetinde çalışanları koruyup gözetmek

- İkranda bulunmada cömert olmak, Kerem sahibi ve affedici olmak, emanete ihanet etmemek, kimseye tazirde bulunmamak
- Sır tutmayı bilmek, sabırlı ve öfkesine hâkim olmak, gelemeyene gitmek, akrabaları ve dostları ziyaret etmek (Köksal, 2000:67).

Ahiliğin bu prensipleri başta Anadolu Türleri olmak üzere Türkler tarafından ahilik kültürünün taşındığı diğer bütün coğrafyalarda iş ahlakının temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda Türk kültüründe iş yalnızca hayatın idamesi konusunda maddi gelir elde etmekten ibaret değil, aynı zamanda ahlaki olgunluğa ulaşmaya da bir araçtır. Modern iş yaşamının kapsayıcı etik düşüncesi Türk toplumlarında orta çağlardan itibaren varlığını devam ettirmektedir (Aslan, 2013:44).

2.6.2. Lonca Teşkilatları

Osmanlı'da oda manasında kullanılan lonca kavramı İtalyanca loggia kelimesinden türemiştir. Doğu ülkeleri ile ticari faaliyetlerinde gerileme yaşan Osmanlı Devleti İtalyan ticaret merkezlerinde iş yapmaya başlamış ve bu sebeple lonca kavramı iş yaşamına dâhil olduğu kabul edilmektedir. Hammaddelerin ihtiyaç duyanlara verildiği yeri tanımlamak üzere kullanılmaya başlayan lonca tabiri zaman içinde esnaf birliklerine üye olan iş insanlarının toplandığı özel mekanlar için, sonraki zamanlarda ise bu birlikleri ifade etmek üzere kullanılmaya başlanmıştır. Başlangıcı itibariyle tarikat anlayışı ve ekonomik özellikleri bir araya getirmekte olan bu kurum zamanla değişime uğrayarak bir meslek kuruluşuna dönüşmüştür (Şener, 1991:373).

Faaliyet alanlarındaki iş kolunun alt birimlerinde mal ve hizmetlerin çeşit ve özelliklerine göre örgütlenmekte olan esnaf birliklerinin çatısı altında belirli bir bölge içerisinde üretilmekte olan her çeşit mal ve hizmet için farklı bir birlik oluşturuluyordu (Cipolla, 1981:29). Üretim aşamasındaki farklılıklardan kaynaklanan mal ve hizmetlerin ayrı özelliklere sahip olması bu ayrımın önemli bir unsuru oluyordu. Hammaddeden üretim sürecinin son bulmasına kadar olan bütün aşamalar için ayrı esnaf birlikleri faaliyet gösteriyordu (Kal'a, 1995:426).

Osmanlı şehirlerindeki ekonomik hayatın temelinde loncalar bulunuyordu (Pamuk, 1997:57). Şehirlerdeki hareketlilik loncalar vasıtasıyla sağlanıyordu (Duri, 1991:173; Şehir ahalisi kurulmuş olan küçük atölyelerden geçimlerini sağlıyorlardı (Mantran, 2001:155). Osmanlı'da Loncalar devlet adına gelir vergilerini topluyor ve kimi zaman devletin arz hedeflerini gerçekleştirmek üzere faaliyette bulunan yarı resmî kurumlar gibi görev yapıyordu (Kuran, 1999:97). Yanı sıra loncalar siyasal otoriteye tepki geliştirebiliyor bazı durumlar da ise siyasal otoritenin boşluğunu da doldurma yönünde çalıştıkları da oluyordu.

Loncalarda gün içinde satış yapan esnaf daha sonra gelen müşterisini satış yapmamış olan komşusuna gönderebilirdi bu bağlamda loncalarda iş birliği ve dayanışma çok önemli bir unsurdur. Lonca üyelerinden toplanılan üye ödentilerinden düşük faizli krediler veriliyor ve buradan elde edilen gelir ise yoksullara, muhtaçlara ve yoksullara yiyecek yardımında bulunmak, çalışmasına mâni olan bir hastalığı bulunanlara yardım etmek ya da yoksul üyelerin ailelerine cenaze yardımı olarak kullanılıyordu (Korkmaz, 2005:33).

Devletin denetimine tabi olan ve devlet tarafından uygulanan merkeziyetçi politikalarla uyum sağlayabilen lonca teşkilatları hızlı bir biçimde güçlenerek iş dünyası üzerinde etkili bir güç olmuştur. Böylece, Batı ülkeleri ile artan ilişkilerin ve Batı kültürünün de etkisiyle, esnaf örgütlenmeleri Avrupa'daki örneklerine benzer bir biçimde Osmanlı İmparatorluğu'na da yer edinmiştir (Altan, 2008:66; Dilik, 1988:61). Her loncada bir teavün adı verilen bir sandık (orta sandığı) bulunmaktadır ve bazı loncaların sandıkları banka sayılabilecek şekilde varlıklıdır (Büyükboyacı, 1986:168). Teavün sandıklarında yapılan harcamalar çok çeşitlilik arz etmektedir. Lonca üyelerinden birisinin, hastalık, kaza, sakatlık, çalışamayacak duruma gelmek, yaşlılık ve ölüm gibi sosyal sıkıntılarla karşı karşıya kalmaları durumunda, gereksinim duyulursa bu sandıktan lonca üyelerine ödeme de yapılabilmektedir (Makal, 1997:213; Makal, 2016:93).

Kalabalık aileler, sıkı akrabalık ve komşuluk ilişkileri ile biçimlenen geleneksel desteklerin yanı sıra dinsel yardımlara göre de Loncaların üstlendiği sosyal güvenlik fonksiyonu ve hayırseverlik uygulamaları kurumsallaşmış bir görüntüye sahip olduğu söylenilebilir (Makal, 1997:214; Güvercin, 2004:91; Makal, 2016:93). Loncaların sosyal güvenlik fonksiyonları ve/veya hayırseverlik uygulamaları doğrultusunda teavün sandığından, ihtiyaç duyan esnaf ve diğer esnaf sandıklarına borç verilebilir, ustalık belgesini elde eden ve ilk defa iş kuracak olanlara sermaye sağlanabilirdi (Evren, 1999:12; Akça, 2004:216). Sandık dışında Lonca üyelerinin herhangi bir yerden borç alması ayıp olarak kabul edilmesi bir tarafa yasaklanmış bir davranıştır (Büyükboyacı, 1986:168; Şenocak, 2009:423; Şişman, 2017:4).

BÖLÜM 3:

TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde, Türkiye’de vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik algılarına yönelik tutum ve davranışları analiz edilmiştir. Bu süreçte araştırmada, TÜSEV tarafından yapılmış olan “Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik” başlıklı araştırma raporu verileri ile Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik algıları karşılaştırılmıştır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Günümüzde sivil toplum kuruluşları, toplumsal fayda üretme hususunda hedefe ulaşmak için, devlet ve özel sektöre nazaran daha serbest ve daha hızlı bir görünüm arz etmektedir. Demokratik sistem içerisinde hızlı yapılanabilen bu kurum ve kuruluşların hayırseverlik alanında gösterdikleri faaliyetlerin, hitap ettikleri kitleler tarafından bilinçli bir şekilde kabullenilip kabullenilmedikleri tartışılmaya değerdir. Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının temel faaliyetlerinden biri olan bireysel hayırseverlik ile ilgili fazla sayıda araştırma yapılmamış olması konunun önemini arz etmektedir. Bu çalışmanın, Türkiye’de gerek bireysel gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yapılan hayırseverlik faaliyetlerini incelemesi ve çalışmada ortaya çıkan bulguların kamuoyu ile paylaşılması bu alanda yapılacak araştırmalara olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Balıkesir ili, Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik faaliyetlerine dair algılarını ortaya koyabilmektir. Bununla ilgili olarak hayırseverlik faaliyetlerini gerçekleştiren vatandaşların bu faaliyetleri bireysel olarak mı yoksa bir kurum aracılığı ile mi gerçekleştirmek istedikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Ayrıca vatandaşların demografik özellikleri ile hayırseverlik tutumları arasındaki ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında, araştırmanın bulguları sadece Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların verdikleri cevaplar ile sınırlıdır. Bandırma ilçesinin nüfusu göz önüne alındığında ilçede yaşayan tüm vatandaşlara ulaşılabilmesi de araştırmanın bir diğer kısıtını oluşturmaktadır. Ayrıca anket çalışmasının uyarlanması geliştirilmiş bir ölçeğin olmaması, sadece TÜSEV tarafından yapılmış olan araştırmanın konulması da diğer kısıtları oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

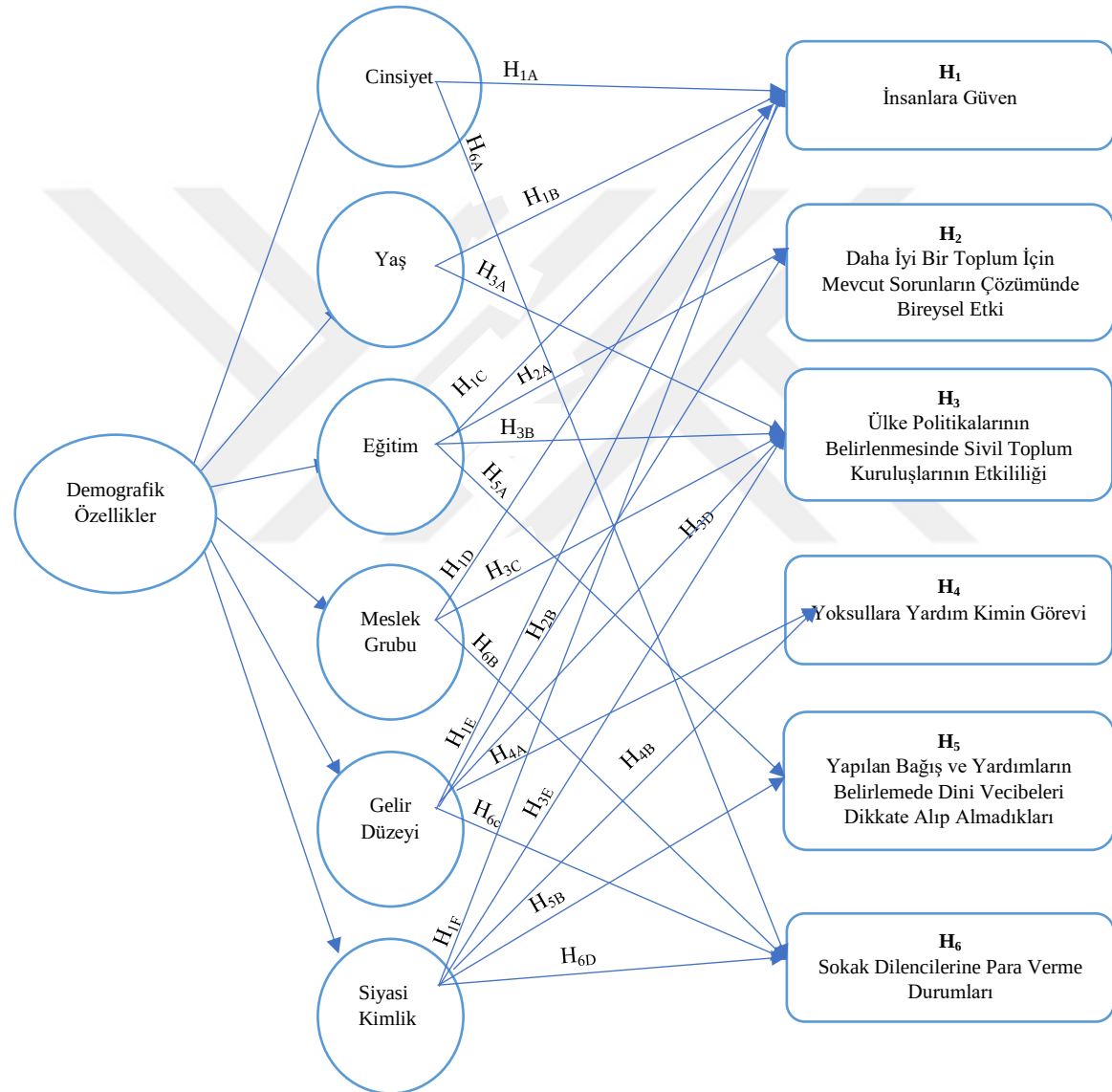
Araştırma verilerinin analiz edilmesinde SPSS 23.0 istatistiksel programı kullanılmıştır. Araştırmada öncelik olarak anket verilerinin girişi sağlanmıştır. Veri girişinin ardından, ankete katılanların verdikleri cevapları rakamsal ve yüzdesel dağılımlarının (sıklık dağılımı – frequency) tespit edilebilmesi açısından frekans tabloları oluşturulmuş ve frekans analizi yapılmıştır. Frekans analizi ile anket sorularına verilen cevapların açık ve net bir şekilde açıklanabilmesine yardımcı olunmuştur. Daha sonra değişkenler arasındaki

ilişkilerin var olup olmadığının anlaşılmasında yararlı bir yöntem olan “ki-kare analiz yöntemi uygulanmıştır. İki ya da daha fazla sınıflı iki nitel değişken arasında bağımsızlık olup olmadığının incelenmesinde ki-kare bağımsızlık testi uygulanması önem arz etmektedir.

3.4.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Araştırmanın amaçları doğrultusunda oluşturulan araştırma modeli ve genel hipotezleri aşağıda Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırmada öncelik olarak araştırma modelinde yer alan değişkenlere ilişkin betimsel istatistik bulgularına ilişkin bulgular verilmiştir. Daha sonra Bandırma ilçesinde yaşayan vatandaşların sivil toplum kuruluşları ile hayırseverlik algılarına yönelik tutum ve davranışlarının incelenmesinde Tablo 1’deki hipotezler ve bunlara bağlı olarak da alt hipotezler oluşturulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: Kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1A}: Kişilerin cinsiyeti ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1B}: Kişilerin yaşı ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1C}: Kişilerin eğitim durumları ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1D}: Kişilerin meslekleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1E}: Kişilerin gelir düzeyleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır. H_{1F}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.
H₂: Kişilerin demografik özellikleriyle daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır. H_{2A}: Kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır. H_{2B}: Kişilerin gelir düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.
H₃: Kişilerin demografik özellikleriyle ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki vardır. H_{3A}: Kişilerin yaşı ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki vardır. H_{3B}: Kişilerin eğitim durumları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır. H_{3C}: Kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır. H_{3D}: Kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır. H_{3E}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumu bir ilişki vardır.
H₄: Kişilerin demografik özellikleriyle yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır. H_{4A}: Kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır. H_{4B}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.
H₅: Kişilerin demografik özellikleriyle yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır. H_{5A}: Kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır. H_{5B}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.
H₆: Kişilerin demografik özellikleriyle sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır. H_{6A}: Kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır. H_{6B}: Kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır. H_{6C}: Kişilerin gelir düzeyleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır. H_{6D}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

3.4.2. Evren ve Örneklemen Belirlenmesi

Bu çalışmanın evrenini, Bandırma ilçesinde ikamet eden vatandaşlar oluşturmaktadır. Bandırma’da 2018 yılı TÜİK verilerine göre, 122.022 kişisi 18 yaş ve üzeri olmak üzere toplam 154.344 kişi yaşamaktadır. Araştırmada evrenin tamamına ulaşamadığından örneklem seçimi için, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yönteminde, örnekleme evrenden tamamen tesadüfi olarak seçilmekte ve dolayısı ile evreni oluşturan her birimin örneklem içinde yer alma olasılığı aynı bulunmakta ve örneklem homojen bir şekilde evreni temsil etmektedir. Dolayısı ile araştırmada, farklı demografik özelliklere sahip bireylerden tamamen tesadüfi olarak 301 kişi örneklem olarak seçilmiş ve homojen bir şekilde evreni temsil etmiştir.

3.4.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak, 4 bölüm ve 49 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formunun birinci bölümünde, cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, hanede yaşayan kişi sayısı, iş durumu, meslek grubu, mesleki deneyim, gelir düzeyi ve siyasi kimlikler hakkında soruların bulunduğu demografik bilgiler, ikinci bölümde sosyal sermaye ve sivil toplum, üçüncü bölümde hayırseverlik kavramının algılanması ve dördüncü bölüm olan son bölümde ise Türkiye’de bireysel bağışçılık ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

Açık ve kapalı uçlu soruların yer aldığı anket formunda soruların bazıları ikili veya çoktan seçmeli olarak hazırlanmış olup, kapalı uçlu sorular için 5’li Likert tipi ölçekten yararlanılmıştır.

3.5. Araştırma Bulguların Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen verilerden yola çıkılarak örnekleme ilişkin kişisel bilgiler ve anket formunda yer alan değişkenlere ilişkin bulgular ortaya konulmuş ve yorumlanmıştır. İlk olarak örneklem ve değişkenler arası ilişkiler analiz edilerek araştırma kapsamında önceden belirlenen hipotezler test edilmiştir.

3.5.1. Betimsel İstatistik Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde örneklem ve anket formunda yer alan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır.

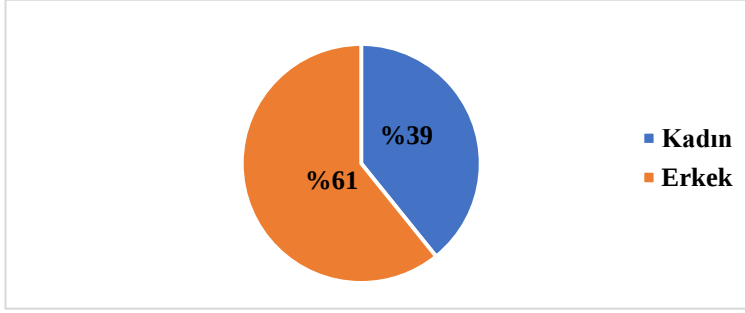
3.5.1.1. Demografik Özellikler

Çalışmaya katılan 301 kişinin cinsiyet, yaş, medeni durum, hanede yaşayan kişi sayısı, iş durumu, meslek grubu, mesleki deneyim, aylık gelir düzeyi ve siyasi kimliği ile ilgili bilgilere ilişkin demografik bulgular aşağıda gösterilmiştir.

3.5.1.1.1. Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında ankete katılıp soruları yanıtlayan toplam 301 kişinin 183’ü erkek, 118’i kadındır. Bu rakamların oransal dağılımı Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Ankete Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

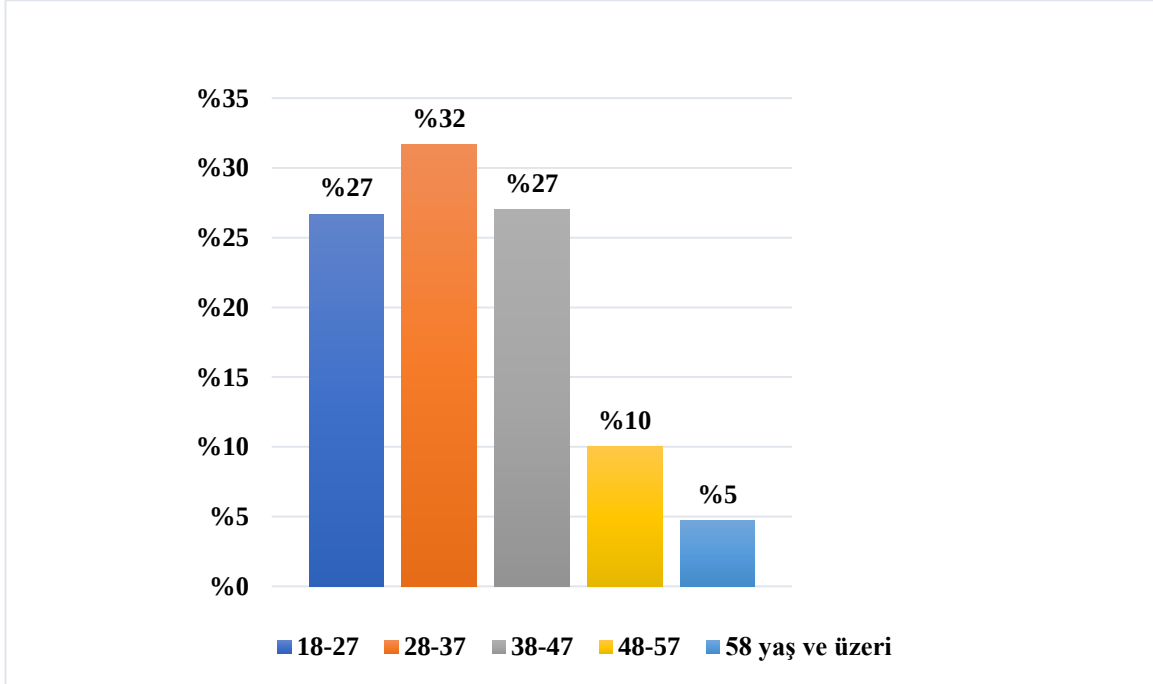

Şekil 2 incelendiğinde ankete katılanların % 61'inin erkek, % 39'unun ise kadın olduğu görülmektedir. Ankete katılanların cinsiyete ilişkin oranlarının erkek ve kadın sayısı bakımından %50-%50 olarak veya bu orana mümkün olduğunca yakın bir oranda olması arzulanarak örneklem oluşturulmuş olup ankette elde edilen oranlarda örneklememize yakın değerler çıkmıştır.

3.5.1.1.2. Ankete Katılanların Yaş Aralığına Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların yaş aralıkları dağılımı aşağıda Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Ankete Katılanların Yaş Aralığına Göre Dağılımı

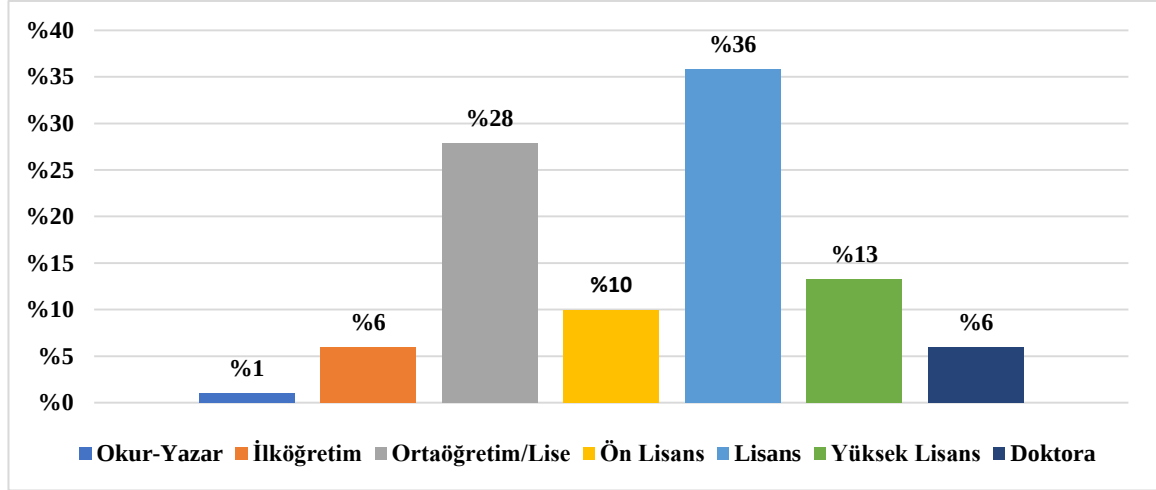

Şekil 3 incelendiğinde katılımcıların %27'si (n=95) 18-27 yaş, %32'si (n=80) 28-37 yaş; %27'si (n=80) 38-47 yaş, %10'u (n=30) 48-57 yaş, %5'i (n=14) ise 58 yaş ve üzerindedir. Şekil 3'ten de görüleceği üzere ankete katılan katılımcıların yaklaşık %86'sı genç ve orta yaş grubunu oluşturmaktadır. Bu yönüyle bu çalışma, genç ve orta yaş grubunun konuya bakışını daha çok yansıtmıştır.

3.5.1.1.3. Ankete Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların eğitim durumları aşağıda Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 4. Ankete Katılanların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

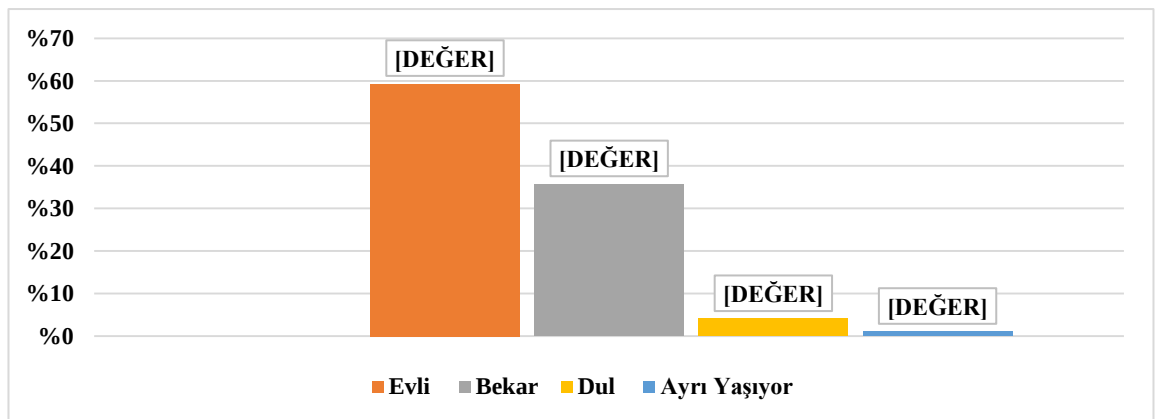

Şekil 4'e göre ankete katılan katılımcıların %36'sını (n=108) lisans mezunu katılımcılar oluşturmuştur. Bunu %28'lik (n=84) bir oranla ortaöğretim/lise mezunu katılımcılar izlemektedir. Ankete katılanların %13'ü (n=40) yüksek lisans mezunu iken %10'u (n=30) ön lisans mezunudur. Doktora yapmış katılımcılar ile ilköğretim mezunu katılımcıların her ikisinin de oranları %6'dır. (n=18). İlköğretim mezunu olmayan sadece okuma yazma bilen kesimin oranı %1'dir. (n=3).

3.5.1.1.4. Ankete Katılanların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların medeni durumuna ilişkin bilgiler aşağıda Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

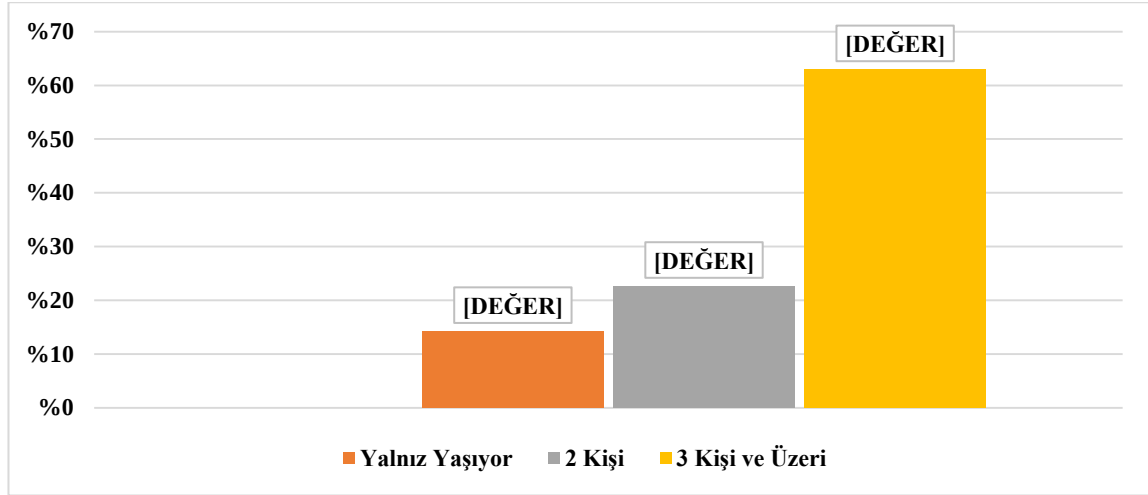

Şekil 5'e göre katılımcıların %59'u (n=178) evli kişilerden oluşmaktadır. Ankete katılan bekâr kişiler ise %36'lık (n=107) bir orana sahiptir. Dul kişiler % 4'lük (n=12) kesimi oluştururken geriye kalan %1'lik (n=3) kesim ise ayrı yaşadıklarını beyan ettiği görülmektedir.

3.5.1.1.5. Ankete Katılanların Hanede Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların hanelerindeki kişi sayısı aşağıda Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6. Ankete Katılanların Hanede Yaşayan Kişi Sayısı Bakımından Dağılımı

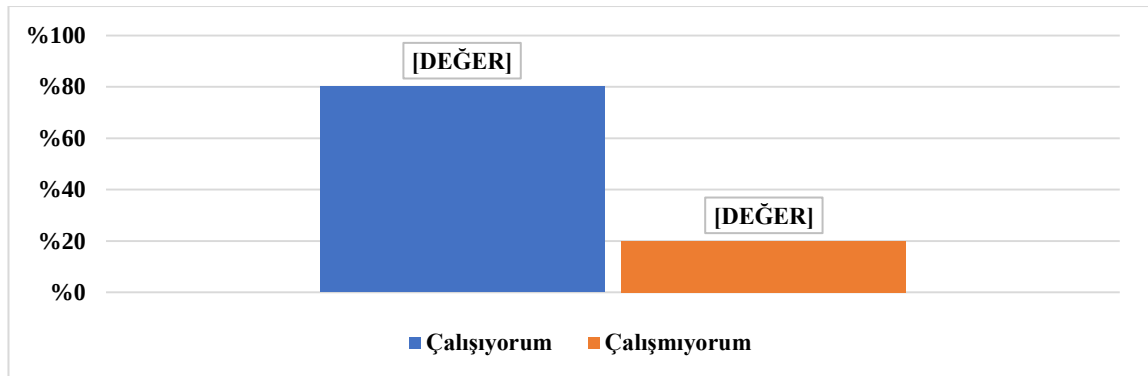

Şekil 6’ya göre katılımcıların çoğunluğunun aynı hanede 3 kişi ve üzeri sayıda yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda 3 kişi ve üzeri yaşayanlar %63 (n=189), 2 kişi yaşayanlar %23 (n=68) ve yalnız yaşayanlar ise %14 (n=43) olarak görülmüştür.

3.5.1.1.6. Ankete Katılanların İş Durumuna Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların iş durumu aşağıda Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil 7. Ankete Katılanların İş Durumu Dağılımı

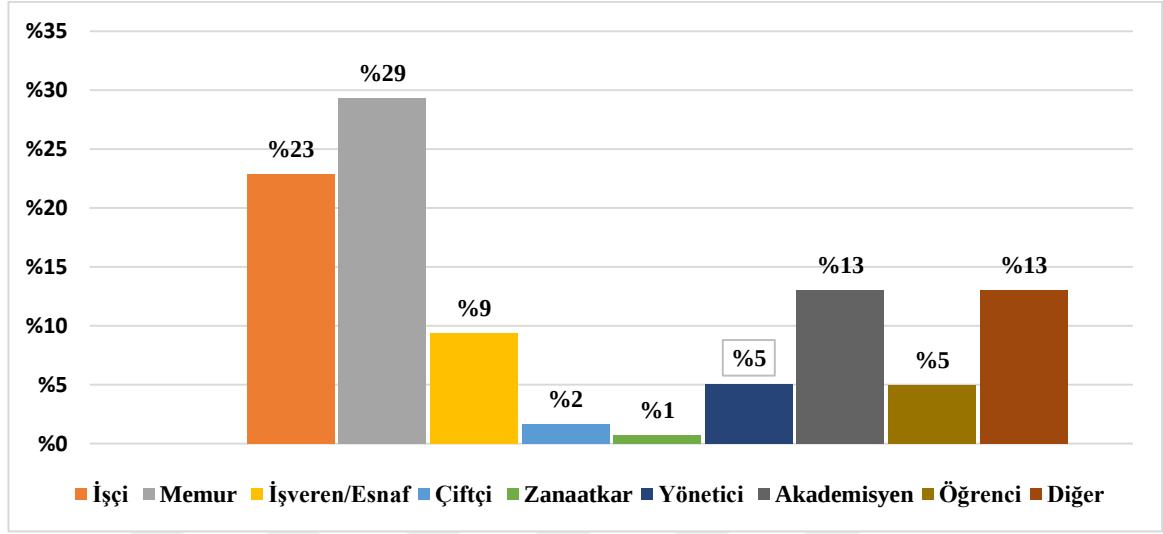

Ankete katılan katılımcıların iş durumları incelendiğinde %80’inin (n=238) bir iş sahibi olduğu geriye kalan %20’lik (n=59) kısmın ise herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

3.5.1.1.7. Ankete Katılanların Meslek Grubuna Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların çalıştığını beyan eden ve saha çalışmasına katılanların büyük bir kısmını teşkil eden %80’lik kesimin meslek grubu dağılımı Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8. Ankete Katılanların Meslek Grubu Dağılımı

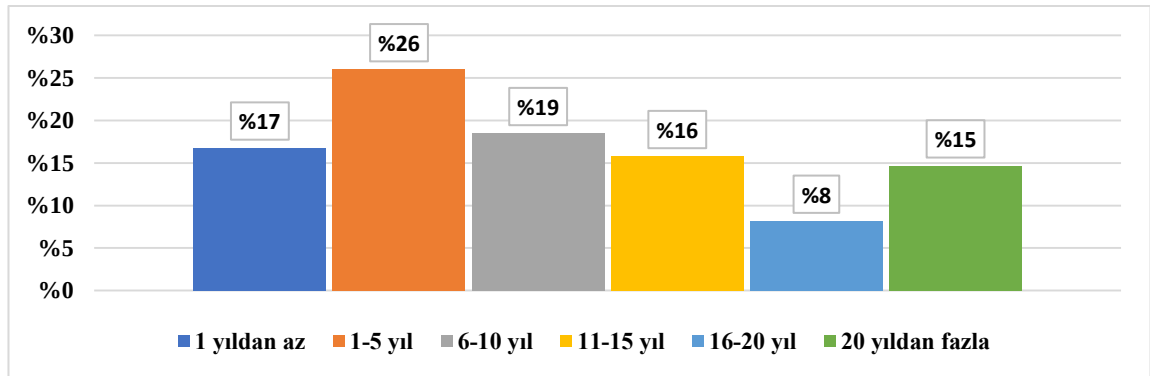

Şekil 8'e göre katılımcıların %29'u memur, %23'ü ise işçidir. Çalışmaya katılanlar içerisindeki akademisyenlerin oranı %13 iken öğrencilerin oranı %5'tir. Yine %5'lik bir kısma denk gelen sayıda katılımcı çiftçilikle uğraştığını beyan ederken yönetici olarak görev yapanlar %2 ve zanaatkarlar %1'ik bir kısma denk gelmektedir. Tüm bu sınıflandırmadan ayrı olarak %13'lük bir kısım ise anketteki diğer seçeneğini işaretlemeyi uygun bulmuştur.

3.5.1.1.8. Ankete Katılanların Mesleki Deneyime Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların mesleki deneyimi aşağıda Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9. Ankete Katılanların Mesleki Deneyime Göre Dağılımı

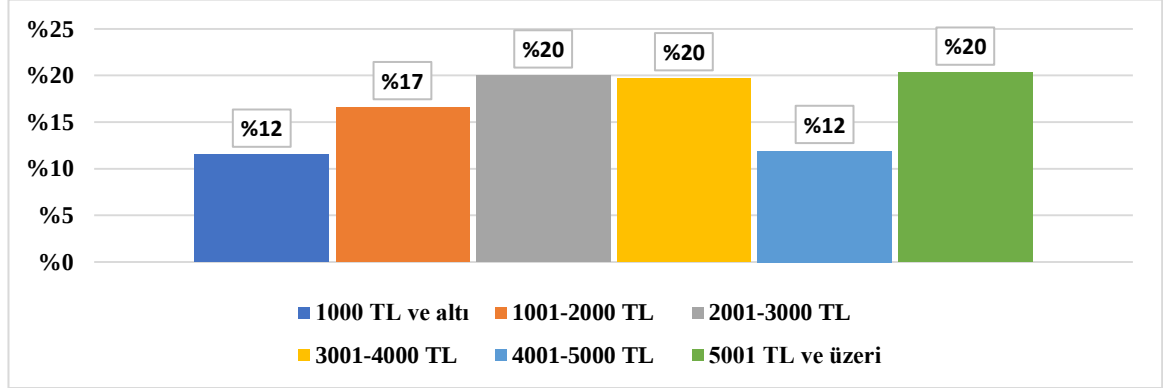
Şekil 9'a göre katılımcıların mesleki deneyimleri oldukça geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Buna göre en fazla katılımcı %26'lık (n=76) oranla 1-5 yıl arası mesleki deneyime sahiptir. %19'luk (n=54) katılımcı kesimi ise 6-10 yıl arası, %17'lik (n=49) kesim ise 1 yıldan daha az deneyime sahiptir. Yine %16'lık (n=46) kısım 11-15 yıl deneyime sahip olduğunu beyan ederken %8'lik (n=24) kısım ise 16-20 yıl arası mesleki

deneyime sahip olduğunu beyan etmiştir. Geriye kalan %15'lik (n=43) kısmın mesleki deneyimi ise 20 yıldan daha fazladır.

3.5.1.1.9. Ankete Katılanların Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların gelir düzeyine ilişkin bilgiler aşağıda Şekil 10'da gösterilmiştir. Katılımcıların aylık gelir düzeyi de mesleki deneyime benzer bir şekilde orantılı bir dağılım göstermiştir.

Şekil 10. Ankete Katılanların Aylık Gelir Düzeyi Dağılımı

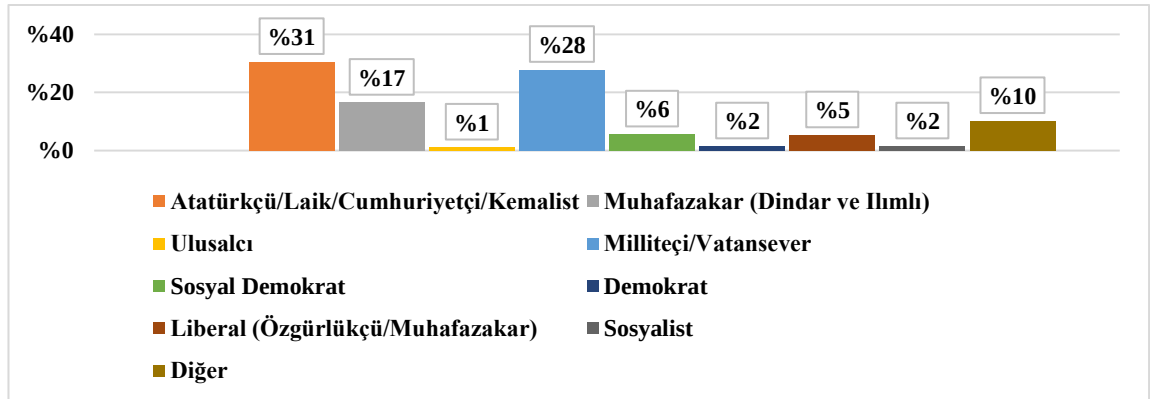

Şekil 10'a göre katılımcıların %20'lik kısmını üç grup oluşturmaktadır. Bunlar, 2001-3000 TL arası; 3001-4000 TL; 5001 TL ve üzeri gruplardır. Bu üç grubu %17'ik oranla 1001-200 TL arası aylık gelir elden katılımcılar izlemektedir. 1000 TL ve altı gelir elde edenler ile 4001-5000 TL arası gelir elde edenlerin oranı %12'dir.

3.5.1.1.10. Ankete Katılanların Siyasi Kimliklerine Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcılardan siyasi kimlik olarak kendilerini nasıl tanımladıklarını oluşturulan 9 kimlik grubu arasından birini seçerek belirtmeleri istenmiştir ve Şekil 11'de bu sonuçlara ait bulgular gösterilmiştir.

Şekil 11. Ankete Katılanların Siyasi Kimliklerine Göre Dağılımı

Ankete katılan katılımcıların %31'i kendisini Atatürkçü/Laik/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak, %28'i Milliyetçi/Vatansever, %2'si Demokrat ve %2'si Sosyalist olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %17'si kendisini Muhafazakâr, %6'sı Sosyal Demokrat

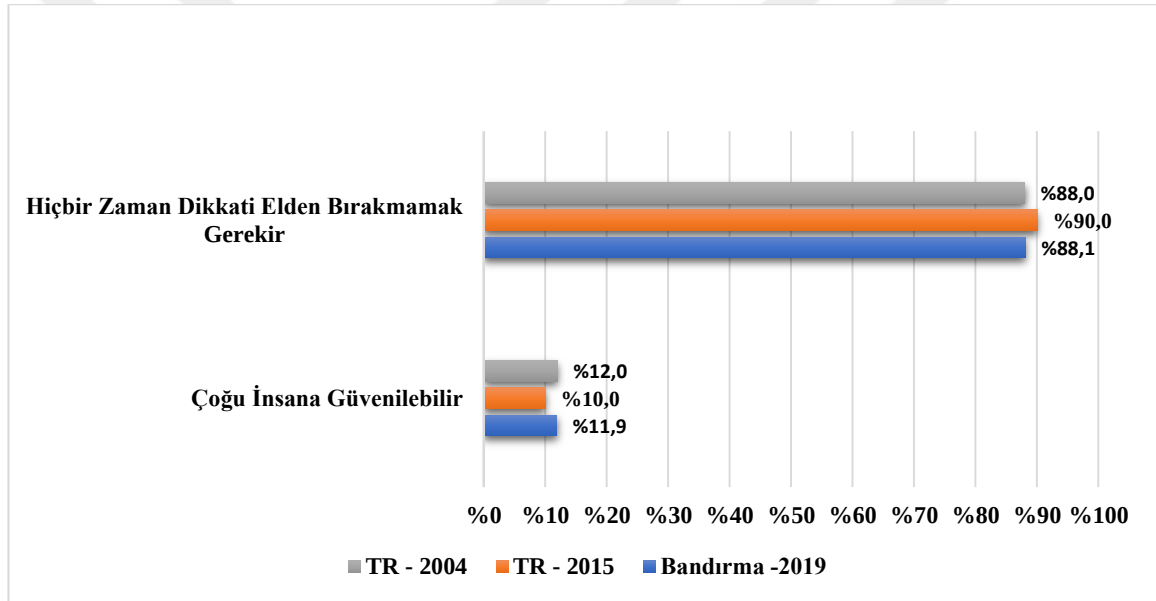
olduğunu, %5'i ise Liberal olduğunu belirtmiş ve %10'luk kısım ise bu gruplardan hiçbirine kendini ait hissetmediğini ifade etmiştir.

3.5.1.2. Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum

Bu bölümde, Türkiye’de sosyal sermayenin temel öğelerinden biri olan kişiler arası güven, mevcut sorunların çözümünde vatandaş ve STK’ların etkisi, STK’ların en çok faaliyet gösterdiği alanlar ile bu alanlarda ve ülke politikaları üzerindeki etkileri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 12’de katılımcılara sorulan “Sizce Genelde İnsanların Çoğuna Güvenilebilir Mi? Yoksa Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Mı Gerekir?” sorusuna verilen cevaplardan oluşmaktadır. Buna göre, katılımcıların insanlara olan güveni; güvenip güvenmeme ekseninde iki uç arasında tercih yapmaları istenerek ölçülmeye çalışılmıştır.

Şekil 12. Sizce Genelde İnsanların Çoğuna Güvenilebilir mi? Yoksa Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak mı Gerekir?

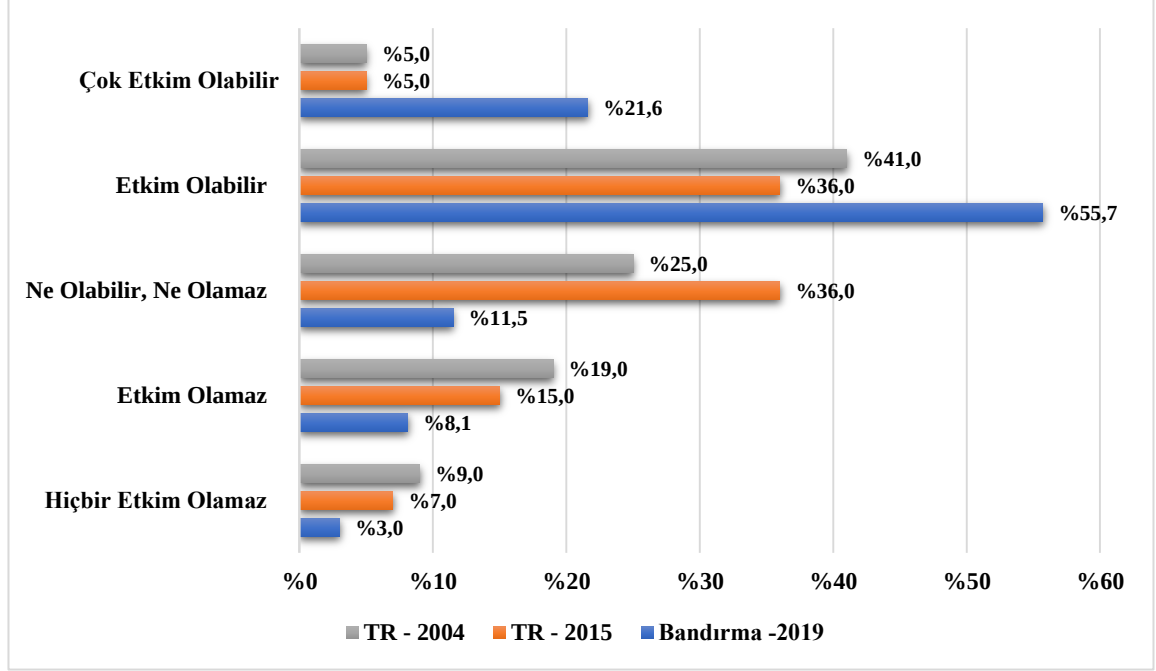

Şekil 12’de gösterilen bu soruya Türkiye genelinde yapılan 2004 tarihli çalışmada alınan cevap %88 “hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerekir” ve %12 “çoğu insana güvenilebilir” şeklinde bir sonuç ortaya çıkmıştır (kaynak). Buradan çıkan sonuca göre ülke genelinde yaşayan insanlar birbirine güven konusunda büyük bir sıkıntı yaşamaktadır. Diğer bir deyişle insanlar birbirlerine güvenmemektedir. Bu çalışma 2015 yılında tekrar yapıldığında oranlar, %90’a %10 olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak geçen 11 yıl içerisinde insanların birbirlerine olan güvensizliği %2 oranında artmıştır.

Bu durum Bandırma ilçesi genelinde de benzer bir hal arz etmektedir. Yapılan saha çalışmasında bu soruya verilen cevap %88,1 “hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerekir” ve %11,9 “çoğu insana güvenilebilir” şeklinde sonuç ortaya çıkmıştır. Bu oran, 2004 yılında TÜSEV tarafından yapılan ülke genelinde yapılan çalışmayla neredeyse birebir aynıdır. Genel olarak bakıldığında Türkiye genelinden farksız olarak Bandırma ilçesinde insanların birbirine güveni konusunda ciddi bir sıkıntı vardır.

Şekil 13'te toplumun mevcut sorunlarının çözümünde vatandaşların bireysel etkilerinin ne ölçüde olabileceği hakkında katılımcıların yaklaşımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için bireylerin toplumsal sorunların çözümünde hiçbir etkisinin olamayacağından, çok fazla etkilerinin olabileceğine kadar ağırlıkları giderek artan 5 seçenekten birini işaretlemeleri istenilmiştir.

Şekil 13. Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Sizin Vatandaş Olarak Ne Kadar Etkiniz Olabileceğini Düşünüyorsunuz?

TÜSEV tarafından 2004 yılında Türkiye genelinde bu alanda yapılan çalışmada bireylerin toplumsal sorunların çözümünde çok etkin olabileceği düşüncesi %5 seviyesinde kalmıştır. Aynı çalışma 2015 yılında tekrarlandığında sonuçta herhangi bir değişiklik olmamış ve insanların sadece %5'i bireylerin toplumsal sorunların çözümünde çok etkin bir rol oynayabileceğine inandıklarını söylemiştir. Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada ülke genelinden farklılık göstererek %21,6 olarak bulgusuna ulaşılmıştır.

Bireylerin toplumsal sorunların çözümünde sadece etkili olabileceği ancak bu etkinin sınırlı kalacağı ve çok büyük bir fark yaratamayacağını düşünenlerin oranı TÜSEV tarafından 2004 yılında yapılan çalışmada Türkiye genelinde %41 iken, 2015 yılında bu oran %36 'ya gerilemiştir. Bandırma ilçesinde ise katılımcıların %55,7'lik bir kısmı da bireylerin etkili olabileceğini ancak bireysel etkililiğin sınırlı bir oranda gerçekleşeceğini düşündüklerini bildirmiştir. Bu çalışmadan çıkan sonuçlar, Bandırma ilçesinde katılımcıların, ülkede genelinin aksine toplumsal sorunların çözümünde bireye daha çok inanmakta ve bireysel çabaların toplumsal sorunların çözümünde önemli bir etkiye sahip olabileceğini düşünmektedir.

Bireylerin çabalarının etkililiği hakkında herhangi bir fikri olmadığını, bu çabaların ne etkili olabileceğini ne de olamayacağını söyleyenler, 2004 yılında ülke genelinde %25 iken, 2015 yılında bu oran %36'ya yükselmiştir. Bandırma ilçesinde ise bu oran 2019'da

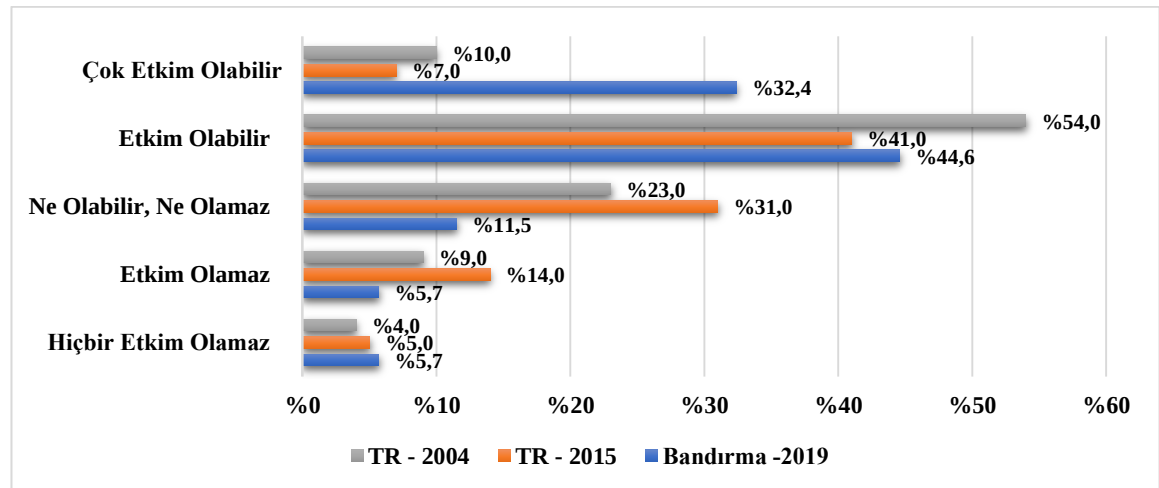
%11,5 olarak gerçekleşmiştir. Bireysel çabaların etkili olamayacağını düşünenler ise 2004 yılında Türkiye genelinde %19 iken, 2015 yılında %15'e gerilemiştir. Bu oran, Bandırma ilçesinde %8,1'dir.

Bireysel çabaların gereksiz olduğunu ve toplumsal hiçbir sorunun çözümünde etkili olamayacağını düşünenlerin oranı 2004 yılında %9 iken, 2015 yılında %7 olmuştur. Bandırma ilçesinde katılımcıların ise sadece %3'ü bu düşünceyi desteklemektedir.

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, ülke genelinde bireysel çabalarla toplumsal sorunların çözülebileceğine olan inanç geçmişten bugüne kararsız bir hal almaktadır. Yani insanların, bir yandan bu çabaların etkisinin zaman içerisinde azaldığını ancak tamamen de gereksiz olmadığı düşünce eğiliminde oldukları bu çalışmalar ile görülmektedir. Bir taraftan bireysel çabaların etkin olabileceğine olan inanç azalırken diğer taraftan bu çabaların hiçbir etkisinin olamayacağına olan inanç da azalmaktadır. Bandırma ilçesinde katılımcılar ise toplumsal sorunların çözümünde bireye ve bireysel çabalar çok daha fazla inanmaktadır.

Şekil 14'te toplumun sorunlarının çözümünde dernek, vakıf, hayır işleri yapan kuruluşlar gibi sivil toplum kuruluşlarının ne derece etkili olabildiğinin, katılımcılar tarafından derecelendirilmesi istenmiştir. Bu nedenle bireysel çabaların toplumsal sorunların çözümünde etkisinin ne kadar olabileceği hakkında katılımcıların düşüncesinin ne olduğunu belirlenmeye çalışılırken yapıldığı gibi katılımcılara, çok etkin olabileceğinden, hiçbir etkisi olamayacağına kadar 5 farklı seçenek sunulmuş ve birini işaretlemeleri istenmiştir.

Şekil 14. Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Dernek, Vakıf, Hayır İşleri Yapan Kuruluşlar Gibi Sivil Toplum Kuruluşlarının Ne Kadar Etkisi Olabileceğini Düşünüyorsunuz?

Şekil 14'te verilen cevaplar, Şekil 13'te benzer bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Sivil toplum örgütlerinin toplumsal sorunların çözümünde çok etkili olabileceğini düşünenler, 2004 yılında ülke genelinde %10 oranında iken, 2015 yılında %7'ye gerilemiştir. İnsanlar, toplumsal sorunların çözümünde sivil toplum örgütlerinin çok etkili bir rol alabileceğine olan inancı, bireylerin çok etkili olabileceğine olan inancının iki katı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekil 13'te bireylerin çok etkili olabileceğine inananların oranı %5 iken,

burada %10'dur. Her ne kadar oranlar çok düşük olsa da ülke genelinde örgütlü hareketlerin daha etkili olabileceğine olan inancın daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Yine Bandırma ilçesinde katılımcıların bireysel etkinlikte olduğu gibi ülke genelinden ayrılarak %32,4 oranında sivil toplum kuruluşlarının toplumsal sorunların çözümünde çok etkili olabileceğini düşünmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının etkili olabileceğini ancak bu etkinin sınırlı kalacağını düşünenler ülke genelinde 2004 yılında yapılan araştırmaya göre %54 iken, 2015 yılında %41'e gerilemiştir. Bandırma ilçesinde ise bu oran %44,6'dır.

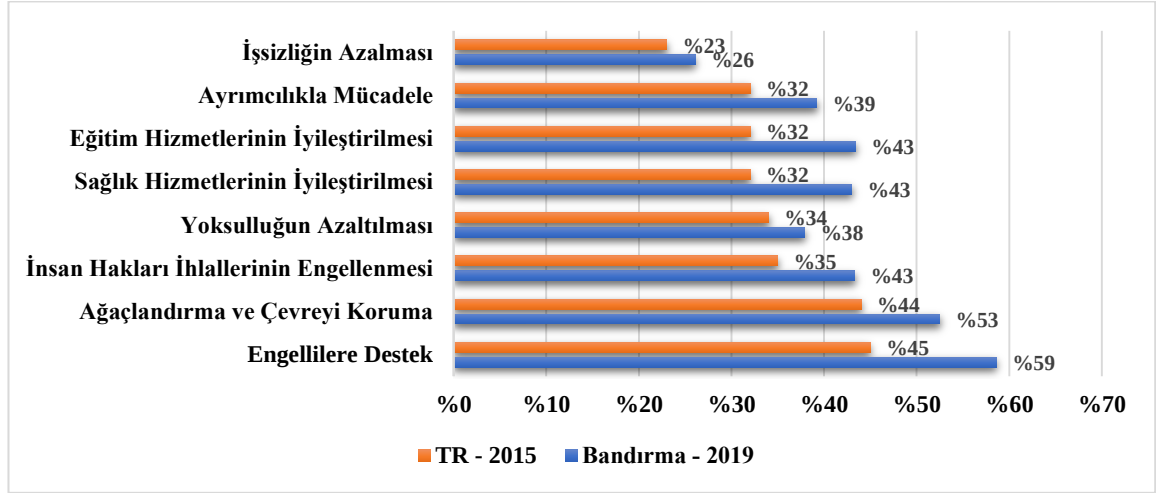
Yine bireysel çabaların toplumsal sorunların çözümünde olan etkililiği hakkındaki kararsızlığa benzer şekilde ülke genelinde sivil toplum örgütlerinin toplumsal sorunların çözümünde ne etkili olabileceği ne de olamayacağını düşünenler ülke genelinde 2004 yılında yapılan çalışmaya göre %23 iken, 2015 yılında bu oran %31'e yükselmiştir. Bandırma ilçesinde katılımcıların bu konudaki kararsızlığı da bireysel çabaların etkililiğindeki ile aynı olup bu oran %11,5'tir.

Sivil toplum örgütlerinin toplumsal sorunların çözümünde etkin olamayacağı düşüncesi 2004 yılında ülke genelinde yapılan araştırmaya göre %9 iken, 2015'te bu oran 14'e yükselmiştir. Hiçbir etkilerinin olamayacağı bunların gereksiz çabalar olduğunu düşünenlerin oranı ise ülke genelinde 2004'ten 2015'e %4'ten %5'e yükselmiştir. Bandırma ilçesi özelinde ise etkili olamayacağını düşünenler ile bunların hiçbir etkilerinin olamayacağını düşünenlerin oranı %5,7'dir.

Özetle, toplumsal sorunların çözümünde Türkiye'deki insanlar örgütlü yapılara bireylerden daha çok inanmaktadır. Ancak, zaman içerisinde bireye olan inanç artarken, sivil toplum örgütlerine olan inanç azalmaktadır. Bandırma ilçesinde katılımcılar ise ülke genelinden ayrılarak hem bireysel çabalara hem de sivil toplum örgütlerine daha çok inanmaktadır.

Şekil 15'te katılımcıların sivil toplum örgütlerinin hangi alanda daha etkili olduğunu düşündükleri sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Bandırma ilçesinde yapılan bu saha çalışması ile 2015 yılında ülke genelinde yapılan araştırma sonuçları karşılaştırıldığında; Bandırma ilçesi ile ülke genelinin bu konudaki düşüncelerinin benzeştiği görülmektedir.

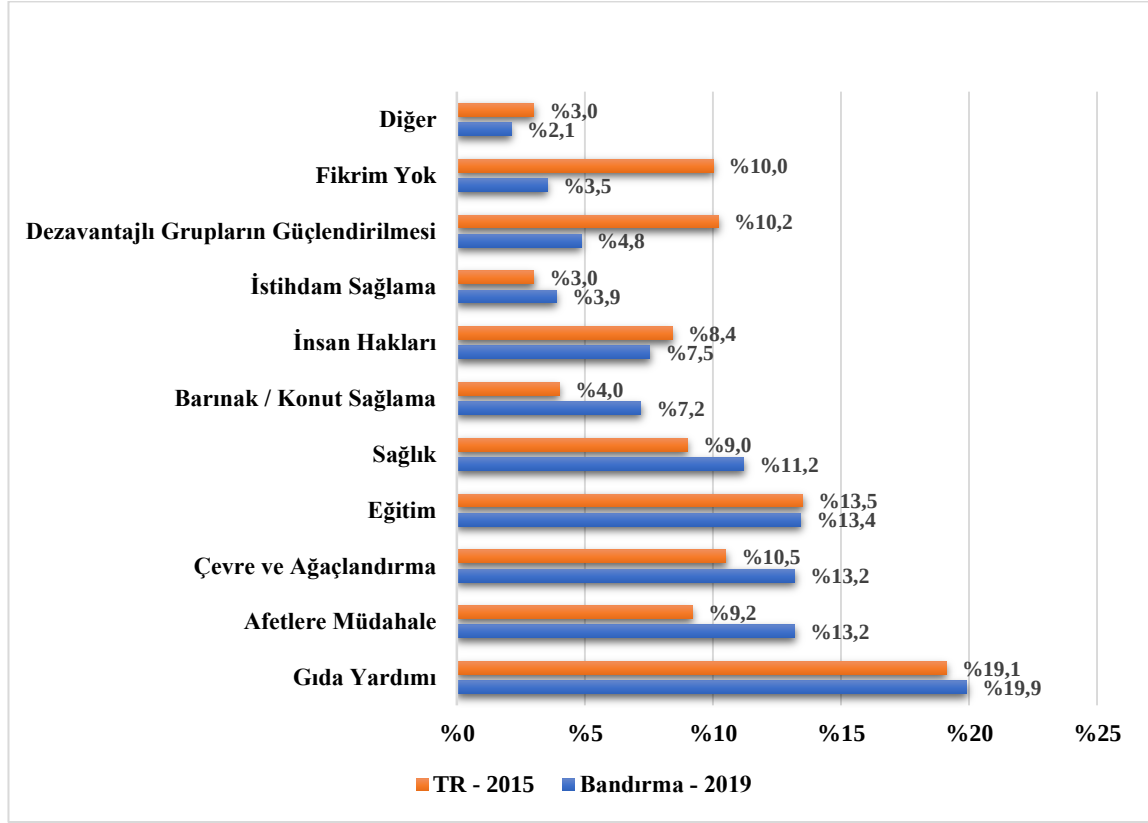
Şekil 15. Sizce Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Aşağıda Verilen Alanlardaki Etkisi Nedir?

Bandırma ilçesinde yapılan bu araştırmada tüm kategorilerde sivil toplum örgütlerinin etkililiğine olan inancın ülke geneline nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. Fakat kategoriler birbiri arasında değerlendirildiğinde Bandırma ilçesi ile ülke geneli arasında doğrusal bir dağılım olduğu görülmektedir. Sivil toplum örgütlerinin en az etkili olduğu alanın işsizlikle mücadele olduğu hem Bandırma ilçesi araştırmasında hem de ülke genelindeki araştırmada ortaya çıkmıştır. En etkili olduğu alanın ise engellilere destek konusunda yapılan çalışmalar olduğu her iki araştırmanın da ortak sonucudur. Sivil toplum kuruluşlarının diğer alanlarda yaptığı çalışmaların etkililiği konusundaki inanç, Bandırma ilçesinde oransal olarak daha fazla olmakla birlikte, ülke genelinin bu konudaki düşüncesine benzerlik arz etmektedir.

Şekil 16’da katılımcılara, Türkiye’de sivil toplum kuruluşları en çok hangi alanda faaliyet gösterdiği sorusu yöneltildiğinde alınan cevaplar gösterilmiş olup, Bandırma ilçesi ile Türkiye arasındaki karşılaştırma yapılmıştır.

Şekil 16. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları En Çok Hangi Alanda Faaliyet Göstermektedir?

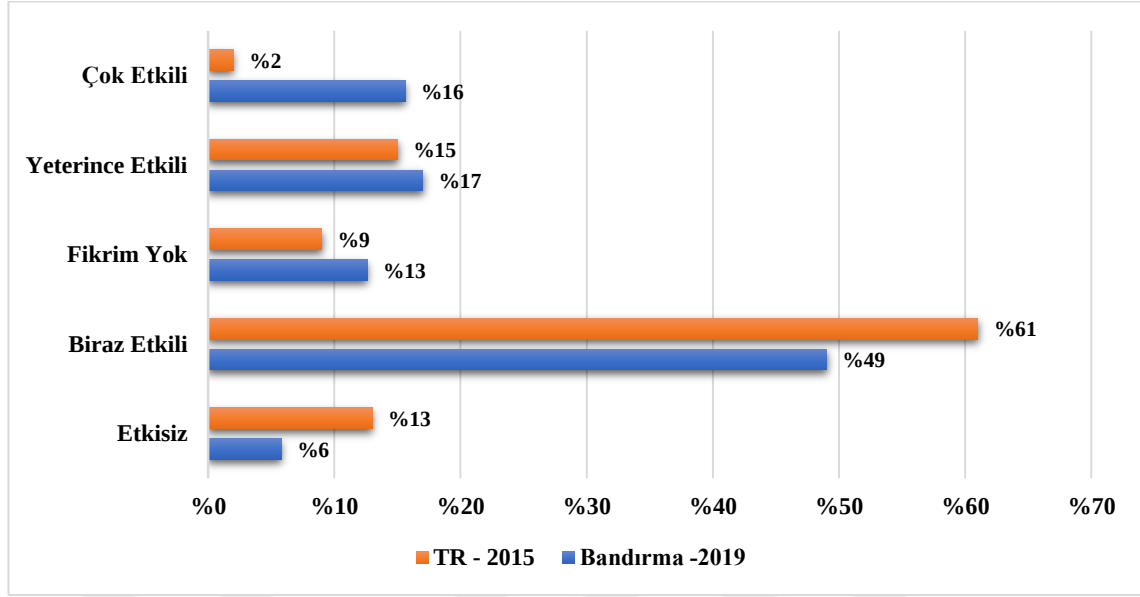
Katılımcılara, Türkiye’de sivil toplum kuruluşları en çok hangi alanda faaliyet gösterdiği sorusu yöneltildiğinde alınan cevapların Bandırma ve Türkiye genelinde bazı noktalarda farklılıklar gösterdiği görülmekle birlikte her iki araştırmanın sonucunda da gıda yardımına yönelik faaliyetlerin yaklaşık %20’lik bir oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Yine iki araştırmanın ortak sonuca vardığı bir diğer konuda en az faaliyet gösterdikleri alanlar konusunda olmuştur. Her iki araştırmada da sivil toplum örgütlerinin en az istihdam sağlama alanında faaliyet gösterdiğinin düşünüldüğü görülmektedir.

Eğitim alanı %13’lük bir payla her iki araştırmada da aynı orana sahiptir. Bandırma ilçesi ile ülke genelinin ayrıştığı konulardan biri dezavantajlı grupların desteklenmesi alanında yapılan faaliyetler noktasında olmuştur. 2015’te ülke genelinde yapılan araştırmada bu seçenek %10 iken Bandırma ilçesinde %4’te kalmıştır. Barınak konut sağlama alanında yapılan faaliyetlerin oranı ise ülke genelinde %4 iken, Bandırma ilçesinde %7,2 olmuştur.

İki araştırma arasında farklılık gösteren ve Bandırma ilçesi ile ülke genelinin sivil toplum kuruluşlarına yaklaşımı hakkında dikkat çekici bir bulgu veren fikrim yok seçeneğinin aldığı orandır. Bu oran 2015’te ülke genelinde %10 iken, Bandırma ilçesinde 2019 yılı %3,5’tir. Bu bağlamda, Bandırma ilçesinde katılımcıların, sivil toplum kuruluşları ve onların faaliyetleri hakkında daha ilgili ve farkında oldukları söylenebilir.

Şekil 16’daki sorunun devamı olarak katılımcılardan sivil toplum örgütlerinin en çok faaliyet gösterdikleri alandaki etkilerinin ne derece olduğu sorulmuş ve bu soruya ait bulgular Şekil 17’de gösterilmiştir.

Şekil 17. Seçtiğiniz Bu Alanda Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisini Nasıl Değerlendiriyorsunuz?

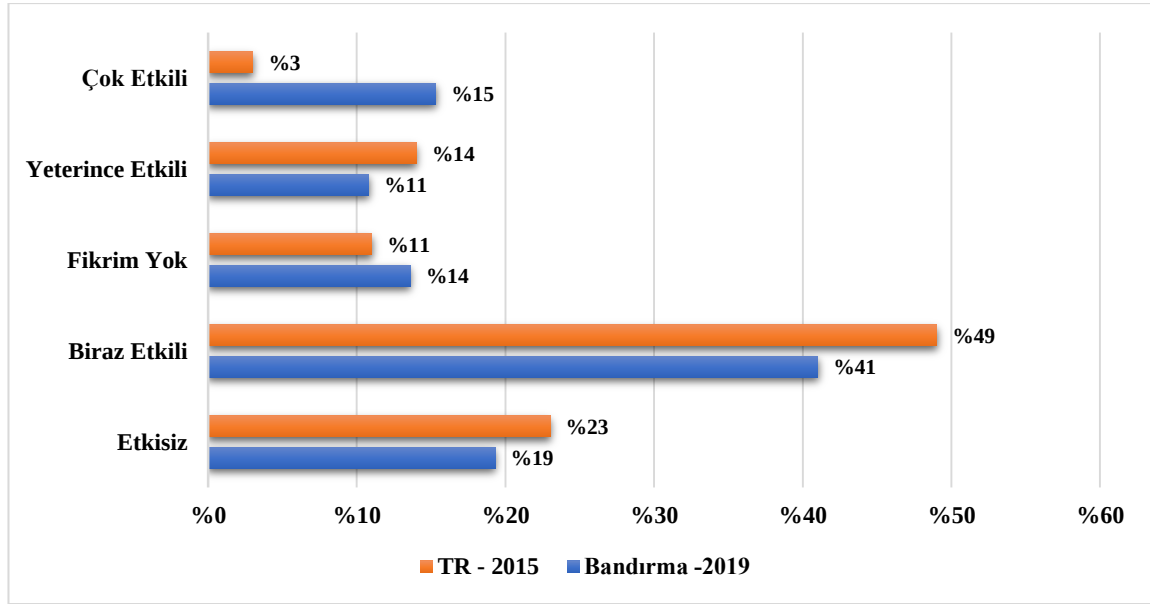
Şekil 17’de gösterilen bulgulara göre en belirgin sonuç yukarıdaki sorulara verilen cevaplara paralel olarak Bandırma ilçesinde sivil toplum faaliyetlerinin etkililiğine olan inancın, Türkiye 2015 yılı verilerine nazaran daha fazla olduğudur.

Bu soruya çok etkili olarak cevap veren katılımcıların oranı ülke genelinde %2 gibi çok küçük bir oran iken; Bandırma ilçesinde %16’dır. Ülke genelinde sivil toplum örgütleri ve bu örgütlerin faaliyetlerinin etkisine olan inançsızlığın bu soruda da kendini gösterdiği söylenilebilir. Bu faaliyetlerin yeterince etkili olduğunu düşünenlerin oranı ise ülke genelinde %15 iken Bandırma ilçesinde %17’dir. Etkisiz olacağını düşünenlerin oranı ise ülke genelinde %13 iken, Bandırma ilçesinde bu oran %6’dır.

Sivil toplum kuruluşları ile bu kuruluşların faaliyetlerinin etkisi konusunda, yukarıdaki sorulara verilen cevaplar ışığında genel bir değerlendirmenin yapılması gerekirse, ülke genelinde bu konuda bir inançsızlık ve ilgisizlik durumunun hâkim olduğu, Bandırma ilçesinde katılımcıların ise ülke genelinden farklı olarak bu konuda çok daha inançlı ve ilgili olduğu söylenebilir.

Şekil 18’de sivil toplum kuruluşları ve faaliyetlerinin etkililiği ile ilgili olarak katılımcılara son olarak bu kuruluşların ülke politikasının belirlenmesinde ne derece etkili olabildiği sorulmuş ve alınan cevapların hem ülke geneli için hem de Bandırma ilçesi için yukarıdaki sorulara verilen cevaplarla paralellik arz ettiği görülmüştür.

Şekil 18. Genel Olarak Düşündüğünüzde Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisini Nasıl Değerlendirirsiniz?

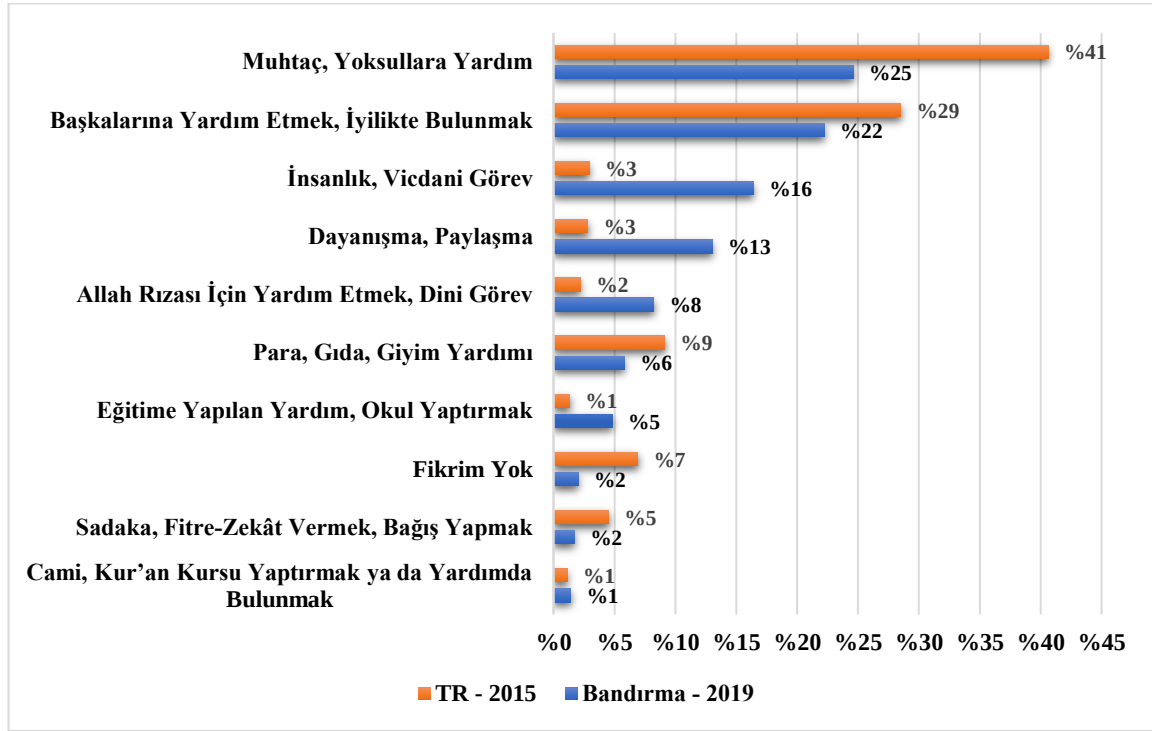
Şekil 18'e göre ülke genelinin %3'ü bu konuda sivil toplum kuruluşlarını çok etkili olarak değerlendirirken, Bandırma ilçesinde katılımcıların %15'i bu kuruluşların çok etkili olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Yine ülke genelinde sivil toplum kuruluşlarının bu alanda etkisiz olduğunu düşünenlerin oranı %23 iken, Bandırma ilçesinde %19'dur. Bandırma halkının sivil toplum kuruluşlarının ülke politikaların oluşumunda etkililiğinin, diğer alanlara nazaran görece daha az olduğu görülse de ülke geneline nazaran sivil toplum kuruluşlarına olan inancı daha fazladır.

3.5.1.3. Hayırseverlik Kavramının Algılanması

Bu bölümde, Bandırma ilçesinde yaşayan insanların hayırseverlik algılarına yönelik tutum ve davranışlarını incelenmiştir. Bu bağlamda, hayırseverlik denilince vatandaşların aklına ne geleceği, hangi faaliyetlerin hayırseverlik olarak algılanabileceği, en fazla yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin neler olduğu ve bu faaliyetlerin yapılma sıklıkları ile nedenleri hakkında bulgulara yer verilmiştir.

Yapılan saha çalışmasında katılımcıların hayırseverlik algısının ne olduğunu değerlendirmek üzere sorulan “hayırseverlik denince aklınıza ne geliyor?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda Şekil 19'da gösterilmiştir.

Şekil 19. Hayırseverlik Denince Aklınıza En Çok Ne Geliyor?

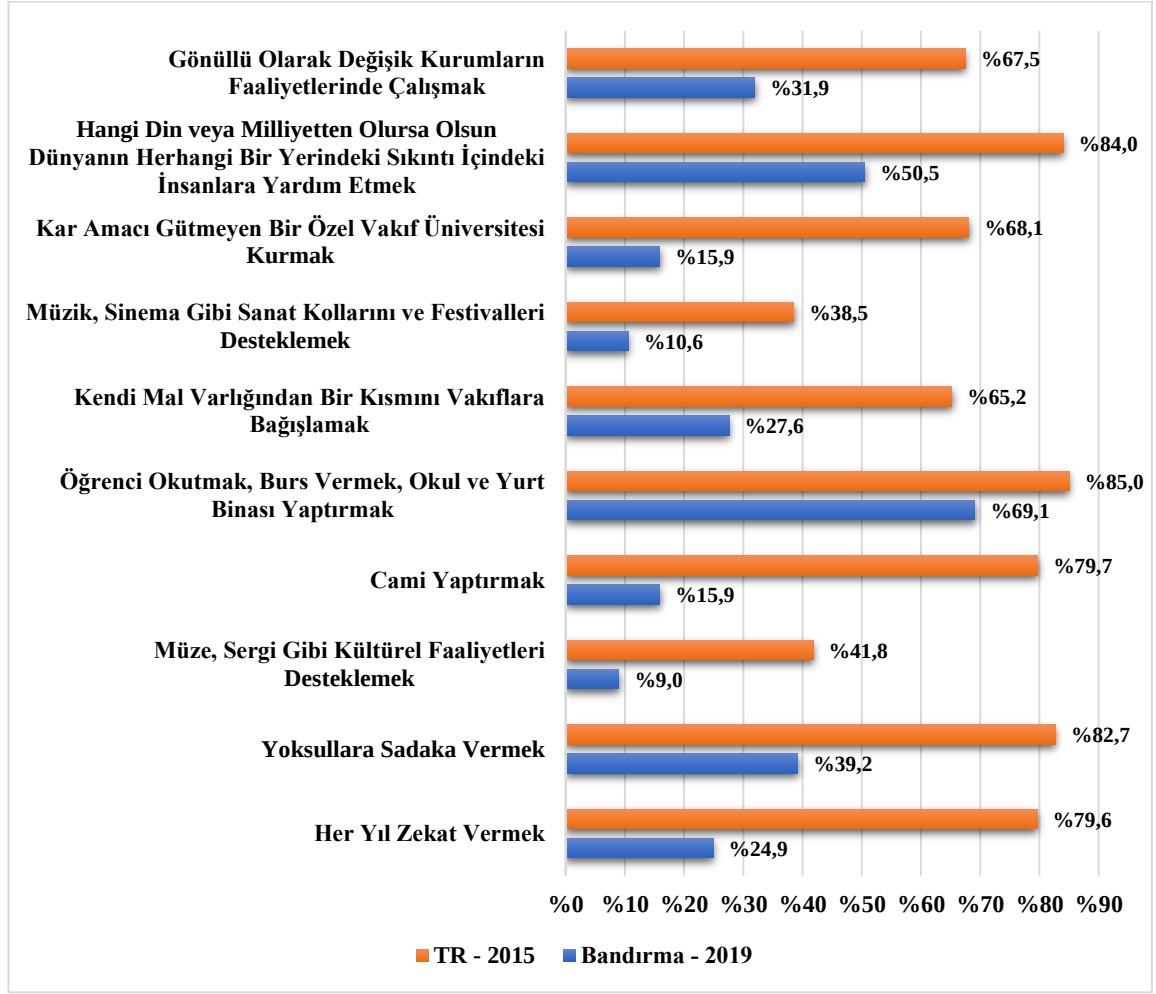
Hayırseverlik algısı yönünden Türkiye genelinde 2015 yılında yapılan çalışma ile Bandırma ilçesi özelinde yapılan bu çalışma karşılaştırıldığında, ülke geneli ile Bandırma ilçesinde yaşayan insanların hayırseverlik algısı bakımından bazı noktalarda ayrıştığı görülmektedir.

Şekil 19'a göre, hayırseverliği, muhtaç ve yoksullara yardım etmek şeklinde tanımlayanların oranı ülke genelinde %41, Bandırma ilçesinde ise %25'tir. Bandırma ilçesinde katılımcıların bu noktada ülke genelinden ayrıştığını söylemek mümkündür. Ülkenin neredeyse yarısı hayırseverliği muhtaçlara yardım ile özdeşleştirirken bu oran Bandırma ilçesinde dörtte bir oranındadır. Ancak Türkiye genelinde yapılan iki araştırma ve son olarak Bandırma özelinde yapılan araştırmadan da görüleceği üzere hayırseverlik denilince ilk akla gelenin muhtaç ve yoksullara yardım olması durumu hayırseverlikle muhtaçlara yardımın özdeşleşmesi noktasında genel bir kanı olduğunu göstermektedir.

Hayırseverliği başkalarına iyilik etmek, yardım etmek olarak tanımlayanların oranı ülke genelinde %29 iken, Bandırma ilçesinde bu oran %22'dir. Araştırma sonuçlarında ortaya çıkan dikkat çekici nokta ise hayırseverliğin insanlık ve vicdani görev; dayanışma, paylaşma; Allah rızası için yardım etmek, dini görev olarak tanımlayanların oranlarında ortaya çıkmakta olup ülke genelinde sırasıyla %3;%3;%2 iken; Bandırma ilçesinde sırasıyla %16;%13;%8'dir. Hayırseverliği para, gıda ve giyim gibi aynı yardımlar olarak tanımlayanların oranı ise ülke genelinde %9, Bandırma ilçesinde %6'dır. Bu bağlamda, Bandırma ilçesinin ülke geneli ile benzeştiğini söylemek mümkündür.

Şekil 20'de katılımcılara verilen seçeneklerden hangilerini hayırseverlik kapsamında değerlendirdikleri sorulmuştur. Türkiye genelinde 2015 yılında yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışma yine çeşitli noktalarda farklı sonuçlar vermiştir.

Şekil 20. Sizce Aşağıdaki Faaliyetlerden Hangi/Hangileri Hayırseverlik Olarak Değerlendirilebilir?

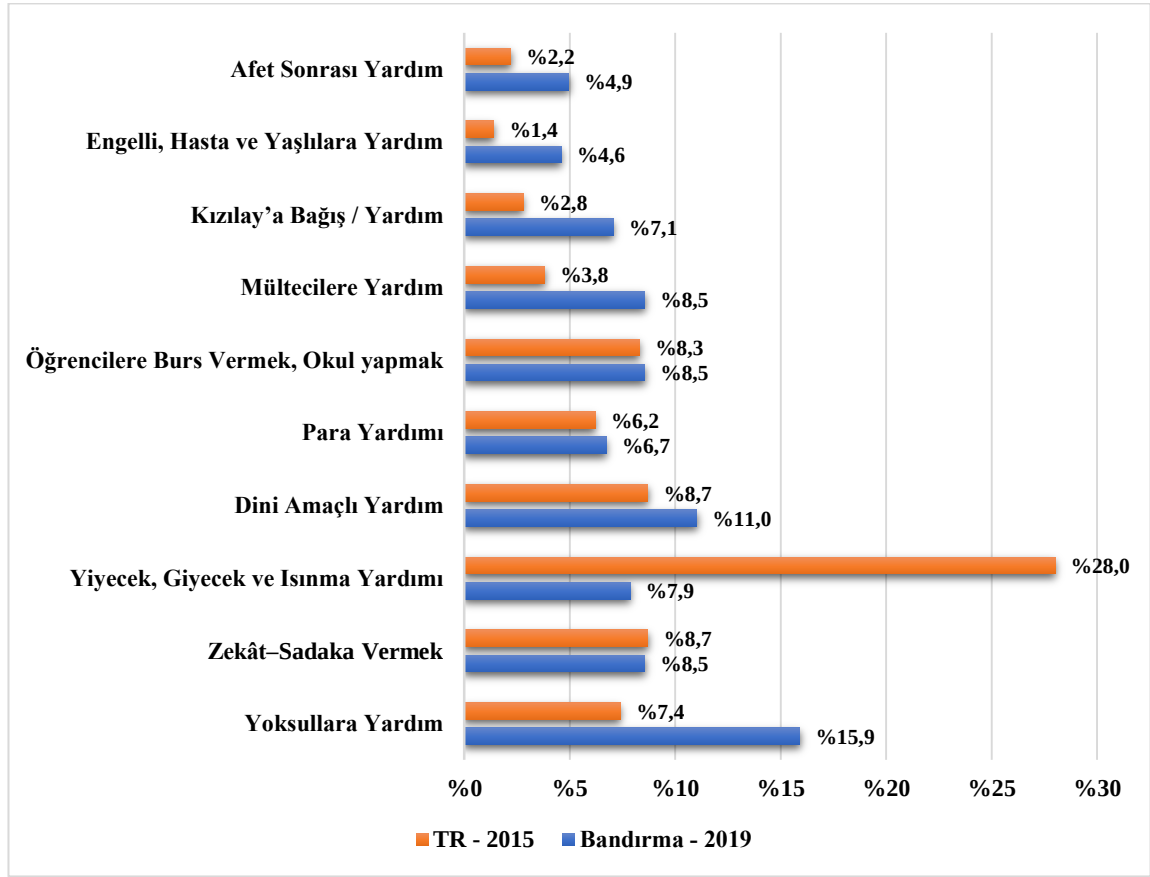

Şekil 20'ye göre Türkiye genelinde hayırseverlik olarak den fazla %85 oranla öğrenci okutmak, burs vermek, okul ve yurt binası yaptırmak seçeneği işaretlenirken, Bandırma ilçesinde bu seçeneği işaretleyenlerin oranı %69,1'dir. Oransal olarak farklılık olmakla birlikte ülke geneline uyumlu bir biçimde Bandırma ilçesinde katılımcılar da en çok bu seçeneği işaretlemişlerdir.

Bu soruya verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere bu seçeneklerde sunulan faaliyetlerin neredeyse tamamı ülke genelince hayırseverlik faaliyeti olarak değerlendirilirken Bandırma ilçesinde katılımcılar özellikle müze, sergi gibi kültürel faaliyetleri desteklemeyi, cami yaptırmayı, yine müzik, sinema gibi sanat kollarını ve festivalleri desteklemeyi ve kar amacı gütmeyen bir özel vakıf üniversitesi kurmak gibi seçenekleri hayırseverlik faaliyeti olarak algılamamaktadır.

Şekil 21'de 2015 yılında Türkiye'de yapılmış olan çalışma ile 2019 yılı Bandırma ilçesinde katılımcılar Türkiye'de en fazla yapılan hayırseverlik faaliyetinin ne olduğu sorusunun bulguları karşılaştırılmıştır.

Şekil 21. Sizce Türkiye’de En Fazla Yapılan Hayırseverlik Faaliyeti Nedir?

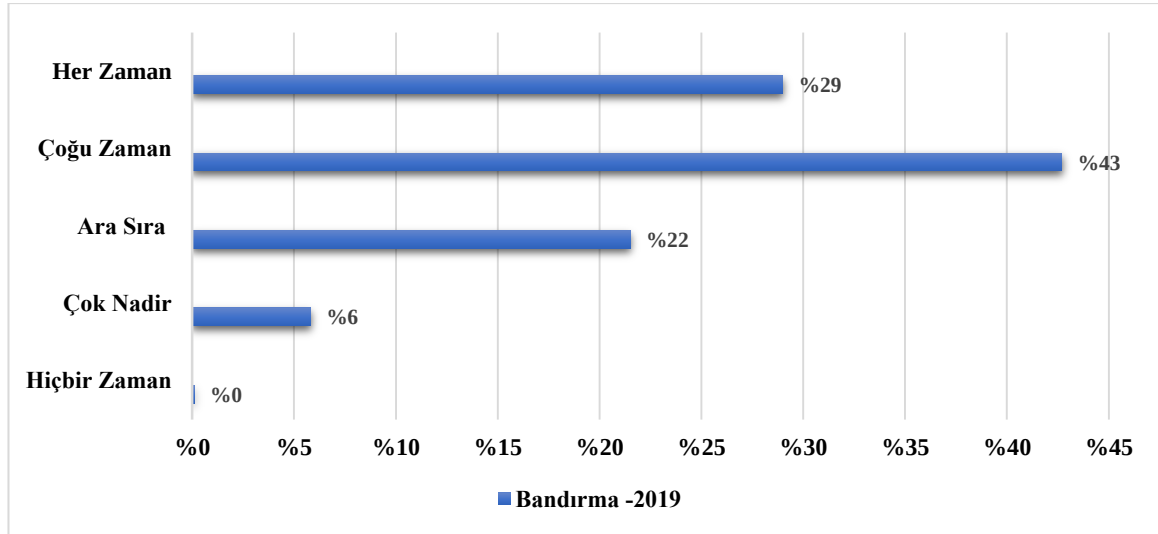
Şekil 21’de belirgin bir şekilde ortaya çıkan fark ülke genelinin %28’lik bir oranla yiyecek, giyecek ve ısınma yardımı seçeneğini işaretlemiş olmasıdır. Bandırma ilçesi için ise bu oran sadece %7,9’dur. Diğer seçeneklerin çoğunluğu %15’in altında kalmıştır. Yine Bandırma ilçesinde katılımcılar bu soruda %15,9 ile en çok yoksullara yardım seçeneğini işaretlemiştir. Ülke genelinde bu seçeneği işaretleyenlerin oranı %7,4’tür.

Afet sonrası yardım, engelli, hasta ve yaşlılara yardım, Kızılay’a bağış/yardım ve mültecilere yardım gibi seçenekler özellikle ülke genelinde oldukça düşük bir oranda işaretlenmiştir. Bandırma ilçesinde ise hayırseverlik faaliyetlerine dair verilen seçenekler arasında oransal bir benzeşme söz konusudur. Bu bağlamda ülke genelinde yapılan araştırmada afet sonrası yardım, engelli, hasta ve yaşlılara yardım, Kızılay’a bağış/yardım ve mültecilere yardım faaliyetlerinin diğer hayırseverlik faaliyetlerine kıyasla daha az gerçekleştirildiği yönündedir.

Ayrıca ülke genelinde yapılan araştırmanın 2015 yılında yapılması nedeniyle son yıllarda özellikle Suriye’den gelen mülteciler ve onlara yapılan yardımları kapsamadığı düşünülecek olursa, mültecilere yapılan yardımların, ülke genelinde yapılan çalışmada ortaya çıkan sonuca göre daha az olduğuna yönelik inancı

Şekil 22’de sadece Bandırma ilçesinde gerçekleştirilen bu saha çalışmasının sonuçları yer almaktadır.

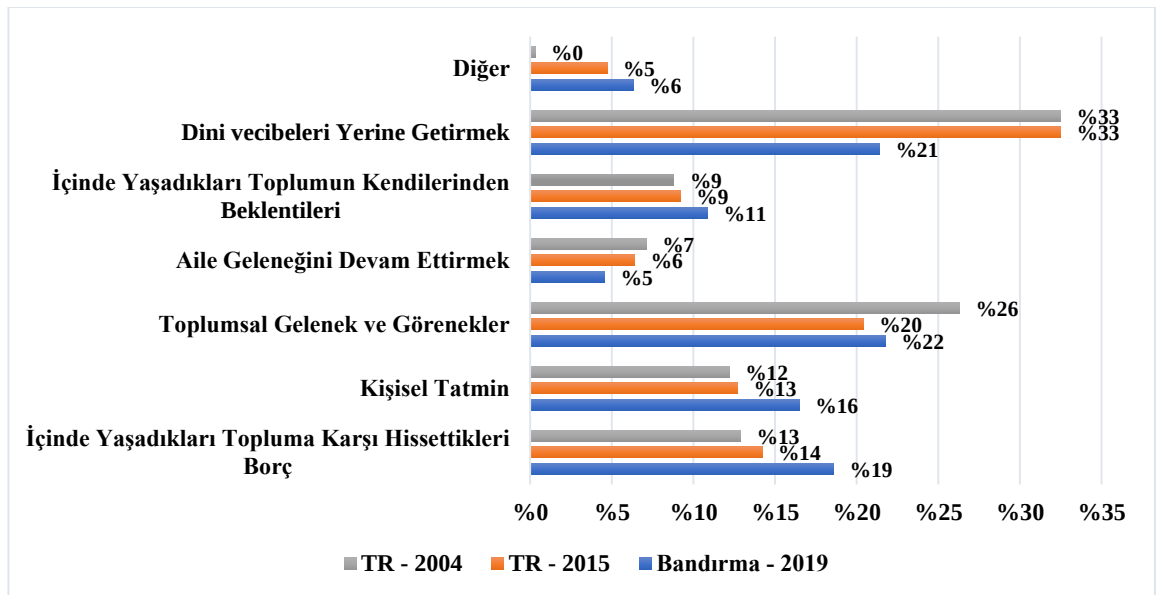
Şekil 22. Bir Önceki Soruya Cevap Olarak Seçtiğiniz Hayırseverlik Faaliyetinin Türkiye’de Yapılma Sıklığı Nedir?

Şekil 22’ye göre Bandırma ilçesinde en çok gerçekleştirilen hayırseverlik faaliyeti olarak yoksullara yardımını işaretlemişlerdir. Yoksullara yardım ile birlikte diğer faaliyetlerin ülkede çoğu zaman görülebildiği konusunda katılımcıların neredeyse yarısının hemfikir olduğunu söylenebilir. Bu soruya her zaman cevabını verenlerin oranı %29 ve hiçbir zaman cevabını verenlerin oranı ise %0’dır. Bandırma ilçesinde katılımcılara göre Türkiye’de hayırseverlik faaliyetleri her zaman olmasa bile oldukça sık bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Şekil 23’te Türkiye’de yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin temel motivasyonunun ne olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye’de hayırsever faaliyetlerde bulunanların bu faaliyetleri yapmalarının en önemli nedeninin ne olduğu sorusuna cevap alınmaya çalışılmıştır.

Şekil 23. Türkiye’de Hayırsever Faaliyetlerde Bulunanların Bu Faaliyetleri Yapmalarının En Önemli Nedeni Nedir?

Ülke genelinde 2004 ve 2015 yıllarında yapılan çalışmalarda %33'lük bir oranla Türkiye'de yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin altında yatan en önemli faktörün din temelli olduğu vurgulanmaktadır. Bunu %26'lık bir oranla 2004 yılında toplumsal gelenek ve görenekler seçeneği izlerken, 2015 yılında bu seçenek yine ikinci sırada yer almasına rağmen oran %20'ye düşmüştür. Bandırma ilçesi ise ülkede yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin altında insanların dini vecibeleri yerine getirme arzusu, toplumsal gelenek ve görenekler ve içinde yaşadıkları topluma karşı hissettikleri borcun hemen hemen aynı derecede etkili olduğunu düşünmektedirler.

Bu araştırmaların gösterdiği ortak bir nokta, Türkiye'de gerçekleştirilen hayırseverlik faaliyetlerinin aileden öğrenilmediğidir. 2004 yılında Türkiye'de yapılan araştırmada hayırseverlik faaliyetlerinin nedenini aile geleneğini devam ettirmek amaçlı olduğunu düşünenlerin oranı %7 iken, 2015'te bu oran %6'ya düşmüştür.

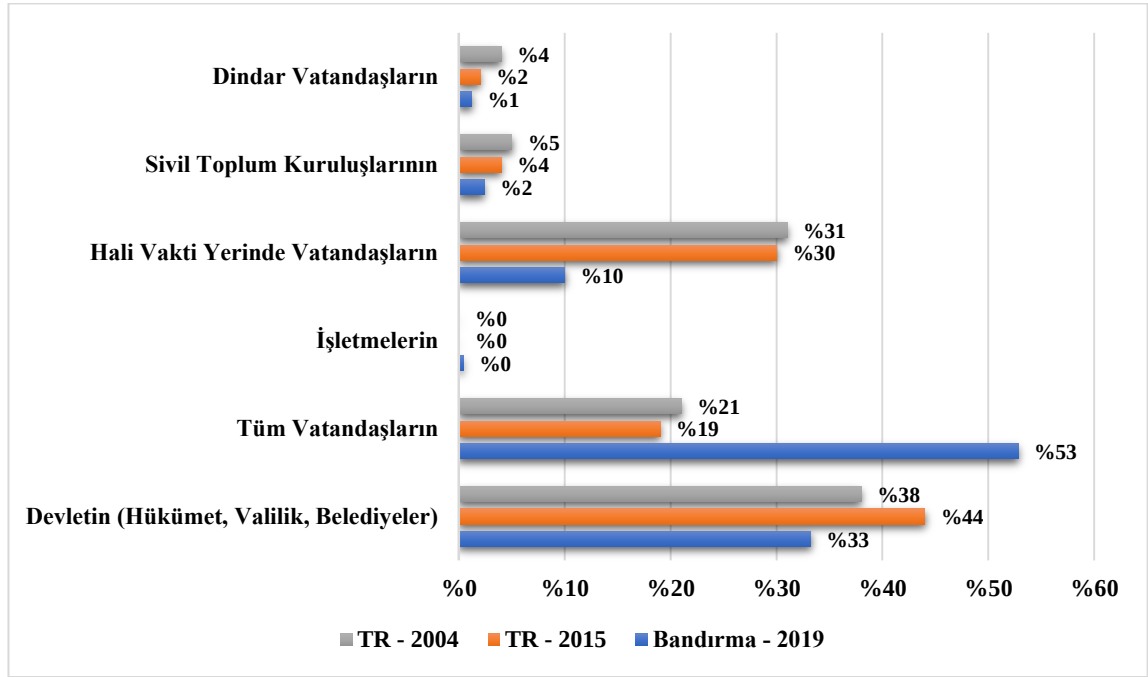
Ülkemizde yapılan hayırseverlik faaliyetlerinin kişisel tatmin amaçlı olduğunu düşünenlerin oranı ülke genelinde 2004 yılında %12 ve 2015 yılında %13 iken, 2019 yılında Bandırma ilçesinde bu oran %16'dır. Yine bu faaliyetlerin altında yatan nedenin kişilerin içinde yaşadıkları toplumun kendilerinden olan beklentisi olduğunu düşünenlerin oranı 2004 ve 2015 yıllarında %9 iken, bu oran Bandırma ilçesinde %11 çıkmıştır. İnsanların, toplumun kendilerinden hayırseverlik faaliyetlerinde bulunmasını talep ettiğine dair bir inanışlarının olmadığını ya da diğer seçeneklere oranla yaklaşık %10 gibi düşük bir oranda olduğu söylemek mümkündür.

3.5.1.4. Türkiye'de Bireysel Bağışlar

Bu bölümde, Türkiye'de bireysel bağışların kurumsal olmaktan ziyade aile çevresi ve yerel aktörlere göre yönelmesi irdelenmiştir. Bu bağlamda, yoksullara yardımın kimlerin görevi olduğu, mevcut birikimlerin yardım olarak kimlere verilebileceği, yardımların türleri, niteliği, doğrudan veya kurum/kuruluşlara ulaştırılacağı, gönüllü kuruluşlara katılıp/katılmama sebepleri, yapılan bağış miktarları ve zamanları, yapılacak olan bağışlarda hangi faktörlerin etkili oldukları, bağış yapılacak kurum/kuruluşların araştırılması, yapılan bağışların hangi kurum/kuruluşlara öncelik verdikleri, bağışlar konusunda duyulan güven ve bağışçıların STK'lara bakış açıları ile ilgili bulgular verilmiştir.

Vatandaşların yoksullara yardımın kimin görevi olduğu yönündeki düşüncesini tespit etmek için sorulan soruya verilen cevaplar aşağıda Şekil 24'te gösterilmiştir.

Şekil 24. Yoksullara Yardım Sizce Kimin Görevidir?

Şekil 24'e göre en dikkat çekici sonuç, katılımcıların işletmelerin yoksullara yardım etmesini beklememesi olmuştur. 2004 ve 2015 yıllarında Türkiye genelinde yapılan araştırmalar ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada sonuç aynı çıkmış ve katılımcıların hiçbiri bu soruda işletmeler seçeneğini işaretlememiştir.

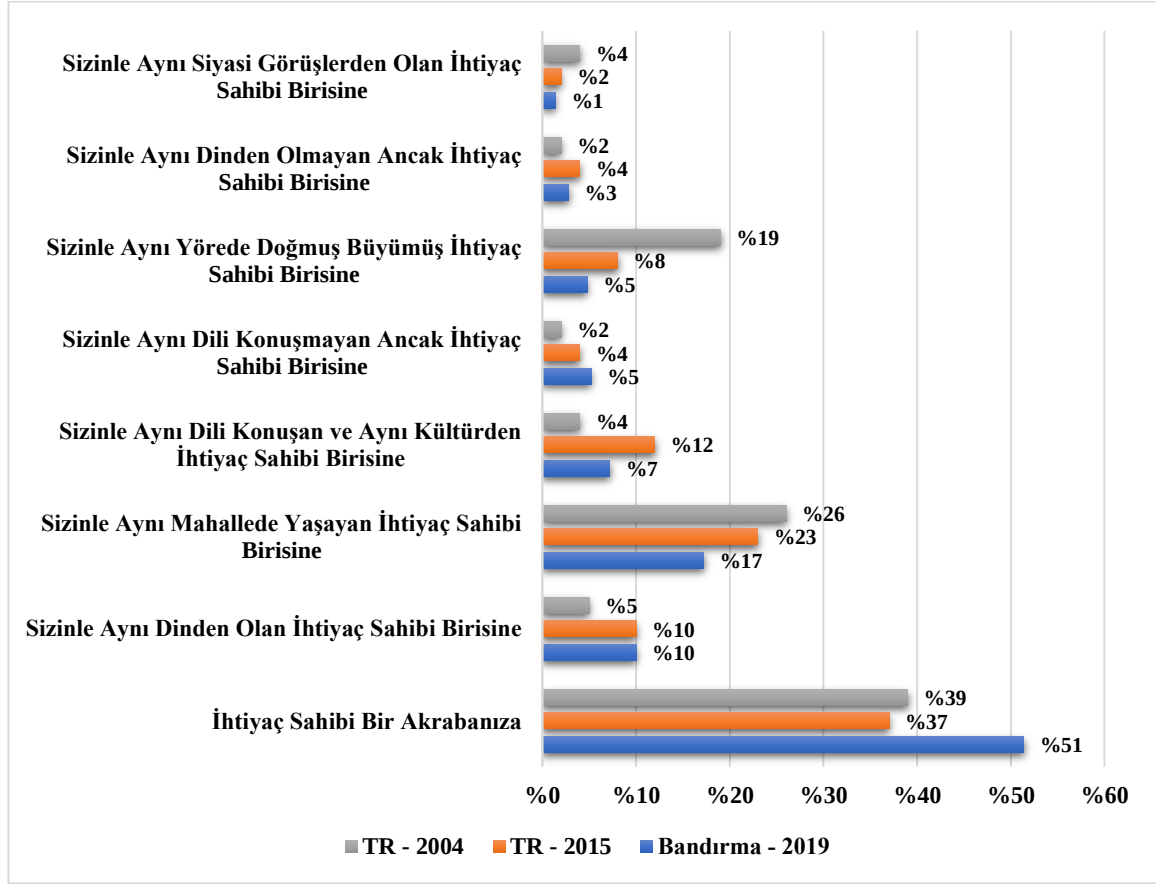
Şekil 24'ten görülebileceği üzere ülke geneli ile Bandırma ilçesi bu noktada ayrıştığı temel nokta yoksullara yardımın tüm vatandaşların görevi olduğu düşüncesidir. Bandırma ilçesinin %53'lük bir kısmı yoksullara yardımın tüm vatandaşların bir görevi olduğunu düşünürken, ülke genelinde böyle düşünenlerin oranı 2004 yılında %21 iken, 2015 yılında %19'a gerilemiştir. Aynı zamanda yoksullara yardımın devletin işi olduğuna yönelik inanç ülke genelinde 2004 yılında %38 iken, 2015 yılında %44'e yükselmiştir. Yani ülke genelinde insanlar yoksullara yardımın bireylerin değil, daha çok devletin görevi olduğunu düşünmekte ve bu oran giderek artmaktadır.

Ayrıca, bu soruya verilen cevaplardan bir tanesi de yoksullara yardımın hali vakti yerinde insanların görevi olduğudur. Bu şekilde düşünenler ülke genelinde 2004 yılında %31 ve 2015 yılında yaklaşık olarak %30 oranındadır. Buna karşı Bandırma ilçesinde katılımcıların sadece %10'u bu görüşü paylaşmaktadır. Bu bağlamda, ülke genelinde insanların çoğunluğu yoksullara yardımı devletten ve hali vakti yerinde olan insanlardan beklerken, Bandırma ilçesi yoksullara yardımın herkesin görevi olduğunu düşünmektedir.

Diğer nokta ise sivil toplum kuruluşlarından insanların bu konudaki beklentisidir. Yoksullara yardımın sivil toplum kuruluşlarının görevi olduğunu düşünenlerin oranı ülke genelinde 2004 yılında %5 iken, 2015 yılında %4'tür. Bandırma ilçesinde katılımcılar da ülke geneline benzer düşünmekte olup, bu oran Bandırma ilçesinde %2'dir.

Şekil 25'te "Elinizde biriktirdiğiniz bir miktar para olsa kime yardım ederdiniz ?" sorusu sorulmuş ve verilen cevaplardan katılımcıların hayırseverlik anlayışının kapsamı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Şekil 25. Elinizde Biriktirdiğiniz Bir Miktar Para Olsa Kime Yardım Ederdiniz?

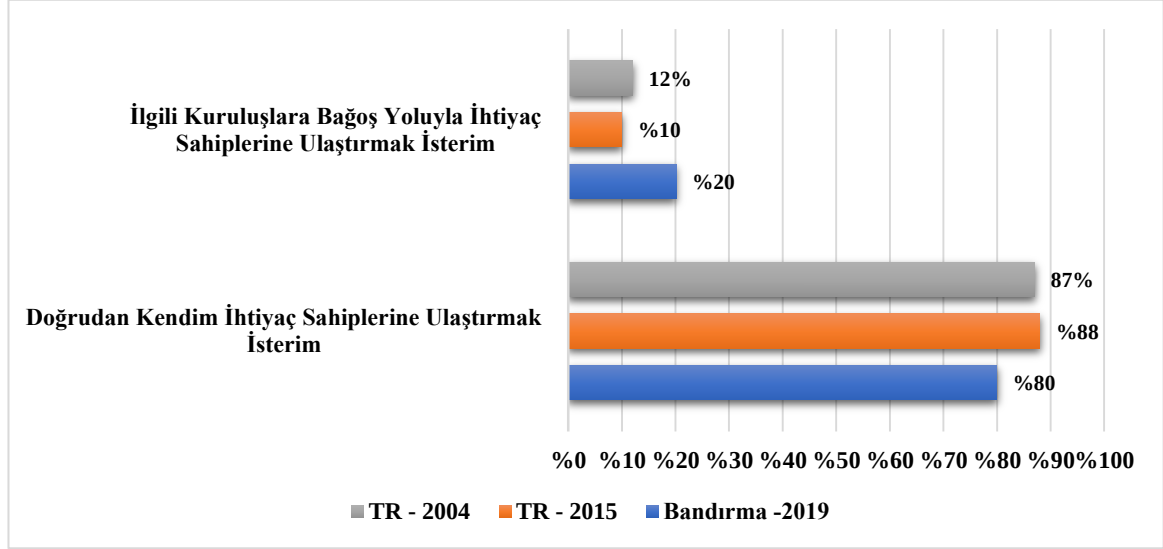
Şekil 25'te sorulan soruya en çok verilen cevap ihtiyaç sahibi bir akrabanıza olmuştur. Ülke genelinde bu cevabı verenlerin oranı 2004 yılında %39 iken, 2015 yılında %37'ye gerilemiştir. Bandırma ilçesinde katılımcılar %51 oranı ile en çok bu seçeneği işaretlemiştir.

En çok işaretlenen diğer bir ikinci seçenek ise sizinle aynı mahallede yaşayan ihtiyaç sahibi birisine olmuştur. 2004 yılında ülke genelinde bu oran %26, 2015 yılında %23 ve Bandırma ilçesinde de nispeten daha az bir oranla %17'dir. Bu soruya verilen cevaplar gösteriyor ki ülkede yaşayan insanlar, bir insana yardım edecekse ilk önce akrabalarına ve yakın çevresine yöneliyor. Bu bağlamda, akrabalık ve tanışıklık hayırseverlik konusunda ülkemizde önemli iki faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun haricinde, diğer seçeneklerde yer alan aynı dine mensup olma, aynı dili konuşan ve aynı kültürden olma, aynı siyasi görüşe sahip olma gibi etmenler hayırseverlik konusunda belirleyici faktörler olarak karşımıza çıkmamaktadır. Nitekim, yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere aynı dili konuşan, aynı kültürden gelen, aynı dine mensup olanlara olmayanlara kıyasla daha fazla yardım etme isteği olduğu aşikardır. Ancak, bu durum birine yardım etme noktasında temel bir faktör olarak ön plana çıkmamaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere akrabalık ve tanışıklık ülke insanların birine yardım konusundaki en belirleyici etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 26, ülkede yardım amaçlı faaliyet gösteren kuruluşlara olan ilgiyi ve bir nokta da güveni göstermektedir.

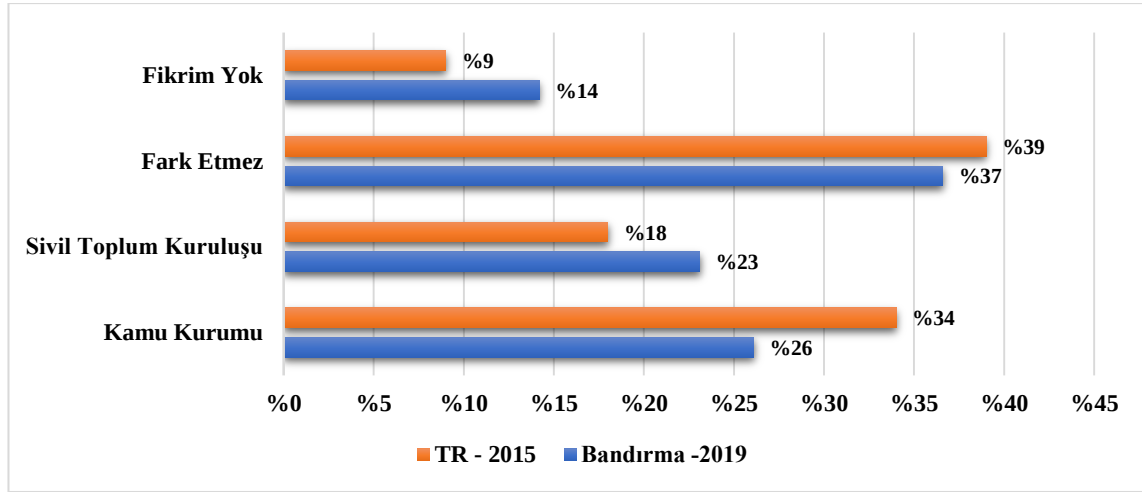
Şekil 26. Elinizdeki Parayı Doğrudan Kendiniz mi? Yoksa İlgili Bir Kuruluşa Bağış Yaparak mı İhtiyaç Sahiplerine Ulaştırmayı Tercih Ederdiniz?

2004 yılında ülke genelinde yapılan çalışmada ihtiyaç sahiplerine ilgili kuruluşlar aracılığıyla yardım yapmayı tercih edecek olanların oranı %12 iken, bu oranın 2015 yılında %10'a gerilediği görülmektedir. Bu bağlamda, Türk insanının, 2004 yılından 2015 yılına kadar geçen zaman içerisinde, ihtiyaç sahiplerine yardım amaçlı çalışmalar yürüten kuruluşlar aracılığıyla yardım yapmaktansa doğrudan ihtiyaç sahiplerine ulaşmayı tercih ettiği görülmektedir. Bu noktada hayırseverliğin kurumsallaşması konusunda başarılı bir grafik çizilememiştir. Bu nedenle insanların büyük çoğunluğu yardımlarını kendileri bizzat ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı tercih edeceklerini beyan etmişlerdir. Bandırma ilçesinde ise bu durum ülke genelinden biraz daha yüksek olarak yaklaşık %20 oranında ortaya çıkmıştır.

Şekil 27'de "Yardıminızı ihtiyaç sahiplerine ulaştıracak aracı bir kuruluş ile ulaştırmak isterseniz bu kuruluşun bir kamu kurumu mu yoksa sivil toplum kuruluşu olmasını mı tercih edersiniz?" sorusu sorulmuş ve 2015 yılında yapılan çalışmanın bulguları karşılaştırılmıştır.

Şekil 27. Yardımınızı İhtiyaç Sahiplerine Ulaştıracak Aracı Bir Kuruluş İle Ulaştırmak İsterseniz Bu Kuruluşun Bir Kamu Kurumu Mu Yoksa Sivil Toplum Kuruluşu Olmasını mı Tercih Edersiniz?

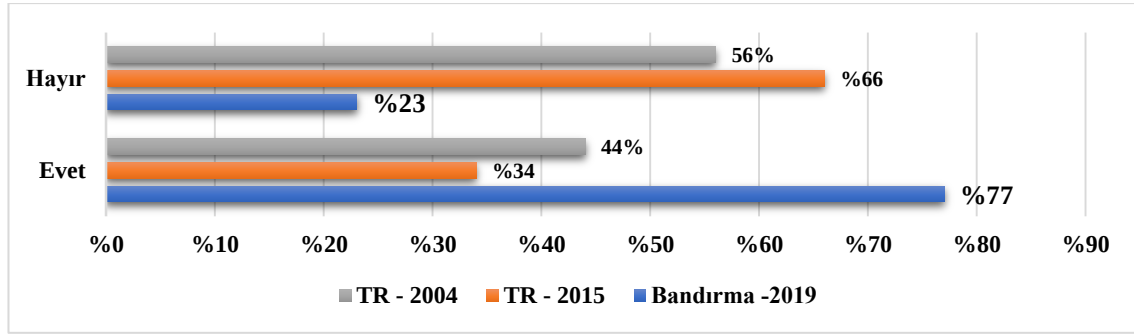

Şekil 27’deki soru bir önceki soru ile birlikte düşünüldüğünde yardım etme niyetinde olan insanların yaklaşık olarak %15’lik kısmını kapsamaktadır. Neticede ülke insanı yardımını büyük bir çoğunlukla kendi bizzat yapmayı tercih etmektedir. Bu bağlamda, katılımcıların bu soruya en çok fark etmez yanıtını vermiştir. Ayrıca kamu kuruluşlarıyla sivil toplum kuruluşlarına olan güvenin birbirine yakın seyretmesi sivil toplum kuruluşlarına olan güven açısından önem arz etmektedir.

Bu konuda 2015 yılında ülke genelinde yapılan araştırmada katılımcıların %18’i sivil toplum kuruluşunu tercih edeceklerini belirtirken, kamu kurumlarını tercih edeceklerini beyan edenlerin oranı %34’tür. Bandırma ilçesinde ise bu oranlar arasındaki fark daha azdır. Bandırma ilçesinde katılımcıların %23’ü sivil toplum kuruluşunu tercih edeceklerini belirtirken; kamu kurumlarını tercih edeceklerini söyleyenlerin oranı %26’dır. Kamu kurumları ölçüt olarak alındığında Bandırma ilçesinde sivil toplum kuruluşlarına olan güvenin ülke genelinden daha fazla olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 28’de “Geçtiğimiz bir yıl içerisinde akraba, komşu ya da herhangi bir diğer ihtiyaç sahibine doğrudan yiyecek, giyecek, yakacak veya para yardımı yaptınız mı?” sorusunun bulgularına yer verilmiştir.

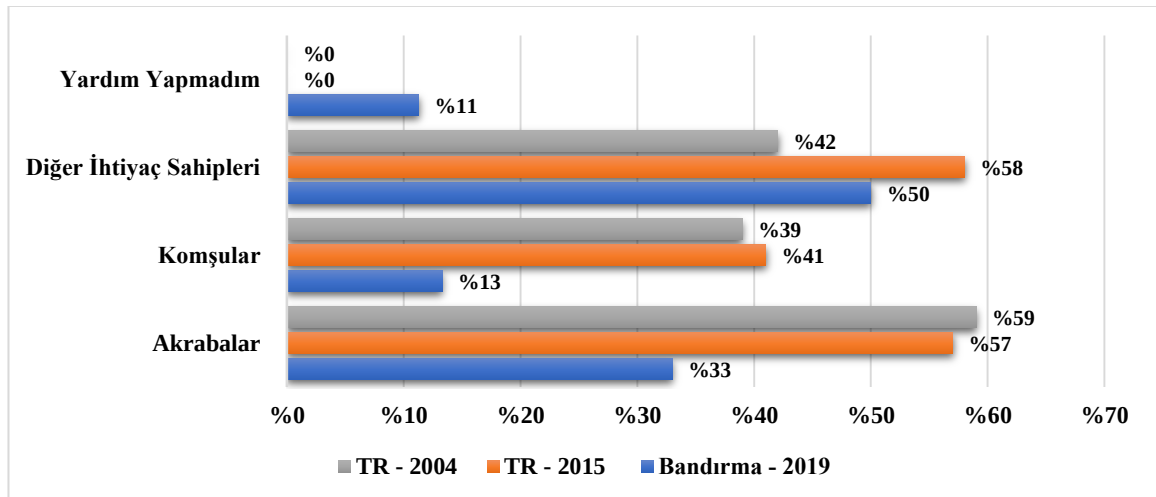
Şekil 28. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Akraba, Komşu ya da Herhangi Bir Diğer İhtiyaç Sahibine Doğrudan Yiyecek, Giyecek, Yakacak Veya Para Yardımı Yaptınız mı?

Geçtiğimiz bir yıl içerisinde bir başkasına herhangi bir yardım yapıp yapmadığı sorulduğunda; 2004 yılında ülke genelinde yapılan araştırmada katılımcıların %44'ü yaptığını söylerken, bu oran 2015 yılında %34'e gerilemiştir. Bandırma ilçesi, bu konuda da ülke genelinden ayrılarak katılımcıların %77'si geçen yıl içerisinde ihtiyaç sahibi birisine yardımda bulunduğunu belirtmişlerdir. İhtiyaç sahiplerine yardım konusunda ülke genelinde 2004 yılından 2015 yılına kadar yaşanan bu gerileme dikkat çekicidir. Yukarıdaki sorularla birlikte değerlendirildiğinde ihtiyaç sahibine yardımın devletin görevi olduğuna olan inanıştaki 2004 yılından 2015 yılına kadar olan artışın bireylerin yardım konusunda gittikçe daha isteksiz olmasını biraz daha anlamlı kılmaktadır.

Şekil 29'da "Geçtiğimiz bir yıl içerisinde doğrudan herhangi bir maddi yardımda bulundursanız, bu yardımları kimlere yaptınız ?" sorusunun bulguları gösterilmiştir. Bu soruya, 2004 yılında ülke genelinde yapılan çalışmaya katılanlar %59 oranla akraba, %39 oranla diğer ihtiyaç sahipleri %39 oranında ise komşular demiştir.

Şekil 29. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Doğrudan Herhangi Bir Maddi Yardımda Bulundursanız, Bu Yardımları Kimlere Yaptınız?

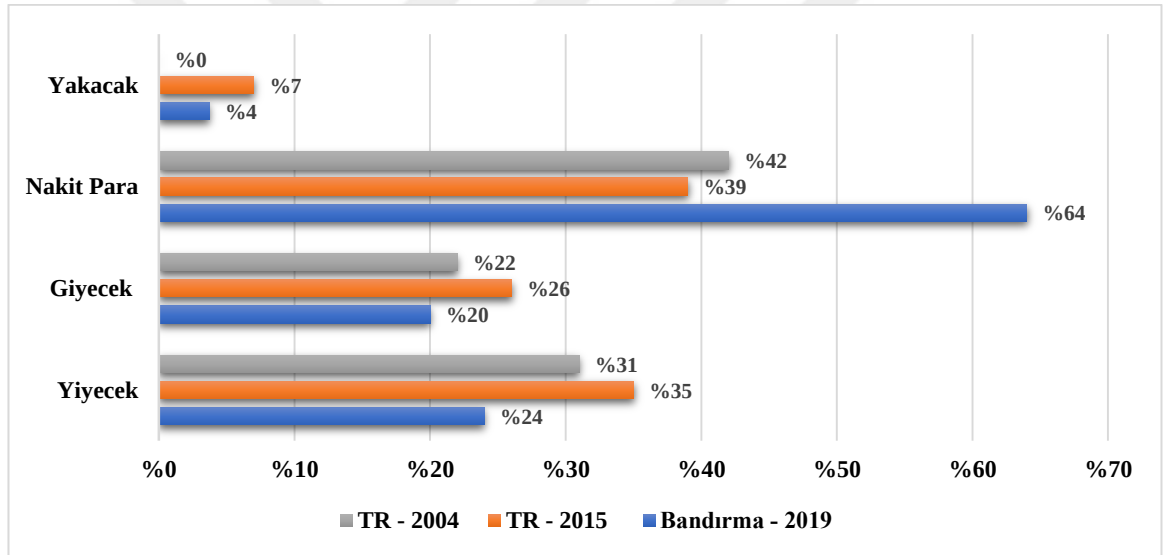
Şekil 29'da doğrudan herhangi bir maddi yardımda bulunup bulunmadığı eğer yardımda bulundu ise bu yardımları kimlere yaptığı ile ilgili katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde % 11'lik kısım hiç yardım yapmadıklarını belirtmiştir. Bandırma ilçesinde yapılan yardımlarda, akrabalara yapılan yardım oranı %33, komşulara yapılan yardım

oranı %13, diğer ihtiyaç sahiplerine yapılan yardım oranı ise %50'dir. Buradan, Bandırma'da ikamet eden vatandaşların kendine uzak olan ve tanımadığı insanlara yardım yapma algısının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 29'da yine 2004 ve 2015 yıllarını kapsayan ve TÜSEV tarafından yapılan çalışma sonuçları da verilmiştir. TÜSEV'in çalışmasında, 2004 ve 2015 yıllarında sırası ile diğer ihtiyaç sahiplerine yardım yaptıklarını belirten katılımcılar %42-%58, akrabalar %59-%57 ve komşular %39-%41 olarak belirtilmiştir. Bandırma ilçesinde akrabalara ve komşulara yapılan yardım oranları TÜSEV sonuçlarına göre düşük çıkmıştır. Fakat buna karşın diğer ihtiyaç sahiplerine yapılan yardım yapma oranı diğerlerine göre oldukça yüksek çıkmıştır.

Şekil 30'da katılımcıların akrabalarına ne tür bir yardımda bulunduklarını gösterilmiştir. 2004 ve 2015 yıllarında ülke genelinde yapılan çalışmalar ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışma benzer sonuçlar vermiştir.

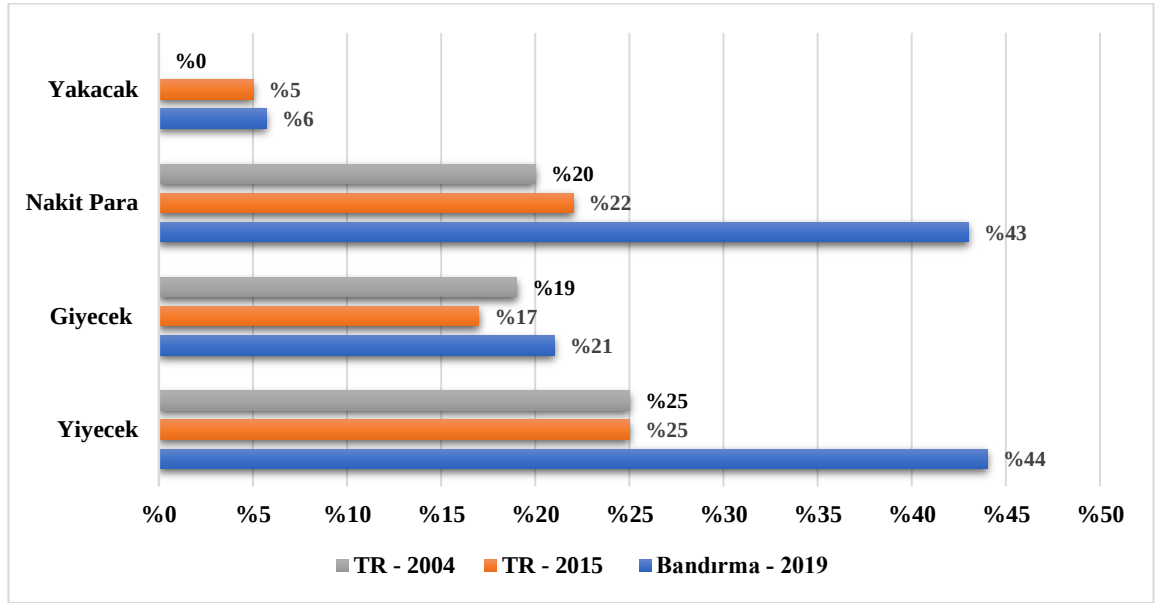
Şekil 30. Akrabalara Ne Tür Yardımlarda Bulunursunuz?

2004 yılında %42 oranında katılımcılar akrabalarına nakit para yardımında bulunurken, 2015 yılında bu oran %39 olarak ortaya çıkmıştır. Bandırma ilçesinde katılımcılar ise ülke genelinden daha fazla miktarda yani %64 oranında akrabalarına nakdi yardımda bulunduğunu söylemiştir. Nakdi yardımı ise yiyecek yardımı izlemiştir. 2004 yılında bu oran %31 iken, 2015 yılında %35 olmuştur. Bandırma ilçesinde ise katılımcıların %24'ü akrabalarına yiyecek yardımında bulunmuştur. Yiyecek yardımını yine benzer oranlarla giyecek yardımı izlerken yakacak yardımı son sırada yer almış ve ihmal edilebilecek bir büyüklükte ortaya çıkmıştır.

Şekil 31'de komşularına yardımda bulunan katılımcıların, bu yardımlarının daha çok ne türde olduğu bulgularını göstermektedir. Akrabalara yardım sorusunda ilk sırayı nakit para alırken komşulara yardımda az bir farkla da olsa yiyecek yardımının nakit yardımını geçtiği görülmektedir.

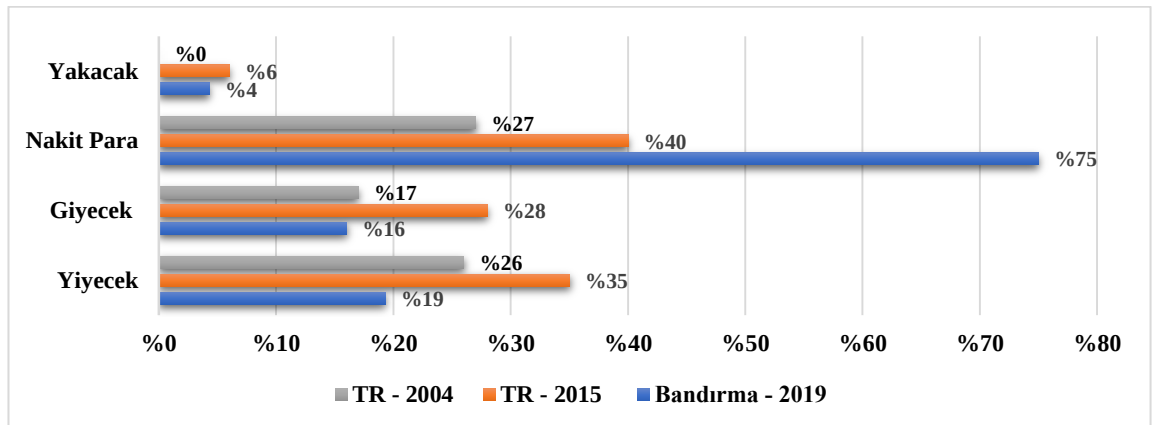
Şekil 31. Komşulara Ne Tür Yardımlarda Bulunursunuz?

2004 yılında ülke genelinde yapılan çalışmada katılımcıların %20'si nakit para, %25'i yiyecek yardımında bulunduğunu belirtmiştir. 2015 yılına gelindiğinde bu oran nakit para da %22'ye yükselirken, yiyecek yardımında %25'te kaldığı görülmektedir. Ülke genelinde komşulara eşit miktarda nakdi yardım ile yiyecek yardımı yapıldığı ve bunun yıllar itibarıyla da pek değişmediği söylenebilir. Bandırma ilçesi için de ülke geneliyle benzer bir durumda olduğu göstermekle birlikte oransal olarak bir farklılık göstermektedir. Bandırmalı ilçesinde katılımcıların komşularına %44 oranında yiyecek ve %43 oranında yiyecek yardımı yaptıkları görülmektedir. Bu yardımları biraz daha düşük bir oranda giyecek yardımları izlerken, yine yakacak alanında yardım yapılmadığı görülmektedir.

Şekil 32'de "Herhangi bir diğer ihtiyaç sahibine yapılan yardımın niteliği nedir?" sorusunun bulguları gösterilmiştir.

Şekil 32. Herhangi Bir Diğer İhtiyaç Sahibine Yapılan Yardımın Niteliği Nedir?

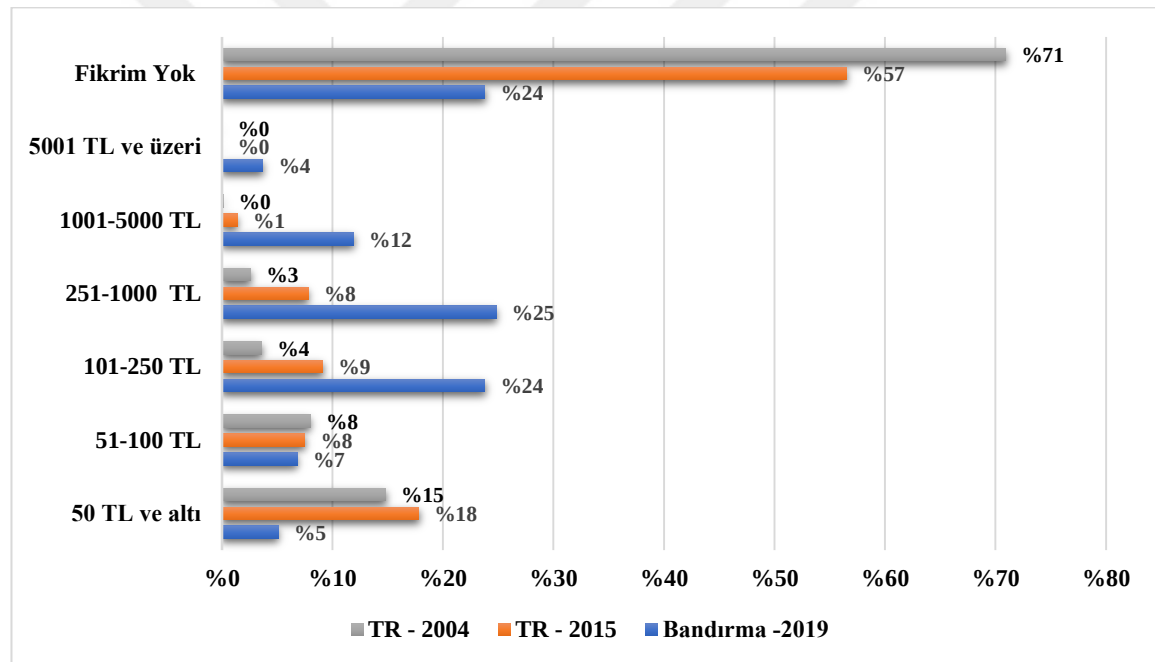
Akrabalar ve komşular haricinde herhangi bir ihtiyaç sahiplerine ne tür yardımlarda bulundukları sorulduğunda, 2004 yılında ülke çapında yapılan araştırmada katılımcıların

%27'si nakit para yardımı yaptığını belirtirken, 2015 yılında bu oran %40'a çıkmıştır. Bandırma ilçesi ise %75 oranında nakit yardımı yaptığını söylemişlerdir. Nakit yardımını yine yiyecek yardımı izlemiş ve bu oran 2004 yılında %26, 2015 yılında ise %35 oranında gerçekleşmiştir. Şekil 30 ve Şekil 31'e benzer şekilde yapılan yardım çeşitlerinde üçüncü sırayı giyecek yardımlarının aldığı ve yakacak yardımlarının önemsenmeyecek bir oranda olduğu görülmektedir.

Ülke insanı ve buna paralel olarak Bandırma ilçesinde katılımcılar akrabalarına, komşularına ve ihtiyacı olan herhangi birine yardım edecekleri zaman bu yardım daha çok nakdi ve yiyecek yardımı şeklinde gerçekleşmektedir. Bu durumu da giyecek yardımları izlerken, yakacak yardımlarının ülkemizde pek rastlanan bir yardım çeşidi olmadığı görülmektedir.

Şekil 33'te katılımcılara bir önceki yıl yapmış oldukları yardımın tahmini değeri sorulmuş ve ülke geneli ile Bandırma ilçesi arasında bir ayrışmanın olduğu ortaya çıkmıştır.

Şekil 33. Geçtiğimiz Yıl Yapmış Olduğunuz Yardımların Tahmini Değeri Nedir?

2004 yılında ülke genelinde yapılan çalışmada, katılımcıların %71 ile büyük bir kısmı bu soruya fikrim yok yanıtını vermiştir. Bu oran 2015 yılında %57'ye düşmüştür. Bandırma ilçesinde ise katılımcıların %24'ü bu soruya fikrim yok yanıtını vermiştir. Bu sonuca bakıldığında ülke genelinde başkalarına yardım konusunun fazla önemsenmediği ve bu yardımların öylesine ve anlık olarak yapılıp geçilen bir davranış biçimi şeklinde algılandığı söylenebilir. Bandırma ilçesinde ise ülke genelinden farklı olarak yaptığı yardımlara daha çok değer verdiği ve önemsendiği söylenebilir.

Ülke genelinde yapılan en çok yardımın 50 TL ve altında yapılan yardımlar olduğu görülmektedir. 2004 yılında bu oran %15 iken, 2015 yılında %18'e yükselmiştir.

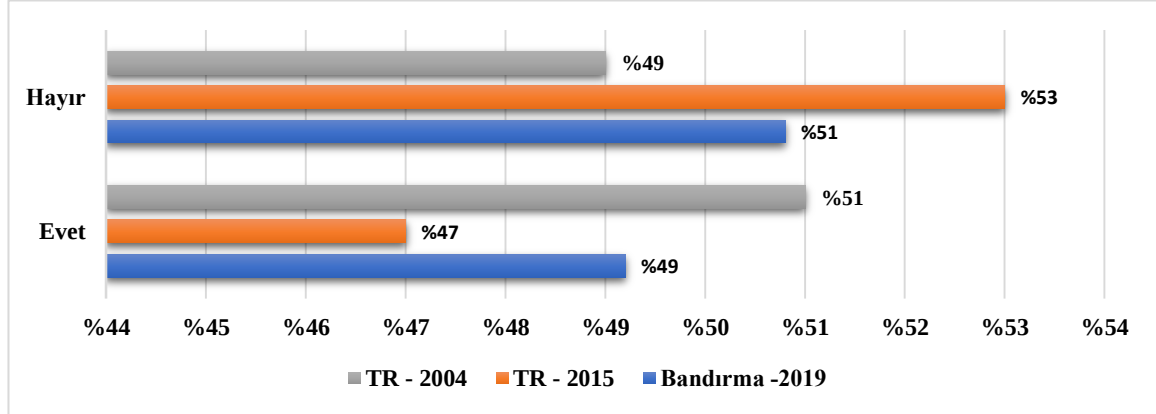
Bandırma ilçesinde ise ülke genelinden farklı olarak bu oran %5 ile en düşük oranlardan biridir.

Bandırma ilçesinde katılımcıların yardımlarının çoğunun 101-250 TL ile 251-1000 TL aralığında olduğu görülmektedir. Bu iki alanda yapılan yardımların oranının toplamı %49'a denk gelmektedir. Özetle, Bandırma ilçesinde katılımcıların yarısı 101-1000 TL arasında yardım yapmaktadır.

Yardım miktarı 1000 TL üzerine çıktığında ülke genelinde neredeyse hiç yardım yapılmadığı görülürken, Bandırma ilçesinde yüksek miktarlarda da başkalarına yardım etmeye devam ettikleri ve 1001-5000 TL arasında yardım yapanların toplam katılımcıların %12'sine tekabül ettiği görülmektedir.

Şekil 34'te katılımcılara yaptıkları yardımlarda dini vecibelerin etkisi sorulduğunda verilen cevapların bulguları gösterilmiştir. Buna göre 2004 yılında ülke genelinde yapılan araştırmada bu soruya katılımcıların %49'u hayır diye cevap verirken, 2015 yılında bu oran %53'e yükselmiştir. Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmaya katılanların da %51'i bu soruya hayır yanıtı vermiştir.

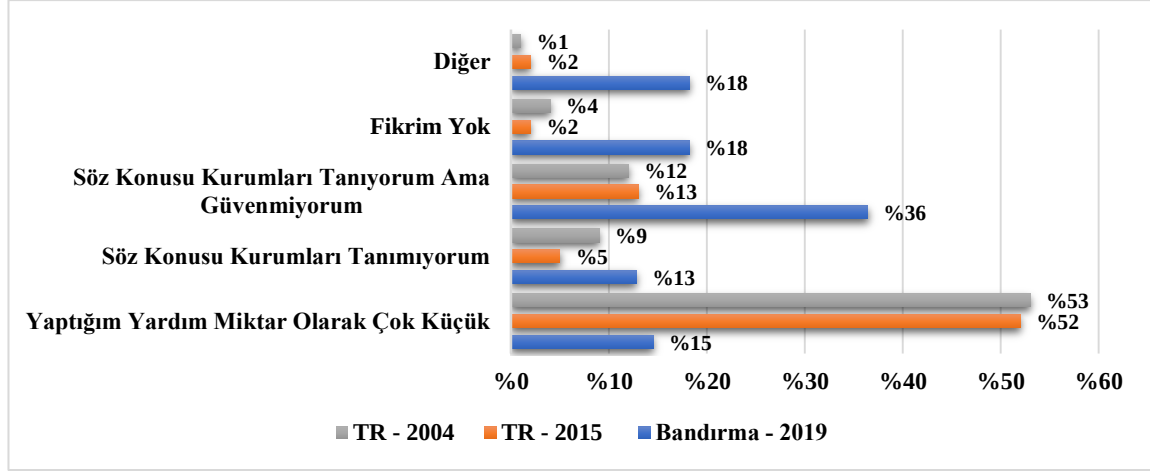
Şekil 34. Yaptığınız Yardımın Ne Kadar Olacağını Belirlerken Dini Vecibelere Dikkat Eder Misiniz?

Bandırma ilçesinde Şekil 34'e göre ülke geneline paralel olarak yaptıkları yardımların yarısını dini vecibeler nedeniyle yaptıklarını söylemek mümkündür.

Şekil 35'te yapılan yardımların neden bir yardım kurumu aracılığıyla değil de insanların bizzat kendisi tarafından yapılmak istendiğini göstermektedir. 2004 ve 2015 yıllarında ülke genelinde yapılan araştırma sonuçları ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmanın sonuçları karşılaştırılmıştır.

Şekil 35. Yaptığınız Yardımı Bir Kurum Aracılığıyla Yapmamanızın En Başta Gelen Nedeni Hangisidir?

Genel olarak bakıldığında 2004 yılından 2015 yılına kadar ülke genelinde bu alandaki gerekçelerde fazla bir değişme olmadığı ancak Bandırma ilçesinden elde edilen sonuçlar ile ülke genelinden elde edilen sonuçların ayrıştığı gözlenmektedir.

2004 yılında ülke genelinde en çok verilen cevap %53'lük bir oranla söz konusu yaptığım yardım miktar olarak çok küçük seçeneği olmuştur. 2015 yılında bu seçeneği işaretleyenlerin oranında pek bir farklılık olmamış ve %53 olarak gerçekleşmiştir. Bandırma ilçesinde ise bu seçenekleri işaretleyenlerin oranı %15'tir.

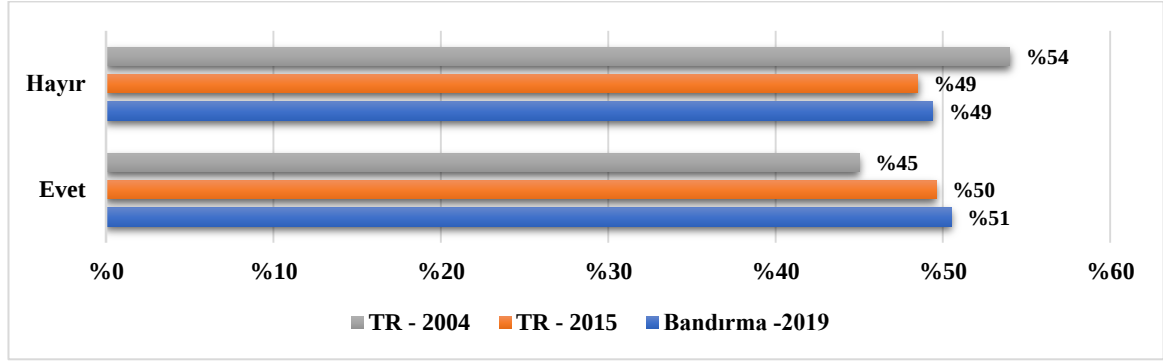
Şekil 35'te dikkat çeken bir sonuç ise yardım kuruluşlarına olan güven açısından ülke geneli ile Bandırma ilçesinin ciddi şekilde ayrışmasıdır. 2004 yılında yardım kuruluşlarını tanımakla birlikte onlara güvenmediklerini söyleyenlerin oranı %12 ve 2015 yılında ise %15'dir. Ancak bu oran Bandırma ilçesinde %36 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bandırma ilçesinde katılımcıların yardım kuruluşlarına olan güveninin ülke genelinden neden bu şekilde ayrıştığı, bu durumun geçmiş tecrübelerden mi yoksa çevrelerinden sağladıkları duyumlardan mı kaynaklandığının ayrıca araştırılması fayda sağlayacaktır. Bu bağlamda, Bandırma ilçesinin %18 oranında fikrim yok seçeneğini işaretlemesi yardımın daha çok bireysel ve kişinin kendisi tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğine inanılan bir davranış olarak algılandığı sonucuna ulaşılabilir ancak kesin bir sonuç için ayrıntılı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Yardım kuruluşları hakkında bilgisi olmadığı için bu kuruluşlara yardım yapmayanların oranı ise 2004 yılında %9 iken, 2015 yılında bu oran %5'e gerilemiştir. Bandırma ilçesi ise katılımcıların %13 oranında yardım kuruluşlarını tanımadıkları için onlara yardım yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 36'da "Sokak dilencilerine para verir misiniz?" sorusuna verilen yanıtların bulguları gösterilmiştir.

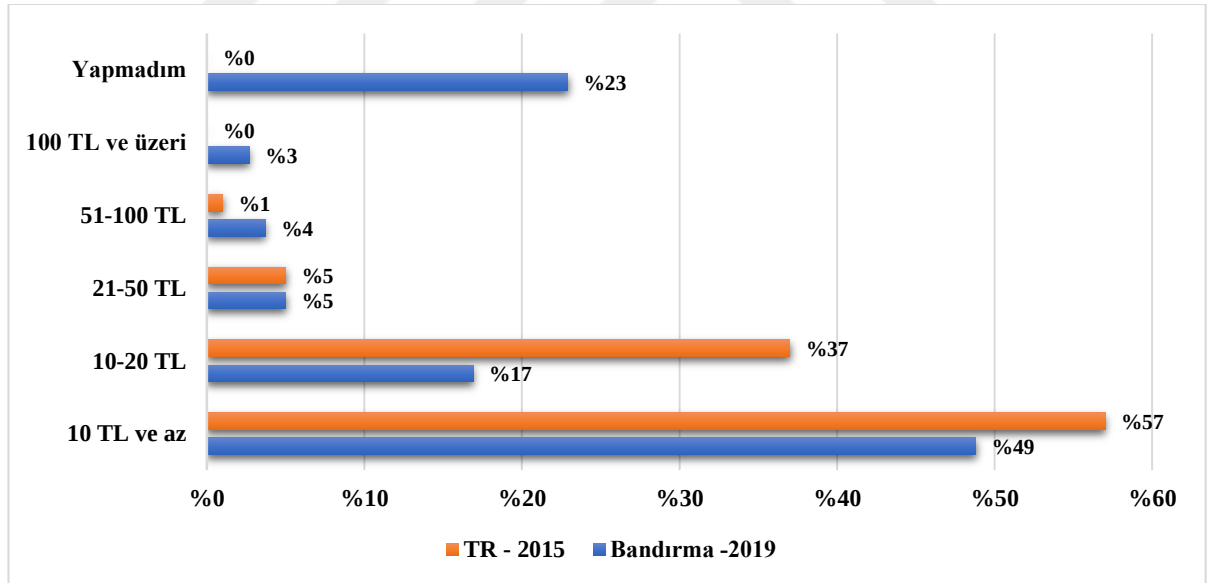
Şekil 36. Sokak Dilencilerine Para Verir Misiniz?

Sokak dilencilerine yardım yapıp yapmadıkları sorulduğunda 2004 yılından 2015 yılına kadar ülke genelinde bir değişim olmamış ve katılımcıların yaklaşık yarısı bu soruya evet cevabı verirken, diğer yarısı hayır cevabı vermiştir. Bandırma ilçesi ise ülke geneline uyumlu bir şekilde bu soruda yaklaşık olarak %50 - %50 evet ve hayır şıklarını işaretlemişlerdir.

Şekil 37'e sokak dilencilerine para verdiklerini belirtenlere son bir ay içerisinde yaptıkları bu yardımın miktarı sorulduğunda verilen yanıtlara ilişkin bulgular gösterilmiştir.

Şekil 37. Sokak Dilencilerine Son Bir Ay İçerisinde Toplam Ne Kadar Para Verdiğiniz Tahmini Olarak Söylersiniz?

Şekil 37'ye göre 2015 yılında ülke genelinde yapılan araştırmaya katılanların %57'lik bir pay ile en büyük kısmı 10 TL altında yardım yaptıklarını söylemiştir. Bandırma ilçesinde de aynı şekilde en çok yardımın 10 TL ve altında yapılan yardımlar olduğu görülmektedir. Bandırma ilçesinde katılımcıların %49'u bu seçeneği işaretlemişlerdir.

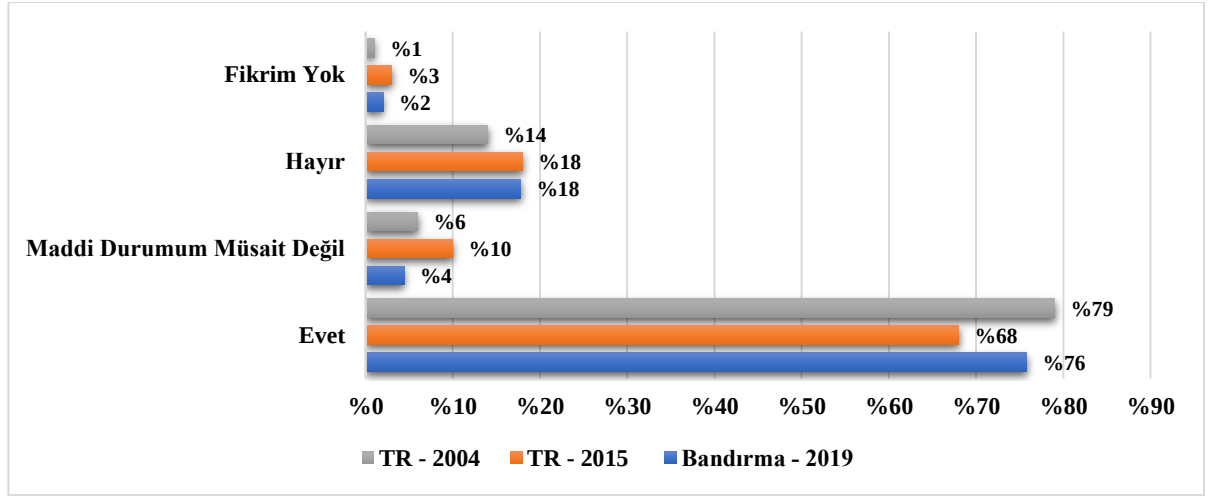
Ülke genelinde 2015 yılında 10-20 TL arasında sokak dilencilerine yardım yapanların oranı %37 iken, Bandırma ilçesinde bu oran %17'dir. Sokak dilencilerine hem ülke

genelinde hem de Bandırma ilçesinde 20 TL ve üzerinde yardım yapılmadığı görülmektedir.

Şekil 37’de dikkat çeken bir diğer nokta ise bir önceki ayda sokak dilencilerine yardım yapmadığını söyleyen Bandırma ilçesinde katılımcıların oranı %23 olmasıdır. Bu bağlamda, Bandırma ilçesi sokak dilencilerine yardım yapmak süreklilik arz eden bir eylem olmak yerine denk geldikçe gerçekleştirilen bir davranış olarak gözükmektedir.

Şekil 38’de “Geçtiğimiz Ramazan Bayramı’nda fitre verdiniz mi?” sorusuna verilen yanıtların bulguları gösterilmiştir.

Şekil 38. Geçtiğimiz Ramazan Bayramı’nda Fitre Verdiniz mi?

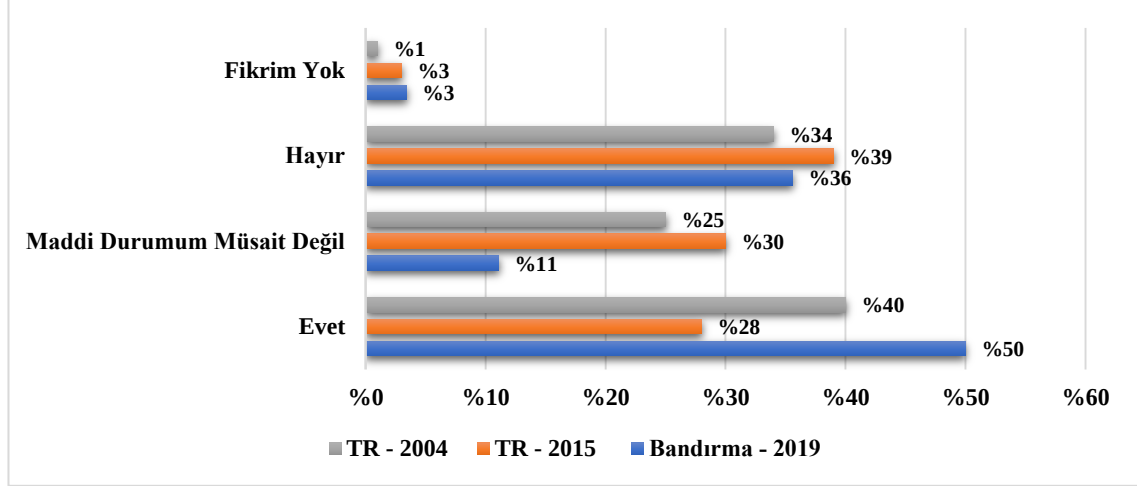
Şekil 38, bir önceki yılda fitre veren katılımcıların oranını göstermektedir. 2004 ve 2015 yılında ülke genelinde yapılan çalışmalarda ve bunlara paralel olarak da Bandırma ilçesinde yapılan bu araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğun fitre verdiği görülmektedir. 2004 yılında bu oran %79 iken, 2015 yılında %68 olarak gerçekleşmiştir. Diğer seçeneklere bakıldığında fitre verenlerin oranındaki bu düşüşün bir nedeni maddi durumla ilgili olduğu söylenebilir.

Maddi durumu olmadığı için fitre veremediğini belirten katılımcıların oranı 2004 yılında %6 iken, 2015 yılında %10’a yükselmiştir. Bu durumda, bu soruya hayır yanıtı verenlerin oranı 2004 yılında %14 iken, 2015 yılında %18’e yükselmiştir. Bu bağlamda, fitre vermeye ilişkin davranışların ülke genelinde azaldığı sonucuna ulaşabilir. Bandırma ilçesinde ise bu soruya hayır cevabı verenler 2015 yılında ülke geneline paralel olarak %18 oranında çıkmıştır.

Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğu %76’lık bir oranla bir önceki yıl fitre verdiklerini beyan etmişlerdir. Maddi durumunun yetersizliği nedeniyle fitre veremeyenlerin oranı %4 iken, bu soruya hayır cevabı veren Bandırma ilçesindeki katılımcıların oranı %18 olmuştur.

Şekil 39’da dini bir vecibe olan ve muhtaçların ihtiyacını gidermeye yönelik bir hareket olan zekât kurumu açısından katılımcıların bir önceki yılda nasıl bir davranış ve tutum gösterdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 39. Geçtiğimiz Yıl Zekât Verdiniz mi?

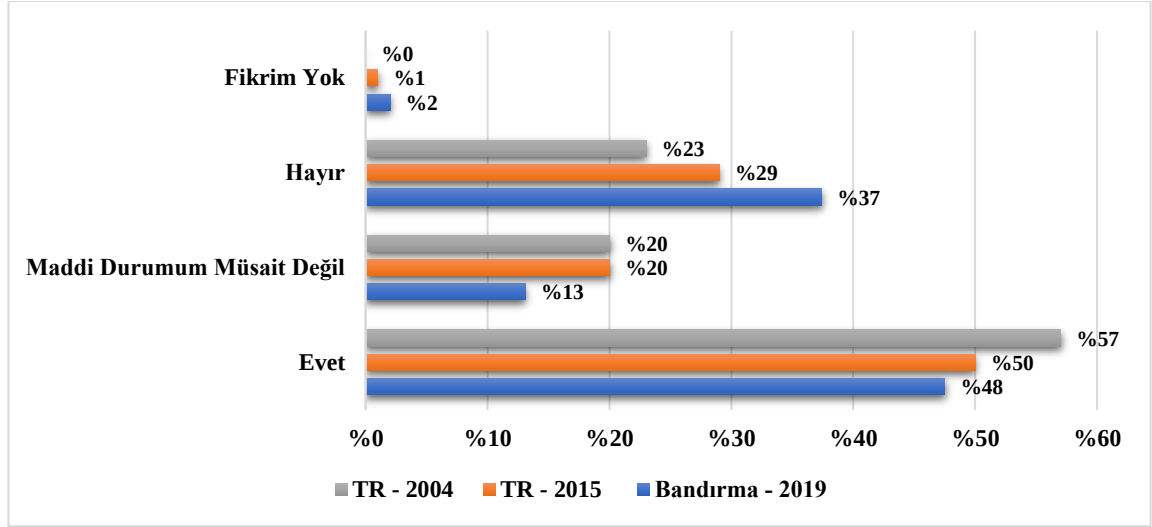

Katılımcılara geçen yıl zekât verip vermedikleri sorulduğunda 2004 yılında ülke genelinde yapılan araştırmaya katılanların %40’ı evet cevabını verirken, bu oran 2015 yılında %28’e gerilemiştir. Bu düşüşün bir nedeni fitre sorusuna verilen cevaplara benzer biçimde insanların maddi durumundaki gerileme olarak değerlendirilebilir. 2004 yılında maddi durumunun yetersizliği nedeni ile zekat veremediğini söyleyenlerin oranı %25 iken, bu oran 2015 yılında %30’a yükselmiştir. Bu soruya hayır yanıtı verenlerin oranı da 2004 yılından 2015 yılına kadar artış göstermiş ve %34’den %39’a yükselmiştir.

Fitre konusunda olduğu gibi zekat konusunda da ülke genelinde dini müesseselere karşı bir soğuma olduğu söylenebilir. Bandırma ilçesinde katılımcıların zekat müessesesine olan yaklaşımı incelendiğinde, bu soruya evet cevabı verenlerin oranının %50 iken, maddi imkansızlık nedeniyle zekat veremediğini beyan edenlerin oranı %11 olmuştur. Bu soruya hayır cevabı verenlerin oranı ise %36 oranındadır. Bandırma ilçesinde katılımcıların zekat konusunda ülke genelinden daha ilgili oldukları söylenebilir.

Şekil 40’ta “Geçtiğimiz Kurban Bayramı’nda kurban kestiniz mi?” sorusuna verilen cevaplara ilişkin bulgular gösterilmiştir.

Şekil 40. Geçtiğimiz Kurban Bayramı'nda Kurban Kestiniz mi?

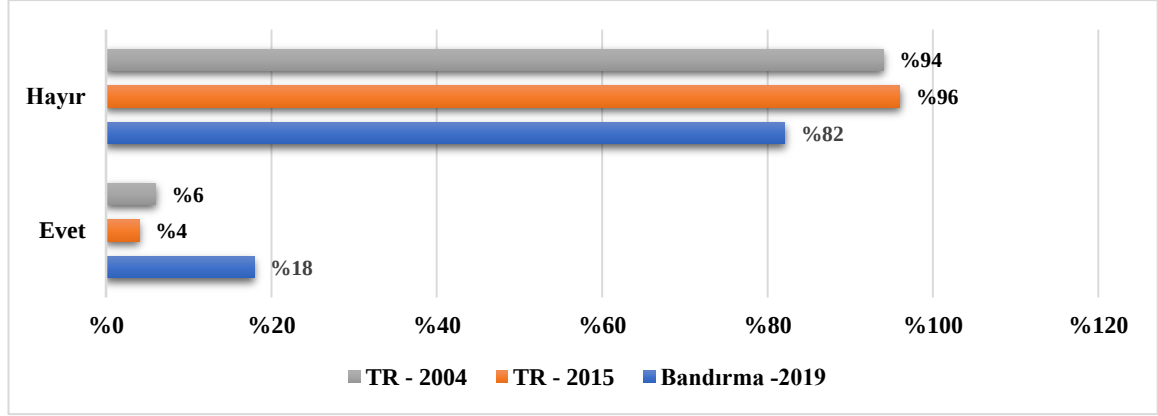

Dini bir vecibe olan kurban da etlerin dağıtımında ihtiyaç sahipliğinin gözünde bulundurulması bakımından yardım faaliyetlerinde dini inanışın etkisini ölçme bakımından önemli bir kıstas olarak kabul edilebilir.

Fitre ve zekât konusunda ülke genelindeki ve Bandırma ilçesindeki tutum ve davranışların kurban konusunda da benzer şekilde ortaya çıktığı görülmektedir. Şekil 38, Şekil 39 ve Şekil 40 birlikte değerlendirildiğinde ülke genelinde fitre ve kurbanı daha çok ilgi duyulurken, zekâta daha az ilgi gösterildiği görülmektedir. Bandırma ilçesinde ise kurban kesme, fitre ve zekât verme konularına olan ilgilinin birbirine yakın olduğu söylenebilir. Özellikle fitrenin yukarıda yapılan çalışmalarda en çok ilgi gösterilen dini yardım müessesesi olduğunu belirtmek de gerekir.

Şekil 41'de katılımcılardan bir önceki yıl herhangi birinden veya kurumdan maddi bir yardım alıp almadıkları sorusuna ait bulgular gösterilmiştir.

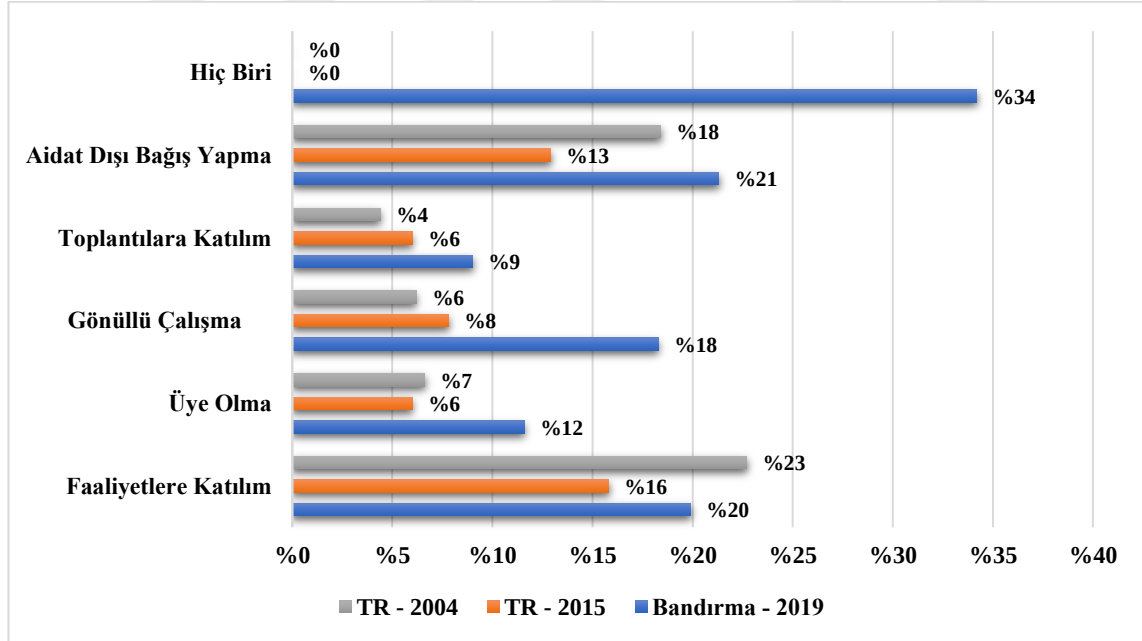
Şekil 41. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Herhangi Birinden Ya Da Kurumdan Maddi Sorununuzu Çözmek İçin Bir Yardım Aldınız mı?

Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışma ile 2004 ve 2015 yıllarında ülke genelinde yapılan çalışmalarda katılımcıların büyük çoğunluğunun başkalarının maddi yardımına ihtiyaç duymadan hayatlarını devam ettirebilecek kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum yardıma muhtaç değil de yardım edebilecek durumdaki insanların hayırseverlik ve bu konuda gerçekleştirilen faaliyetlere yaklaşımını göstermesi bakımından önemlidir.

Şekil 42’de son bir yıl içerisinde katılımcıların gerçekleştirildiği sivil toplum kuruluşu faaliyetlerinin genel olarak neler olduğunu gösterilmiştir.

Şekil 42. Son Bir Yılda Aşağıdaki Sivil Toplum Kuruluşu Faaliyetlerinden Hangilerini Yaptınız?

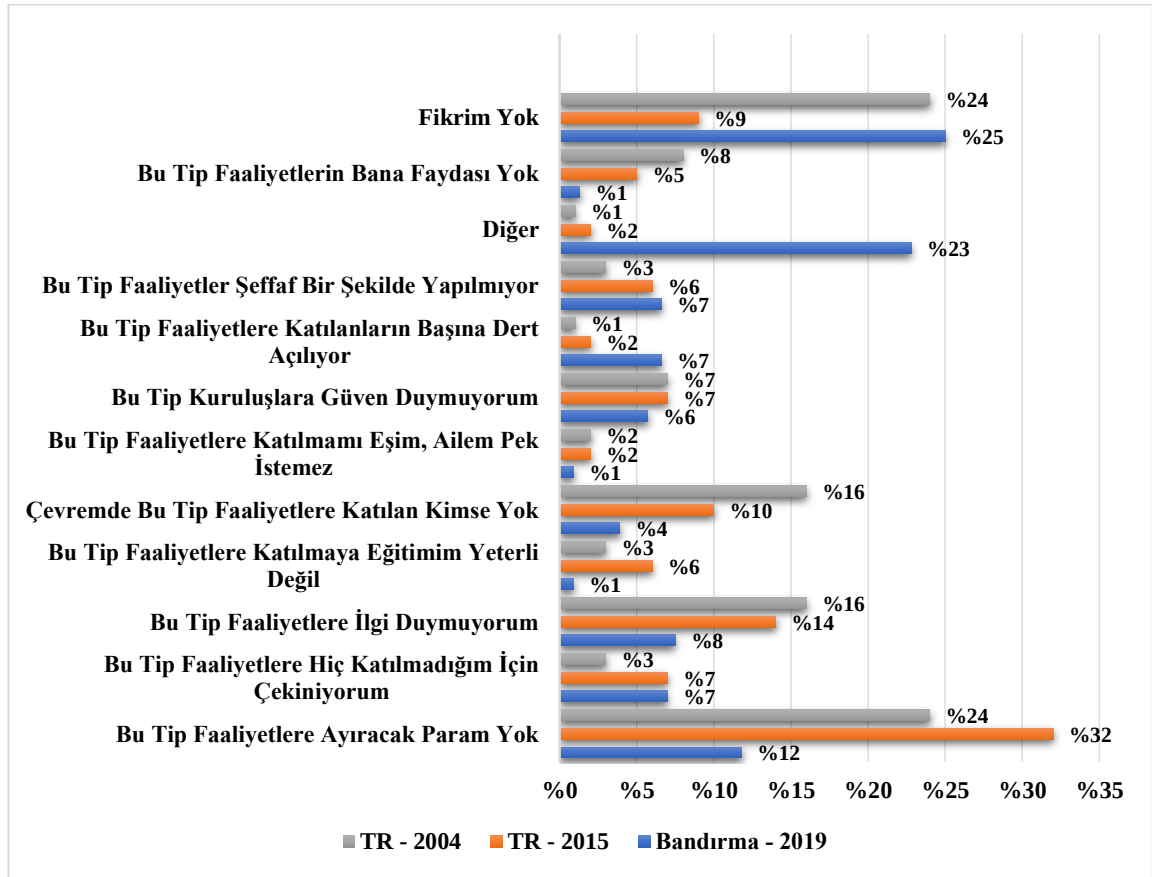
Sivil toplum faaliyetlerine katılım açısından en çok gerçekleştirilen faaliyetin 2004 yılında ülke genelinde %23’lük bir oranla faaliyetlere katılım iken, bu oran 2015 yılında %16’ya düşmüştür. Oransal olarak düşüşe rağmen 2015 yılında da en çok gerçekleştirilen sivil toplum etkinliği faaliyetlere katılım olmuştur. En çok gerçekleştirilen ikinci

faaliyetin ise aidat dışı bağış yapma olduğu görülmektedir. Bu durum 2004 yılında %18 iken, 2015 yılında %13'e düşmüştür.

Toplantılara katılım ve gönüllü çalışma şeklinde sivil toplum faaliyetlerine katılım konusunda ise ülke geneline %2 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise ülke genelinde sivil toplum kuruluşu faaliyetlerine katılımında yıllar itibarıyla bir azalış olduğu görülmektedir. Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışma, ülke geneli benzerlik göstermekle birlikte oransal olarak 2004 yılına benzemektedir.

Şekil 43'te katılımcılara gönüllü faaliyetlere yönelik kuruluşlarda faaliyetlere katılmama sebepleri sorusuna cevap verenlerin bulguları gösterilmiştir.

Şekil 43. Gönüllü Katılıma Yönelik Kuruluşlarda Faaliyetlere Katılmama Sebebiniz Nedir?

Şekil 43'e bakıldığında 2004 yılında Türkiye çapında yapılan anket ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada benzer bir sonuç ortaya çıkmış ve katılımcıların ¼'ü ne için gönüllü katılıma yönelik kuruluşlara katılmama nedeni olarak fikri olmadığını beyan etmiştir. Bu oran 2015 yılında %9 olarak gerçekleşmesine rağmen yardım kuruluşlarında gönüllü katılıma yönelik faaliyetlere iştirak konusunu ülkemiz insanının önemli bir bölümünün hiç düşünmediğini göstermektedir.

Bu tip faaliyetlere ilgi duymayanların oranı 2004 yılında ülke genelinde %16 iken, 2015 yılında bu oran %14'e düşmüştür. Bandırma ilçesinde ise bu oran %8 olarak

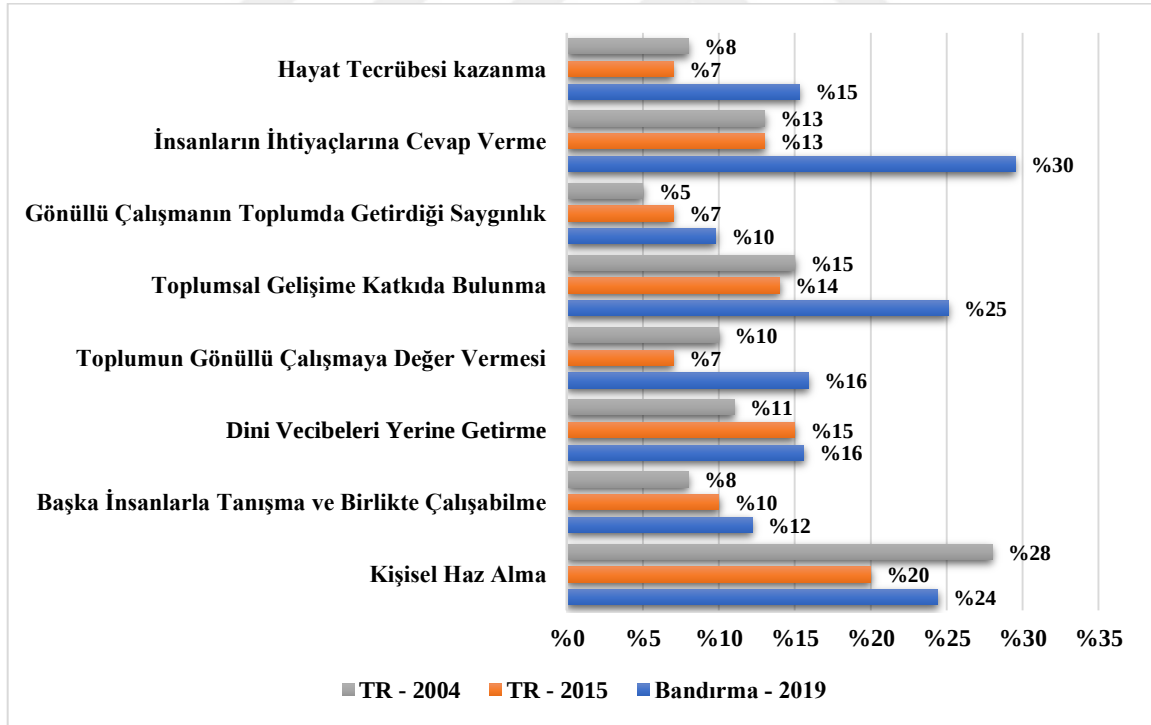
gerçekleşmiştir. Fikri olmadığını belirtilenlerin oranı düşünüldüğünde yine de ülke genelinde ve Bandırma ilçesinde ciddi bir ilgisizlikten söz edilebilir.

Yine bu tip faaliyetlere katılacak parasının olmadığını ve katılmama sebebi olarak bunu gösterenlerin oranı 2004 yılında Türkiye genelinde %24 iken, 2015 yılında bu oran %32'ye yükselmiştir. Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada ise bu oran %12 olarak karşımıza çıkmaktadır. Gönüllü yardımı parayla özdeşleştiren kişilerin oranının Türkiye genelinde artış göstermesi dikkat çekici bir durumdur.

Zaman içerisinde iletişim kanallarının da artmasıyla bu konudaki bilinçlenmenin de artması ve gönüllü faaliyetlerin daha çok para dışındaki emek vb. ile gerçekleştirildiğinin insanlarca algılanıp bu oranın düşmesini beklemek daha olası iken, ülke genelinde yapılan çalışmalarda yükselmesi dikkat çekici bir diğer durumdur. Bu oran ülke genelinden ayrılarak Bandırma ilçesinde %12 civarında gerçekleşmiştir. Gönüllü kuruluşlara ve faaliyetlere güven duymayan insanların oranının hem bu çalışmada hem de TÜSEV'in çalışmasında %10'un altında gibi düşük bir oranda kaldığı görülmektedir.

Şekil 44'te katılımcıların sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışma nedenleri belirtilmiştir.

Şekil 44. Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olarak Çalışma Nedenleriniz Nelerdir?

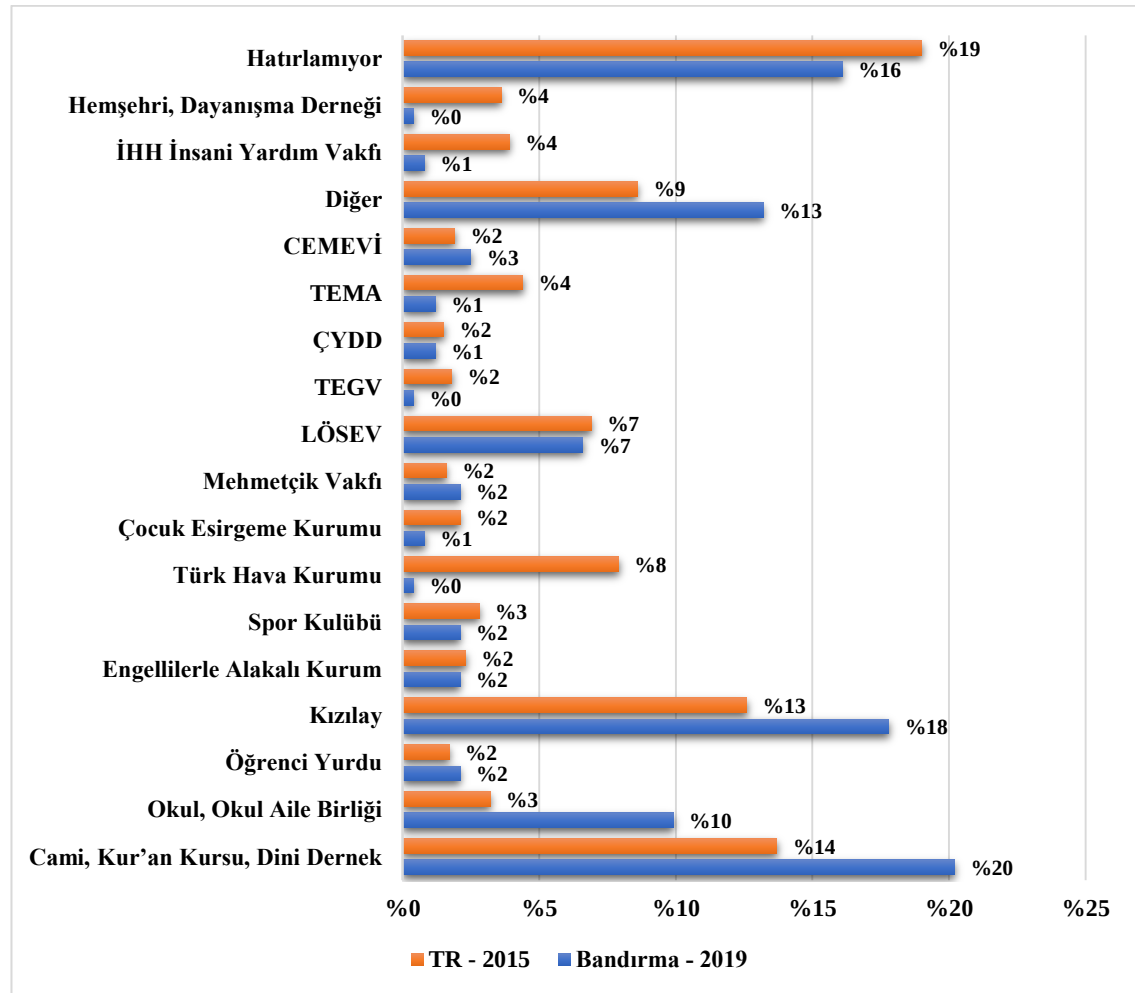
Şekil 44'e göre Bandırma ilçesinde katılımcılar, ülke genelinden ayrılarak %30'luk oranla en çok "insanların ihtiyaçlarına cevap verme" seçeneğini işaretlemişlerdir. 2004 ve 2015 yıllarında ülke genelinde yapılan çalışmada bu seçeneği işaretleyenlerin oranı aynı olup bu oran %13'te kalmıştır.

2004 yılında yapılan çalışmada en çok işaretlenen seçenek %28 ile “kişisel haz alma” seçeneği iken, 2015 yılında yine en çok aynı seçenek işaretlenmiş ancak oranı %20’de kalmıştır. Bandırma ilçesinde ise bu seçeneği tercih edenlerin sayısı %24 olmuştur.

Sonuç olarak, üç çalışmaya da genel olarak bakıldığında sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışma faaliyetlerini toplumsal bir görev olarak algılayan ve sosyal sorumluluk olarak gören kişiler ile kişisel tatmin ve vicdani bir eylem olarak görenlerinin oranlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

Şekil 45’te katılımcıların en son yardım yaptıkları kuruluşlar gösterilmiştir. 2015 yılında Türkiye genelinde yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığında benzer sonuçların elde edildiği söylenebilir.

Şekil 45. En Son Bağış Yaptığınız Kurum veya Kuruluşu İşaretleyiniz.

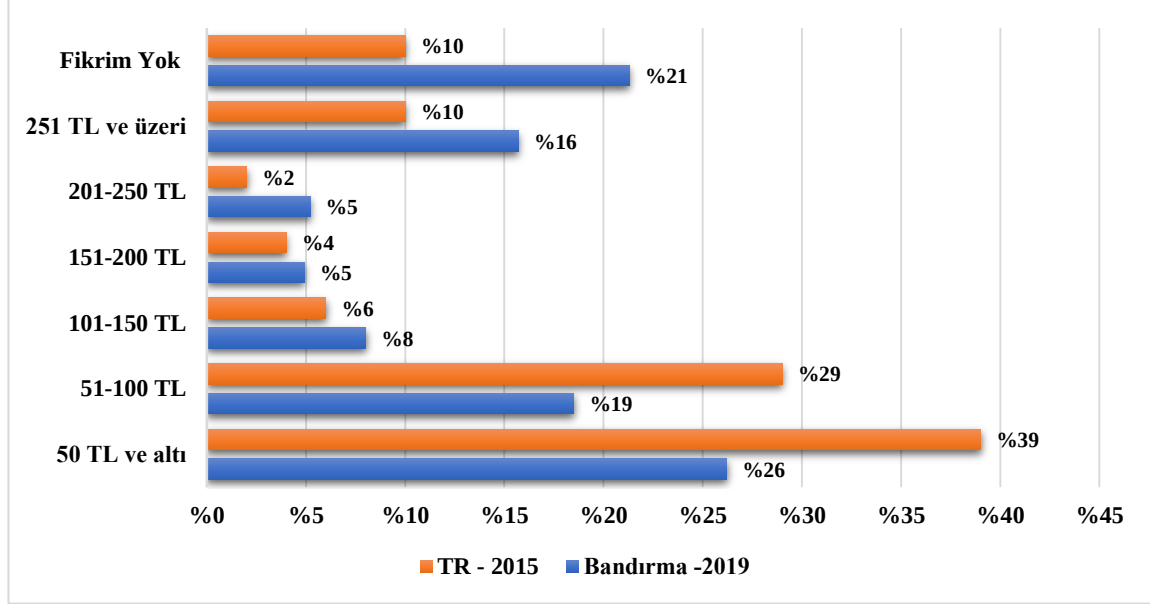
2015 yılında katılımcılar en fazla %14'lük bir oranla Cami, Kur'an Kursu, Dini Dernek seçeneğini işaretlerken, Bandırma ilçesinde katılımcıların %20'lik bir oranla en fazla bu seçeneği işaretledikleri görülmektedir. Her iki çalışmada da ikinci sırayı Kızılay almıştır.

Şekil 44'te vatandaşların dini vecibeleri yerine getirmek seçeneğini nispeten daha az bir oranda işaretledikleri görülürken, buna karşın Şekil 45'te en fazla yardımın dini

kurumlara yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, dini kurumlara yapılan yardımların vatandaşlar tarafından dini bir vecibe olarak algılanmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Şekil 46’da katılımcıların en son yaptıkları bağış miktarının ne olduğu sorusuna ilişkin verilen cevaplara ait bulgular gösterilmiştir.

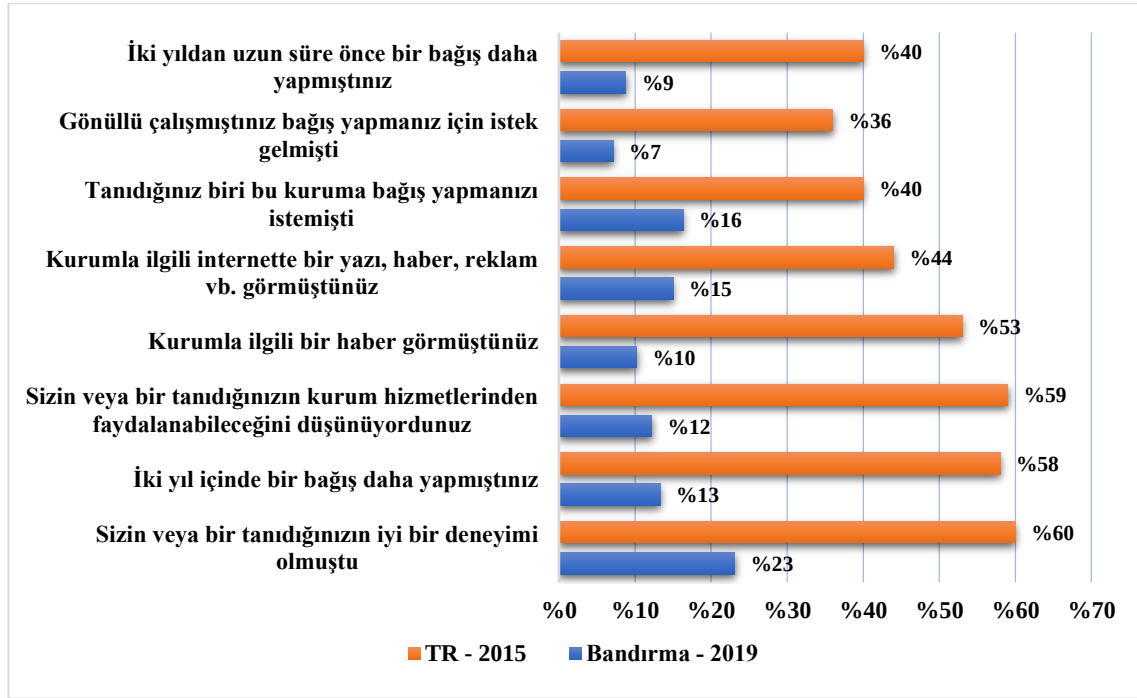
Şekil 46. En son Yapmış Olduğunuz Bağış Tahmini Ne kadardır?

Türkiye genelinde 2015 yılında yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmanın sonuçları karşılaştırıldığında en çok yardım yapılan miktarın 50 TL ve altı olduğunu görülmektedir. Türkiye genelinde, 50 TL ve altı yardımda bulunduklarını belirtenlerin oranı %39 iken, bu oran Bandırma ilçesinde %26 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı şekilde her iki çalışmada ikinci sırayı 51-100 TL arası yapılan yardımlar almıştır. Her iki çalışmadan görülen sonuç insanların daha çok küçük miktarlarda bağışlarda bulunduğudır.

Şekil 47’de katılımcılara bağış yaptıkları kurum ile aralarındaki ilişkinin türünü ortaya çıkarmaya yönelik bulgular gösterilmiştir.

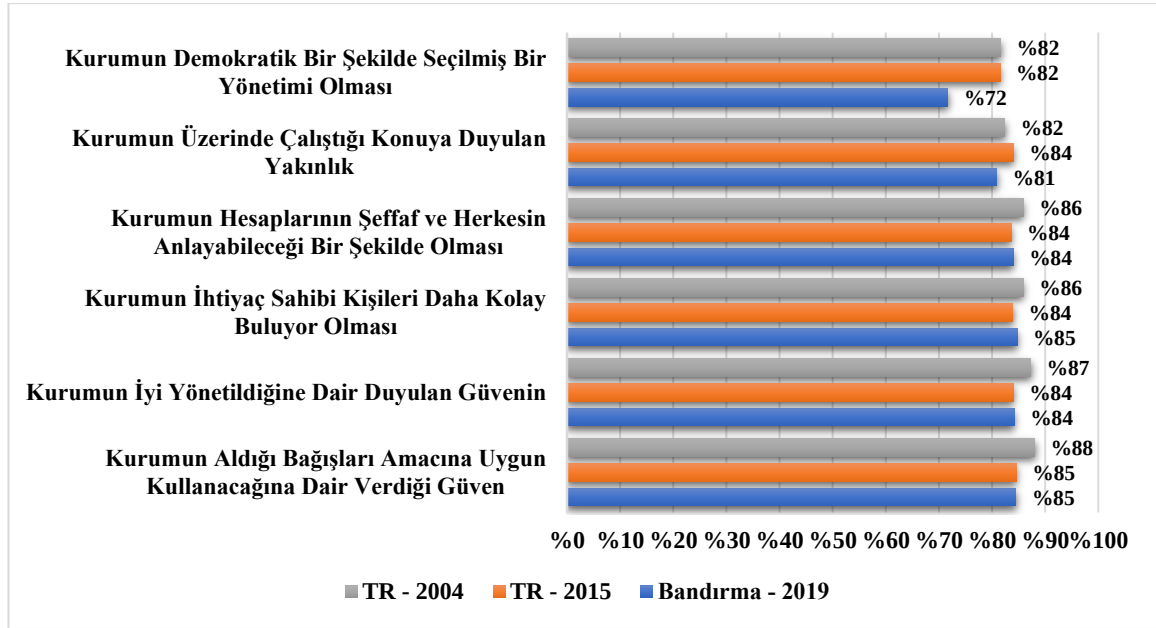
Şekil 47. En Son Bağış Yaptığınız Kurum veya Kuruluş İle Aranızda Bağış Öncesi Aşağıdakilerden Hangi Durum Söz Konusudur?

2015 yılında Türkiye genelinde yapılan çalışmada %60 ile en çok sizin veya bir tanıdığınızın iyi bir deneyimi olmuştu seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir. Bandırma ilçesinde de en çok bu seçenek işaretlenmiştir. Şekil 48'e genel olarak bakıldığında tüm seçeneklerin birbirine yakın oranda işaretlendiği de görülmektedir. Özet olarak, yakın bir zamanda bağış yapılan ve iyi bir deneyim yaşanan ve güven duyulan kurumların daha çok tercih edildiği söylenebilir. Ayrıca kurumla ilgili bir haber veya okunan bir yazı nedeniyle bağış yapanların oranının da genel olarak değerlendirildiğinde ortalama bir oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 48'de "Aşağıdaki şekilde bağış yapılacak kurumu seçmede önemli gördüğünüz faktörlerin derecelerini işaretleyiniz" sorusuna ilişkin bulgular gösterilmiştir.

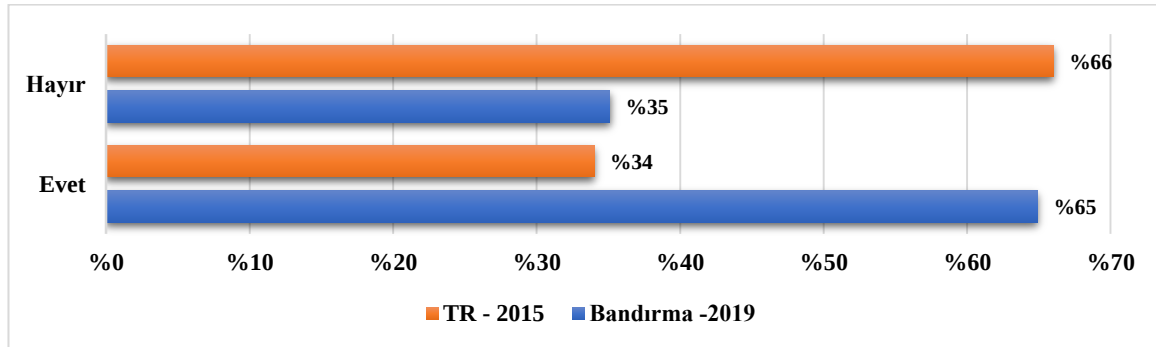
Şekil 48. Aşağıdaki Şekilde Bağış Yapılacak Kurumu Seçmede Önemli Gördüğünüz Faktörlerin Derecelerini İşaretleyiniz.

Türkiye genelinde 2004 ve 2015 yıllarında yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada katılımcılara bağış yapacakları kurumu seçme kriterlerinin ne olduğu sorusuna benzer cevaplar verilmiş ve tüm seçenekler hemen hemen aynı oranda işaretlenmiştir.

Şekil 49'da "Bağış yapmadan önce bu kurum hakkında araştırma yapmış mıydınız?" sorusuna ilişkin bulgular gösterilmiştir. Bu soruya göre katılımcılara bağış yapmadan önce bağış yapacakları kurumlar hakkında araştırma yapıp yapmadıkları sorulduğunda Türkiye geneli ile Bandırma ilçesinin tamamen ayrıştığı görülmektedir.

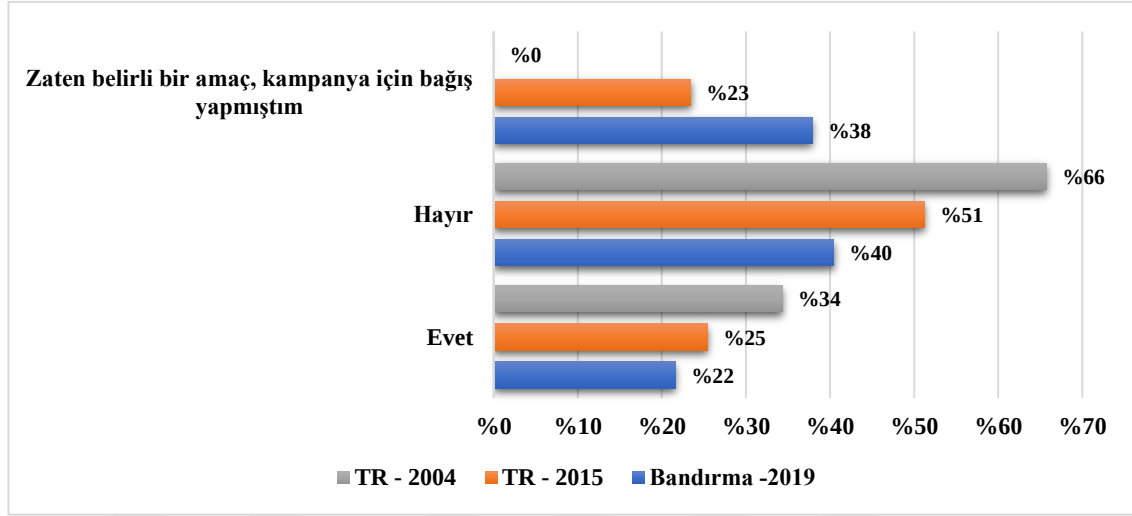
Şekil 49. Bağış Yapmadan Önce Bu Kurum Hakkında Araştırma Yapmış mıydınız?

2015 yılında Türkiye genelinde yapılan çalışmada katılımcıların %66'sı araştırma yapmadığını belirtirlerken, Bandırma ilçesi de hemen hemen aynı oranda %65 oranında araştırma yaptığını belirtmişlerdir. Bandırma ilçesinin Türkiye geneline kıyasla bağış yaptığı kurum hakkında bilgi toplayarak yaptığı bağışın yerine ulaşması konusunda daha dikkatli davrandığını söylemek mümkündür.

Şekil 50’de “Bağışınızın nasıl kullanılacağına dair görüş bildiriyor musunuz?” sorusuna ilişkin cevaplara ait bulgular gösterilmiştir.

Şekil 50. Bağışınızın Nasıl Kullanılacağına Dair Görüş Bildiriyor musunuz?

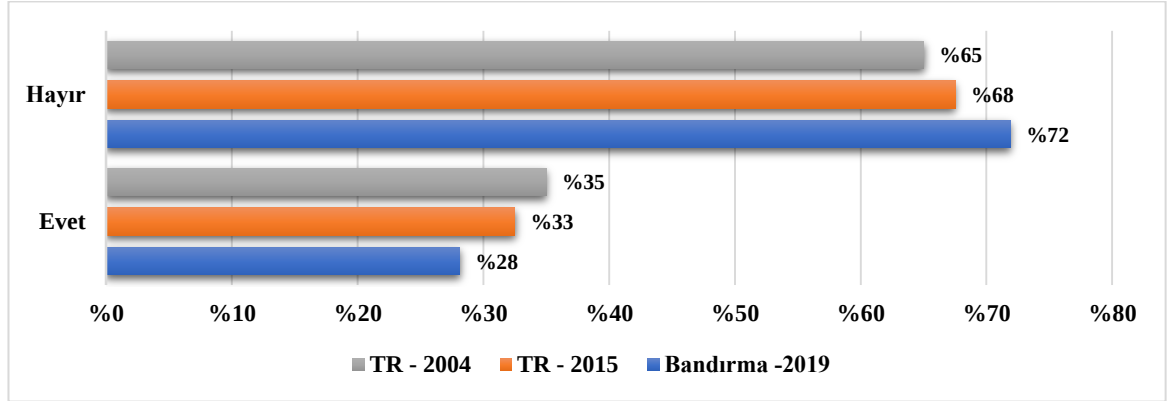

Katılımcılara bağış yaparken nasıl kullanılacağına dair görüş bildirip bildirmedikleri sorulduğunda, Türkiye genelinde yapılan 2004 yılına ait çalışmada %66 ile en çok hayır seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir. 2015 yılında ise bu oran %51’e düşmüştür. Bandırma ilçesinde ise katılımcıların %40’ı bu soruya hayır diyerek cevap vermişlerdir.

2004 yılında yapılan çalışmada zaten belirli bir amaç, kampanya için bağış yapmıştım diyenlerin oranı %0 iken, bu oranın 2015 yılında %23’e yükseldiği görülmektedir. Bandırma ilçesinde ise katılımcıların %38’i bu seçeneği işaretlemiştir. Bu soruya evet diyenlerin de 2004 yılından 2015 yılına kadar %34’ten %25’e gerilediği görülmektedir. Ülke genelinde yapılan çalışmalar ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışma birlikte değerlendirildiğinde vatandaşların bağış yaparken şart bildirmek yerine bir amaç için veya kampanya kapsamında bağış yapmaya yöneldikleri söylenebilir.

Şekil 51’de katılımcıların bağış yaptıkları kurumlardan faaliyetleri ile ilgili rapor alıp almadığını tespit etmek amacı ile oluşturulmuştur.

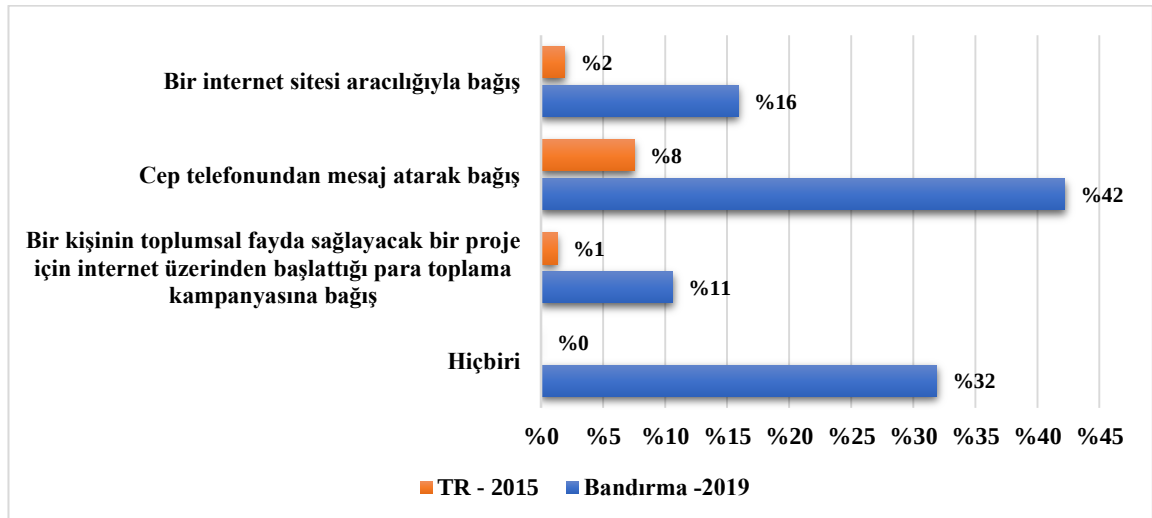
Şekil 51. Bağış Yaptığınız Kurumlardan Faaliyetlerine Ait Rapor Alıyor Musunuz?

Şekil 51’de verilen cevaplara bakıldığında 2004 ve 2015 tarihlerinde Türkiye genelinde yapılan çalışmalar ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmada benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Katılımcıların ortalama 2/3’ünün bağış yaptıkları kurumlardan faaliyet raporu istemedikleri anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle çoğunluk tarafından sadece bağış yapmak yeterli görülmekte ve bağışlarının karşılığında tam olarak hangi faaliyetlerin gerçekleştiği veya bağışlarının yerlerine ulaşip ulaşmadığı çok da önemsenmemektedir.

Şekil 52’de katılımcılara “Yeni bağış kanallarını kullandınız mı?” sorusuna verilen cevaplara ait bulgular gösterilmiştir. Buna göre, katılımcılara yeni bağış kanallarını kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda 2015 yılında Türkiye genelinde yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmanın sonuçları birbirinden farklı olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Şekil 52. Yeni Bağış Kanallarını Kullandınız mı?

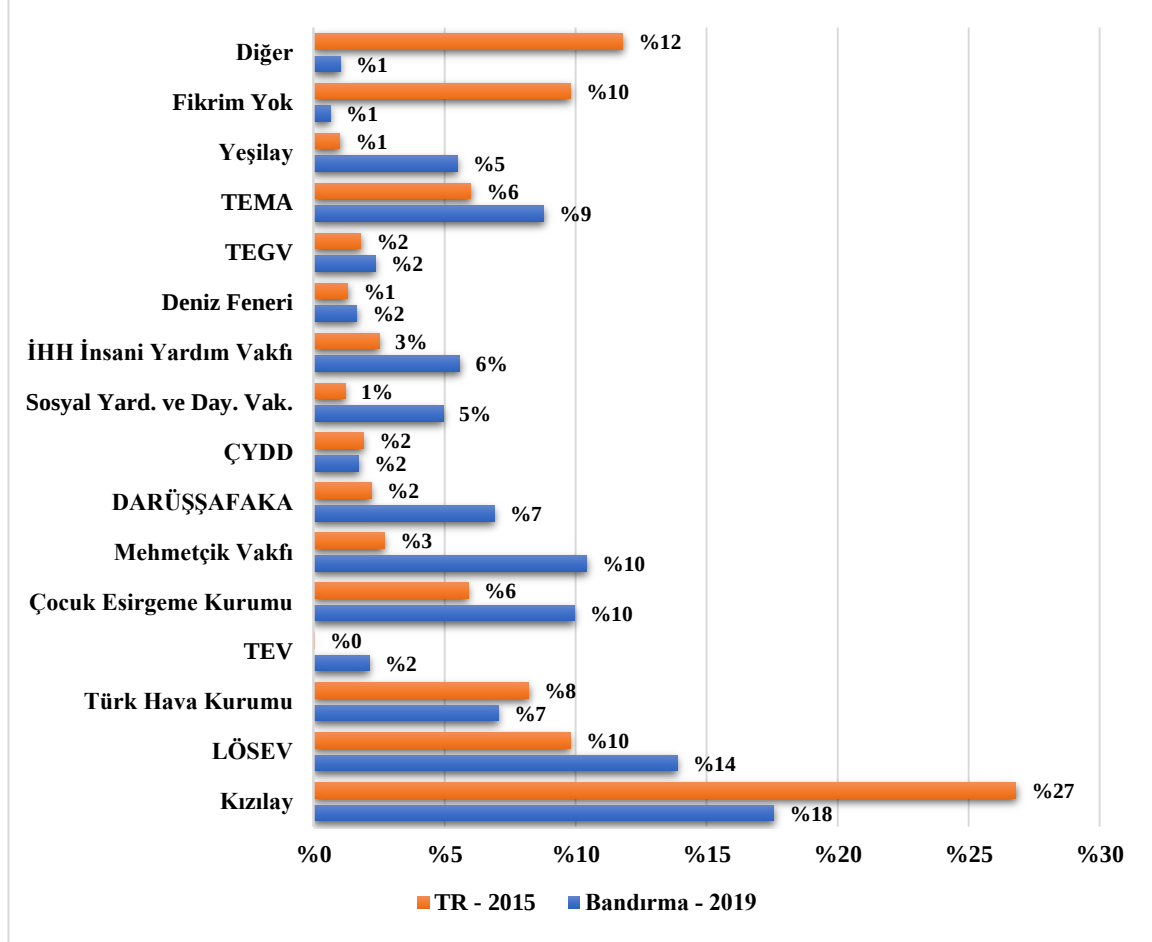

2015 yılında yapılan çalışmaya katılanların %8’i cep telefonundan mesaj atarak bağış yaptığını belirtirken, %2’si bir internet sitesi aracılığıyla bağışta bulunduğunu söylemiştir. Bandırma ilçesinde ise katılımcılar oldukça farklı bir durum göstermektedir. Buna göre,

katılımcıların %42'si cep telefonundan mesaj atarak bağış yaptığını, %16'sı da bir internet sitesi aracılığıyla bağış yaptıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 53'te katılımcılar tarafından en çok tanınan vakıf ve derneklerin hangileri olduğunu göstermektedir.

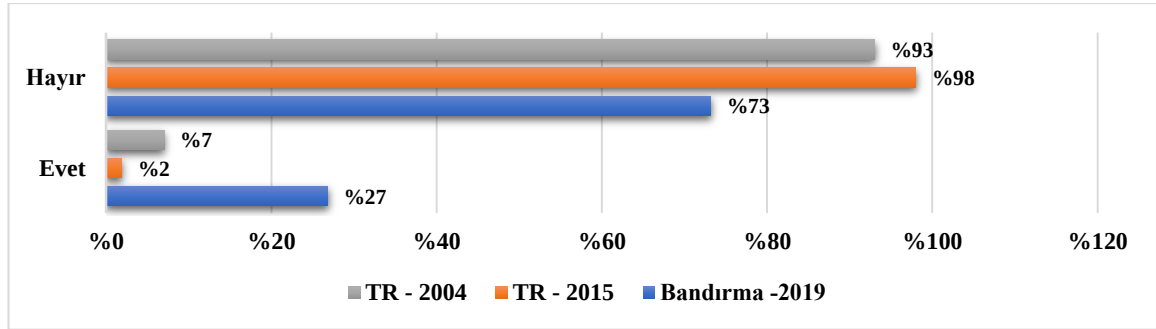
Şekil 53. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Vakıf ve Dernekler Arasında Aklınıza İlk Önce Gelenler Hangileridir?

2015 yılında Türkiye’de yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan çalışma oransal olarak farklı olsa bile benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Buna göre, en çok bilinen vakıf, Kızılay olarak görülmektedir. Buna göre ülke genelinde katılımcıların %27’si ve Bandırma ilçesinde %18’i Kızılay seçeneğini belirtmişlerdir. İkinci sırayı ise her iki araştırmada da Lösev almıştır. 2015 yılında %10 oranına sahip olan vakfın, Bandırma ilçesinde oranı %14’tür.

Şekil 54’te “Geçtiğimiz bir yıl içerisinde herhangi bir kuruluşa zorunlu olarak bağış yapmak durumunda kaldınız mı?” sorusuna verilen cevaplara ait bulgular gösterilmiştir.

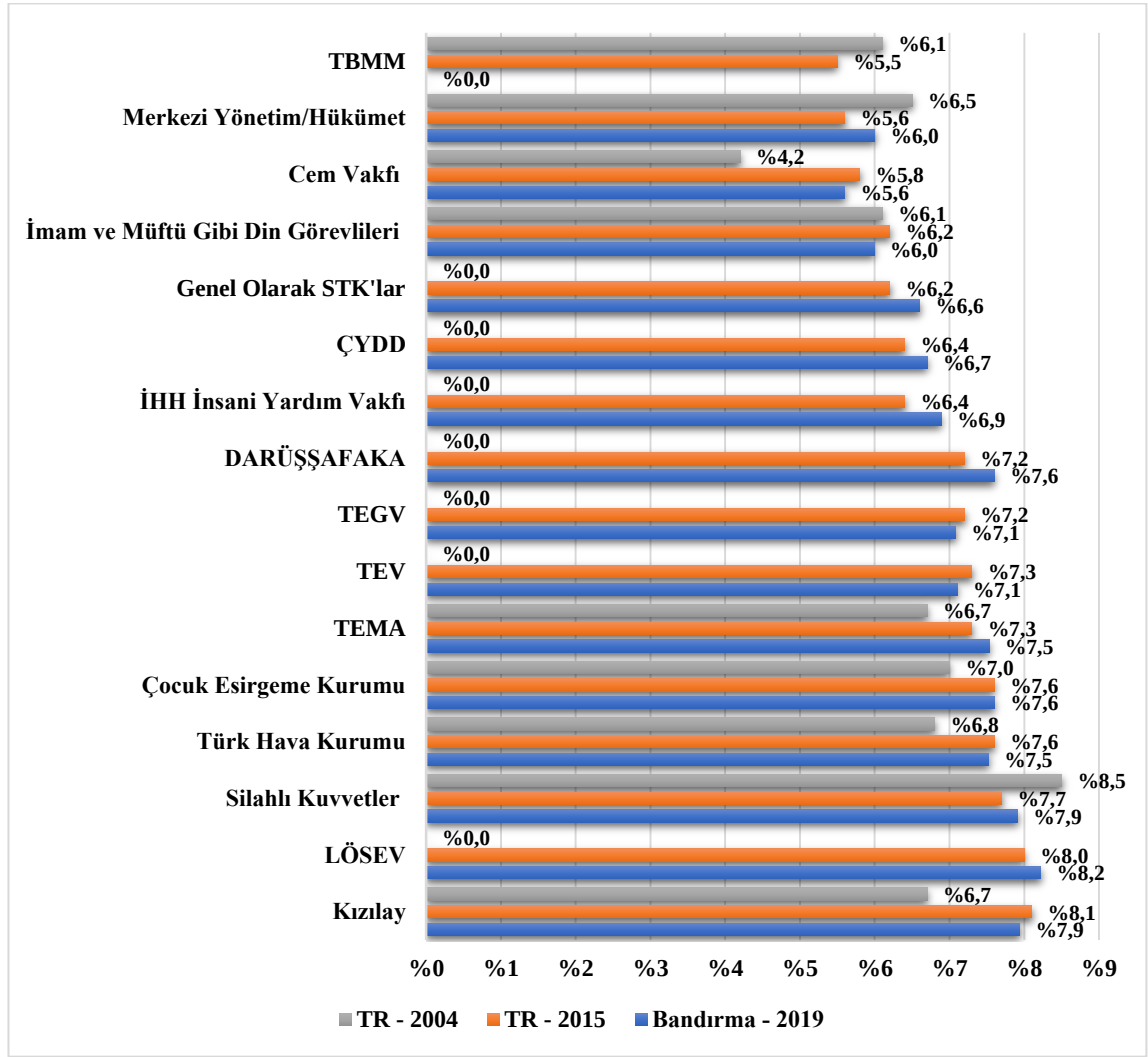
Şekil 54. Geçtiğimiz Bir Yıl İçerisinde Herhangi Bir Kuruluşa Zorunlu Olarak Bağış Yapmak Durumunda Kaldınız Mı?

2004 ve 2015 yıllarında Türkiye genelinde yapılan çalışmada katılımcıların %93 ve %98'i kendilerine “Geçtiğimiz bir yıl içerisinde herhangi bir kuruluşa zorunlu olarak bağış yapmak durumunda kaldınız mı?” sorusuna hayır diye cevap verirken; Bandırma ilçesi için bu oran %73 olarak ortaya çıkmıştır. Bu soruya Bandırma ilçesinde katılımcıların %27'si “evet” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Bandırma ilçesi, Türkiye geneline göre daha yüksek bir oranda zorunlu bağış yaptıklarını görülmektedir.

Şekil 55'te “Aşağıdaki şekildeki kurumlara ne kadar güveniyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlarına ilişkin bulgular gösterilmiştir.

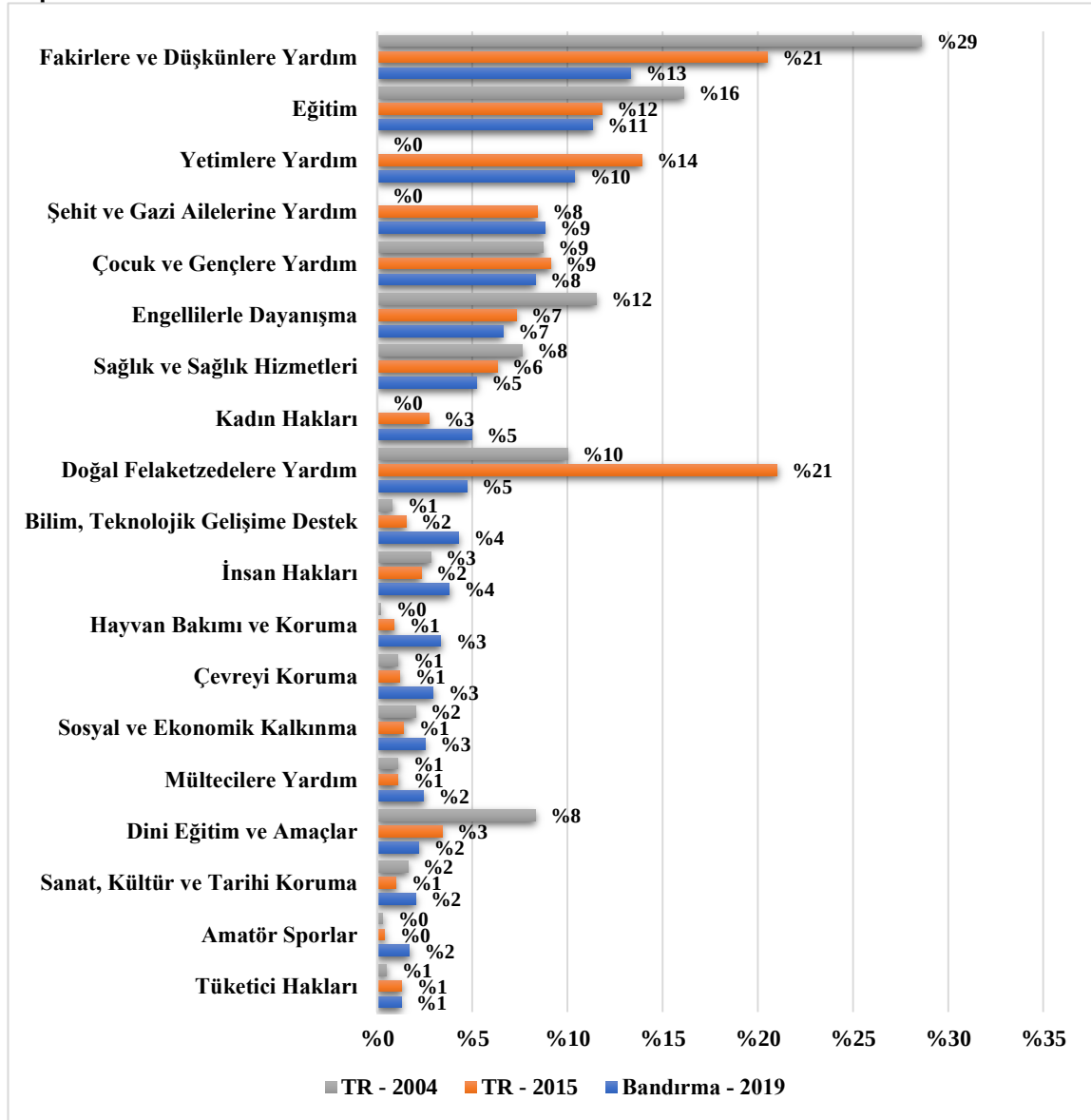
Şekil 55. Aşağıda Şekildeki Kurumlara Ne Kadar Güveniyorsunuz?

Şekil 55'e göre 2004 ve 2015 yıllarında Türkiye genelinde yapılan çalışmalar ile Bandırma ilçesinde yapılan çalışmadan ortaya çıkan sonuç genel olarak kurumlara ciddi bir güvensizliğin olduğudur.

Şekil 56'de "Bağış yapacak olsanız öncelikle hangi alanlarda faaliyet gösteren kurumlara bağış yapardınız?" sorusuna ilişkin verilen cevaplara ait bulgular gösterilmiştir.

Şekil 56. Bağış Yapacak Olsanız Öncelikle Hangi Alanlarda Faaliyet Gösteren Kurumlara Bağış Yapardınız?

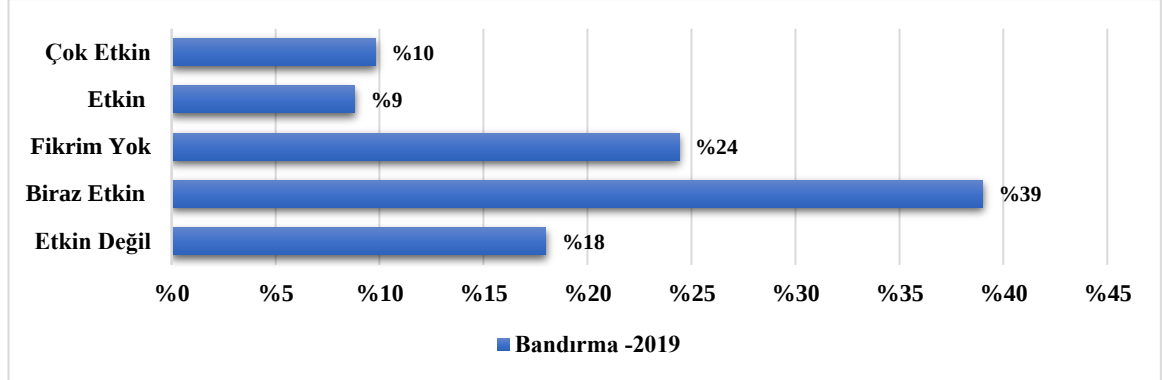

Öncelikli olarak hangi alanda faaliyet gösteren kurumlara bağış yapacakları sorulduğunda 2004 yılında ülke genelinde yapılan çalışmaya katılanların %29'u fakirlere ve düşkünlere seçeneğini işaretlerken, 2015 yılında yine Türkiye genelinde yapılan çalışmaya katılanların %21'i, Bandırma ilçesinde yapılan çalışmaya katılanların ise %13'ü bu seçeneği işaretlemiştir. Her üç çalışmada da bu seçenek en çok işaretlenen seçenek olmuştur.

2015 yılında doğal felaketzedeler seçeneği, fakirler ve düşkünler seçeneği ile aynı oranda (%21) işaretlenirken, 2004 yılında yapılan çalışmada bu oran %10'da kalmıştır. Bandırma yapılan bu çalışmada bu seçenek %5 oranında işaretlenmiştir. Bu bakımından 2015 yılında bu seçeneği işaretleyenler 2004 yılında yapılan çalışma ile Bandırma ilçesinde yapılan bu çalışmaya göre ciddi farklılık arz etmektedir. Ayrıca, eğitim alanında bağış yapma düşüncesi de her üç çalışmada da katılımcıların ikinci tercih ettikleri alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 57’de “Sizce STK’lar ülkemizde hayırseverlik görevini etkin bir şekilde yapabiliyor mu?” soruna verilen yanıtlara ilişkin bulgular gösterilmiştir.

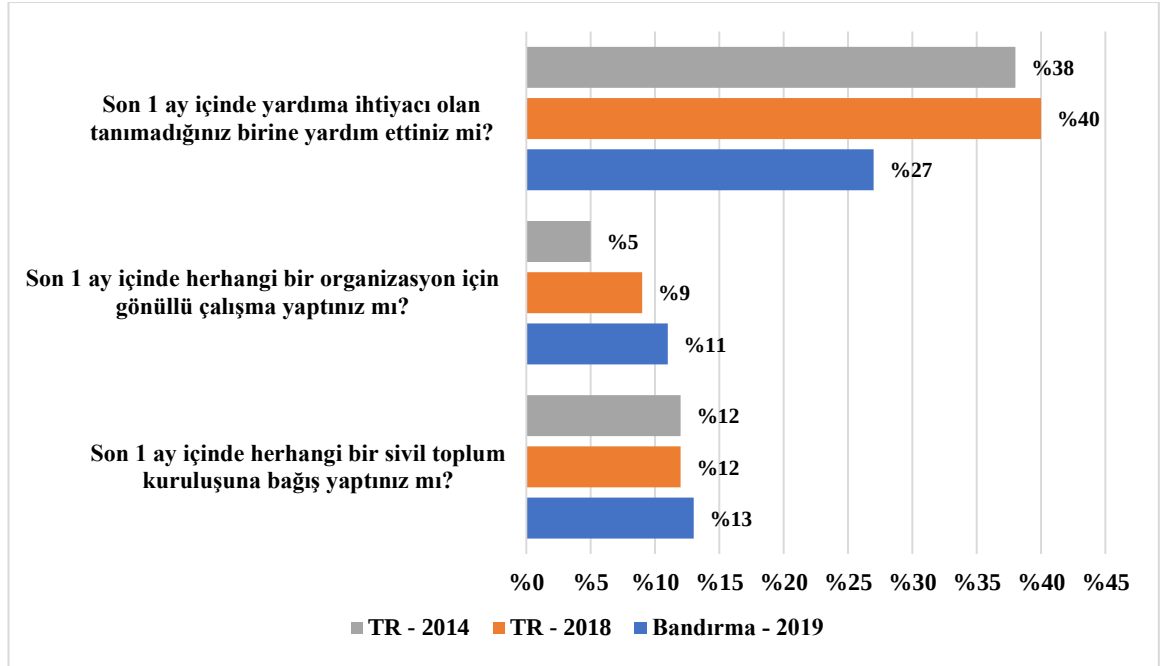
Şekil 57. Sizce STK’lar Ülkemizde Hayırseverlik Görevini Etkin Bir Şekilde Yapabiliyor mu?

Bandırma ilçesinde katılımcılara, STK’ların ülkemizde hayırseverlik görevi yapmadaki etkinlikleri sorulduğunda, etkinliklerinin yetersiz olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların %18’si bu soruya etkin değil, %10’u çok etkin ve %9’u da etkin olarak belirtmişlerdir.

Bu çalışma ile ilgili olarak hazırlanan aşağıdaki Şekil 58’deki bulgular üç soruyu içermektedir.

Şekil 58. Son 1 ay içerisinde yardıma ihtiyacı olan tanımadığınız birine yardım ettiniz mi? Son 1 ay içinde herhangi bir organizasyon için gönüllü çalışma yaptınız mı? Son 1 ay içinde herhangi bir sivil toplum kuruluşuna bağış yaptınız mı?

Bu duruma göre, ilk soruda katılımcılara “Son 1 ay içinde yardıma ihtiyacı olan tanımadığınız birine yardım ettiniz mi?” sorusu yöneltilmiştir. 2004 ve 2015 yıllarında Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda benzer oranlara ulaşılırken, Bandırma ilçesinde

yapılan bu çalışmada görece daha düşük bir oran ortaya çıkmıştır. 2004 yılında ülke genelinde %38 iken, 2015 yılında %40 oranında kişi yardım ettiğini belirtirken, Bandırma ilçesinde bu oran %27’de kalmıştır.

İkinci soruda da son bir ay içinde herhangi bir organizasyon için gönüllü çalışma yapan katılımcılar tespit edilmeye çalışılmıştır. 2004 yılından 2015 yılına kadar gönüllü çalışma yapan kişi sayısında Türkiye genelinde %5’ten %9’a ufak bir artış gözlemlenmektedir. Bandırma ilçesinde ise bu oran %11 olarak belirlenmiştir.

Üçüncü soru ise son bir ay içerisinde sivil toplum kuruluşlarına bağış yapılıp yapılmadığını tespit etmeye yöneliktir. 2004 ve 2015 yıllarında Türkiye genelinde bu konuda herhangi bir değişme olmamış ve katılımcıların %12’si sivil toplum kuruluşuna yardım ettiğini beyan etmiştir. Bandırma ilçesinde ise ülke geneline paralel olarak %13’lük bir oran ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde insanların sivil toplum kurumlarına, yardım organizasyonlarına olan ilgi ve güveninin oldukça düşük olduğu gösterilmiştir. Vatandaşlar, gönüllü çalışma düşüncesine mesafeli bir duruş sergilerken, yardım ve bağışlarını da kişilerin kendileri ihtiyaç sahibi gördükleri kimselere elden yapmayı tercih etmektedirler.

3.5.3. Hipotez Analizleri Bulguları

Bu bölümde değişkenler arasındaki ilişkilerin var olup olmadığının anlaşılmasında yararlı bir yöntem olan “ki-kare analiz” yönteminin bulguları açıklanmaya çalışılmıştır. Öncelik olarak Bandırma ilçesinde yaşayan ve ankete katılan kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven arasında ilişki durumuna bakılmış ve buna göre altı adet alt hipotez oluşturulmuştur.

H₁: Kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1A}: Kişilerin cinsiyeti ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1B}: Kişilerin yaşı ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1C}: Kişilerin eğitim durumları ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1D}: Kişilerin meslekleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1E}: Kişilerin gelir düzeyleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

H_{1F}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 2’de kişilerin cinsiyeti ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 2. Kişilerin Cinsiyeti ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu

H_{1A}: Kişilerin Cinsiyeti ile İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Vardır.						
Ki-Kare = 6,179 Sd = 1 P = ,013	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Çoğu İnsana Güvenilebilir	7	20,6 6,1	27	79,4 15,8	34	11,9
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	108	42,9 93,9	144	57,1 84,2	252	88,1
Toplam	115	40,2	171	59,8	286	100

Tablo 2 incelendiğinde ankete katılan kişilerin cinsiyeti ile güven düzeylerinin ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değeri $P=0,013$ olarak ölçülmüştür. Bu değer, “kişilerin cinsiyeti ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır” varsayımını doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{1A} hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla iki değişken arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ankete katılan kişilerin %11,9’u çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %88,1’i ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini söylemişlerdir. Araştırmada ankete katılan kişilerin %40,2’sinin kadın, %59,8’ininse erkek olduğu gözlemlenmektedir. Katılımcıların, çoğu insana güvenilebileceğini belirten kişilerin %20,6’sı kadın, %79,4’ü erkek olduğu görülmektedir.

İnsanlara güven konusunda dikkati elden bırakmamak gerektiğini düşünenlerin %42,9’u kadın ve %57,1’inin erkek olduğu görülmektedir. Ankete katılan kadınların %6,1’i çoğu insana güvenebileceğini belirtirken %93,9’u ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini ifade etmişlerdir. Ankete katılan erkeklerin %15,8’i çoğu insana güvenebileceğini belirtirken %84,2’si ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini düşünmektedirler. Sonuç itibarıyla kişilerin insanlara olan güven duyguları cinsiyetlere göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 3’te kişilerin yaşı ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 3. Kişilerin Yaşı ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu

H _{1B} : Kişilerin Yaşı İle İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Vardır.												
Ki-Kare = 7,229 Sd = 4 P = ,124	18-27		28-37		38-47		48-57		58 ve üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
	Çoğu İnsana Güvenilebilir	6	17,6	8	23,5	11	32,4	6	17,6	3	8,8	34
		8		8,5		14,3		22,2		25		11,9
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	69	27,5	86	34,3	66	26,3	21	8,4	9	3,6	251	100
		92		91,5		85,7		77,8		75		88,1
Toplam	75	26,3	94	33	77	27	27	9,5	12	4,2	285	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılanların yaşı ile insanlara güven arasında ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değeri $P=0,124$ olarak ölçülmüş olup, bu değer $P>0,10$

üzerinde olduğundan H_{1B} hipotezi ret edilmiştir. Dolayısı ile kişilerin yaşı ile insanlara güven arasında bir ilişki yoktur.

Aşağıda Tablo 4’te kişilerin eğitim durumları ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 4. Kişilerin Eğitim Durumu ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu

H _{1C} : Kişilerin Eğitim Durumları İle İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Vardır.																
Ki-Kare = 6,155 Sd = 6 P = ,406	Okur-Yazar		İlköğretim		Ortaöğretim		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Çoğu İnsana Güvenilebilir	0	0,0	4	11,8	13	38,2	2	5,9	9	26,5	4	11,8	2	5,9	34	11,9
		0		25		16,3		7,4		8,6		10,8		11,1		
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	3	1,2	12	4,8	67	26,6	25	9,9	96	38,1	33	13,1	16	6,3	252	88,1
		100		75		83,8		92,6		91,4		89,2		88,9		
Toplam	3	1	16	5,6	80	28	27	9,4	105	36,7	37	12,9	18	6,3	286	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılanların eğitim durumları ile insanlara güven arasında ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değeri $P=0,406$ olarak ölçülmüş olup bu değer $P<0,05$ üzerinde olduğundan H_{1C} hipotezi ret edilmiştir. Dolayısı ile kişilerin eğitim durumları ile insanlara güven arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

Aşağıda Tablo 5’te kişilerin meslekleri ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 5. Kişilerin Meslek Grubu ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu

H _{1D} : Kişilerin Meslekleri İle İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Vardır.																
Ki-Kare = 18,987 Sd = 6 P = .004	İşçi		Memur		İşveren/Esnaf		Çiftçi		Zanaatkâr		Yönetici		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Çoğu İnsana Güvenilebilir	10	29,4	8	23,5	7	20,6	0	0	1	2,9	3	8,8	5	14,7	34	12
		15,2		9,5		26,9		0		100		21,4		5,7		
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	56	22,5	76	30,5	19	7,6	5	2	0	0	11	4,4	82	32,9	249	88
		84,8		90,5		73,1		100		0		78,6		94,3		
Toplam	66	100	84	100	26	100	5	100	1	100	14	100	87	100	283	100

Tablo 5 incelendiğinde ankete katılan kişilerin cinsiyeti ile güven düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $p=0,004$ olduğu görülmektedir. Bu değer, “kişilerin meslekleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{1D} hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla incelendiğinde iki değişken arasında net bir ilişki olduğu söylenebilir.

Ankete katılan kişilerin %12'si çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %88'i ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan katılımcıların verdikleri cevaplar meslek grupları bağlamında incelendiğinde işçilerin %15,2'si çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %84,8'si ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini, memurların %9,5'i çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %90,5'i ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini, işveren ve esnafların %26,9'u çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %73,1'i ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini, yöneticilerin %21,4'ü çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %78,6'sı ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini, diğer meslek gruptakilerin ise %12'si çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %88'i ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir.

Aşağıda Tablo 6'da kişilerin gelir düzeyleri ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 6. Kişilerin Gelir Düzeyleri ile İnsanlara Olan Güven Arasındaki İlişki Durumu

H _{1E} : Kişilerin gelir düzeyleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.														
Ki-Kare = 1,675 Sd = 5 P = ,0892	1000 TL ve altı		1001-2000 TL		2001-3000 TL		3001-4000 TL		4001-5000 TL		5001 TL ve Üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Çoğu İnsana Güvenilebilir	3	9,1	5	15,2	7	21,2	5	15,2	4	12,1	9	27,3	33	11,7
		9,7		10,9		12,3		8,8		11,8		16,1		
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	28	11,3	41	16,5	50	20,2	52	21	30	12,1	47	19	248	88,3
		90,3		89,1		87,7		91,2		88,2		83,9		
Toplam	31	11	46	16,4	57	20,3	57	20,3	34	12,1	56	19,9	281	100

Tablo 6 incelendiğinde ankete katılan kişilerin cevaplarına göre kişilerin gelirleri ile insanlara olan güven duyguları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=0,0892 olduğu görülmektedir. Bu değer, “kişilerin gelirleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır” varsayımı doğrulaması için gereken P<0,10 değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{1E} hipotezi kabul edilmektedir. Dolayısıyla iki değişken arasında bir ilişki olduğu söylenebilir.

Ankete katılan kişilerin %11,7'si çoğu insana güvenilebileceğini ifade ederken, %88,3'ü ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini söylemişlerdir. Araştırmada ankete katılan kişilerde gelir düzeyi 5001 TL ve üzeri olanların %16,1'i çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %83,9'u hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan 4001-5000 TL arasında gelir düzeylerine sahip olanların %11,8'i çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %88,2'si hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir.

Gelir düzeyi 3001-4000 TL olan kişilerin %8,8'i çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %91,2'si hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Gelir düzeyi 2001-3000 TL olan kişilerin %12,3'ü çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %87,7'si hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Gelir düzeyi 1001-2000 TL olan kişilerin %10,9'u çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %89,1'i hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir. Gelir düzeyi 1000TL ve altı olan kişilerin %12,3'ü çoğu insana güvenebileceğini belirtirken, %87,7'si hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirtmişlerdir.

Çoğu insana güvenilebileceğini belirten kişilerin gelir düzeylerine bakıldığında, %27,3'ü 5001 TL ve üzeri, %12,1'i 4001-5000 TL arasında, %15,2'i 3001-4000 TL arasında, %21,2'si 2001-3000 TL arasında, , %15,2'si 1001-2000 TL arasında, % 9,2'si ise 1000TL ve altı gelir düzeyine sahiptirler. Aynı şekilde, hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini belirten kişilerin gelir düzeylerine bakıldığında, katılımcıların %19'u 5001 TL ve üzeri, %12,1'i 4001-5000 TL arasında, %21'i 3001-4000 TL arasında, %20,2'si 2001-3000 TL arasında, %16,5'i 1001-2000 TL arasında, % 11,3'ü ise 1000TL ve altı gelir düzeyine sahiptirler.

Aşağıda Tablo 7’de kişilerin siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 7. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle İnsanlara Olan Güven Arasında Bir İlişki Durumu

H _{1F} : Kişilerin siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır.																				
Ki-Kare = 36,622 Sd = 8 P = .000	Atatürkçülük/ Cumhuriyetçi/ Kemalist		Muhafazakâr (Dindar/İhmlı)		Ulusalçı		Milliyetçi Vatansever		Sosyal Demokrat		Demokrat		Liberal (Özgürlükçü/ Muhafazakâr)		Sosyalist		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Çoğu İnsana Güvenilebilir	6	18,2	15	45,5	2	6,1	5	15,2	3	9,1	0	0,0	0	0,0	1	3,0	1	3,0	33	13,1
		7,8		35,7		66,7		6,9		23,1		0,0		0,0		25,0		4,2		
Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerek	71	32,4	27	12,3	1	0,5	67	30,6	10	4,6	4	1,8	13	5,9	3	1,4	23	10,5	219	86,9
		92,2		64,3		33,3		93,1		76,9		100,00		100,00		75,00		95,8		
Toplam	77	30,6	42	16,7	3	1,2	72	28,6	13	5,2	4	1,6	13	5,2	4	1,6	24	9,5	252	100

Tablo 7 incelendiğinde ankete katılanların cevaplarına göre kişilerin siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven duyguları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=0,000$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “kişilerin gelirleri ile insanlara olan güven arasında bir ilişki vardır” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmekte ve H_{1F} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerin %13,1’i çoğu insana güvenebileceğini ifade ederken, %86,9’u ise hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini ifade etmişlerdir. Siyasi kimlik olarak incelendiğinde, çoğu insana güvenebileceğini düşünen kişiler, %18,2’si Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist, %45,5’i muhafazakâr, %6,1’i ulusalcı, %15,2’si milliyetçi/vatansever, %9,1’i ise sosyal demokrat olarak kendilerini ifade etmişlerdir. Hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiğini düşünen kişilerin ise %32,4’ü Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist, %12,3’ü muhafazakâr, %0,5’i ulusalcı, %30,6’sı milliyetçi/vatansever, %4,6’sı ise sosyal demokrat olarak kendilerini ifade etmişlerdir.

İkinci hipotez olarak kişilerin demografik özellikleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında ilişki olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmış ve buna bağlı olarak iki adet alt hipotez kurulmuştur.

H₂: Kişilerin demografik özellikleriyle daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.

H_{2A}: Kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.

H_{2B}: Kişilerin gelir düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 8’de kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 8. Kişilerin Eğitim Durumları İle Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Bireysel Etki Arasında Bir İlişki Durumu

H _{2A} : Kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.																
Ki-Kare = 43,789 Sd = 24 P = ,008	Okur-Yazar		İlköğretim		Ortaöğretim		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Hiçbir Etkim Olamaz	0	0,0	1	11,1	6	66,7	1	11,1	1	11,1	0	0,0	0	0,0	9	3,0
		0,0		6,3		7,1		3,4		0,9		0,0				
Etkim Olamaz	0	0,0	4	16,7	10	41,7	1	4,2	8	33,3	1	4,2	0	0,0	24	8,1
		0,0		25,0		11,9		3,4		7,5		2,5		0,0		
Ne Olabilir, Ne Olamaz	0	0,0	2	5,9	10	29,4	5	14,7	9	26,5	7	20,6	1	2,9	34	11,5
		0,0		12,5		11,9		17,2		8,4		17,5		5,6		
Etkim Olabilir	2	1,2	5	3,0	33	20,0	15	9,1	76	46,1	21	12,7	13	7,9	165	55,7
		100,0		31,3		39,3		51,7		71,0		52,5		72,2		
Çok Etkim Olabilir	0	0,0	4	6,3	25	39,1	7	10,9	13	20,3	11	17,2	4	6,3	64	21,6
		0,0		25,0		29,8		24,1		12,1		27,5		22,2		
Toplam	2	0,7	16	5,4	84	28,4	29	9,8	107	36,1	40	13,5	18	6,1	296	100

Tablo 8 incelendiğinde ankete katılan kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,0008 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin eğitim durumları ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken P<0,05 değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{2A} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerin %11,1’i toplum için mevcut sorunların çözümünde etkileri olmayacağını ifade ederken, %77,3’ü ise etkili olabileceklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Araştırmada ankete katılan kişilerin %,11,5’i ise etkilerinin olabileceği konusunda kararsız kaldıkları gözlemlenmiştir. Eğitim durumlarına göre verilen cevaplar incelendiğinde katılımcılardan okur-yazar olanlar etkileri olabileceğini düşünmektedir. Ankete katılanlardan daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde hiçbir etkileri

olamayacağını ifade edenlerin %11,1'ini ilköğretim mezunları, 66,7'sini ortaöğretim mezunları, 11,1'ini ön lisans mezunları, 11,1'ini lisans mezunu oldukları görüşmüştür.

Ankete katılanlardan daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde etkileri olmayacağını ifade edenlerin %16,7'si ilköğretim mezunlarının, %41,7'sini ortaöğretim mezunlarının, %4,2'sini ön lisans mezunlarının %33,3'ünü lisans mezunlarının, %4,2'sini yüksek lisans mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Bu konuda kararsız kalanların %5,9'u ilköğretim mezunuyken, 29,4'ü ortaöğretim mezunu, %14,7'si ön lisans mezunu, %26,5'i lisans mezunu, %20,6'sı yüksek lisans mezunu ve %2,9'u doktora mezundur.

Ankete katılanlar içerisinde etkili olabileceğini düşünenlerin %1,2'si okur-yazar, %3'ü ilköğretim mezunu, %20'si ortaöğretim, %9,1'i ön lisans, %46,1'i lisans, 12,7'si yüksek lisans ve 7,9'u doktora mezundur. Ankete katılanlar içerisinde çok etkili olabileceğini düşünenlerin %6,3'ü ilköğretim, %39,1'i ortaöğretim, %10,9'u ön lisans, %20,3'ü lisans, 17,2'si yüksek lisans ve 6,3'ü doktora mezundur.

Verilen cevaplar eğitim düzeylerine göre kendi içinde değerlendirildiğinde, okur-yazar olan kişilerin tamamı etkili olabileceklerini düşünürken, ilköğretim mezunlarının %31,3'ü etkilerinin olmayacağı yönünde belirtmiş, %56,3'ünün ise etkili olabilecekleri yönde cevap verdikleri, %5,9'unun ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Ortaöğretim mezunlarının ise, %19'u etkili olamayacakları cevabını verirken, %69,1'i etkili olabilecekleri cevabını vermiş, %11,9'u kararsız kalmışlardır.

Ön lisans mezunlarının %6,8'i etkili olamayacaklarını ifade ederken, %75,8'i etkili olabileceklerini ifade etmişler, %9,1'i ise kararsız kalmışlardır. Lisans mezunlarının %8,4'ü etkilerinin olmayacağını ifade ederken, 83,1'i etkili olabileceklerini ifade etmişler, %8,4'ü ise kararsız kalmışlardır. Yüksek lisans mezunlarının %2,5'i etkileri olmayacağını ifade ederken, %80'i etkili olabileceklerini ifade etmiş ve %17,5'i ise kararsız kalmışlardır. Doktora mezunlarının hiçbirisi etkili olamayacaklarını düşünen kimse olmadığına mukabil %5,6'sı kararsız kalmış, %94,4'ü ise etkili olabileceklerini ifade etmişler.

Sonuç olarak, daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etkinin olup olmadığı konusu kişilerin eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 9'da kişilerin gelir düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 9. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Daha İyi Bir Toplum İçin Mevcut Sorunların Çözümünde Bireysel Etki Arasındaki İlişki Durumu

H _{2B} : Kişilerin Gelir Düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.															
Ki-Kare = 34,754 Sd = 20 P = ,021	1000 TL ve Altı		1001-2000 TL		2001-3000 TL		3001-4000 TL		4001-5000 TL		5001 TL ve Üzeri		Toplam		
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı 1	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	
	Hiçbir Etkim Olamaz	2	22,2	2	22,2	3	33,3	2	22,2	0	0,0	0	0,0	9	3,1
			6,3		4,2		5,2		3,4		0,0		0,0		
	Etkim Olamaz	2	8,7	6	26,1	6	26,1	5	21,7	3	13,0	1	4,3	23	7,9
			6,3		12,5		10,3		8,6		8,6		1,7		
	Ne Olabilir, Ne Olamaz	7	20,6	5	14,7	8	23,5	4	11,8	3	8,8	7	20,6	34	11,7
			21,9		10,4		13,8		6,9		8,6		11,7		
	Etkim Olabilir	16	9,9	17	10,6	35	21,7	37	23,0	16	9,9	40	24,8	161	55,3
			50,0		35,4		60,3		63,8		45,7		66,7		
Çok Etkim Olabilir	5	7,8	18	28,1	6	9,4	10	15,6	13	20,3	12	18,8	64	22,0	
		15,6		37,5		10,3		17,2		37,1		20,0			
Toplam	32	11,0	48	16,5	58	19,9	58	19,9	35	12,0	60	20,6	291	100,0	

Tablo 9 incelendiğinde ankete katılan kişilerin gelirleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=0,021$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin gelir düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,10$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{2B} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerin %11’i toplum için mevcut sorunların çözümünde etkileri olmayacağını ifade ederken, %77,3’ü ise etkili olabileceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Araştırmada ankete katılan kişilerin %,11,7’si ise etkilerinin olabileceği konusunda kararsız kaldıkları gözlemlenmiştir.

Ankete katılanlardan daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde hiçbir etkileri olmayacağını ifade edenlerin; %22,2’si 1000 TL ve Altı, %22,2’si 1001-2000 TL, %33,3’ü 2001-3000 TL, 22,2’si 3001-4000 TL aralığında gelir düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Ankete katılanlardan daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde etkileri olmayacağını ifade edenlerin; %8,7’si 1000 TL ve Altı, %26,1’i 1001-2000 TL, %26,1’i 2001-3000 TL, 21,7’si 3001-4000 TL, %13’ü 4001-5000 TL, %4,3’ü ise 5001 TL ve üzerinde gelir düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bu konuda kararsız kalanların %20,6’sı 1000 TL ve Altı, %14,7’si 1001-2000 TL, %23,5’i 2001-3000 TL, 11,8’si 3001-4000 TL, %8,8’i 4001-5000 TL, %20,6’ü ise 5001 TL gelire sahiptirler.

Ankete katılanlar içerisinde etkili olabileceğini düşünenlerin %9,9’u 1000 TL ve Altı, %10,6’sı 1001-2000 TL, %21,7’si 2001-3000 TL, %23’ü 3001-4000 TL, %9,9’u 4001-5000 TL, %24,8’i ise 5001 TL ve üzerinde gelire sahiptir. Ankete katılanlar içerisinde çok etkili olabileceğini düşünenlerin %7,8’i 1000 TL ve Altı, %28,1’i, 1001-2000 TL, %9,4’ü 2001-3000 TL, %15,6’sı 3001-4000 TL, %21,3’ü 4001-5000 TL, %18,8’i ise 5001 TL ve

üzerinde gelire sahiptir. Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, 1000 TL ve altında geliri olan kişilerin %65,6'sı etkili olabileceklerini düşünürken, %12,6'sı etkilerinin olamayacağı yönünde cevap vermişlerdir. Katılımcıların %21,9'unun ise kararsız kaldıkları görülmüştür.

Ankete katılan katılımcıların 1001-2000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olan kişilerin ise, %16,7'i etkili olamayacakları cevabını verirken %72,9'u etkili olabilecekleri cevabını vermiş, %10,4'ü kararsız kalmışlardır. 2001-3000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olan kişilerin %15,5'i etkili olamayacaklarını ifade ederken, %70,6'sı etkili olabileceklerini ifade etmişler, %13,8'i ise kararsız kalmışlardır. 3001-4000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olan kişilerin %12'si etkilerinin olamayacağını ifade ederken, %81'i etkili olabileceklerini ifade etmişler, %6,9'u ise kararsız kalmışlardır. 4001-5000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olan kişilerin %8,6'sı etkileri olamayacağını ifade ederken, %82,8'i etkili olabileceklerini ifade etmiş ve %8,6'sı ise kararsız kalmışlardır. 5001 TL üzerinde gelir düzeyine sahip olan kişilerin %1,7'si etkili olamayacaklarını ifade ederken %86,7'si etkili olabileceklerini ifade etmişler ve %11,7'si ise kararsız kalmışlardır.

Sonuç olarak, daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etkinin olup olmadığı konusu kişilerin gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Üçüncü hipotez olarak kişilerin demografik özellikleriyle ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmış ve buna bağlı olarak beş adet alt hipotez kurulmuştur.

H₃: Kişilerin demografik özellikleriyle ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki vardır.

H_{3A}: Kişilerin yaşı ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki vardır.

H_{3B}: Kişilerin eğitim durumları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır.

H_{3C}: Kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır.

H_{3D}: Kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır.

H_{3E}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumu bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 10'da kişilerin yaşı ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 10. Kişilerin Yaşı İle Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu

H _{3A} :Kişilerin Yaşları ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasında Bir İlişki Vardır.												
Ki-Kare = 25,170 Sd = 16 P = ,067	18-27		28-37		38-47		48-57		58 ve üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Etkisiz	9	15,8 11,5	20	35,1 21,1	12	21,1 15,2	10	17,5 34,5	6	10,5 46,2	57	19,4
Biraz Etkili	34	28,3 43,6	41	34,2 43,2	32	26,7 40,5	8	6,7 27,6	5	4,2 38,5	120	40,8
Yeterince Etkili	9	28,1 11,5	13	40,6 13,7	7	21,9 8,9	3	9,4 10,3	0	0,0 0,0	32	10,9
Çok Etkili	10	22,2 12,8	13	28,9 13,7	14	31,1 17,7	6	13,3 20,7	2	4,4 15,4	45	15,3
Fikrim Yok	16	40,0 20,5	8	20,0 8,4	14	35,0 17,7	2	5,0 6,9	0	0,0 0,0	40	13,6
Toplam	78	26,5	95	32,3	79	26,9	29	9,9	13	4,4	294	100,0

Tablo 10 incelendiğinde ankete katılan kişilerin yaşları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=,067$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin yaşları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,10$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{3A} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerin %19,4’ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade ederken, %40,8’i biraz etkili olduklarını, %10,9’u yeterince etkili olduklarını, %15,3’ü çok etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %13,6’sının ise fikrim yok dedikleri görülmüştür.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade eden kişilerin; %15,8’inin 18-27 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmektedirken, %35,1’inin 28-37 yaş aralığında, %21,1’inin 38-47 yaş aralığında, %17,5’inin 48-57 yaş aralığında, %10,5’inin ise 58 yaş ve üzeri kişiler olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının biraz etkili olduklarını ifade eden kişilerin %28,3’ünün 18-27 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmektedirken, %34,2’sinin 28-37 yaş aralığında, %26,7’sinin 38-47 yaş aralığında, %6,7’sinin 48-57 yaş aralığında, %4,2’sinin ise 58 yaş ve üzeri kişiler olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının yeterince etkili olduklarını ifade eden kişilerin; %28,1’inin 18-27 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmektedirken, %40,6’sının 28-37 yaş aralığında, %21,9’unun 38-47 yaş

aralığında, %9,4'ünün 48-57 yaş aralığında, olduğu görülürken, 58 yaş ve üzeri kişilerden hiçbirisinin sivil toplum kuruluşlarının bu yönde etkili olduğu görüşüne sahip olmadığı görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili olduklarını ifade eden kişilerin; %22'sinin 18-27 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmekteyken, %28,9'unun 28-37 yaş aralığında, %31,1'inin 38-47 yaş aralığında, %13,3'ünün 48-57 yaş aralığında, %4,4'ünün ise 58 yaş ve üzeri kişiler olduğu görülmektedir. Bu konuda fikir beyan etmek istemeyenlerin %40'ının 18-27 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmekteyken, %20'sinin 28-37 yaş aralığında, %35'inin 38-47 yaş aralığında, %5'inin 48-57 yaş aralığındaki kişiler olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar yaş aralıklarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, 18-27 yaş aralığında olan kişilerden %11,5'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %43,6'sı biraz etkili, %11,5'i yeterince etkili, %12,8'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu yaş kategorisindeki kişilerin %20,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

28-37 yaş aralığında olan kişilerden %21,1'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %43,2'si biraz etkili, %13,7'si yeterince etkili, %13,7'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu yaş kategorisindeki kişilerin %8,4'ünün ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

38-47 yaş aralığında olan kişilerden %15,2'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %40,5'i biraz etkili, %8,9'u yeterince etkili, %17,7'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu yaş kategorisindeki kişilerin %17,7'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

48-57 yaş aralığında olan kişilerden %34,5'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %27,6'sı biraz etkili, %10,3'ü yeterince etkili, %20,7'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu yaş kategorisindeki kişilerin %6,9'unun ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

58 ve üzeri yaşlarda olan kişilerden %46,2'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %38,5'i biraz etkili, %15,4'ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Sonuç olarak, ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıkları konusuna kişilerin bakışları yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 11’de kişilerin eğitim durumları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 11. Kişilerin Eğitim Durumları ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu

H_{3B}: Kişilerin Eğitim Durumları ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki Bir İlişki Vardır.																
Ki-Kare = 41,852 Sd = 24 P = ,013	Okur-Yazar		İlköğretim		Ortaöğretim Lise		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Etkisiz	1	1,8 50,0	2	3,5 12,5	19	33,3 22,6	3	5,3 10,3	20	35,1 18,9	10	17,5 25,0	2	3,5 11,1	57	19,3
Biraz Etkili	0	0,0 0,0	7	5,8 43,8	21	17,4 25,0	10	8,3 34,5	53	43,8 50,0	20	16,5 50,0	10	8,3 55,6	121	41,0
Yeterince Etkili	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	10	31,3 11,9	4	12,5 13,8	11	34,4 10,4	3	9,4 7,5	4	12,5 22,2	32	10,8
Çok Etkili	1	2,2 50,0	5	11,1 31,3	20	44,4 23,8	5	11,1 17,2	7	15,6 6,6	6	13,3 15,0	1	2,2 5,6	45	15,3
Fikrim Yok	0	0,0 0,0	2	5,0 12,5	14	35,0 16,7	7	17,5 24,1	15	37,5 14,2	1	2,5 2,5	1	2,5 5,6	40	13,6
Toplam	2	0,7	16	5,4	84	28,5	29	9,8	106	35,9	40	13,6	18	6,1	295	100

Tablo 11 incelendiğinde ankete katılan kişilerin eğitim durumları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=0,013$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin eğitim durumları ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{3B} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerin %19,3’ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade ederken, %41’i biraz etkili olduklarını, %10,8’u yeterince etkili olduklarını, %15,3’ü çok etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %13,6’sının ise fikrim yok dedikleri görülmüştür.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade eden kişilerin %1,8’inin okur-yazar olduğu görülmekteyken, %3,5’inin ilköğretim mezunu, %33,3’ünün ortaöğretim/lise mezunu, %5,3’ünün ön lisans mezunu, %35,1’inin lisans mezunu, %21’inin ise lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının biraz etkili olduklarını ifade eden kişilerin %5,8’inin ilköğretim mezunu, %17,4’ünün

ortaöğretim/lise mezunu, %8,3'ünün ön lisans mezunu, %43,8'inin lisans mezunu, %24,8'inin ise lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının yeterince etkili olduklarını ifade eden kişilerin; %31,3'ünün ortaöğretim/lise mezunu, %12,5'inin ön lisans mezunu, %34,4'ünün lisans mezunu, %21,9'unun ise lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili olduklarını ifade eden kişilerin; %2,2'si okur-yazar, %11,1'inin ilköğretim mezunu, %44,4'ünün ortaöğretim/lise mezunu, %11,1'inin ön lisans mezunu, %15,6'sının lisans mezunu, %15,5'inin ise lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir. Bu konuda fikir beyan etmek istemeyenlerin %5'i ilköğretim mezunu, %35'inin ortaöğretim/lise mezunu, %17,5'inin ön lisans mezunu, %37,5'inin lisans mezunu, %5'inin ise lisansüstü eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir.

Verilen cevapların eğitim durumlarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, okur-yazar kişilerden %50'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %50'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

İlköğretim mezunu kişilerden %12,5'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %43,8'i biraz etkili, %31,3'ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. İlköğretim mezunu olan kişilerden %12,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Ortaöğretim mezunu kişilerden %22,6'sı ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %25'i biraz etkili, %11,9'u yeterince etkili, %23,8'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Ortaöğretim mezunu olan kişilerden %16,7'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Ön lisans mezunu kişilerden %10,3'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %34,5'i biraz etkili, %13,8'i yeterince etkili, %17,2'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Ön lisans mezunu olan kişilerden %24,1'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Lisans mezunu kişilerden %18,9'u ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %50'si biraz etkili, %10,4'ü yeterince etkili, %6,6'sı çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Lisans mezunu olan kişilerden %14,2'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Yüksek Lisans mezunu kişilerden %25'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %50'si biraz

etkili, %7,5'ü yeterince etkili, %15'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Yüksek Lisans mezunu olan kişilerden %2,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Doktora mezunu kişilerden %11,1'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %55,6'sı biraz etkili, %22,2'si yeterince etkili, %5,6'sı çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Yüksek Lisans mezunu olan kişilerden %5,6'sının ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Sonuç itibarıyla, ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıkları konusuna kişilerin bakışları eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 12'de kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 12. Kişilerin Meslekleri ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu

H _{3C} : Kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır.																
Ki-Kare = 63,860 Sd = 24 P = ,000	İşçi		Memur		İşveren/Esnaf		Çiftçi		Zanaatkâr		Yönetici		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Etkisiz	17	30,9	14	25,5	5	9,1	3	5,5	0	0,0	3	5,5	13	23,6	55	18,9
		25,8		16,3		17,9		60,0		0,0		20,0		14,4		
Biraz Etkili	16	13,3	45	37,5	6	5,0	1	0,8	0	0,0	10	8,3	42	35,0	120	41,2
		24,2		52,3		21,4		20,0		0,0		66,7		46,7		
Yeterince Etkili	4	12,5	13	40,6	2	6,3	0	0,0	1	3,1	0	0,0	12	37,5	32	11,0
		6,1		15,1		7,1		0,0		100,0		0,0		13,3		
Çok Etkili	16	35,6	8	17,8	12	26,7	0	0,0	0	0,0	1	2,2	8	17,8	45	15,5
		24,2		9,3		42,9		0,0		0,0		6,7		8,9		
Fikrim Yok	13	33,3	6	15,4	3	7,7	1	2,6	0	0,0	1	2,6	15	38,5	39	13,4
		19,7		7,0		10,7		20,0		0,0		6,7		16,7		
Toplam	66	22,7	86	29,6	28	9,6	5	1,7	1	0,3	15	5,2	90	30,9	291	100,0

Tablo 12 incelendiğinde ankete katılan kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=0,000 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin meslekleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir

ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P < 0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{3C} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerin %18,9’u ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade ederken, %41,2’si biraz etkili olduklarını, %11’i yeterince etkili olduklarını, %15,5’i çok etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %13,4’ünün ise fikrim yok dedikleri görülmüştür.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade eden kişilerin, %30,9’unun işçi olduğu görülmekteyken, %25,5’inin memur, %9,1’inin işveren/esnaf, %5,5’inin çiftçi, %5,5’inin ise yönetici, %23,6’sının da diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının biraz etkili olduklarını ifade eden kişilerin, %13,3’ünün işçi olduğu görülmekteyken, %37,5’inin memur, %5’inin işveren/esnaf, %0,8’inin çiftçi, %8,3’ünün ise yönetici, %35’inin de diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının yeterince etkili olduklarını ifade eden kişilerin, %12,5’inin işçi olduğu görülmekteyken, %40,6’sının memur, %6,3’ünün işveren/esnaf, %3,1’inin zanaatkar, %37,5’inin de diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili olduklarını ifade eden kişilerin, %35,6’sının işçi olduğu görülmekteyken, %17,8’inin memur, %26,7’sinin işveren/esnaf, %2,2’sinin yönetici, %17,8’inin de diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Bu konuda fikir beyan etmek istemeyenlerin, %33,3’ünün işçi olduğu görülmekteyken, %15,4’ünün memur, %7,7’sinin işveren/esnaf, %2,6’sının çiftçi, %2,6’sının yönetici, %38,5’inin de diğer meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar meslek gruplarına kendi içinde değerlendirildiğinde, işçilerden %25,8’i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %24,2’si biraz etkili, %6,1’i yeterince etkili, %24,2’si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. İşçilerden %19,7’sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Memurlardan %16,3’ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %52,3’ü biraz etkili, %15,1’i yeterince etkili, %9,3’ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Memurlardan %7’sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

İşveren/Esnaflardan %17,9’u ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %21,4’ü biraz etkili,

%7,1'i yeterince etkili, %42,9'u çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. İşveren/Eснаflardan %10,7'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Çiftçilerden %60'ı ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %20'si biraz etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Çiftçilerden %20'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Yöneticilerden %20'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %66,7'si biraz etkili, %6,7'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Yüksek Lisans mezunu olan kişilerden %6,7'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Diğer meslek gruplarından olan kişilerden %14,4'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %46,7'si biraz etkili, %13,3'ü yeterince etkili, %8,9'u çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Diğer meslek grubundan olan kişilerden %16,7'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Sonuç itibarıyla, ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıkları konusuna kişilerin bakışları mesleklerine göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 13'te kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 13. Kişilerin gelir düzeyleri ile Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu

H _{3D} : Kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki bir ilişki vardır.														
Ki-Kare = 33,607 Sd = 20 P = ,029	1000 TL ve Altı		1001-2000 TL		2001-3000 TL		3001-4000 TL		4001-5000 TL		5001 TL ve Üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Etkisiz	6	10,9 19,4	7	12,7 14,6	15	27,3 25,4	12	21,8 20,7	4	7,3 11,4	11	20,0 11,4	55	19,0
Biraz Etkili	11	9,2 35,5	16	13,4 33,3	20	16,8 33,9	23	19,3 39,7	20	16,8 57,1	29	24,4 49,0	119	41,0
Yeterince Etkili	3	9,7 9,7	7	22,6 14,6	4	12,9 6,8	5	16,1 8,6	3	9,7 8,6	9	29,0 15,3	31	10,7
Çok Etkili	1	2,2 3,2	12	26,7 25,0	8	17,8 13,6	11	24,4 19,0	7	15,6 20,0	6	13,3 10,2	45	15,5
Fikrim Yok	10	25,0 32,3	6	15 12,5	12	30,0 20,3	7	17,5 12,1	1	2,5 2,9	4	10,0 6,8	40	13,8
Toplam	31	10,7	48	16,6	59	20,3	58	20,0	35	12,1	59	20,3	290	100,0

Tablo 13 incelendiğinde ankete katılan kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir

ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=,029$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin gelir düzeyleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{3D} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerin %19’u ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade ederken, %41’i biraz etkili olduklarını, %10,7’si yeterince etkili olduklarını, %15,5’i çok etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %13,8’inin ise fikrim yok dedikleri görülmüştür.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade eden kişilerden, %10,9’unun gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %12,7’sinin 1001-2000 TL aralığında, %27,3’ünün 2001-3000 TL aralığında, %21,8’inin 3001-4000 TL aralığında, %7,3’ünün 4001-5000 TL aralığında, %20’sinin ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişilerden olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının biraz etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %9,2’sinin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %13,4’ünün 1001-2000 TL aralığında, %16,8’inin 2001-3000 TL aralığında, %19,3’inin 3001-4000 TL aralığında, %16,8’inin 4001-5000 TL aralığında, %24,4’ünün ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişilerden olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının yeterince etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %9,7’sinin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %22,6’sinin 1001-2000 TL aralığında, %12,9’unun 2001-3000 TL aralığında, %16,1’inin 3001-4000 TL aralığında, %9,7’sinin 4001-5000 TL aralığında, %29’unun ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişilerden olduğu görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %2,2’sinin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %26,7’sinin 1001-2000 TL aralığında, %17,8’inin 2001-3000 TL aralığında, %24,4’ünün 3001-4000 TL aralığında, %15,6’sının 4001-5000 TL aralığında, %13,3’ünün ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişilerden olduğu görülmektedir. Bu konuda fikir beyan etmek istemeyenlerden, %25’inin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %15’inin 1001-2000 TL aralığında, %30’unun 2001-3000 TL aralığında, %17,5’inin 3001-4000 TL aralığında, %2,5’inin 4001-5000 TL aralığında, %10’unun ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişilerden olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, 1000 TL ve altı gelire sahip olan kişilerden %19,4’ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil

toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %35,5'i biraz etkili, %9,7'si yeterince etkili, %3,2'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. 1000 TL ve altı gelire sahip olan kişilerden %32,3'ünün ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

1001-2000 TL aralığında gelire sahip olanlardan %14,6'sı ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %33,3'ü biraz etkili, %14,6'sı yeterince etkili, %25'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. %12,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

2001-3000 TL aralığında gelire sahip olanlardan %25,4'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %33,9'ü biraz etkili, %6,8'i yeterince etkili, %13,6'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. %20,3'ünün ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

3001-4000 TL aralığında gelire sahip olanlardan %20,7'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %39,7'si biraz etkili, %8,6'sı yeterince etkili, %19'u çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. %12,1'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

4001-5000 TL aralığında gelire sahip olanlardan %11,4'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %57,1'i biraz etkili, %8,6'sı yeterince etkili, %20'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. %2,9'unun ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

5000 TL ve üzerinde gelire sahip olanlardan %11,4'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %49'u biraz etkili, %15,3'ü yeterince etkili, %10,2'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. %6,8'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmektedir.

Sonuç itibarıyla, ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıkları konusuna kişilerin bakışları gelir düzeylerine göre farklılık göstermektedir.

Aşağıda Tablo 14'te kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 14. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Ülkemizde Politikaların Belirlenmesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Olduklarına Dair Düşünceleri Arasındaki İlişki Durumu

H_{3E}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasındaki ilişki durumu bir ilişki vardır.																				
Ki-Kare = 43,561 Sd = 32 P = ,084	Atatürkçülük/ Cumhuriyetçi/ Kemalist		Muhafazakâr (Dindar/İlmîl)		Ulusalçı		Milliyetçi Vatansever		Sosyal Demokrat		Demokrat		Liberal (Özgürlükçü/ Muhafazakar)		Sosyalist		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Etkisiz	24	46,2 30,0	3	5,8 6,8	0	0,0 0,0	12	23,1 16,4	2	3,8 14,3	1	1,9 25,0	2	3,8 14,3	2	3,8 50	6	11,5 22,2	52	19,8
Biraz Etkili	30	28,6 37,5	26	24,8 59,1	0	0,0 0,0	27	25,7 37,0	5	4,8 35,7	1	1,0 25,0	5	4,8 35,7	1	1,0 25,0	10	9,5 37,0	105	40,1
Yeterince Etkili	8	27,6 10,0	3	10,3 6,8	0	0,0 0,0	12	41,4 16,4	1	3,4 7,1	0	0,0 0,0	3	10,3 21,4	0	0,0 0,0	2	6,9 7,4	29	11,1
Çok Etkili	8	20,0 10,0	10	25,0 22,7	1	2,5 50,0	11	27,5 15,1	2	5,0 14,3	2	5,0 50,0	3	7,5 21,4	1	2,5 25,0	2	5,0 7,4	40	15,3
Fikrim Yok	10	27,8 12,5	2	5,6 4,5	1	2,8 50,0	11	30,6 15,1	4	11,1 28,6	0	0,0 0,0	1	2,8 7,1	0	0,0 0,0	7	19,4 25,9	36	13,7
Toplam	80	30,5	44	16,8	2	0,8	73	27,9	14	5,3	4	1,5	14	5,3	4	1,5	27	10,3	262	100,0

Tablo 14 incelendiğinde ankete katılan kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=,084$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıklarına bakışları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{3F} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerin %19,8’i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade ederken, %40,1’i biraz etkili olduklarını, %11,1’i yeterince etkili olduklarını, %15,3’ü çok etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Ankete katılan kişilerin %13,7’sinin ise fikrim yok dedikleri görülmüştür.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz olduklarını ifade eden kişilerden, %46,2'sinin siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %5,8'inin Muhafazakâr (Dindar/İlmli) olarak, 23,1 Milliyetçi/Vatansever olarak, %3,8'inin Sosyal Demokrat olarak, %1,9'unun Demokrat olarak, %3,8'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak, %3,8'inin Sosyalist olarak, %11,5'inin ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının biraz etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %28,6'sının siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %24,8'inin Muhafazakar (Dindar/İlmli) olarak, %25,7'sinin Milliyetçi/Vatansever olarak, %4,8'inin Sosyal Demokrat olarak, %1'inin Demokrat olarak, %4,8'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakar) olarak, %1'inin Sosyalist olarak, %9,5'inin ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının yeterince etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %27,6'sının siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %10,3'inin Muhafazakar (Dindar/İlmli) olarak, %41,4'ünün Milliyetçi/Vatansever olarak, %3,4'ünün Sosyal Demokrat olarak, %10,3'ünün Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakar) olarak, %6,9'unun ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Ankete katılanlardan ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili olduklarını ifade eden kişilerden, %20'sinin siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %25'inin Muhafazakar (Dindar/İlmli) olarak, %2,5'inin Ulusalcı %27,5'inin Milliyetçi/Vatansever olarak, %5'inin Sosyal Demokrat olarak, %5'inin Demokrat olarak, %7,5'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakar) olarak, %2,5'inin Sosyalist olarak, %5'inin ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Bu konuda fikir beyan etmek istemeyenlerden, %27,8'inin siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %5,6'sının Muhafazakâr (Dindar/İlmli) olarak, %2,8'inin Ulusalcı, %30,6'sının Milliyetçi/Vatansever olarak, %11,1'inin Sosyal Demokrat olarak, %2,8'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak, %19,4'ünün ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımlayan kişilerden %30'u ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %37,5'i biraz etkili, %10'u yeterince etkili, %10'u çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %12,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Muhafazakâr (Dindar/İlmî) olarak tanımlayan kişilerden %6,8'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %59,1'i biraz etkili, %6,8'i yeterince etkili, %22,7'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %4,5'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Ulusalçı olarak tanımlayan kişilerden %50'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkili oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %50'sinin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Milliyetçi/Vatansever olarak tanımlayan kişilerden %16,4'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %37'si biraz etkili, %16,4'ü yeterince etkili, %15,1'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %15,1'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Sosyal Demokrat olarak tanımlayan kişilerden %14,3'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %35,7'si biraz etkili, %7,1'i yeterince etkili, %14,3'ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %28,6'sının ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Demokrat olarak tanımlayan kişilerden %25'i ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %25'i biraz etkili, %50'si çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak tanımlayan kişilerden %14,3'ü ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %35,7'si biraz etkili, %21,4'ü yeterince etkili, %21,4'ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %7,1'inin ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Sosyalist olarak tanımlayan kişilerden %50'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %25'i biraz etkili, %25'i çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini diğer siyasi kimlik kategorisini seçen kişilerden %22,2'si ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisiz oldukları şeklinde bir değerlendirme yaparken, %37'si biraz etkili, %7,4'ü yeterince

etkili, %7,4'ü çok etkili oldukları şeklinde değerlendirme yapmışlardır. Bu kişilerden %28,9'unun ise fikir beyan etmedikleri görülmüştür.

Sonuç itibarıyla, ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olup olmadıkları konusuna kişilerin bakışları siyasi kimliklerine göre farklılık göstermektedir.

Dördüncü hipotez olarak kişilerin demografik özellikleriyle yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmış ve buna bağlı olarak iki adet alt hipotez kurulmuştur.

H₄: Kişilerin demografik özellikleriyle yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.

H_{4A}: Kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.

H_{4B}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 15'te kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 15. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Yoksullara Yardımın Kimin Görevi Olduğu Konusu Arasındaki İlişki Durumu

H _{4A} : Kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.														
Ki-Kare = 41,505 Sd = 25 P = ,020	1000 TL ve Altı		1001-2000 TL		2001-3000 TL		3001-4000 TL		4001-5000 TL		5001 TL ve Üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Devletin Hükümet, Valilik, Belediyeler	14	17,5 50,0	10	12,5 25,6	18	22,5 35,3	16	20,0 33,3	5	6,3 17,9	17	21,3 33,3	80	32,7
Tüm Vatandaşların	10	7,7 35,7	21	16,2 53,8	23	17,7 45,1	26	20,0 54,2	19	14,6 67,9	31	23,8 60,8	130	53,1
İşletmelerin	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	1	100,0 2,1	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	1	0,4
Hali Vakti Yerinde Olan Vatandaşların	4	16,0 14,3	4	16,0 14,3	9	36,0 17,6	4	16,0 8,3	2	8,0 7,1	2	8,0 3,9	25	10,2
Sivil Toplum Kuruluşlarının	0	0,0 0,0	4	66,7 10,3	1	16,7 2,0	1	16,7 2,0	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	6	2,4
Dindar Vatandaşların	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	0	0,0 0,0	2	66,7 7,1	1	33,3 2,0	3	1,2
Toplam	28	11,4	39	15,9	51	20,8	48	19,6	28	11,4	51	20,8	245	100,0

Tablo 15 incelendiğinde ankete katılan kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,020 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.”

varsayımı doğrulaması için gereken $P < 0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{4A} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerden %32,7'si yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik ve belediyeler), ait olduğunu ifade ederken, %53,1'i tüm vatandaşlara ait olduğunu, %0,4'ü işletmelere ait olduğunu, %10,2'si hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğunu, %2,4'ü sivil toplum kuruluşlarına ait olduğunu, %1,2'si dindar vatandaşlara ait olduğunu ifade etikleri görülmüştür.

Yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğunu ifade eden kişilerden, %17,5'inin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %12,5'inin 1001-2000 TL aralığında, %22,5'inin 2001-3000 TL aralığında, %20'sinin 3001-4000 TL aralığında, %6,3'ünün 4001-5000 TL aralığında, %21,3'ünün ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin tüm vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden, %7,7'sinin gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %16,2'sinin 1001-2000 TL aralığında, %17,7'sinin 2001-3000 TL aralığında, %20'sinin 3001-4000 TL aralığında, %14,6'sının 4001-5000 TL aralığında, %23,8'inin ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin hali vakti yerinde olan vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden, %16'sının gelir düzeylerinin 1000 TL ve altında olduğu görülmekteyken, %16'sının 1001-2000 TL aralığında, %36'sının 2001-3000 TL aralığında, %16'sının 3001-4000 TL aralığında, %8'inin 4001-5000 TL aralığında, %8'inin ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin sivil toplum kuruluşlarına ait olduğunu ifade eden kişilerden, %66,7'sinin gelir düzeylerinin 1001-2000 TL aralığında olduğu görülmekteyken, %16,7'sinin 2001-3000 TL aralığında, %16,7'sinin ise 3001-4000 TL aralığında gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin dindar vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden, %66,7'sinin gelir düzeylerinin 4001-5000 TL aralığında olduğu görülmekteyken, %33,3'ünün ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, 1000 TL ve altı gelire sahip olan kişilerden %50'si yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değerlendirme yaparken, %35,7'si tüm vatandaşlara ait olduğu, %14,3'ü hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

1001-2000 TL aralığında gelire sahip olan kişilerden %25,6'sı yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değerlendirme yaparken, %53,8'i tüm vatandaşlara ait olduğu, %14,3'ü hali vakti yerinde vatandaşlara

ait olduğu, %10,3'ü ise sivil toplum kuruluşlarına ait olduğu şeklinde değeriendirme yapmışlardır.

2001-3000 TL aralığında gelire sahip olan kişilerden %35,3'ü yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değeriendirme yaparken, %45,1'i tüm vatandaşlara ait olduğu, %17,6'sı hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %2,0'ü ise sivil toplum kuruluşlarına ait olduğu şeklinde değeriendirme yapmışlardır.

3001-4000 TL aralığında gelire sahip olan kişilerden %33,3'ü yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değeriendirme yaparken, %54,2'si tüm vatandaşlara ait olduğu, %2,1'inin işletmelere ait olduğu %8,3'ü hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %2'si ise sivil toplum kuruluşlarına ait olduğu şeklinde değeriendirme yapmışlardır.

4001-5000 TL aralığında gelire sahip olan kişilerden %17,9'u yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değeriendirme yaparken, %67,9'u tüm vatandaşlara ait olduğu, %7,1'i hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %7,1'i ise dindar vatandaşlara ait olduğu şeklinde değeriendirme yapmışlardır.

5001 TL aralığında gelire sahip olan kişilerden %33,3'ü yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değeriendirme yaparken, %60,8'i tüm vatandaşlara ait olduğu, %3,9'u hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %2'si ise dindar vatandaşlara ait olduğu şeklinde değeriendirme yapmışlardır.

Sonuç itibariyle, kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 16'da kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında ilişki arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 16. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Yoksullara Yardımın Kimin Görevi Olduğu Konusu Arasında Bir İlişki Durumu

H _{4B} : Kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.																				
Ki-Kare = 71,953 Sd = 40 P = ,001	Atatürkçülük/ Cumhuriyetçi/ Kemalist		Muhafazakâr (Dindar/İlmli)		Ulusalcı		Milliyetçi Vatansever		Sosyal Demokrat		Demokrat		Liberal (Özgürlükçü/ Muhafazakâr)		Sosyalist		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Devletin Hükümet, Valilik, Belediyeler	34	46,6	8	11,0	0	0,0	12	16,4	8	11,0	0	0,0	3	4,1	1	1,4	7	9,6	73	32,7
		50,7		25,0		0,0		18,2		53,3		0,0		27,3		25,0		29,2		
Tüm Vatandaşların	28	23,9	21	17,9	0	0,0	39	33,3	5	4,3	3	2,6	6	5,1	3	2,6	12	10,3	117	52,5
		41,8		65,6		0,0		59,1		33,3		100,0		54,5		75,0		50,0		
İşletmelerin	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,4
		0,0		0,0		0,0		1,5		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		
Hali Vakti Yerinde Olan Vatandaşların	3	13,0	2	8,7	0	0,0	11	47,8	2	8,7	0	0,0	1	4,3	0	0,0	4	17,4	23	10,3
		4,5		6,3		0,0		16,7		13,3		0,0		9,1		0,0		16,7		
Sivil Toplum Kuruluşlarının	1	16,7	1	16,7	1	16,7	1	16,7	0	0,0	0	0,0	1	16,7	0	0,0	1	16,7	6	2,7
		1,5		3,1		100,0		1,5		0,0		0,0		9,1		0,0		4,2		
Dindar Vatandaşların	1	33,3	0	0,0	0	0,0	2	66,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	1,3
		1,5		0,0		0,0		3,0		0,0		0,0		0,0		0,0				
Toplam	67	30,0	32	14,3	1	0,4	66	29,6	15	6,7	3	1,3	11	4,9	4	1,8	24	10,8	223	100,0

Tablo 16 incelendiğinde ankete katılan kişilerin gelir düzeyleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,001 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken P<0,05 değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{4F} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerden %32,7'si yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik ve belediyeler), ait olduğunu ifade ederken, %52,5'i tüm vatandaşlara ait olduğunu, %0,4'ü işletmelere ait olduğunu, %10,3'si hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğunu, %2,7'si sivil toplum kuruluşlarına ait olduğunu, %1,3'ü dindar vatandaşlara ait olduğunu ifade etikleri görülmüştür.

Yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğunu ifade eden kişilerden, %46,6'sının siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken %11'inin Muhafazakar (Dindar/İlmli) olarak, %16,4'ünün Milliyetçi/Vatansever olarak, %11'inin Sosyal Demokrat olarak, %4,1'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakar) olarak, %1,4'ünün Sosyalist olarak, %9,6'sının ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin tüm vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden, %23,9'unun siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken %17,9'unun Muhafazakar (Dindar/İlmli) olarak, %33,3'ünün Milliyetçi/Vatansever olarak, %4,3'ünün Sosyal Demokrat olarak, %2,6'sının demokrat olarak, %5,1'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakar) olarak, %2,6'sının Sosyalist olarak, %10,3'ünün ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Yoksullara yardım etme görevinin hali vakti yerinde olan vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden, %13'ünün siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken %8,7'sinin Muhafazakâr (Dindar/İlmli) olarak, %47,8'inin Milliyetçi/Vatansever olarak, %8,7'sinin Sosyal Demokrat olarak, %4,3'ünün Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak, %17,4'ünün ise diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımlayan kişilerden %50,7'si yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değerlendirme yaparken, %41,8'i tüm vatandaşlara ait olduğu, %4,5'i hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %1,5'i sivil toplum kuruluşlarına ait olduğu, %1,5'i ise dindar vatandaşlara ait olduğu şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Muhafazakâr (Dindar/İlmli) olarak tanımlayan kişilerden %25'i yoksullara yardım etme görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değerlendirme yaparken, %65,6'sı tüm vatandaşlara ait olduğu, %6,3'ü hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, %3,1'i ise sivil toplum kuruluşlarına ait olduğu, şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Verilen cevaplar siyasi kimliklere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Milliyetçi/Vatansever olarak tanımlayan kişilerden %18,2'si yoksullara yardım etme

görevinin devlete (hükümet, valilik, belediyeler) ait olduğu şeklinde bir değerlendirme yaparken, %59,1'i tüm vatandaşlara ait olduğu, %16,7'si hali vakti yerinde vatandaşlara ait olduğu, şeklinde değerlendirme yapmışlardır.

Sonuç itibariyle, “Kişilerin siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki vardır.”

Beşinci hipotez olarak kişilerin demografik özellikleriyle bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmış ve buna bağlı olarak iki adet alt hipotez kurulmuştur.

H₅: Kişilerin demografik özellikleriyle yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.

H_{5A}: Kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.

H_{5B}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 17’de kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 17. Kişilerin Eğitim Durumları İle Yaptıkları Bağış ve Yardımları Belirlerken Dini Vecibeleri Dikkate Alıp Almamaları Arasındaki Bir İlişki Durumu

H_{5A}: Kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.																
Ki-Kare = 13,030 Sd = 6 P = ,043	Okur-Yazar		İlköğretim		Ortaöğretim Lise		Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Evet	0	0,0	9	6,2	36	24,7	13	8,9	50	34,2	23	15,8	15	10,3	146	49,2
		0,0		50,0		43,9		43,3		46,7		57,5		83,3		
Hayır	2	1,3	9	6,0	46	30,5	17	11,3	57	37,7	17	11,3	3	2,0	151	50,8
		100,0		50,0		56,1		56,7		53,3		42,5		16,7		
Toplam	2	0,7	18	6,1	82	27,6	30	10,1	107	36,0	40	13,5	18	6,1	297	100,0

Tablo 17 incelendiğinde ankete katılan kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,043 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken P<0,05 değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{5C} hipotezi kabul edilmektedir.

Ankete katılan kişilerden %49,2'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %50,8'i bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade eden kişilerden, %24,7'sinin ortaöğretim mezunu olduğu görülmekteyken, %8,9'unun ön lisans mezunu olduğu, %34,2'sinin lisans mezunu olduğu, %15,8'nin yüksek lisans mezunu olduğu, %10,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade eden kişilerden, %30,5'inin ortaöğretim mezunu olduğu görülmekteyken, %11,3'ünün ön lisans mezunu olduğu, %37,7'sinin lisans mezunu olduğu, %11,3'ünün yüksek lisans mezunu olduğu, %2'sinin doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar eğitim durumlarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ortaöğretim mezunlarından %43,9'u bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıkları ifade ederken, %56,1'i ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar eğitim durumlarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ön lisans mezunlarından %43,3'ü bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıkları ifade ederken, %56,7'si ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar eğitim durumlarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, lisans mezunlarından %46,7'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıkları ifade ederken, %53,3'si ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar eğitim durumlarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, yüksek lisans mezunlarından %57,5'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıkları ifade ederken, %42,5'i ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, kişilerin eğitim durumları ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 18'te kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 18. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Yaptıkları Bağış ve Yardımları Belirlerken Dini Vecibeleri Dikkate Alıp Almamaları Arasındaki İlişki Durumu

H_{5B}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.																				
Ki-Kare = 35,174 Sd = 8 P = ,000	Atatürkçülük/ Cumhuriyetçi/ Kemalist		Muhafazakâr (Dindar/İlmli)		Ulusalçı		Milliyetçi Vatansever		Sosyal Demokrat		Demokrat		Liberal (Özgürlükçü/ Muhafazakar)		Sosyalist		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Evet	23	18,1	30	23,6	0	0,0	45	35,4	5	3,9	4	3,9	4	3,1	2	1,6	14	11,0	127	48,1
		28,7		68,2		0,0		61,6		33,3		33,3		28,6		50,0		51,9		
Hayır	57	41,6	14	10,2	3	2,2	28	20,4	10	7,3	0	0,0	10	7,3	2	1,5	13	9,5	137	51,9
		71,3		31,8		100,0		38,4		66,7		0,0		71,4		50,0		48,1		
Toplam	80	30,3	44	16,7	3	1,1	73	27,7	15	5,7	4	1,5	14	5,3	4	1,5	27	10,2	264	100,0

Tablo 18 incelendiğinde ankete katılan kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,000 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P < 0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{5F} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerden %48,1’i bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %51,9’u bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade eden kişilerden, %18,1'inin siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %23,6'sının muhafazakâr (dindar/ılımlı), %35,4'ünün Milliyetçi/Vatansever, %3,9'unun Sosyal Demokrat, %3,9'unun Demokrat, %3,1'inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr), %1,6'sının Sosyalist, %11'inin diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade eden kişilerden, %41,6'sının siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %10,2'sinin muhafazakâr (dindar/ılımlı), %2,2'sinin Ulusalıcı, %20,4'ünün Milliyetçi/Vatansever, %7,3'ünün Sosyal Demokrat, %7,3'ünün Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr), %1,5'sinin Sosyalist, %9,5'inin diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımlayanlardan %28,7'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %71,3'ü ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini muhafazakâr (dindar/ılımlı) olarak tanımlayanlardan %68,2'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %31,8'ü ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Milliyetçi/Vatansever olarak tanımlayanlardan %61,6'sı bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %38,4'ü ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Sosyal Demokrat olarak tanımlayanlardan %33,3'si bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %66,7'ü ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, kendilerini Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak tanımlayanlardan %28,6'sı bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade ederken, %71,4'ü ise bağış ve yardım yaparken dini vecibeleri dikkate almadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonuç itibarıyla, kişilerin siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki vardır.

Son hipotez yani altıncı hipotez olarak kişilerin demografik özellikleriyle sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmış ve buna bağlı olarak dört adet alt hipotez kurulmuştur.

H₆: Kişilerin demografik özellikleriyle sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

H_{6A}: Kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

H_{6B}: Kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

H_{6C}: Kişilerin gelir düzeyleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

H_{6D}: Kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 19’da kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 19. Kişilerin Cinsiyeti İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu

H_{6A}: Kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.						
Ki-Kare = 4,516 Sd = 1 P = ,034	Kadın		Erkek		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Evet	67	44,7 58,3	83	55,3 45,6	150	50,5
Hayır	48	32,7 41,7	99	67,3 54,4	147	49,5
Toplam	115	38,7	182	61,3	297	100,0

Tablo 19 incelendiğinde ankete katılan kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=,034$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{6A} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerden %50,5’i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %49,5’i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sokak dilencilerine para verdiklerini söyleyen kişilerden, %44,7’sinin kadın olduğu görülmekteyken, %55,3’ünün erkek olduğu görülmektedir. Sokak dilencilerine para vermediklerini söyleyen kişilerden, %32,7’sinin kadın olduğu görülmekteyken, %67,3’ünün erkek olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar cinsiyetlere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan kadınların %58,3’ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %41,7’si sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar cinsiyetlere göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan erkeklerin %45,6’sı sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %54,4’ü sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sonuç itibariyle, kişilerin cinsiyeti ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 20’de kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 20. Kişilerin Meslekleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu

H_{6B}: Kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.																
Ki-Kare = 15,978 Sd = 6 P = ,014	İşçi		Memur		İşveren/Esnaf		Çiftçi		Zanaatkâr		Yönetici		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Evet	31	20,7	48	32,0	21	14,0	4	2,7	1	0,7	3	2,0	42	28,0	150	51,2
		46,3		55,8		75,0		80,0		50,0		20,0		46,7		
Hayır	36	25,2	38	26,6	7	4,9	1	0,7	1	0,7	12	8,4	48	33,6	143	48,8
		53,7		44,2		25,0		20,0		20,0		80,0		53,3		
Toplam	67	22,9	86	29,4	28	9,6	5	1,7	2	0,7	15	5,1	15	5,1	90	293

Tablo 20 incelendiğinde ankete katılan kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin $P=,014$ olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P<0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{6B} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerden %51,2’si sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %48,8’i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sokak dilencilerine para verdiklerini söyleyen kişilerden, %20,7’sinin işçi olduğu görülmekteyken, %32’sinin memur, %14’ünün işveren/esnaf, %2,7’sinin çiftçi, %0,7’sinin zanaatkar, %2’sinin yönetici, %28’inin diğer meslek sahipleri olduğu görülmektedir. Sokak dilencilerine para vermediklerini söyleyen kişilerden, %25,2’sinin işçi olduğu görülmekteyken, %26,6’sının memur, %4,9’unun işveren/esnaf, %0,7’sinin çiftçi, %0,7’sinin zanaatkar, %8,4’ünün yönetici, %33,6’sının diğer meslek sahipleri olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar meslek gruplarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan işçilerden %46,3’ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %53,7’si sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar meslek gruplarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan memurlardan %55,8’i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %44,2’i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar meslek gruplarına göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan işveren/esnaflardan %75'i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %25'i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sonuç itibarıyla, kişilerin meslekleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 21'de kişilerin gelir düzeyleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 21. Kişilerin Gelir Düzeyleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu

H _{6C} : Kişilerin gelir düzeyleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.														
Ki-Kare = 9,998 Sd = 5 P = ,075	1000 TL ve Altı		1001-2000 TL		2001-3000 TL		3001-4000 TL		4001-5000 TL		5001 TL ve Üzeri		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
	10	6,7	29	19,5	31	20,8	28	18,8	17	11,4	34	22,8	149	51,2
		29,4		63,0		52,5		49,1		48,6		56,7		
Hayır	24	16,9	17	12,0	28	19,7	29	20,4	18	12,7	26	18,3	142	48,8
		70,6		37,0		47,5		50,9		51,4		43,3		
Toplam	34	11,7	46	15,8	59	20,3	57	19,6	35	12,0	60	20,6	291	100,0

Tablo 21 incelendiğinde ankete katılan kişilerin gelirleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,075 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin gelir ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken P<0,1 değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{6C} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerden %51,2'si sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %48,8'i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sokak dilencilerine para verdiklerini söyleyen kişilerden, %6,7'sinin 1000 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmekteyken, %19,5'inin 1001-2000 TL aralığında, %20,8'inin 2001-3000 TL aralığında, %18,8'inin 3001-4000TL aralığında, %11,4'ünün 4001-5000 TL aralığında, %22,8'inin ise 5000 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Sokak dilencilerine para vermediklerini söyleyen kişilerden, %16,9'unun 1000 TL ve altı gelire sahip olduğu görülmekteyken, %12'sinin 1001-2000 TL aralığında, %19,7'sinin 2001-3000 TL aralığında, %20,4'ünün 3001-4000 TL aralığında, %12,7'sinin 4001-5000TL aralığında, %18,3'ünün ise 5000 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 1000 TL ve altı geliri olan kişilerden, %29,4'ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %70,6'sı sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 1001-2000 TL aralığında geliri olan kişilerden, %63'ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %37'si sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 2001-3000 TL aralığında geliri olan kişilerden, %52,5'u sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %47,5'u sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 3001-4000 TL aralığında geliri olan kişilerden, %49,1'i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %50,9'u sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 4001-5000 TL aralığında geliri olan kişilerden, %48,6'i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %51,4'u sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar gelir düzeylerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan 5001 TL ve üzerinde aralığında geliri olan kişilerden, %56,7'i sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %43,3'ü sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sonuç itibariyle, kişilerin gelirleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

Aşağıda Tablo 22'de kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasındaki ilişki durumuna ait bulgular gösterilmiştir.

Tablo 22. Kişilerin Siyasi Kimlikleri İle Sokak Dilencilerine Para Verme Durumları Arasındaki İlişki Durumu

H _{6D} : Kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.																				
Ki-Kare = 28,713 Sd = 8 P = ,000	Atatürkçülük/ Cumhuriyetçi/ Kemalist		Muhafazakâr (Dindar/İlmli)		Ulusalcı		Milliyetçi Vatansever		Sosyal Demokrat		Demokrat		Liberal (Özgürlükçü/ Muhafazakar)		Sosyalist		Diğer		Toplam	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Evet	34	26,8	27	21,3	3	2,4	40	31,5	3	2,4	4	3,1	9	7,1	0	0,0	7	5,5	127	48,1
		42,0		61,4		100,0		55,6		20,0		100,0		64,3		0,0		25,9		
Hayır	47	34,3	17	12,4	0	0,0	32	23,4	12	8,8	0	0,0	5	3,6	4	2,9	20	14,6	137	51,9
		58,0		38,6		0,0		44,4		80,0		0,0		35,7		100,0		74,1		
Toplam	81	30,7	44	16,7	3	1,1	72	27,3	15	5,7	4	1,5	14	5,3	4	1,5	27	10,2	264	100,0

Tablo 22 incelendiğinde ankete katılan kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığını araştıran ki kare testi ile elde edilen anlamlılık değerinin P=,000 olduğu görülmüştür. Bu değer, “Kişilerin siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.” varsayımı doğrulaması için gereken $P < 0,05$ değerinden düşüktür. Bu nedenle istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta ve H_{6D} hipotezi kabul edilmektedir. Ankete katılan kişilerden %48,1’si sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %51,9’u sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sokak dilencilerine para verdiklerini söyleyen kişilerden, %26,8’inin siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %21,3’ünün muhafazakâr (dindar/ılımlı), %2,4’ünün Ulusalcı, %31,5’inin Milliyetçi/Vatansever, %2,4’ünün Sosyal Demokrat, %3,1’inin Demokrat, %7,1’inin Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr), %5,5’inin diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Sokak dilencilerine para vermediklerini söyleyen kişilerden, %34,3'ünün siyasi kimlik olarak kendilerini Atatürkçü/Cumhuriyetçi/Kemalist olarak tanımladıkları görülmekteyken, %12,4'ünün muhafazakâr (dindar/ılımlı), %23,4'ünün Milliyetçi/Vatansever, %8,8'inin Sosyal Demokrat, %3,6'sının Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr), %2,9'unun Sosyalist, %14,6'sının diğer siyasi kimliklere sahip kişiler olarak tanımladıkları görülmektedir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan ve kendilerini muhafazakâr (dindar/ılımlı) olarak tanımladıkları görülen kişilerden, %61,4'ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %38,6'i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan ve kendilerini Milliyetçi/Vatansever olarak tanımladıkları görülen kişilerden, %55,6'sı sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %44,4'i sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan ve kendilerini Sosyal Demokrat olarak tanımladıkları görülen kişilerden, %20'si sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %80'si sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Verilen cevaplar siyasi kimliklerine göre kendi içerisinde değerlendirildiğinde, ankete katılan ve kendilerini Liberal (Özgürlükçü/Muhafazakâr) olarak tanımladıkları görülen kişilerden, %64,3'ü sokak dilencilerine para verdiklerini söylerken, %35,7'si sokak dilencilerine para vermediklerini söylemişlerdir.

Sonuç itibarıyla, kişilerin gelirleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sivil toplum, demokratik toplumların yönetim sürecinde aktif rol oynayan en önemli sivil inisiyatifidir. Bu çalışmada, toplumun sosyal yapısı içerisinde karşılaşılan sorunlara çözüm üretmek üzere organize olan ve oldukça geniş bir çalışma alanına sahip olan sivil toplum kuruluşlarının toplumda gelirin adil paylaşımına yönelik çalışmaları, kurumsal ve bireysel hayırseverlik faaliyetlerine katkıları ve insanların bu kuruluşlarla ilgili algıları incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Bandırma ilçesinde yaşayan insanların, vakıflar, dernekler gibi sivil toplum kuruluşlarına ve bu kuruluşların faaliyetlerine bakışlarını değerlendirmek, bağış yapma tercihlerini saptamak üzere bu kişiler ile anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmada, kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven, daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki, ülkemiz politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri, yoksullara yardımın kimin görevi olduğu, yapılan bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almadıkları ve sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığı ile ilgili hipotezler kurulmuştur. Daha sonra ankete katılanların verdikleri cevapların rakamsal ve yüzdesel dağılımlarını inceleyen frekans analizi yapılmış, ardından değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen ki kare analiz yöntemi uygulanmıştır. Sonuç olarak elde edilen veriler, konu ile ilgili daha önce yapılan çalışmalardan elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

Kişilerin demografik özellikleriyle insanlara olan güven arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek için kurulan H1 hipotezinde kişilerin cinsiyet, meslek, gelir düzeyleri ve siyasi kimlikleri ile insanlara olan güven arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bandırma ilçesindeki örneklemde kişiler arası güven çok düşüktür, katılımcıların ancak %11,9'u çoğu insana güvenilebilir olduğunu düşünmektedir.

Ekonominin makro göstergelerdeki olumlu durumu, insanların iş kaygısı olmaksızın yaşayabildikleri bir ortamda bulunmaları gibi unsurlar da bireysel bağış ve yardımlar konusunda daha istekli olmalarını beraberinde getiren etkenlerdir. Bu bağlamda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) birlikte hazırladıkları tüketici güven endeksi, vatandaşların ekonomiye bakışları açısından önemli bir parametre olarak bilinmektedir. Bu noktada 2015 – 2019 yıllarını kapsayan tüketici güven endeksi incelendiğinde, güven endeksi sırasıyla, 2015 yılında %66,3; 2016 yılında %69,5; 2017 yılında %68,6; 2018 yılında %67,0; 2019 yılının ilk yarısı için %58,9 olarak hesaplanmıştır. 2015-2018 yılları ortalaması %67,8 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla 2019 yılındaki tüketici güven endeksi %9,2 daha düşük olarak hesaplanmıştır.

Türkiye'de son yıllarda yapılan çalışmaların çoğunda görüldüğü gibi bu çalışmada da bireylerin kendi yakın akraba çevreleri, hemşerileri gibi birincil derecede yakınlığı olan kişiler dışında güven duyguları çok düşük düzeydedir. Kişilerin tanımadıkları insanlara olan güven düzeyinin düşük olduğu toplumlarda da sivil toplum ve hayırseverlik faaliyetlerine katılım ile bu faaliyetlere destek verme yönünde bireylerin isteksiz olmaları doğal bir sonuçtur.

Kişilerin demografik özellikleriyle daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek için kurulan H2 hipotezinde, kişilerin eğitim ve gelir düzeyleri ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etki arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. H2 hipotezi daha iyi bir toplum oluşturulması için sorunların çözümünde vatandaş olarak ne kadar etkilerinin olabilecekleri, yine bu sorunların çözümünde kurum olarak STK'ların ne kadar etkili olabilecekleri ile ilgili genç ve orta yaş grubunun bakış açılarını göstermiştir. Ankete katılanların eğitim düzeyi yükseldikçe ve gelirlerinin artması ile daha iyi bir toplum için mevcut sorunlarının çözümünde bireysel etkilerinin daha fazla olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilerin demografik özellikleriyle ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemek için kurulan H3 hipotezinde, kişilerin yaş, eğitim durumu, meslek, gelir düzeyleri ve siyasi kimlikleri ile ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarına dair düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda, 18-27 yaş grubu %23, 28-37 yaş grubu %27, 38-47 yaş grubu %26 ve 48-57 yaş grubunun %31'i ülke politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduğunu göstermiştir. Bu durum yaş arttıkça sivil toplum kuruluşlarının etkilerinin daha fazla olduğu sonucunu vermektedir.

Eğitim durumu incelendiğinde lisans mezunları %17, yüksek lisans mezunları %22,5 ve doktora mezunları %27,8 sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarını ifade etmiş ve eğitim seviyesinin arttıkça daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde bireysel etkinin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kişilerin meslekleri açısından değerlendirildiğinde işçiler %30, memur %24 ve esnaf %49 olarak görülmektedir. Bu durum sabit gelirli olmayan esnaf ve işveren grubuna dâhil olan kişilerin işçi, memur gibi sabit gelirli olan kişilere göre ülke politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının daha etkili olduklarını düşünmektedirler. Gelir düzeyleri incelendiğinde 1001 TL- 2000 TL aralığında olan kişilerin %49,3 ve siyasi kimlikleri incelendiğinde milliyetçi vatansever %68,9 ülke politikalarının belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkili olduklarını ifade etmiştir.

Kişilerin demografik özellikleriyle yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında bir ilişki olup olmadığını inceleyen H4 hipotezinde, kişilerin gelir düzeyleri ve siyasi kimlikleri ile yoksullara yardımın kimin görevi olduğu konusu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genel sosyal ve ekonomik durum gerilemiş gibi görünse de Bandırma ilçesinde yoksullara yardımın kimin görevi olduğuna dair algı %53 ile tüm vatandaşların, %33 ile devletin görevi olduğu görülmüştür. TÜSEV çalışmasında ise 2015 yılı itibarıyla yoksullara yardımın %19 ile tüm vatandaşların, %44 ile devletin görevi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 2015 yılıyla kıyaslandığında, yoksullara yardım görevinin tüm vatandaşlara ait olduğu algısı TÜSEV'in çalışmasına göre %34 daha yüksek çıkmıştır. Bu yardımın devletin görevi olduğu algısı ise %9 daha düşük çıkmıştır. Dolayısıyla, Bandırma ilçesinde ikamet eden vatandaşların, yoksullara yardım konusunun tüm vatandaşların görevi olduğu noktasında daha duyarlı bir yaklaşım sergiledikleri

görülmüştür. Ayrıca yoksullara yardım etme görevinin tüm vatandaşlara ait olduğunu ifade eden kişilerden %33,3 oran ile kendilerini milliyetçi hayırsever olarak kabul etmektedir.

Kişilerin demografik özellikleriyle yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında bir ilişki olup olmadığını inceleyen H5 hipotezinde, kişilerin eğitim durumları ve siyasi kimlikleri ile yaptıkları bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate alıp almamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağış ve yardımları belirlerken dini vecibeleri dikkate aldıklarını ifade eden kişilerin eğitim durumlarını incelendiğinde en fazla %34,2 lisans mezunları ve siyasi kimlikleri incelendiğinde ise en fazla %35,4 ile milliyetçi vatanseverler dikkate aldıklarını ifade etmişlerdir.

Kişilerin demografik özellikleriyle sokak dilencilerine para verme durumları arasında bir ilişki olup olmadığını inceleyen H6 hipotezinde, kişilerin cinsiyet, meslek, gelir düzeyi ve siyasi kimlikleri ile sokak dilencilerine para verme durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcılardan son bir yıl içerisinde dini vecibeler gereği yardım yapanların %76'sı fitre, %50'si zekât vermiş %48'i ise kurban kesmişlerdir. Bu yardımları yapmaya maddi durumunun müsait olmadığını söyleyenlerin oranı %4 ile %13 arasında değişmektedir. 2015 yılında TÜSEV tarafından Türkiye genelinde yapılan çalışmada ise fitre verenler %68 iken zekât verenler %28 ve kurban kesenler %43 oranında çıkmıştır. Bu yardımları yapmaya maddi durumunun müsait olmadığını söyleyenlerin oranı %10 ile %30 arasında değişmektedir. Dolayısıyla 2015 Türkiye geneline yönelik çalışmaya kıyasla Bandırma ilçesi özelindeki katılımcıların bu yardımları yapmaya maddi durumlarının müsait olmadığını söyleyenlerin oranında 9 ile 17 oran aralığında ciddi bir düşüş söz konusudur.

Çalışmada, ankete katılan katılımcıların büyük çoğunluğunu (%86) genç ve orta yaş grubu oluşturduğundan bu çalışma, aynı zamanda genç ve orta yaş grubunun toplumsal sorunlara sivil toplum ve hayırseverlik tutumları açısından nasıl baktığını saptamıştır. Çalışma, bireylerin aile, akrabalık ve hemşerilik ilişkileri dışında birbirlerine olan güven duygularının derecelerini ölçmek suretiyle, kişi ve kurumlar arası güvene dayalı ilişkilerin ekonomik açıdan incelenmesi olarak tanımlanan, örneklem içindeki sosyal sermaye boyutunu da ortaya koymuştur. Kişilerin tanımadıkları insanlara olan güven düzeyinin düşük olduğu toplumlarda sosyal sermaye eksikliği meydana gelmektedir. Ülke çapında yapılan farklı çalışmalarda da tespit edildiği gibi bu çalışmada da bireylerin birbirlerine olan güven duyguları düşük bir düzeydedir. Sosyal sermaye eksikliği olan toplumlarda sivil toplum ve hayırseverlik faaliyetlerine katılım ile bu faaliyetlere destek verme yönünde bireylerin isteksiz olmaları doğal bir sonuçtur.

Eğitim sistemi içerisine sosyal sermaye eksikliğini gidermek üzere hazırlanmış programlar dahil edilmediği sürece, kısa vadede bu konuya çözüm üretmek mümkün değildir. Yapısal birçok eksikliklere rağmen son dönemde eğitim düzeyinin geçtiğimiz dönemlere kıyasla gelişmeye başlaması önemli bir kazanım olarak kabul edilebilir. Geçmişe kıyasla bir diğer önemli gelişme de gelir düzeyindeki artış konusunda olup, son dönemde gelir dağılımındaki adaletsizliğin iyileşme yolunda olduğu gözlenmektedir.

Sosyal sermaye oluşumuna olumsuz yönde etki eden etnik gruplar arasındaki çatışmalar Türkiye gibi birçok etnik unsuru bünyesinde barındıran ülkeler açısından büyük bir dezavantajdır. Türkiye’de bu tür olumsuz gelişmeler geçmişte farklı etnik gruplar arasında yaşandığı gibi günümüzde de yaşanmaktadır. Toplumsal gerilimleri artırıcı yöndeki bu tür çatışmalar sosyal sermaye birikimine olumsuz yönde etki ederken, sivil toplum faaliyetlerine katılım ve faaliyetlere verilen desteklerin azalmasına sebebiyet vermektedir.

Çalışmanın yapıldığı zaman dilimi düşünüldüğünde gerek Suriyeli mültecilerle ilgili izlenen politikaların gerek terörle etkin mücadele faaliyetlerinin ve gerekse sivil toplum kuruluşu görüntüsü altında eğitim kültür vb. alanlarda uzun yıllar faaliyet gösteren ve insanların dini duygularını sömürerek yardımlar toplayan grupların sosyal sermaye birikimi ve kullanımına etkileri de çalışma bulgularına yansımıştır. Ülkelerin ekonomik şartlarının da hayırseverlik tutum ve davranışlarında etkili olması kaçınılmazdır.

Sonuç itibariyle 2019 yılı itibariyle Bandırma ilçesinde hayırseverlik faaliyetleri açısından olumlu bir profil çizilememektedir. Türkiye’de insanların güven düzeyleri birinci dereceden yakın çevreleri ile sınırlı olup, tanımadıkları insanlara karşı güven duyguları çok düşük bir düzeydedir. Ülkedeki sosyal sermaye eksikliği ve birbirlerine olan güven duygusunun düşüklüğü bu olumsuz görünümü de beraberinde getirmektedir. Bu güven duygusu daha önce yapılan çalışmalara kıyasla daha iyiye doğru düzelme gösteren bir yapıda değildir. Daha önce yapılan çalışmalara kıyasla dini vecibeler gereği yapılan hayırsever davranışların maddi olanaksızlıklar nedeniyle bütün topluma yaygın bir görüntü arz etmemesi de dikkate değer bir olgudur.

Bandırma’da yaşayan katılımcıların son bir yılda STK’lara yaptığı bağış ve yardımlar doğrudan yaptığı bağış ve yardımlara kıyasla çok düşük düzeyde gerçekleşmiştir. STK’ların potansiyel bağışçıların tutum ve davranışlarını olumlu yönde etkileyecek şekilde şeffaf bir görüntü arz ettiklerini söylemek de mümkün değildir. Katılımcıların, bağış yaptıkları kurumlardan faaliyetlerine dair rapor aldıklarını ifade edenlerin oranı ancak %28 olarak görülmektedir. Dolayısıyla STK’ların toplumda kendilerine destek sağlayacak bir kitle oluşturmak üzere yapmış olduğu faaliyetleri temellendirecek, etki ve geri dönüşlerini raporlayıp kamuoyu ile paylaşacak ve daha sonra yapmayı planladıkları işlerle ilgili destek talep edebilecek bir organizasyon ile hareket etmedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bu durum da sosyal sermaye eksikliğinin yaşandığı ekonomik anlamda insanların rahat yaşam koşullarına sahip olmadığı bir ortamda sivil toplum faaliyetlerinin gelişmesine ve istenen etkinlik düzeyine ulaştırılmasına olanak vermemektedir. Bu olumsuzların yanı sıra çalışmada STK’ların etkin görülme oranı, önceki çalışmalara kıyasla ciddi artış göstermiştir. Bu bağlamda, STK’ların etkinliği artmaya başladığı görülürken, genel olarak STK’lara olan güven ise 10 üzerinden 6,6 oranında kalmış ve daha önce yapılan çalışmalarla neredeyse aynı oranda çıkmıştır. Katılımcıların ifadelerinde 5 yıl önceye kıyasla STK’ların çok daha etkin olduğu görülürken, STK’lara olan güven düzeyinde pek bir değişme görülmemektedir. Bu bağlamda STK’lar tarafından şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanmasına yönelik ciddi bir çalışma yapılması sivil toplumun etkinliğinin yanında güvenirliliğinin de artırılabilirliğinin önemli

bir göstergesi olduğunu ifade edebiliriz. Ayrıca bu çalışma sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlik algılarına yönelik yapılacak olan çalışmalara kılavuz bir örnek özelliği taşıması açısından da çalışmanın literatüre ve topluma katkısı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abay, A.R. (2004). Sivil Toplum ve Demokrasi Bağlamında Sivil Dayanışma ve Sivil Toplum Örgütleri. *Osmangazi Ün. İİBF Kongre Bildirileri*:Eskişehir.
- Ahmad, F. (1995). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Hil Yay.
- Akat, M. (1979). *Çoğulcu Demokrasilerde Siyasal İktidar ve Baskı Grupları*, İstanbul Yay.
- Akatay, A., Harman, S. (2014). *Sivil Toplum Kuruluşları, Yönetim, Yönetişim ve Gönüllülük*. Ekin Basım Yay.
- Akbulut, D. (2011). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Kurumsal İtibar Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Akça, G. (2004). Âhilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (14). (209-219).
- Aksoy, F. (2018) *Sivil Toplum Kuruluşlarında Kurumsal İtibar Yönetimi: Farklı Alanlarda Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Aktan, C. C., Dinleyici, D. (2006). Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama. *Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası*. Ankara :Seçkin Yay.
- Alakavuklar, O.N., Kılıçaslan, S., Öztürk, E.B. (2009). Türkiye'de Hayırseverlikten Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Geçiş: Bir Kurumsal Değişim Öyküsü. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 9(2). (103-143).
- Aldemir, M.C. (1985) *Örgütler Ve Yönetimi, Makro Bir Yaklaşım*. İzmir: Bilgehan Yay.
- Alkan, M.Ö. (1998a). Sivil Toplum Kuruluşlarının Hukuksal Çerçevesi 1839-1945. (Der.Yücekök, A., Turan, N.İ.). *Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Alkan, M.Ö. (1998b). 1856 - 1945 İstanbul'da Sivil Toplum Örgütlenmelerinin Gelişimi (Devlet- Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi. (Der.Yücekök, A., Turan, N.İ.). *Tanzimattan Günümüze İstanbul'da STK'lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Altan, Ö.Z. (2008). *Sosyal Politika*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yay.
- Altun, A.B. (2019). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Yenilikçiliğin Marka İmajına Etkisi: Tekstil Sektöründe Görgül Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Amos, J., Orly, M. (1982). Empirical Analysis of Motives Underlying Individual Contributions to Charity. *Atlantic Economic Journal*. 10(4). (45-52).

- Anheier, H.K. (2005). *Nonprofit Organizations: Theory, Management, Policy*, Routledge Taylor & Francis Group:New York
- Arslan, A. (2010). Türkiye'nin Siyasi ve Toplumsal Modernleşme Sürecinde Ordu ve Askeri Elitler. *T.C. Atatürk Üniversitesi, Atatürk Dergisi*, 3(4). (163-181).
- Arslan, E. (2015). *Bireysel Hayırseverlik: Antalya İlinde Hayırsever Kişilerin Özellikleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Arts, B. (2004). The Global-Local Nexus: NGOs and The Articulation of Scale. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*. 95(5).
- Aslan, E.H. (2013). *Türkler'de İş Ahlakı ve Geçmişten Günümüze Ahilik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aslan, S. (2010) Sivil Toplum ve Demokrasi, Süleyman Demirel Üniversitesi *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2). (357-374).
- Atkinson, R., Messing, J. (2008). *Sürdürülebilirlik İçin Planlama: STK'ların Kendi Kendini Finanse Etme Girişimleri Nasıl Desteklenir?* (Çev.:Gülsima Baysal). Ankara:Bölgesel Çevre Merkezi Yay.
- Aydede, C. (2007). *Yükselen Trend Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: MediaCat Kitapları:
- Balıkçioğlu, B. ve Karacaoğlu, K. (2007). Sosyal Bir Ürün Olarak Topluma Pazarlanan Hayırseverlik: Stratejik Hayırseverlik. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 9(2). (121-141).
- Başpınar, T. (2015). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Üye- Örgüt- Çevre Eklemlenme Sorunları ve Çözümlerine İlişkin İzmir İşadamları Dernekleri Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.
- Bauman, Z. (2001). The ethical challenge of globalization. *New Perspectives Quarterly*. 18(4).(4-9).
- Baylosis, R.G. (2001). *STÖ'ler Kalkınmanın İşbirlikçileri mi, Yeni Sömürgeciliğin Araçları mı? Asyalı Bir Bakış Açısı, Sivil Toplum Örgütleri Neoliberalizmin Araçları mı Halkla Dayalı Alternatifler mi?*. Demokrasi Kitaplığı
- Bayraktaroğlu, G., İlter, B ve Tanyeri, M. (2009). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Pazarlamada Yeni bir Paradigmaya Doğru*. İstanbul: Literatür Yay.
- Bayyığıt, M. (2001). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurulu Olarak Vakıflar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11. (59-66).
- Bekkers R. A. ve Wiepking P. (2011). Literature Review of Empirical Studies of Philanthropy: Eight Mechanisms that Drive Charitable Giving A Literature Review of Empirical Studies of Philanthropy: Eight Mechanisms that Drive

Charitable Giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 40(5). (924-973).

Berkes, N. (2002). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.

Bikmen, F., Meydanoğlu, Z. (2006). *Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı Sivil Toplum ve Hayırseverlik Araştırmaları 2004-2006 Araştırma Bulguları ve Çözüm Önerileri*. TÜSEV Yay.

Boran, T.G. (2011). *Türkiye’den Uygulama Örnekleriyle Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: Beta Yay.

Bozan, M. (2016). Bir Yumuşak Güç: Hayırseverlik. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*. 7(14). (407-426).

Brainard, L.A.; Patricia D.S. (2004). Toward Nonprofit Organization Reform in the Voluntary Spirit: Lessons From the Internet. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 33(3).

Bryant, C.G.A. (1993). Social Self-Organization, Civility and Sociology. *British Journal of Sociology*. 44(3). (399).

Bumin, K. (1981). *Sivil Toplum ve Devlet: Kuramlar-Deneyler Arayışlar*. İstanbul: Yazko Yay.

Büyükboyacı Y. (1986). Türk Esnafının Sosyal Yapısı ve Sosyal Değişme Temayülleri. *Sosyoloji Konferansları*. 21(159-170).

Büyükdüvenci, S. (2002). Değerin değeri üzerine. (Editör: S. Yalçın). *Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Vadi Yay.

Carroll, A.B. (1979). A Three-dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. *Academy of Management Review*. 4 (497-505).

Ceylan, K. (2013). *Ahilik Türk-İslam Medeniyetinde Dünyevi ve Uhrevi Sistem*. Ankara: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yay.

Cılızoğlu, G.Y., Karagöz, E.Ö. (2007). *Sivil Toplum Örgütlerinin Kamuoyu Oluşturma Süreci: Petrol-İş Sendikası Kampanya Analizi*. İstanbul: Ful Ajans

Cipolla, C. 1980. *Before the Industrial Revolution: European Society and Economy, 1000-1700*. New York: Norton Press.

Courtney, R. (2002). *Strategic Management for Voluntary Nonprofit Organizations*, Routledge Taylor & Francis Group: London.

Çabuk, D. (2015). *Sivil Toplum Kuruluşlarının İtibarı: Türkiye’ye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.

Çağatay, N. (1989). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

Çağatay, N. (1994). *Türk Vakıflarının Özellikleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

- Çaha, Ö. (2000). *Aşkın Devletten Sivil Topluma*. İstanbul: Gendaş Kültür Yay.
- Çaha, Ö., Çaylak, A., Tutar, H. (2013). *TR42 Bölgesi Sivil Toplum Kuruluşları*. Ankara: Serka Kalkınma Ajansı Yay.
- Çalım, O. (2018). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelecek Vizyonunda Stratejik İş Birliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karabük.
- Çillililer, Y. (2014). "Demokratikleşme Bağlamında Sivil Toplum Normları", *Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi Eskişehir*, (2-4).
- Çizakça, M. (2006). *A History of Philanthropic Foundations :The Islamic World From The Seventh Century to The Present*. Boğaziçi University, Press.
- Çizakça, M. (2006). *Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları, içinde Rana Zincir ve Filiz Bikmen, (ed.), Türkiye’de Hayırseverlik: Vatandaşlar, Vakıflar ve Sosyal Adalet*. İstanbul:TÜSEV Yay.
- Dağdöğen, M.A. (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Siyasi Yaşamı ve Demokrasiyi Geliştirmesi Üzerindeki Etkileri: Elazığ Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bingöl.
- Deacon, B. (2007). *Global Social Policy&Governance*. Sage Publication:California
- Deguilhem, R. (2002). The Wakf in the Ottoman Empire. *The Encyclopaedia of Islam*. XI,W- Z, Leiden;Bril.
- Demir, B. (2013). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebe. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2(3). (225-233).
- Denli, M. (2018). *Sivil Toplum Kavramı Bağlamında Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları: TÜSİAD Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Diamond, J. (2007). Civic Organisations and Local Governance, in Purdue Derrick, (ed.), *Civil Societies and Social Movements: Potentials and Problems*, Routledge Taylor & Francis Group: New York.
- Dilik, S. (1988). Sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 43(1). (41-80).
- Doğan, İ. (2007). Türkiye’de Çok Partili Dönemde Sivil Toplumun Gelişimi (1945-2000), *Kamu Hukuku Arşivi (KHUKA)*, 10(2).
- Duman, F. (2007). *Sivil Toplum*, Editör: Türköne, Mümtazer, Siyaset. (7. Baskı, 363-364). Ankara: Lotus Yayınevi.
- Duri, A. (1991). *İslam İktisat Tarihine Giriş*, (Çev.: Sabri Orman). İstanbul: Endülüs Yay.
- Ekinci, Y. (2008). *Ahilik*. Ankara: Özgün Matbaacılık Yay.

- Emini, F. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(4). (43-56).
- Engiz, S.(2013). Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Yeni Faaliyet Alanı Olarak Sosyal Medya. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, M. (1998). Sivil Toplum: Bir Kavramın Anatomisi. *Liberal Düşünce Dergisi*. (10-11).
- Ergür, E.E. (2006). Sivil Toplum Kuruluşları ve Kültürel Etkinlikleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Erşahin, S. (2003). Vakıf Düşüncesini Doğuran Dinamikler Üzerine. *İslami Araştırmalar Dergisi*. 16(2). (322-335).
- Esen, A. Koç, T., Çakır, M.Y. (2014). İslam Ekonomisinin Temelleri. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Yay.
- Evren, B. (1999). *Osmanlı Esnafı*. İstanbul: Doğan Kitapçılık Yay.
- Fukuyama F. (2005). *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*, 3. Baskı, (Çev.:Ahmet Buğdaycı). İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Galle, B. (2010). Keep Charity Charitable. *Texas Law Review*. 88(6).
- GHA Report (2015), Global Humanitarian Assistance Report, <http://www.globalhumanitarianassistance.org/report/gha-report>. Erişim tarihi:18 Ocak 2019.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Çev.:Hüseyin Özel ve Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yay.
- Goddard, T. (2004). Can Corporate Sector Philanthropy be Include in a New Vision for Community Health Programs?. *Australian Occupational Therapy Journal*. 51(106-109).
- Gory, D.E. (2008), *State Control Over NGOs That Are Not Financially Dependent on the State*, Dissertation of PhD., George Mason University of Fairfax VA.
- Gönel, A.H. (1998). *Önde Gelen STK’lar*, İstanbul:Türkiye Ekonomik ve Sosyal Tarih Vakfı Yay.
- Gözübüyük Tamer, M.(2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1). (91-92).
- Gray, R., Bebbington, J., Collison, D. (2006). NGOs, Civil Society and Accountability: Making the People Accountable to Capital, Accounting, *Auditing & Accountability Journal*. 19(3).
- Grigsby, D., Stahl, W., Michael J. (1997). Strategic Management: Total Quality and Global Competition, *London: Blackwell Publication*.

- Guay, T., Jonathan P. D., Sinclair, G. (2004). Non-governmental Organizations, Shareholder Activism, and Socially Responsible Investments: Ethical, Strategic, and Governance Implications. *Journal of Business Ethics*. 52.
- Güder, N. (2004). *Sivil Toplumcunun El Kitabı*. Ankara. <http://preparecenter.org/siviltoplumcununelkitabı.pdf>. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018.
- Güvercin, C.H. (2004). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 57(2). (89-95).
- Heins, V. (2008). *Nongovernmental Organizations in International Society*, Palgrave Macmillan: New York.
- Heywood, A. (2007). *Siyaset*, (Çev.: Bekir Berat Özipek vd.). Ankara: Adres Yay.
- Hirai, Y. (2007). Japon Perspektifinden Türkiye’de Sivil Toplumun Yapısı: Sivil Toplum Araştırmaları Çerçevesinde Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Ana Hatları ve Faaliyetleri. *Uluslararası Hukuk ve Politika*. 3(9).
- Hofstede, G. (1980). *Cultures and Organizations*. McGraw-Hill Book Company Press.
- Işıklı, A. (1990). *Sendikacılık ve Siyaset*, 4. Basım, Ankara: İmge Yay.
- Kabağağaç, S., Alova, E. (1995). *Civil/Civilis. Latince/Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sosyal Yay.
- Kabasakal, M. (2008). Sivil Toplum ve Demokrasi Denetçi Yeterlilik Tezi. T.C.İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Kahraman, H.B. (2002). Post-Fenomenolojik Devlet Tasavvuru Hegelci ve Arendçi Kısıtlamalar ve Yeni Bir Sivil Toplum İnşa Olanağı. *Yeni Devlet yeni Siyaset, Doğu-Batı Dergisi*, 21(45-60).
- Kahveci, C. (2016). *Vekâlet Teorisinin Genel Geçerliği Tartışması: Filantropi Fenomeni Ve Kâr Amacı Gütmeyen Organizasyonlarda Kaynak Sahiplerinin İzleme Davranışındaki Farklılaşma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kal’a A. (1995). *Esnaf*. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Divantaş Diyanet Vakfı Yay.
- Kalaycıoğlu, E. (1997). *Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset, Küreselleşme Sivil Toplum ve İslam*, Ankara: Vadi Yayıncılık, (s.111-135)
- Kalaycıoğlu, E. (2002). State and Civil Society in Turkey: Democracy, Development and Protest, in Sajoo Aryn B., (ed.) (2002), *Civil Society in the Muslim World: Contemporary Perspectives*. London I.B.Tauris Publishers.
- Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A.Y. (1995). Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Siyasal Değişme”, *Türk Siyasal Hayatı: Değişim ve Süreklilik*, İstanbul: Der Yayınları (s.23-43).

- Kaldor, M. (2003). *Civil Society and Accountability. Journal of Human Development*. 4(1). (5-27).
- Karaman, H.G., Erdoğan, Ç. (2016). Türkiye’deki Eğitim Sendikalarına Yönelik Bir İnceleme: Amaçlar, Beklentiler ve Sorunlar. *Sakarya University Journal of Education*. 6(2). (123-140).
- Kart, M. (2017). *Değerler Eğitiminde Bir Model Olarak Ahilik*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırşehir.
- Keane, J. (2004). *Sivil Toplum ve Devlet: Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar*. (Çev.: Levent Kökler, Ahmet Çiğdem vd.). Ankara:Yedi Kat Yay.
- Kılıçalp, S. (2013). *Bireysel Bağışçılar için Rehber ve İlham Veren Bağışçı Öyküleri*. İstanbul: TÜSEV Yay.
- Kisil, M. (2007). Brazil, in, Anheier Helmut K., Adele Simmons, David Winder, *Innovation in Strategic Philanthropy Local and Global Perspectives*, Springer Science&Business Media:New York.
- Koç, Y.(1998). *Sendikacılık Tarihi*. Ankara: Türk-İş EğitimYay.
- Korkmaz, E.S. (2005). *Tarihsel Süreç İçerisinde Osmanlı Esnaf Loncaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kütahya.
- Kotler, P., Lee, N. (2005). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Köksal, M. (2000). *Ahilik Kültürünün Dünü ve Bugünü*. Ankara: Poyraz Matbaası Yay.
- Kuçuradi, I. (1998). *Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları*. (1.Baskı, 24-25). İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Kuran, T. (1999). *Osmanlı Lonca Teşkilatı Üzerinde İslami Etkiler*. İstanbul: Osmanlı Yeni Türkiye Yay.
- Kuran, T. (2002). *İslam'ın Ekonomik Yüzleri*. İstanbul: İletişim Yay.
- Küçük, E. (2005). *Roma Hukukunda Augustus Zamanına Kadar Derneklerin Hukuki Durumu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Küçükkalay, M. (1997). Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2). (51-68).
- Küçükömer, İ. (1994). *Bütün Esreleri-3:Sivil Toplum Yazıları*. 1.Basım. İstanbul:Bağlam Yay.
- Lantos, G.P. (2001). The Boundaries of Strategic Corporate Soical Responsibility. *Journal of Consumer Marketing*. 18(7). (595-630).

- Lencucha, A. (2009). *Canadian Non-Governmental Organizations and The Framework Convention On Tobacco Control: A Theory Of Institutional*, Thesis of PhD, University of Western Ontario, Canada.
- Lewis, D. (2001). *The Management of Non-Governmental Development Organizations: An Introduction*. London, UK: Routledge.
- Lewis, H. (2007). *International NGO Capacity Building Programs in Benin and Burundi*, Dissertation of PhD, Walden University:USA
- Makal, A. (1997). *Osmanlı İmparatorluğunda Çalışma İlişkileri:1850-1920*. Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Makal, A. (2016). *Çalışma ilişkileri tarihi*. (Ed. Makal A.). Eskişehir:Açıköğretim Fakültesi Yay.
- Malkoç, R. (2016). *Ahilik Sistemi Örgütlenme Yapısının Günümüz Türkiye Esnaf Ve Sanatkarları Konfederasyonu İle Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karabük.
- Mantran, R. (1995). XVI.-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu, (Çev.Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi Yay.
- Marx, K.F.E. (2004). *Alman İdeolojisi*. (Çev.: Sevim Belli). Ankara: Sol Yay.
- Matten, D., Moon, J. (2008). Implicit and explicit CSR: A conceptual framework for a comparative understanding of corporate social responsibility. *Academy of Management Review*. 33(2). (404-424).
- Mâverdî, M. (2008). *Yönetimin Esasları*, 2. Baskı. (Çev.: Mehmet Ali Kara). İstanbul:İlke Yay.
- McAlister, D.T. ve Ferrell, L. (2002). The Role of Strategic Philanthropy in Marketing Strategy”, *European Journal of Marketing*. 36(5/6). (689).
- Moisés, N. (2007). What is a GONGO? *Foreign Policy*. 5(6)160.
- Nasır, N. (2002). Anadolu Ahiliği’nin Sosyo-Ekonomik Yönleri. *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. (24). (7-15).
- Oğuz, İ. (2014). *Midilli’de Osmanlı Vakıfları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Oliviero, M.B., Simmons, A. (2002). Who’s Minding the Store? Global Civil Society and Corporate Responsibility, in Kaldor M., Anheier H. and Glasius M. (Eds). *Global Civil Society*, Oxford University Press. Oxford.
- Onaran, B. (2014). *Sürdürülebilir Pazarlama*. Ankara: Detay Yay.
- Ökçesiz, A. (1999). *Üçüncü Sektör:Kooperatifler-Kooperatifçilik*. Trabzon:İnkılap Yay.

- Özden, H.Ö. (2003). *Türk Vakıf Kurumunun Duygusal ve Felsefi Temelleri*. Erzurum Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Atatürk Üniversitesi Kalkındırma Vakfı Paneli.
- Özden, K. (2008). *Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları, içinde Coşkun Ali, (ed.), Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim*. Ankara:Seçkin Yay.
- Özer, M. (2008). Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları. *Electronic Journal of Social Sciences*, 7(26).(86-97).
- Öztürk, F. (2008). *Vakıfların Hukuki Yapısı, içinde Ali Coşkun (ed.), Sivil Toplum Kuruluşlarında Yönetim*, Ankara:Seçkin Yay.
- Öztürk, M. C., Torlak, Ö., Tokgöz, N., Ayman M., Özgen, E. (2013). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.
- Ricks, J.M. (2005). An Assessment of Strategic Corporate Philanthropy on Perceptions of Brand Equity Variables. *Journal of Consumer Marketing*. 22(3). (121-134).
- Ryfman, P. (2006). *Sivil Toplum Kuruluşları*. (Çev.: İsmail Yerguz). İstanbul: İletişim Yay.
- Sabuncuoğlu, Z. (2013). *İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul:Beta Yay.
- Sarıbay, A.Y., Ögün, S. (1998). *Bir Politik bilim Perspektifi*. Bursa: Asa Kitabevi Yay.
- Schwartz, N., Smart, T. (1995). Giving and Getting Something Back. *Business Week*.
- Seyfi, M. (2016). *Sivil Toplum Kuruluşlarının da Öyküleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Seyyar, A. (2007). *İnsan ve Toplum Bilimleri Terimleri*. Ansiklopedik Sosyal Bilimler Sözlüğü. İstanbul: Değişim Yay.
- Siegel, D. ve Yancey, J. (2003). *Philanthropy's Forgotten Resource? Engaging the Individual Donor*. Canada: Philanthropic Research and Development Press.
- Singer, A. (2012). *İyilik Yap Denize At*. (Çev.: Ali Özdamar). İstanbul: Kitap Yay.
- Soysal, M. (1986). *100 Soruda Anayasa'nın Anlamı*. İstanbul: Gerçek Yay.
- Şener, S. (1991). *Lonca*. İstanbul: Sosyal Bilimler Ansiklopedisi Risale Yay.
- Şenocak, H. (2009). Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. (56.) (409-468).
- Şişman, Y. (2017). Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi?. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 4(2). (1-22).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı (2014a). Dernek Sayıları, <http://www.dernekler.gov.tr/tr/Anasayfalinkler/derneksayilari.aspx>, Erişim Tarihi 02.01.2019

- Talas, M.(2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilim Araştırmaları*, 29. (387-401).
- Taş, Y. (2012). Toplumsal Sınıfların Değişim Sürecinde, Sendikalar ve Sendikaların Geleceği. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1). (61-80).
- Taylor C.M. (1990). Modes of Civil Society. *Public Culture*. 3(1). (109-120).
- Teegen, H., Jonathan, P.D., Vachani, S. (2004). The Importance of Nongovernmental Organizations (NGOs) in Global Governance and Value 284 Creation: an International Business Research Agenda. *Journal of International Business Studies*, 35.
- Tekeli, İ. (2006). *Katılımcı Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları*. Ankara:Sosyal Demokrasi Derneği Yay.
- Tosun, G.E. (2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi*, İstanbul: Alfa Yay.
- Touraine, A. (1998). Özneler ve Aktörler, *Cogito*, 68 (253-266).
- Tuncel, G. (2010). *Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları-Bürokrasi Etkileşimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya.
- Turan, A. ve Gümüş, K. S. (2015). Türk Dünyasında Kültür, Sosyal Dayanışma ve Birlik Köprüsü Olarak Ahilik Teşkilatı ve Bu Bağlamda Türk Devletlerine Öneriler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(41). (597-612).
- Turan, S., Aktan, İ. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(2). (227-259).
- Uncu Çimen, T. (2016). *Kurumsal Filantropinin, Gönüllülük&Marka İtibarı Açısından Değerlendirilmesi: Koç, Kızılay&İKSV Örnekleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Vedder, A. (2007). *NGO Involvement in International Governance and Policy: Sources of Legitimacy*. Boston:Martinus Nijhoff Publishers
- Velioğlu, M. (2009). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Demokrasi Üzerindeki Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Vural, B. A., Coşkun, G. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik. *EGİFDER*. (61-87).
- Willets, P. (2001). What is a Non-Governmental Organization?, Research Project on Civil Society Networks in Global Governance, City University:London, <http://www.staff.city.ac.uk/p.willets/CS-NWKS/NGO-ART.HTM#Part1>. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018.
- Wyatt, M. (2007). *STK Yönetişim Rehberi*. İstanbul TÜSEV Yay.

- Yalçın, A. ve Erçen, E. (2004). Kültür ile Şekillenen Çatışma Tepkileri Üzerine Bir Uygulama. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 13(2). (201-217).
- Yaman, F. (2015). Sivil Toplum Bağlamında Avrupa’da İslâm ve Müslüman Kimliği: Almanya Örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yatkın, A. (2013). Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşları ve Kadın Katılımı: Elazığ Örneği Alan Araştırması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2). (163-188).
- Yerasimos, S. (2002). *Sivil Toplum, Avrupa ve Türkiye, içinde Stefanos Yerasimos (ed), Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik*. 2.Baskı, İstanbul: İletişim Yay.
- Yeşil, A. (2001). *Türkiye’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi Sivil Toplum ve Yönetişim*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yıldırımçakar, İ. (2018). *Bölgesel Kalkınmada Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Van Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.
- Yılmaz, A. (2001). *Çağdaş Siyasal Akımlar, Modern Demokraside Yeni Arayışlar*. Ankara: Vadi Yay.
- Yılmaz, A. (2009). *En Saf Haliyle ve Evrensel Bir İlke Olarak Kant Ahlakında İyilik Kavramı*. Elazığ: Elif Ofset Yay.
- Yılmaz, K. (2013). Devletlerin Dış Politika Oluşturma ve Uygulamalarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *Akademik Bakış Dergisi*, 36(5). (1-14).
- Yücekök A.N. (1998a). *Türkiye’de Derneklerin 14 Kategori Üzerinden Tasnifi ve Gelişme Süreçleri*. (Der.Yücekök, A., Turan, N.İ.). *Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Yücekök, A.N. (1998b). *Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal Aşamaları ve Süreci*. (Der.Yücekök, A., Turan, N.İ.). *Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Yükçü, S., Atağan, G. (2009). Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 23(4). (1-13).
- Zimmermann, H. (1999). Innovation in Nonprofit Organisations’, *Annals of Public and Cooperative Economics*. 70(4). (589-619).

EK-1. ANKET ÖRNEĞİ

Bu anket formu, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yürütülmekte olan **“TÜRKİYE’DE VATANDAŞLARIN SİVİL TOPLUM KURULUŞU VE HAYIRSEVERLİK ALGISI: BANDIRMA ÖRNEĞİ”** başlıklı yüksek lisans tez çalışması için yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Ömer Faruk Özel (Yüksek Lisans Öğrencisi)

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

Cinsiyet	1. ☐ Kadın 2. ☐ Erkek
Yaş	1. ☐ 18-27 2. ☐ 28-37 3. ☐ 38-47 4. ☐ 48-57 5. ☐ 58 üzeri
Eğitim	1. ☐ Okur-Yazar 2. ☐ İlköğretim 3. ☐ Ortaöğretim/Lise 4. ☐ Lisans 5. ☐ Yüksek Lisans 6. ☐ Doktora 7. ☐ Ön lisans
Medeni Durum	1. ☐ Evli 2. ☐ Bekâr 3. ☐ Dul 4. ☐ Ayrı yaşıyor
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı	1. ☐ Yalnız yaşıyor 2. ☐ 2 kişi 3. ☐ 3 kişi ve üzeri
Bir İşte Çalışıp Çalışmadığı	1. ☐ Çalışıyor 2. ☐ Çalışmıyor
Meslek Grubu	1. ☐ İşçi 2. ☐ Memur 3. ☐ İşveren / Esnaf 4. ☐ Çiftçi 5. ☐ Zanaatkar 6. ☐ Yönetici 7. ☐ Diğer
Mesleki Deneyim	1. ☐ 1 yıldan az 2. ☐ 1-5 yıl 3. ☐ 6-10 yıl 4. ☐ 11-15 yıl 5. ☐ 16-20 yıl 6. ☐ 20 yıldan fazla
Gelir Düzeyi (Aylık Toplam Gelir)	1. ☐ 1.000 TL’den az 2. ☐ 1.001-2.000 TL 3. ☐ 2.001-3.000 TL 4. ☐ 3.001-4.000 TL 5. ☐ 4.001-5.000 TL 6. ☐ 5.001 TL’den fazla
Siyasi Kimlik	1. ☐ Atatürkçü-Laik-Cumhuriyetçi-Kemalist 2. ☐ Muhafazakâr (Dindar ve İlmli) 3. ☐ Ulusalıcı 4. ☐ Milliyetçi-Vatansever 5. ☐ Sosyal Demokrat 6. ☐ Demokrat 7. ☐ Liberal (Özgürlükçü-Muhafazakâr) 8. ☐ Sosyalist 9. ☐ Diğer

B. SOSYAL SERMAYE VE SİVİL TOPLUM

1. Sizce genelde insanların çoğuna güvenilebilir mi? Yoksa hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir?

1. ☐ Çoğu İnsana Güvenilebilir 2. ☐ Hiçbir Zaman Dikkati Elden Bırakmamak Gerekir

2. Daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde sizin vatandaş olarak ne kadar etkiniz olabileceğini düşünüyorsunuz?

1. ☐ Hiçbir Etkim Olamaz 2. ☐ Etkim Olamaz 3. ☐ Ne Olabilir, Ne Olamaz
4. ☐ Etkim Olabilir 5. ☐ Çok Etkim Olabilir

3. Daha iyi bir toplum için mevcut sorunların çözümünde dernek, vakıf, hayır işleri yapan kuruluşlar gibi sivil toplum kuruluşlarının ne kadar etkisi olabileceğini düşünüyorsunuz?

1. ☐ Hiçbir Etkisi Olamaz 2. ☐ Etkisi Olamaz 3. ☐ Ne Olabilir, Ne Olamaz
4. ☐ Etkisi Olabilir 5. ☐ Çok Etkisi Olabilir

4. Sizce Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının aşağıda verilen alanlardaki etkisi nedir? (X) İşareti ile işaretleyiniz. (Her bir satırı ayrı ayrı işaretleyiniz.)

Alanlar	Hiçbir Etkisi Olamaz	Etkisi Olamaz	Ne Olabilir, Ne Olamaz	Etkisi Olabilir	Çok Etkisi Olabilir
Engellilere Destek					
Ağaçlandırma ve Çevreyi Koruma					
İnsan Hakları İhlallerinin Engellenmesi					
Yoksulluğun Azaltılması					
Sağlık Hizmetlerinin İyileştirilmesi					
Eğitim Hizmetlerinin İyileştirilmesi					
Ayrımcılıkla Mücadele					
İşsizliğin Azalması					

5. Türkiye’de sivil toplum kuruluşları en çok hangi alanda faaliyet göstermektedir? (Numara vererek birden fazla sıralayabilirsiniz.)

1. ☐ Gıda Yardımı 2. ☐ Afetlere Müdahale 3. ☐ Çevre ve Ağaçlandırma
4. ☐ Eğitim 5. ☐ Sağlık 6. ☐ Barınak / Konut Sağlama
7. ☐ İnsan Hakları 8. ☐ İstihdam Sağlama 9. ☐ Dezavantajlı Grupların Güçlendirilmesi
10. ☐ Fikrim Yok 11. ☐ Diğer

6. Seçtiğiniz bu alanda sivil toplum kuruluşlarının etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. ☐ Etkisiz 2. ☐ Biraz Etkili 3. ☐ Fikrim Yok
4. ☐ Yeterince Etkili 5. ☐ Çok Etkili

7. Genel olarak düşündüğünüzde ülkemizde politikaların belirlenmesinde sivil toplum kuruluşlarının etkisini nasıl değerlendirirsiniz?

1. ☐ Etkisiz 2. ☐ Biraz Etkili 3. ☐ Fikrim Yok
4. ☐ Yeterince Etkili 5. ☐ Çok Etkili

C. HAYIRSEVERLİK KAVRAMININ ALGILANMASI

8. Hayırseverlik denince aklınıza en çok ne geliyor? (Tek bir seçeneği işaretleyiniz!)

1. ☐ Muhtaç, Yoksullara Yardım	2. ☐ Başkalarına Yardım Etmek, İyilikte Bulunmak
3. ☐ Para, Gıda, Giyim Yardımı	4. ☐ Sadaka, Fitre-Zekât Vermek, Bağış Yapmak
5. ☐ İnsanlık, Vicdani Görev	6. ☐ Dayanışma, Paylaşma
7. ☐ Allah Rızası İçin Yardım Etmek, Dini Görev	8. ☐ Eğitime Yapılan Yardım, Okul Yaptırmak
9. ☐ Cami, Kur'an Kursu Yaptırmak ya da Yardımda Bulunmak	10. ☐ Fikrim Yok

9. Sizce aşağıdaki faaliyetlerden hangi / hangileri hayırseverlik olarak değerlendirilebilir?

(Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

1. ☐ Her Yıl Zekât Vermek	2. ☐ Yoksullara Sadaka Vermek
3. ☐ Müze, Sergi Gibi Kültürel Faaliyetleri Desteklemek	4. ☐ Cami Yaptırmak
5. ☐ Öğrenci Okutmak, Burs Vermek, Okul ve Yurt Binası Yaptırmak	6. ☐ Kendi Mal Varlığından Bir Kısmını Vakıflara Bağışlamak
7. ☐ Müzik, Sinema Gibi Sanat Kollarını ve Festivalleri Desteklemek	8. ☐ Kar Amacı Gütmeyen Bir Özel Vakıf Üniversitesi Kurmak
9. ☐ Hangi Din veya Milliyetten Olursa Olsun Dünyanın Herhangi Bir Yerindeki Sıkıntı İçindeki İnsanlara Yardım Etmek	10. ☐ Gönüllü Olarak Değişik Kurumların Faaliyetlerinde Çalışmak

10. Sizce Türkiye’de en fazla yapılan hayırseverlik faaliyeti nedir? (Tek bir seçeneği işaretleyiniz!)

1. ☐ Yoksullara Yardım	2. ☐ Zekât–Sadaka Vermek	3. ☐ Yiyecek, Giyecek ve Isınma Yardımı
4. ☐ Dini Amaçlı Yardım	5. ☐ Para Yardımı	6. ☐ Öğrencilere Burs Vermek, Okul yapmak
7. ☐ Mültecilere Yardım	8. ☐ Kızılay’a Bağış / Yardım	9. ☐ Engelli, Hasta ve Yaşlılara Yardım
10. ☐ Afet Sonrası Yardım	11. ☐ Sağlıkla İlgili Yardımlar	12. ☐ Ramazan’da Yemek Yardımı
13. ☐ Yetimlere Yardım	14. ☐ Diğer	15. ☐ Fikrim Yok

11. Bir önceki soruya cevap olarak seçtiğiniz hayırseverlik faaliyetinin Türkiye’de yapılma sıklığı nedir? (Tek bir seçeneği işaretleyiniz!)

1. ☐ Hiçbir Zaman	2. ☐ Çok Nadir	3. ☐ Ara Sıra	4. ☐ Çoğu Zaman	5. ☐ Her zaman

12. Türkiye’de hayırsever faaliyetlerde bulunanların bu faaliyetleri yapmalarının en önemli nedeni nedir? (Tek bir seçeneği işaretleyiniz!)

1. ☐ İçinde Yaşadıkları Topluma Karşı Hissettikleri Borç	2. ☐ Kişisel Tatmin	
3. ☐ Toplumsal Gelenek ve Görenekler	4. ☐ Aile Geleneğini Devam Ettirmek	
5. ☐ İçinde Yaşadıkları Toplumun Kendilerinden Beklentileri	6. ☐ Dini vecibeleri Yerine Getirmek	7. ☐ Diğer

D. TÜRKİYE'DE BİREYSEL BAĞIŞÇILAR

13. Yoksullara yardım sizce kimin görevidir?

1. ☐ Devletin (Hükümet, Valilik, Belediyeler)	2. ☐ Tüm Vatandaşların	3. ☐ İşletmelerin
4. ☐ Hali Vakti Yerinde Vatandaşların	5. ☐ Sivil Toplum Kuruluşlarının	6. ☐ Dindar Vatandaşların

14. Elinizde biriktirdiğiniz bir miktar para olsa kime yardım edersiniz?

(Tek bir seçeneği işaretleyiniz!)

1. ☐ İhtiyaç Sahibi Bir Akrabanıza	2. ☐ Sizinle Aynı Dinden Olan İhtiyaç Sahibi Birisine
3. ☐ Sizinle Aynı Mahallede Yaşayan İhtiyaç Sahibi Birisine	4. ☐ Sizinle Aynı Dili Konuşan ve Aynı Kültürden İhtiyaç Sahibi Birisine
5. ☐ Sizinle Aynı Dili Konuşmayan Ancak İhtiyaç Sahibi Birisine	6. ☐ Sizinle Aynı Yörede Doğmuş Büyümüş İhtiyaç Sahibi Birisine
7. ☐ Sizinle Aynı Dinden Olmayan Ancak İhtiyaç Sahibi Birisine	8. ☐ Sizinle Aynı Siyasi Görüşlerden Olan İhtiyaç Sahibi Birisine

15. Elinizdeki parayı doğrudan kendiniz mi yoksa ilgili bir kuruluşa bağış yaparak mı ihtiyaç sahiplerine ulaştırmayı tercih edersiniz?

1. ☐ Doğrudan Kendim İhtiyaç Sahiplerine Ulaştırmak İsterim	2. ☐ İlgili Kuruluşlara Bağış Yoluyla İhtiyaç Sahiplerine Ulaştırmak İsterim

16. Yardımınızı ihtiyaç sahiplerine ulaştıracak aracı bir kuruluş ile ulaştırmak isterseniz bu kuruluşun bir kamu kurumu mu yoksa sivil toplum kuruluşu olmasını mı tercih edersiniz?

1. ☐ Kamu Kurumu	2. ☐ Sivil Toplum Kuruluşu	3. ☐ Fark Etmez	4. ☐ Fikrim Yok

17. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde akraba, komşu ya da herhangi bir diğer ihtiyaç sahibine doğrudan yiyecek, giyecek, yakacak veya para yardımı yaptınız mı?

1. ☐ Evet	2. ☐ Hayır

18. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde doğrudan herhangi bir maddi yardımda bulunduyorsanız, bu yardımları kimlere yaptınız?

1. ☐ Akrabalar	2. ☐ Komşular	3. ☐ Diğer İhtiyaç Sahipleri	4. ☐ Yardım Yapmadım

19. Akrabalara ne tür yardımlarda bulunursunuz?

1. ☐ Yiyecek	2. ☐ Giyecek	3. ☐ Nakit Para	4. ☐ Yakacak

20. Komşulara ne tür yardımlarda bulunursunuz?

1. ☐ Yiyecek	2. ☐ Giyecek	3. ☐ Nakit Para	4. ☐ Yakacak

21. Herhangi bir diğer ihtiyaç sahibine yapılan yardımın niteliği nedir?

1. ☐ Yiyecek	2. ☐ Giyecek	3. ☐ Nakit Para	4. ☐ Yakacak

22. Geçtiğimiz yıl yapmış olduğunuz yardımların tahmini değeri nedir?

1. ☐ 50 TL ve Altı	2. ☐ 101-250 TL	3. ☐ 1000-5000 TL	4. ☐ Fikrim Yok
5. ☐ 51-100 TL	6. ☐ 250-1000 TL	7. ☐ 5000 TL'den Fazla	

23. Yaptığınız yardımın ne kadar olacağını belirlerken dini vecibelere dikkat eder misiniz?

1. ☐ Evet	2. ☐ Hayır

24. Yaptığınız yardımı bir kurum aracılığıyla yapmamanızın en başta gelen nedeni hangisidir?

1. ☐ Yaptığım Yardım Miktar Olarak Çok Küçük	2. ☐ Söz Konusu Kurumları Tanımıyorum	
3. ☐ Söz Konusu Kurumları Tanıyorum Ama Güvenmiyorum	4. ☐ Fikrim Yok	5. ☐ Diğer

25. Sokak dilencilerine para verir misiniz?

1. ☐ Evet	2. ☐ Hayır

26. Sokak dilencilerine son bir ay içerisinde toplam ne kadar para verdiğinizi tahmini olarak söyler misiniz?

1. ☐ 10 TL'den Az 2. ☐ 10-20 TL 3. ☐ 21-50 TL 4. ☐ 51-100 TL 5. ☐ 100 TL'den Fazla
6. ☐ Hiç Biri

27. Geçtiğimiz Ramazan Bayramı'nda fitre verdiniz mi?

1. ☐ Evet 2. ☐ Maddi Durumum Müsait Değil 3. ☐ Hayır 4. ☐ Fikrim Yok

28. Geçtiğimiz yıl zekât verdiniz mi?

1. ☐ Evet 2. ☐ Maddi Durumum Müsait Değil 3. ☐ Hayır 4. ☐ Fikrim Yok

29. Geçtiğimiz Kurban Bayramı'nda kurban kestiniz mi?

1. ☐ Evet 2. ☐ Maddi Durumum Müsait Değil 3. ☐ Hayır 4. ☐ Fikrim Yok

30. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde herhangi birinden ya da kurumdan maddi sorununuzu çözmek için bir yardım aldınız mı?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

**31. Son bir yılda aşağıdaki sivil toplum kuruluşu faaliyetlerinden hangilerini yaptınız?
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)**

1. ☐ Faaliyetlere Katı 2. ☐ Üye Olun 3. ☐ Gönüllü Çalışı 4. ☐ Toplantılara Katı
5. ☐ Aidat Dışı Bağış Yapmak 6. ☐ Hiç Biri

32. Gönüllü katılıma yönelik kuruluşlarda faaliyetlere katılmama sebebiniz nedir?

1. ☐ Bu Tip Faaliyetlere Ayıracak Param Yok	2. ☐ Bu Tip Faaliyetlere Hiç Katılmadığım İçin Çekiniyorum
3. ☐ Bu Tip Faaliyetlere İlgi Duymuyorum	4. ☐ Bu Tip Faaliyetlere Katılmaya Eğitimim Yeterli Değil
5. ☐ Çevremde Bu Tip Faaliyetlere Katılan Kimse Yok	6. ☐ Bu Tip Faaliyetlere Katılmamı Eşim, Ailem Pek İstemez
7. ☐ Bu Tip Kuruluşlara Güven Duymuyorum	8. ☐ Bu Tip Faaliyetlere Katılanların Başına Dert Açılıyor
9. ☐ Bu Tip Faaliyetler Şeffaf Bir Şekilde Yapılmıyor	10. ☐ Diğer
11. ☐ Bu Tip Faaliyetlerin Bana Faydası Yok	12. ☐ Fikrim Yok

**33. Sivil Toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışma nedenlerinizi işaretleyiniz.
(Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)**

1. ☐ Kişisel Haz Alma	2. ☐ Başka İnsanlarla Tanışma ve Birlikte Çalışabilme
3. ☐ Dini Vecibeleri Yerine Getirme	4. ☐ Toplumun Gönüllü Çalışmaya Değer Vermesi
5. ☐ Toplumsal Gelişime Katkıda Bulunma	6. ☐ Gönüllü Çalışmanın Toplumda Getirdiği Saygınlık
7. ☐ İnsanların İhtiyaçlarına Cevap Verme	8. ☐ Hayat Tecrübesi kazanma

34. En son bağış yaptığınız kurum veya kuruluşu işaretleyiniz.

1. ☐ Cami, Kur'an Kursu, Dini Dernek	2. ☐ Okul, Okul Aile Birliği	3. ☐ Öğrenci Yurdu
4. ☐ Kızılay	5. ☐ Engellilerle Alakalı Kurum	6. ☐ Spor Kulübü
7. ☐ Türk Hava Kurumu	8. ☐ Çocuk Esirgeme Kurumu	9. ☐ Mehmetçik Vakfı
10. ☐ LÖSEV	11. ☐ TEGV	12. ☐ ÇYDD
13. ☐ TEMA	14. ☐ CEMEVI	15. ☐ Diğer
16. ☐ İHH İnsani Yardım Vakfı	17. ☐ Hemşehri, Dayanışma Derneği	18. ☐ Hatırlamıyor

35. En son yapmış olduğunuz bağış tahmini ne kadardır?

1. ☐ 50 TL'den az 2. ☐ 51-100 TL arası 3. ☐ 101-150 TL arası 4. ☐ 151-200 TL arası
5. ☐ 201-250 TL arası 6. ☐ 251 TL ve üzeri 7. ☐ Fikrim Yok

36. En son bağış yaptığınız kurum veya kuruluş ile aranızda bağış öncesi aşağıdakilerden hangi durum söz konusudur? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

1. ☐ Sizin veya bir tanıdığınızın iyi bir deneyimi olmuştu 2. ☐ İki yıl içinde bir bağış daha yapmıştınız
3. ☐ Sizin veya bir tanıdığınızın kurum hizmetlerinden faydalanabileceğini düşünüyordunuz 4. ☐ Kurumla ilgili bir haber görmüştünüz
5. ☐ Kurumla ilgili internette bir yazı, haber, reklam vb. görmüştünüz 6. ☐ Tanıdığınız biri bu kuruma bağış yapmanızı istemişti
7. ☐ Gönüllü çalışmıştınız bağış yapmanız için istek gelmişti 8. ☐ İki yıldan uzun süre önce bir bağış daha yapmıştınız

37. Aşağıdaki tabloda bağış yapılacak kurumu seçmede önemli gördüğünüz faktörlerin önem derecelerini işaretleyiniz. (X) İşareti ile işaretleyiniz. (Her bir satırı ayrı ayrı işaretleyiniz.)

Alanlar	Hiçbir Önemi Olamaz	Önemi Olamaz	Ne Olabilir, Ne Olamaz	Önemi Olabilir	Çok Önemi Olabilir
Kurumun Aldığı Bağışları Amacına Uygun Kullanacağına Dair Verdiği Güven					
Kurumun İyi Yönetildiğine Dair Duyulan Güvenin					
Kurumun İhtiyaç Sahibi Kişileri Daha Kolay Buluyor Olması					
Kurumun Hesaplarının Şeffaf ve Herkesin Anlayabileceği Bir Şekilde Olması					
Kurumun Üzerinde Çalıştığı Konuya Duyulan Yakınlık					
Kurumun Demokratik Bir Şekilde Seçilmiş Bir Yönetimi Olması					
Kuruma Yapılan Bağışların Vergiden Muaf Tutulması					
Kurumun Siyasi Düşüncesi ve Dünya Görüşünü Paylaşıyor Olmam					

38. Bağış yapmadan önce bu kurum hakkında araştırma yapmış mıydınız?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

39. Bağışınızın nasıl kullanılacağına dair görüş bildiriyor musunuz?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır 3. ☐ Zaten belirli bir amaç, kampanya için bağış yapmıştım

40. Bağış yaptığınız kurumlardan faaliyetlerine ait rapor alıyor musunuz?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

41. Yeni bağış kanallarını kullandınız mı?

1. ☐ Bir internet sitesi aracılığıyla bağış 2. ☐ Cep telefonundan mesaj atarak bağış
3. ☐ Bir kişinin toplumsal fayda sağlayacak bir proje için internet üzerinden başlattığı para toplama kampanyasına bağış

42. Türkiye’de faaliyet gösteren vakıf ve dernekler arasında ilk önce aklınıza gelenler hangileridir?

(Numara vererek birden fazla sıralayabilirsiniz.)

1. ☐ Kızılay	2. ☐ LÖSEV	3. ☐ Türk Hava Kurumu	4. ☐ TEV
5. ☐ Çocuk Esirgeme Kurumu	6. ☐ Mehmetçik Vakfı	7. ☐ DARÜŞŞAFAKA	8. ☐ ÇYDD
9. ☐ Sosyal Yard. ve Day. Vak.	10. ☐ İHH İnsani Yardım Vakfı	11. ☐ Deniz Feneri	12. ☐ TEGV
13. ☐ TEMA	14. ☐ Yeşilay	15. ☐ Fikrim Yok	16. ☐ Diğer

43. Geçtiğimiz bir yıl içerisinde herhangi bir kuruluşa zorunlu olarak bağış yapmak durumunda kaldınız mı? (Okul Aile Birliği, Meslek Odaları, vb.)

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

44. Aşağıdaki tabloda yazılmış olan kurumlara ne kadar güveniyorsunuz? (X) İşareti ile işaretleyiniz.

Alanlar	Hiç Güvenmiyorum	Güvenmiyorum	Kararsızım	Güveniyorum	Çok Güveniyorum
Kızılay					
LÖSEV					
Silahlı Kuvvetler					
Türk Hava Kurumu					
Çocuk Esirgeme Kurumu					
TEMA					
TEV					
TEGV					
DARÜŞŞAFAKA					
İHH İnsani Yardım Vakfı					
ÇYDD					
Genel Olarak STK’lar					
İmam ve Müftü Gibi Din Görevlileri					
Cem Vakfı					
Merkezi Yönetim/Hükümet					
TBMM					
Siyasi Partiler					

45. Bağış yapacak olsanız öncelikle hangi alanlarda faaliyet gösteren kurumlara bağış yapardınız?

1. ☐ Fakirlere ve Düşkünlere Yardım	2. ☐ Yetimlere Yardım	3. ☐ Eğitim
4. ☐ Çocuk ve Gençlere Yardım	5. ☐ Engellilerle Dayanışma	6. ☐ İnsan Hakları
7. ☐ Şehit ve Gazi Ailelerine Yardım	8. ☐ Dini Eğitim ve Amaçlar	9. ☐ Kadın Hakları
10. ☐ Sosyal ve Ekonomik Kalkınma	11. ☐ Tüketici Hakları	12. ☐ Amatör Sporlar
13. ☐ Sanat, Kültür ve Tarihi Koruma	14. ☐ Çevreyi Koruma	15. ☐ Hayvan Bakımı ve Koruma
16. ☐ Bilim, Teknolojik Gelişime Destek	17. ☐ Mültecilere Yardım	18. ☐ Doğal Felaketzedelere Yardım
19. ☐ Sağlık ve Sağlık Hizmetleri		

46. Sizce STK'lar ülkemizde hayırseverlik görevini etkin bir şekilde yapabiliyor mu?

1. ☐ Etkin Değil 2. ☐ Biraz Etkin 3. ☐ Fikrim Yok
4. ☐ Yeterince Etkin 5. ☐ Çok Etkin

47. Son 1 ay içinde herhangi bir sivil toplum kuruluşuna bağış yaptınız mı?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

48. Son 1 ay içinde herhangi organizasyon için gönüllü çalışma yaptınız mı?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

49. Son 1 ay içinde yardıma ihtiyacı olan tanımadığınız birine yardım ettiniz mi?

1. ☐ Evet 2. ☐ Hayır

Anketimize katıldığınız için teşekkür ederiz.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ömer Faruk ÖZEL
Doğum Tarihi ve Yeri : 12.10.1979 / ÇORUM

EĞİTİM DURUMU

Önlisans Öğrenimi : Erciyes Üniversitesi, Yozgat Meslek Yüksekokulu, İşletmecilik Programı (2000-2002)
Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü (2002-2006)
Yüksek Lisans Öğrenimi : Yalova Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri Bilim Dalı (Devam)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İLETİŞİM

E-Posta adresi : omerfarukozel@hotmail.com
Tarih : 22/07/2019